

The Turkish
Online Journal
of Design
Art and
Communication

The Turkish
Online Journal
of Design
Art and
Communication

JULY 2019

Volume 9 – Issue 3

DOI: 10.7456/10903100

ISSN: 2146-5193

Editor

Prof. Dr. Cem S. SÜTÇÜ

www.tojdac.org

**ABOUT TOJDAC
(ISSN: 2146-5193)**

Design, art and communication are evaluated together since they are interdisciplinary fields. It is not possible to understand design as a mode of communication without considering design theories and design principles. The design works that do not have an artistic point of view and/or the art works that do not have design principles and design theories can not exist. In addition to these, art or design is known as a communication activity. As a result these three fields are intertwined and essential for one another.

Tojdac, which was first published after Visualist 2012 International Congress on Visual Culture at Istanbul Kültür University, is an online journal that publishes original research papers and solicits review articles on developments in these three fields. The scientific board consists of the Visualist 2012 scientific committees.

In this context, Tojdac is qualified as an “international peer-reviewed journal”. It is a peer-reviewed international journal published four times a year. Each volume has a different theme and a guest editor. Themes and subheads that are chosen under the main topic of “Design, Art and Communication” are determinants in choosing and publishing articles. The journal is indexed in Ulakbim, Crossref, Index Copernicus, Google Scholar, Cite Factor, Dergipark and Ebsco Host.

The aim of Tojdac is to create a source for academics and scientists who are doing research in the arts, design and communication that feature formally well-written quality works. And also create a source that will contribute and help develop the fields of study.

Accordingly, Tojdac’s intentions are on publishing articles and scientific works which are guided by a scientific quality sensibility.

Publisher

Istanbul Aydın University

ISSN: 2146-5193

Peer Review Process

The editorial board peruses the submitted material with regard to both form and content before sending it on to referees. They may also consider the views of the advisory board. After the deliberation of the editorial board, submitted material is sent to two referees. In order for any material to be published, at least two of the referees must approve it. The revision and improvement demanded by the referees must be implemented in order for an article to be published. Authors are informed within three months about the decision regarding the publication of their material. All the papers are controlled academically with the Turnitin program.

Open Access Policy

The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication (TOJDAC) adopted a policy of providing open access. This is an open access journal which means that all content is freely available without charge to the user or his/her institution. Users are allowed to read, download, copy, distribute, print, search, or link to the full texts of the articles in this journal without asking prior permission from the publisher or the author. This is in accordance with the [BOAI definition of open access](#).

Publication Charge

No publication charge or article processing charge is required. All accepted manuscripts will be published free of cost.

Publication Ethics

TOJDAC requires all authors to adhere to the ethical standards as prescribed by the Committee on Publication Ethics ([COPE](#)) which take privacy issues seriously and is committed to protecting your personal information.

Plagiarism Policy

All the papers submitted have to pass through an initial screening and will be checked through the Advanced Plagiarism Detection Software (CrossCheck by iThenticate)

Copyright

Copyright aims to protect the specific way the article has been written to describe a scientific research in detail. It is claimed that this is necessary in order to protect author's rights, and to regulate permissions for reprints or other use of the published research. TOJDAC have a copyright form which is required authors to sign over all of the rights when their article is ready for publication.

Waiver Policy

TOJDAC do not grants waivers to some authors who are unable to afford manuscript handling fee.

Copyright without Restrictions

The journal allows the author(s) to hold the copyright without restrictions and will retain publishing rights without restrictions.

The submitted papers are assumed to contain no proprietary material unprotected by patent or patent application; responsibility for technical content and for protection of proprietary material rests solely with the author(s) and their organizations and is not the responsibility of the TOJDAC or its Editorial Staff. The main (first/corresponding) author is responsible for ensuring that the article has been seen and approved by all the other authors. It is the responsibility of the author to obtain all necessary copyright release permissions for the use of any copyrighted materials in the manuscript prior to the submission.

What are my rights as author?

It is important to check the policy for the journal to which you are submitting or publishing to establish your rights as Author. TOJDAC's standard policies allow the following re-use rights:

The journal allow the author(s) to hold the copyright without restrictions.

The journal allow the author(s) to obtain publishing rights without restrictions.

You may do whatever you wish with the version of the article you submitted to the journal.

Once the article has been accepted for publication, you may post the accepted version of the article on your own personal website, your department's website or the repository of your institution without any restrictions.

You may not post the accepted version of the article in any repository other than those listed above (i.e. you may not deposit in the repository of another institution or a subject-matter repository) until 12 months after publication of the article in the journal.

You may use the published article for your own teaching needs or to supply on an individual basis to research colleagues, provided that such supply is not for commercial purposes.

You may use the article in a book authored or edited by you *_at any time after publication in the journal.

This does not apply to books where you are contributing a chapter to a book authored or edited by someone else.

You may not post the published article on a website or in a repository without permission from TOJDAC.

Indexing

TOJDAC is indexed in; CROSSREF, TÜBİTAK ULAKBİM, EBSCOHOST, INDEX COPERNICUS INTERNATIONAL, GOOGLE SCHOLAR, ASOS INDEX, TURK EDUCATION INDEX, CITE FACTOR, DERGİPARK AKADEMİK, INFOBASE INDEX, AKADEMİK ARAŞTIRMALAR İNDEKSİ, OPEN ACCESS LIBRARY, ROAD INDEX, SCIENCE IMPACT FACTOR.

Call For Papers

TOJDAC will bring together academics and professionals coming from different fields to discuss their differing points of views on these questions related to “Design, Art and Communication”.

Main Topics of TOJDAC

- New Media (web 2.0, web 3.0, interactivity, convergence, virtuality, etc.)
- Digital Arts (cinema, television, photograph, illustration, kinetic, graphics, etc.)
- Digital Society (E-community, surveillance society, network society, etc.)
- Virtual Reality, Augmented Reality, Mixed Reality
- User Experience
- Cyber Culture
- Digital Content Marketing/Management
- Social Media Analytics (rating, monitoring)
- Visual Culture (digital advertising, visual semiotics and applications)
- Virtual Addiction
- Social Sciences

Language of TOJDAC

Turkish and English

Contact

İstanbul Aydın University
İstanbul - Turkey

e-mail: denizyengin@aydin.edu.tr
Tel: +90212 4441428
www.tojdac.org

The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication TOJDAC
ISSN: 2146-5193

Editor

Assoc.Prof.Dr. Deniz YENGİN, İstanbul Aydın University, Turkey

Assistant Editors

Assoc.Prof.Dr. And ALGÜL, İstanbul Aydın University, Turkey

Rsc.Asst. Tamer BAYRAK, İstanbul Aydın University, Turkey

Editorial Board

Prof.Dr. Atilla Girgin, İstanbul Aydın University, Turkey
Prof.Dr. Bülent Küçükeroğan, İstanbul Kültür University, Turkey
Prof.Dr. Christine I. Ogan, University of Indiana, U.S.A.
Prof.Dr. Cem S. Sütçü, Marmara University, Turkey
Prof.Dr. Donald L. Shaw, University of North Carolina, U.S.A.
Prof.Dr. Douglas Kellner, UCLA University, U.S.A.
Prof.Dr. Filiz Balta Peltekoğlu, Marmara University, Turkey
Prof.Dr. H.Hale Künüçen, Başkent University, Turkey
Prof.Dr. Haluk Gürgen, Bahçeşehir University, Turkey
Prof.Dr. Hülya Yengin, İstanbul Aydın University, Turkey
Prof.Dr. Jean-Marie Klinkenberg, Liege University, Belgium
Prof.Dr. Judith K. Litterst, St. Cloud State University, U.S.A.
Prof.Dr. Lev Manovich, University of California, U.S.A.
Prof.Dr. Korkmaz Alemdar, Atılım University, Turkey
Prof.Dr. Nazife Güngör, Üsküdar University, Turkey
Prof.Dr. Nurcay Türkoğlu, Arel University, Turkey
Prof.Dr. Nilgün Tatal Cheviron, Galatasaray University, Turkey
Prof.Dr. Hasan Saygın, İstanbul Aydın University, Turkey
Prof.Dr. Lev Manovich, University of California, U.S.A.
Prof.Dr. Lucie Bader Egloff, Zurich University, Switzerland
Prof.Dr. Maxwell E. McCombs, University of Texas, U.S.A.
Prof.Dr. Mesut İktu, İstanbul Kültür University, Turkey
Prof.Dr. Murat Özgen, İstanbul University, Turkey
Prof.Dr. Mutlu Binark, Başkent University, Turkey
Prof.Dr. Nazife Güngör, Üsküdar University, Turkey
Prof.Dr. Özden Çankaya, İstanbul Aydın University, Turkey
Prof.Dr. Rengin Küçükeroğan, İstanbul Kültür University, Turkey
Prof.Dr. Selçuk Hünlerli, İstanbul University, Turkey
Prof.Dr. Stanislav Semerdjiev, NATFA, Bulgaria
Prof.Dr. Sung-do Kim, Korea University, South Korea
Prof.Dr. Turan Sağer, İnönü University, Turkey
Prof.Dr. Ümit Atabek, Yaşar University, Turkey
Prof.Dr. Yasemin Giritli İnceoğlu, Galatasaray University, Turkey
Prof.Dr. Zafer Ertürk, Işık University, Turkey
Prof.Dr. Işıl Zeybek, İstanbul Kültür University, Turkey
Prof.Dr. Özer Kanburoğlu, İstanbul Aydın University, Turkey
Prof.Dr. Mehmet Üstünipek, İstanbul Kültür University, Turkey
Prof.Dr. Banu Manav, İstanbul Kültür University, Turkey

Assoc.Prof.Dr. Deniz Yengin, İstanbul Aydın University, Turkey
Assoc.Prof.Dr. And Algül, İstanbul Aydın University, Turkey
Assoc.Prof.Dr. Tolga Kara, Marmara University, Turkey
Assoc.Prof.Dr. İncilay Cangöz, Anadolu University, Turkey
Assoc.Prof.Dr. Nazan Haydari Pakkan, Bilgi University, Turkey
Assoc.Prof.Dr. Moldiyar Yergebekov, Süleyman Demirel University
Assoc.Prof.Dr. Ceyda Deneçli, Nişantaşı University, Turkey
Assoc.Prof.Dr. Okan Ormanlı, İstanbul Kültür University, Turkey
Assoc.Prof.Dr. Ezgi Öykü Yıldız, İstanbul Kültür University, Turkey
Assoc.Prof.Dr. Rana Kutlu, İstanbul Kültür University, Turkey
Assoc.Prof.Dr. Evrim Töre, İstanbul Kültür University, Turkey
Assist.Prof.Dr. Arzu Eceoğlu, İstanbul Kültür University, Turkey
Assist.Prof.Dr. Perihan Taş Öz, İstanbul Kültür University, Turkey
Assist.Prof.Dr. Gökmen Karadağ, İstanbul Aydın University, Turkey

ÖNEMLİ: Dergide yayınlanan görüşler ve sorumluluk yazarlara aittir. Yayınlanan eserlerde yer alan tüm içerik kaynak gösterilmeden kullanılamaz. Bütün makaleler Turnitin programı ile intihal yönüyle akademik anlamda kontrol edilmektedir.

IMPORTANT: All the opinions written in articles are under responsibilities of the authors. The published contents in the articles can not be used without being cited. All the papers are controlled academically with the Turnitin program.

Editörün Mesajı

Sevgili TOJDAC Okuyucuları,

Bu sayıda Cilt 9, Sayı 3 yayınlamayı sizlerle paylaşmaktan mutluluk duyuyoruz.
Dergimizin yayınlanan bu sayısında kabul edilen 15 yazarın 10 makalesi bulunmaktadır.

Sevgili okurlar, daha detaylı bilgi almak, öneri ve görüşleriniz paylaşmak ya da eserlerinizi yayınlamak için gönderimlerinizi lütfen aşağıdaki e-posta adresine iletin.
Bizlere TOJDAC Sekreterliği info@tojdac.org adresinden ulaşabilirsiniz.

İletişimde kalmak ve bir sonraki sayımızda buluşmak umudu ile.

Editör

Prof. Dr. Cem Sefa SÜTÇÜ
Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi
34365-İstanbul TÜRKİYE
Tel: +90 212 2330447,
E-mail: csutcu@marmara.edu.tr
URL: <http://www.tojdac.org>

Message from the Editor

Greetings Dear readers of TOJDAC,

We are happy to announce to you that our Volume 9, Issue 3 has been published. There are 10 articles from 15 authors published in this current issue.

Dear readers, you can receive further information and send your recommendations and remarks, or submit articles for consideration, please contact TOJDAC Secretariat at the below address or e-mail us to info@tojdac.org .

Hope to stay in touch and meeting in our next Issue.

Editor

Prof. Dr. Cem Sefa SÜTÇÜ
Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi
34365-İstanbul TÜRKİYE
Tel: +90 212 2330447,
E-mail: csutcu@marmara.edu.tr
URL: <http://www.tojdac.org>

TABLE OF CONTENTS
July 2019 Volume 9 Issue 3
(10.7456/10903100)

RESEARCH ARTICLES

FROM PAST TO PRESENT DAY A VIEW TO THE RELATION BETWEEN STATE AND CINEMA IN TURKEY <i>Arif Can GÜNGÖR</i>	344
THE CREATIVE TOOLS OF THINKING AND DESIGN <i>Armağan Seçil MELİKOĞLU EKE</i>	358
COMPARISON OF TRY-ON OVER ACTUAL AND VIRTUAL MANNEQUINS FOR KNITWEAR GARMENTS <i>Arzu BOR KOCAMAN</i> <i>Nurgül KILINÇ</i>	367
AN EVALUATION ON THE EFFECTS OF LANGUAGE-LITERATURE AND HISTORY-MUSEUM BRANCHES OF COMMUNITY-HOUSES ON CULTURAL HERITAGE OF TURKEY <i>Gamze AKBAŞ</i>	376
AN ANALYSIS OF TWITTER USE IN THE NORTHERN CYPRIOT POLITICAL LIFE: THE 7 JANUARY 2018 EARLY GENERAL ELECTION <i>Gülay ASİT</i>	390
SPACE ANALYSIS OF RECREATION AREAS OF THE HOTEL BUILDINGS <i>Merve Şahika ERKAN</i> <i>Selin MUTDOĞAN</i>	403
THE VIEWS OF UNIVERSITY STUDENTS' ON THE CONCEPT OF VIOLENCE IN SOCIAL MEDIA <i>Nebiye KONUK</i>	414
ANALYZING THE EVOLUTION-DESIGN RELATIONSHIP IN THE CONTEXT OF IMPERFECTNESS AND PERFECTION <i>Özkal Barış ÖZTÜRK</i>	432
THE EFFECTS OF SYMBOLIC LANDSCAPES ON CITY IDENTITY <i>Tuğba DÜZENLİ</i> <i>Sema MUMCU</i> <i>Serap YILMAZ</i>	438
THE IMPACT OF THE USE OF INTERACTIVE INFOGRAPHICS IN EDUCATION ON THE ACHIEVEMENT, ATTITUDE AND MOTIVATION OF STUDENTS <i>Yakup Selçuk YILDIRIM</i> <i>Ziya Nazım PERDAHÇI</i>	449

İÇİNDEKİLER
Temmuz 2019 Cilt 9 Sayı 3
(10.7456/10903100)

ARAŞTIRMA MAKALELERİ

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE TÜRKİYE’DE DEVLET-SİNEMA İLİŞKİSİNE BAKIŞ <i>Arif Can GÜNGÖR</i>	344
DÜŞÜNMENİN VE TASARLAMANIN YARATICI ARAÇLARI <i>Armağan Seçil MELİKOĞLU EKE</i>	358
TRİKO GIYSİNİN GERÇEK VE SANAL ORTAMLARDA YAPILAN PROVALARININ KARŞILAŞTIRILMASI <i>Arzu BOR KOCAMAN</i> <i>Nurgül KILINÇ</i>	367
HALKEVLERİ DİL-EDEBİYAT VE TARİH-MÜZE ŞUBELERİNİN KÜLTÜR MİRASIMIZA ETKİLERİ ÜZERİNE DEĞERLENDİRME <i>Gamze AKBAŞ</i>	376
KUZEY KIBRIS SİYASİ YAŞAMINDA TWİTTER KULLANIMI ÜZERİNE BİR İNCELEME: 7 OCAK 2018 ERKEN GENEL SEÇİMLERİ <i>Gülay ASİT</i>	390
KONAKLAMA YAPILARI REKREASYON ALANLARININ MEKANSAL ANALİZİ ÜZERİNE BİR ÖRNEK İNCELEMESİ <i>Merve Şahika ERKAN</i> <i>Selin MUTDOĞAN</i>	403
ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL MEDYADA ŞİDDET KAVRAMINA BAKIŞLARI <i>Nebiye KONUK</i>	414
EVİRİM-TASARIM İLİŞKİSİNİN KUSUR VE KUSURSUZLUK BAĞLAMINDA OKUNMASI <i>Özkal Barış ÖZTÜRK</i>	432
KENT KİMLİĞİNE SİMGESEL PEYZAJIN ETKİLERİ <i>Tuğba DÜZENLİ</i> <i>Sema MUMCU</i> <i>Serap YILMAZ</i>	438
EĞİTİMDE İNTERAKTİF İNFOGRAFIK KULLANIMININ ÖĞRENCİ BAŞARI, TUTUM VE MOTİVASYONUNA ETKİSİ <i>Yakup Selçuk YILDIRIM</i> <i>Ziya Nazım PERDAHÇI</i>	449

DOI Numbers of TOJDAC
July 2019 Volume 9 Issue 3
(10.7456/10903100)

FROM PAST TO PRESENT DAY A VIEW TO THE RELATION BETWEEN STATE AND
CINEMA IN TURKEY

Arif Can GÜNGÖR

10.7456/10903100/001

THE CREATIVE TOOLS OF THINKING AND DESIGN

Armağan Seçil MELİKOĞLU EKE

10.7456/10903110/002

COMPARISON OF TRY-ON OVER ACTUAL AND VIRTUAL MANNEQUINS FOR
KNITWEAR GARMENTS

Arzu BOR KOCAMAN

Nurgül KILINÇ

10.7456/10903100/003

AN EVALUATION ON THE EFFECTS OF LANGUAGE-LITERATURE AND HISTORY-
MUSEUM BRANCHES OF COMMUNITY-HOUSES ON CULTURAL HERITAGE OF
TURKEY

Gamze AKBAŞ

10.7456/10903100/004

AN ANALYSIS OF TWITTER USE IN THE NORTHERN CYPRIOT POLITICAL LIFE: THE
7 JANUARY 2018 EARLY GENERAL ELECTION

Gülay ASİT

10.7456/10903100/005

SPACE ANALYSIS OF RECREATION AREAS OF THE HOTEL BUILDINGS

Merve Şahika ERKAN

Selin MUTDOĞAN

10.7456/10903100/006

UNIVERSITY STUDENTS' VIEWS ON THE CONCEPT OF VIOLENCE IN SOCIAL MEDIA

Nebiye KONUK

10.7456/10903100/007

ANALYZING THE EVOLUTION-DESIGN RELATIONSHIP IN THE CONTEXT OF
IMPERFECTNESS AND PERFECTION

Özkal Barış ÖZTÜRK

10.7456/10903100/008

THE EFFECTS OF SYMBOLIC LANDSCAPES ON CITY IDENTITY

Tuğba DÜZENLİ

Sema MUMCU

Serap YILMAZ

10.7456/10903100/009

THE IMPACT OF THE USE OF INTERACTIVE INFOGRAPHICS IN EDUCATION ON THE
ACHIEVEMENT, ATTITUDE AND MOTIVATION OF STUDENTS

Yakup Selçuk YILDIRIM

Ziya Nazım PERDAHÇI

10.7456/10903100/010

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE TÜRKİYE’DE DEVLET-SİNEMA İLİŞKİSİNE BAKIŞ

Doç. Arif Can GÜNGÖR
İstanbul Aydın Üniversitesi, Türkiye
acangungor@aydin.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0002-9254-0244>

ÖZ

Dünyanın her yerinde sinema az ya da çok devletin desteğine gereksinim duymuş ve hala da duymaktadır. Devletin ise sinemayla olan ilişkisi, düzenleme ve destekleme konularında sürmektedir. Dolayısıyla ulusal sinemaların gelişim süreçlerinde devlet ile olan ilişkileri temel bir rol oynamaktadır. Bu makalede Cumhuriyet Dönemi’nden günümüze Türk sinemasının devletle olan ilişkisinin, bazı resmi belgeler temel alınarak, sinema politikaları bağlamında incelenmesi amaçlanmıştır. Bu incelemede beş yıllık kalkınma planları, hükümet programları, parti programları ve icra planlarından yararlanılmış ve literatür taramasına gidilmiştir. Resmi belgelerin, raporların ve politik metinlerin incelenmesi sonucunda Türk sinemasının özellikle 1950-80 yılları arasındaki “Yeşilçam dönemi” nin sanatsal ve kültürel niteliği düşük yapımlardan oluştuğu eleştirisinin sık sık yer aldığı görülmüş, ulusal kültürü sergileyen, sanatsal değeri olan yapımların ortaya çıkması için gerekli alt yapı ve mevzuat çalışmalarının politik metinlerde vizyon olarak ortaya konulduğu tespit edilmiştir. 1980’den sonra devlet sinema ilişkisinin dünyadaki oturmuş sinema endüstrilerinin örnek alınmasıyla Türk sineması lehine döndüğü, siyasetin bakışının güçlü bir Türk sinema endüstrisi oluşturulmasından yana olduğu belirlenmiş fakat geçmişten günümüze olduğu gibi devletin geleneksel sansür anlayışının farklı biçimlerde hala devam ettiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Sinema Politikaları, Türk Sineması, Kalkınma Planı, Parti Programı

FROM PAST TO PRESENT DAY A VIEW TO THE RELATION BETWEEN STATE AND CINEMA IN TURKEY

ABSTRACT

All over the world, the cinema has needed more or less the support of the state and still needs. On the other hand, the relation between the state and the cinema continues in the subjects of regulation and support. Therefore, relations with the state play a fundamental role for the development processes of national cinemas. This article’s aim is to analyze the relation of Turkish cinema with the state in the context of cinema policies based on some official documents, from the Republican period to the present day. In this study, five-year development plans, government programs, party programs and executive plans were used and literature review was made. As a result of the research based on official documents, reports and political texts, it has been observed that there is a criticism which Turkish cinema, especially in the period of 1950-80 Yeşilçam period, consist of the productions of low artistic and cultural characteristics. It is determined that the substructure and legislative arrangements are necessary for the emergence of the productions. These productions which exhibit the national culture and have artistic value are presented as a vision in political texts. After 1980, by taking well-developed cinema industries of the world as a model, it was determined that the relation between state and cinema turned in favour of Turkish cinema and the view of politics favoured the creation of a strong Turkish cinema industry. However, it has been observed that the traditional censorship concept of the state still continues in different ways as before.

Keywords: Cinema Policies, Turkish Cinema, Development Plan, Party Program

GİRİŞ

Bütün toplumlar değişik biçimlerde olmakla beraber idare sistemlerine sahiptirler. Devlet toplumu düzenleme amacı taşıyan, her konuda belirleyici, en meşru ve yaygın siyasal iktidar tipidir (Uygun,2014:8). Toplumsal yapı geliştikçe devleti oluşturan kurumların işlevi ve gücü de artar. Tarih boyunca sanat, sanatçı, devlet ilişkileri dönemlere göre, içinde yaşanan kültür ve toplum yapısına göre, sanat türüne göre ve sanatın politik açıdan işlevinin ağırlığına göre farklı biçimlerde ortaya çıkmıştır. Sanat / sanatçı, devlet / özel sektör ilişkisine dayalı destek sistemi geleneği Antik Yunan'a kadar dayanmaktadır. Bu sistem içerisinde sanatlarını gerçekleştirecek ortam ve olanağını sanat koruyucularından temin ederek, varlıklarını sürdürme şansı bulan sanatçılar karlı çıkmışlardır. Şu halde sanat koruyucusu olarak devletin sanat ve sanatçıyla ilişkisi nasıl olmuştur?

Devletlerin hangi dönemde olursa olsun sanatı kendi amaç ve ihtiyaçları için kullandığı bilinen bir gerçektir. Sinema bu bağlamda erken dönemlerde devletlerin ilgisini çekmemiştir. Ancak sinemanın bir sanat olarak dilinin ortaya çıkması ve süratle gelişmesi sonrasında önemli bir propaganda ve toplumsallaşma aracı haline gelmesi devletlerin sinemayla ilgilenmesine neden olmuştur. Bundan sonra dünyanın başta gelen ülkelerinde devlet sinemaya destek olmuş, sinema sanatının ilerlemesi için her türlü teşviği ve çabayı sinemaya göstermişlerdir.

Günümüzde ise sanatın ve sanatçıların varlıklı sanatseverler, hükümetler, sivil toplum kuruluşları, vakıflar, dernekler tarafından desteklendikleri görülmektedir. Yani gerek özel sektör bağlamında gerekse devlet ile olan ilişkilerde sanatçı ve koruyucu arasındaki karşılıklı çıkar ilişkisi varlığını bugün de sürdürmektedir. Bu ilişkinin sanata ve sanatçının eserine etkisi üzerine gerçekleştirilen tartışmalar da bu bağlamda önemini korumaktadır. Tarihsel süreç içerisinde devlet ve sanat arasındaki ilişkiyi düzenleyen sponsorluk modelleri; geleneksel, totaliter ve demokratik modeller olmak üzere üç temel sınıfa ayrılır. Geleneksel modelde sanatçı kendisini destekleyen devlete karşı tamamen sorumludur. Burada devlet sanatın alıcısı, denetleyicisi ve eleştirmenidir. Geleneksel modelin daha baskıcı ve denetçi olanı ise totaliter modeldir. Bu modelde sanat devleti destekler devlet de sanatı destekler. Sanatçıdan yeni toplumsal düzenin yüceltilmesi, ideallerin vurgulanması istenir. Demokratik modelde sponsor ile sanatçı arasında fark vardır. Sanatçı tüketiciye karşı sorumludur. Ama sanatçının durumu ve sponsorun etkisi hala yarattığı bazı çelişkiler açısından tartışma konusudur (Ulusoy, 2005:27). Görüldüğü üzere sanat ve devlet ilişkisini kategorize etmek oldukça güç bir iştir. Özellikle modernizmle birlikte ve demokratik model olarak öne sürülen sponsorluk anlayışında sanatçının özgürlüğü, devletin buna etkisi önemli rol oynamaktadır. Türk sinemasının durumunu devletin sinemaya etkisi çerçevesinde ele alırken Türk sinemasının tarihsel dönemlerinin başlangıç ve bitiş sınırları içerisinde oluştuğu; siyasal, toplumsal, ekonomik, hukuksal, idari, teknolojik olgular dikkate alınacaktır.

Devlet organının en önemli icra kurumları olan siyasal partilerin ve hükümetlerin Türkiye'nin sanat ve kültür politikaları çerçevesinde sinemaya olan yaklaşımları yazılı belgelerden yararlanılarak ortaya konulacaktır. Çünkü Türkiye'de devletin sinema sanatına olan yaklaşımı konusunda en doğru ipuçlarını verecek olan genel literatürün dışındaki beş yıllık kalkınma planları, hükümet programları, parti programları ve icra planlarıdır. Bu bağlamda makalede sinema-devlet ilişkisi kalkınma planlarından, hükümet programlarından, parti programları ve icra planlarından yararlanılarak tartışılacaktır.

Türk sinema tarihinde yer alan çalışmalarda önemli sorunlardan birini kalıplaşmış bilgileri sorgulamayan bakış açıları oluşturmaktadır. Bu durumu aşmaya çalışmak için bazı önemli sorunlar üzerine yeni kaynaklarla eğilmek önemlidir. Bu bağlamda özellikle yazılı ve resmi belgelerden hareket ederek sinema-devlet ilişkisine yeniden bakmanın bu konuda çalışacak araştırmacılar için yararlı olacağına inanılmaktadır.

SİNEMA DEVLET İLİŞKİSİ

Sinema politikaları sinemanın toplumla, kültürle ve ekonomiyle olan ilişkilerinden kaynaklanmaktadır. İçeriğinde pek çok alt başlığı barındıran bu politikalar ülkelerin genel sanat politikaları içerisinde yer almaktadır. Sanat politikaları dahilinde yer alan sinema politikaları da devletin konuya müdahalesinin bir göstergesidir. Devletin müdahalesi bağlamına örnek olarak Sovyet Sineması gösterilebilir. Sovyetler Birliği'nde 1917 Devrimi'nden hemen sonra Lenin'in "sinema bizim için sanatların en önemlisidir" sözüyle birlikte devletin ilk el attığı iş sinemayı güçlendirmek için her türlü desteği sağlamak olmuştur (Eisenstein, 1984: 18).

Propaganda sinemasını en iyi uygulayan devletlerden biri de Nazi Almanyası'dır. 'Kavgam' adlı kitabında Adolf Hitler tüm sanatsal faaliyetlerin devletin programına uygun bir şekilde gerçekleştirileceğini, devletin prensibi olan doktrine hizmet edeceğini belirtmektedir. Mussolini dönemi İtalya'sında ise devlet sinemaya ideolojisini yayması, hegemonyasını artırması ve kitleleri kontrol altına alması için önem vermiştir. Cinecitta Stüdyoları bu dönemde kurulmuş ve faşist propaganda filmleri yapılmıştır. Hollywood film endüstrisi Amerikan sineması içinde belirleyici bir yere sahip olmuştur. Hollywood stüdyoları propagandayı en üst düzeye taşımıştır. Devletin Hollywood üzerindeki diğer belirleyici tutumu ise dünyanın çeşitli bölgelerinde askeri ve siyasal müdahaleler gerçekleştirme çalışmalarının stratejik alt yapısını oluşturmak amacıyla filmlerin pentagon tarafından desteklenmesidir. Bu destek "Ulusal Güvenlik Sineması" olarak adlandırılan bir türün içerisinde yer alan Kurtuluş Günü (1996), Armageddon (1998), Kara Şahin Düştü (2001), Başka Gün Öl (2002) vb. filmlerinde uygulamaya konulmuştur (Valantin, 2006:15-16). 2. Dünya Savaşı sonrasında Amerikan filmlerinin ulusal sinemasını kuşatması üzerine çözüm arayan Jean Monnet Hükümeti Fransız Ulusal Sinema Merkezi CNC'yi 1946 yılında Fransız sinemasını desteklemek, düzenlemek ve tek bir merkezden yönetmek için Kültür ve İletişim Bakanlığı'nın yetkisinde kurmuştur (<http://www.cnc.fr/web/fr/qu-est-ce-que-le-cnc>).

Dünya sinemasında devletler kendi öncelikleri ve hedefleri paralelinde, amaçlarına hizmet edecek bir sinema yaratmak adına ulusal sinemalarına koşullu destek vermişlerdir. Bu anlayışın dışına çıkan alternatif sinema biçimlerini ve sanatçıları desteğin dışarısında tutmuşlar, kimi zaman da cezalandırmışlardır.

TÜRKİYE'DE DEVLETİN SANATA BAKIŞI

İstiklal Savaşı'nın kazanılmasının ardından 'Türkiye Cumhuriyeti' kurulmuştur. Mustafa Kemal Atatürk'ün "Sinema, gelecekteki dünyanın bir dönüm noktasıdır. Şimdi bize basit gibi gelen eğlence olan radyo ve sinema bir çeyrek asra kalmadan yeryüzünün çehresini değiştirecektir. Japonya'daki kadın, Amerika'daki zenci, Eskimo'nun ne dediğini anlayacaktır. Tek ve birleşik bir dünyayı hazırlamak bakımından sinema ve radyonun keşfi yanında tarihte devirler açan matbaa, barut, Amerika'nın keşfi gibi olaylar oyuncak nisbetinde kalacaktır" (Kalpakçioğlu, 1984:114) sözleriyle sinemanın önemine ciddi bir vurgu yapmasına karşın cumhuriyetin kurucu kadroları Batı'nın kültür ve sanatını model alırken tiyatro, opera ve bale gibi sanatları desteklemeyi tercih etmiş, aynı önemi sinemaya göstermekten kaçınmıştır. Ayrıca, Cumhuriyet döneminde farklı sanat türlerini tüketen, biri batılılaşma yanlıları diğeri de Batılılaşma karşıtları olmak üzere iki farklı sosyal grup oluşmuştur. Sacit Hadi Akdede'ye göre (2014:8) Batı'da orta sınıf ve zenginler miktarı ve niteliği farklı olmakla birlikte aynı sanat türlerini tüketirler. Oysa Türkiye'de sanat tüketimi sınıflara göre değil geleneksel / modern ayrımına dayanır. Cumhuriyetin ilerleyen dönemi olarak günümüzde her alanda liberalleşme söz konusu iken geleneksel ve modern ayrımı hala sürmekte, kültür ve sanata bakış aynı paralelde değerlendirilmekle birlikte Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki elit sınıf yerine sermayedar olan ve gittikçe zenginleşen muhafazakar kesimin daha da güçlendiği görülmektedir.

CUMHURİYET DÖNEMİNDE SİNEMA-DEVLET İLİŞKİSİ: SANSÜR

Cumhuriyet Dönemi'ne denk gelen yıllarda sinema alanında birlikte hareket edilen devletler büyük bir aşama kaydederken Türkiye'de sinema alanında bu durum gerçekleşmemiştir. Muhsin Ertuğrul tek adam hâkimiyeti içerisinde tiyatroya bir anlayışla filmler yapmış, sinema sanatına köklü bir destek sağlanamamıştır. Sonuçta modernleşen yeni Türkiye Cumhuriyeti Devleti tüm çağdaş sanatlara sınırsız destek verirken, sinema sanatının varlığı ve gelişimi için destek sağlamamıştır. Hatta destek olmamanın ötesinde kendi özel koşulları içerisinde gelişmeye çalışan Türk Sineması'na çeşitli engeller de çıkarmıştır. Bunlar içerisinde en bilineni ve önemli olanı sansür olgusudur.

Türk sineması ve devlet ilişkisi bağlamında Cumhuriyet'in ilanından hemen önce 7 Şubat 1923 tarihinde İzmir İktisat Kongresi toplanmıştır. Kongrede Anadolu halkının tarım alanında bilgilendirilmesi için sinemadan yararlanılması fikri tartışılmıştır. Kongrenin -Çiftçi Grubunun İktisadi Esasları, Ziraat ve Maarif Meselesi- bölümünün 9. maddesinde "Seyyar Ziraat Mektebi açılması, ahlaka aykırı olmamak kaydıyla yeni bir iletişim aracı olan sinemadan yararlanılması emredilmiştir" (İnan, 1989:112). Görüldüğü üzere bazı üyeler, sansürün uygulanması gerekliliğini gündeme getirmişlerdir. Bundan sonra 1932 yılına kadar merkezi bir sansür kurulu kurulmamıştır ama filmler gösterime girmeden önce mahalli polis tarafından izlenmiş ve ancak uygun görülmeyen yerleri kesilerek gösterimine izin verilmiştir. 19 Temmuz 1932 yılında "Sinema Filmlerinin Kontrolü Hakkında Talimatname" yürürlüğe girmiş, Merkez Sansür Teşkilatı (İçişleri, Milli Savunma Bakanlığı, Genel Kurmay Başkanlığı'ndan birer üye) kurulmuştur. Ülke içinde yapılan yerli filmler ve senaryolar bu komisyonlarca denetlenmiş ve gerekli görüldüğünde, sansür edilmiş, yurt dışından gelenler de yine gümrüklerde kontrol edilip sansüre tabii tutulmuştur. 26 Mayıs 1934 tarihinde çıkarılan "Matbua Umum Müdürlüğü Teşkilatına ve Vazifelerine Dair Kanun" ve bu kanunun ardından 14 Temmuz 1934'te çıkarılan "Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu", "Hariçten gelen filmlerin gösterilmesi ve dahilden yapılacak filmlerin çekilmesi polisin iznine bağlıdır" şeklinde 1939 yılında çıkarılacak olan Sansür Yönetmeliği'nin temelini oluşturmuştur.

1939 yılında 2/11551 sayılı, "Filmlerin ve Film Senaryolarının Sansürüne İlişkin Yönetmelik" yürürlüğe girmiş, "Filmlerin ve Film Senaryolarının Kontrolüne Dair Nizamname", "politik ve dinsel propaganda", "kamu düzeni", "genel asayiş" ve "genel ahlak" gibi belli bazı konularda sıkı kurallar getirmiştir. Bu yönetmeliğin çıkarılmasının en önemli nedenlerinden biri 2. Dünya Savaşı'nın başlamasıdır. Bu yıl İngiltere ve Fransa, Almanya'ya karşı savaş ilan etmiştir. Resmi olarak 2. Dünya Savaşı başlamıştır. Fakat 1986 yılına kadar yani 46 yıl boyunca bu maddeye bağlı çıkarılan tüzük ve maddelerle Türk Sineması üzerinde sansür çok etkili olmuştur. Sansürün o dönem tüm ülkelerde olduğu gerekçesi belki geçerli olabilir ama sinema sanatının önemsendiği ülkelerde devlet, sahip çıktığı sinemayı sansür etmemiştir. Yurt dışında devletle sinema sektörü arasındaki ilişki Türkiye'deki gibi genellikle sansürden ibaret olmamıştır. Metin Erksan (1985:24) "Türkiye'de yalnız sinema sanatı, politik yetkenin yürütme gücü tarafından, sanat yapısı oluşmadan önce iki aşamada, oluştuktan sonra sürekli olarak ve bu kez de yargı gücü tarafından ve gene sürekli olarak denetlenir" diyerek sansürün Türk sineması üzerindeki etkisini ortaya koymuştur.

1930 yılında "Belediye Kanunu" çıkarılmış, bu kanunda sinema işletmek ve sinema inşa etmek belediyelerin ihtiyari görevleri arasında yer almıştır. O zamana kadar film salonları ve işletmeleri özel teşebbüs eliyle işletilmiştir. Özellikle İpekçiler birçok sinema açmışlar ve işletmişlerdir. 1938 yılında devlet, "Belediye Gelirleri Kanunu" gereğince, tiyatro ve sinemalardan alınmakta olan belediye rüsumu, damga ve tayyare vergisini kaldırmıştır. Bunun üzerine bilet fiyatları düşmüş, bu durum yeni yatırımları Türk sinemacılığına taşımıştır. Film sayısı her yıl giderek artmış, yeni yapımevleri sektöre girmiş ve Türk sineması ilk kez ekonomik açıdan korunmaya alınmıştır. Türk sinemasının bu döneminde Darülbeyaz ve Muhsin Ertuğrul'un etkisi sürmesine rağmen yeni yönetmenler de film yapmaya başlamıştır. Tiyatrocuların dışında sinemacılar da sektöre girmiştir. Böylece Türk sineması estetik anlamda tiyatro etkisinden kurtulmuştur. İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye savaşa girmemiş fakat zor günler geçirmiştir. İstanbul'da 1940 yılından beri yürürlükte olan sıkıyönetim 1945 yılında

kaldırılmış, yurt içinde Türk sinemasının ilk resmi yarışması Yerli Film Yapanlar Cemiyeti (YFYC) tarafından düzenlenmiştir. Amacı Türk sinemasının ilerlemesi ve gelişmesine katkıda bulunmak olan bu kurumun, kurulduğu yılki bildirisinde şöyle yazmaktadır : “Hükümet film yapanlara el uzatmaz ve yerli filmlere rüzran (öncelik) hakkı vermezse bundan sonra hiçbir yerli film göremeyeceğiz...” (Scognamillo, 1996:244). YFYC, Türk sinemasının yıllarca yinediği ve çözüme kavuşturamadığı çeşitli temel sorunları 40’lı yılların sosyo-ekonomik yapısı içerisinde dile getirmiştir.

ÇOK PARTİLİ DÖNEMDE TÜRK SİNEMASI VE 27 MAYIS İHTİLALİ

50’li yıllarda iktidarda Demokrat Parti (DP) yer almaktadır. Dünya konjonktürünün Türkiye’ye yansımaları da DP iktidarıyla paralellik içerisinde. Baskılar gitgide artmış, sağ iktidar yerini sağlamlaştırdıkça daha başına buyruk davranmaya başlamış ve özgürlükleri sınırlandırmıştır. Bu arada sinema ekonomik ve sosyal anlamda sıkıntılar yaşamaktadır. Bunun üzerine sinemacılar bir araya gelerek dernekler, kurum ve kuruluşlar oluşturmuşlardır. Bu kurumlar Türk sinemasının durumu, sorunları ve bunların nasıl çözüleceği üzerine raporlar yazmış, tartışmalar düzenlemişlerdir. Fakat bazı ufak tefek sorunların çözümü dışında temelde birçok sorun devlet tarafından ciddiye alınmamıştır. Türk Film Dostları Derneği, sinemanın durumunu incelemiş, 1954 yılında bir rapor yayınlamış, ikinci oturumunu 1955’te “Türk Filmciliği ve Münevverin Sorumluluğu” adlı bir panelde tartışmıştır. Bu konuda bir rapor yayınlamıştır. Bu toplantı Türk sinemasının düzenlenmesiyle ilgili her toplantıda yer alan “Ulusal Sinema Merkezi” düşüncesinin telaffuz edildiği ilk toplantıdır¹ (Korkmaz, 1999:47) 50’li yıllar Engin Ayça’ ya göre (2000:7) genel seçimlere ve parlamentoya yansıyan Anadolu sermayesinin ön plana çıktığı yıllar olmuştur. Yani feodal yapı ve feodal ilişkiler söz sahibi olur. Tek partili dönemde CHP’nin geçiş dönemine etkisi ne ise 1950’lerde DP iktidarının Yeşilçam’ın oluşum sürecindeki etkisi odur. Eleştiri ve demokratik çokseslilik sinemamıza yansımamıştır çünkü seyirci eğilimleri ve polis sansürü buna izin vermemiştir. 1950’lerde elektriğin hızla yayılması, elektriğin girdiği her yerde yeni sinema salonları açılmasına neden olmuş ve bu salonlar da seyirci kitlelerini sinemaya kazandırmıştır. Seyirci ise geleneksel kültür içerisinde biçimlenmiş dolayısıyla kendi geleneksel beğenilerinden yola çıkarak bir sinema yaratmaya çalışmıştır. Dönemin en önemli sorunları malzeme eksikliği, sinema salonu eksikliği, ham film karaborsası ve film ithalatında yaşanan güçlükler, yabancı filmlerle rekabet vs. olmuştur.

¹ 1952 yılında Lütfi Ö. Akad, Aydın Arakon, Orhan M. Arıburnu, Hüsamettin Bozok (yayıncı), Burhan Arpad (yazar) ve Hıfzı Topuz (yazar) tarafından TFDD (Türk Film Dostları Derneği) kuruldu. Derneğin temel amacı: "Türk filmciliğinin sanat bakımından inkişafını ve milletlerarası filmcilik aleminde mümtaz ve mevkie ulaşmasını temin etmek." 1950-60 arası dönemde Türk sinemasının oluşmaya başlaması 1950’lerdeki toplumsal bazı olayların etkisi sonucudur. 1950 Genel Seçimleri yapılmış ve iktidar el değiştirmiştir. CHP seçimleri kaybetmiş, Demokrat Parti kazanmıştır. Adnan Menderes Başbakan olmuştur. Bu dönemde Menderes Atatürk devrimlerini halka mal olmuş ve olmamışlar diye ikiye ayırmıştır. Kore savaşı başlamıştır. Amerika’da antikomünizm hızla tırmanışa geçmektedir. Türkiye’de 108 milletvekili komünistlerin asılması konusunda meclise önerge verir. Bir yıl sonra ara seçimlerde DP (411) nerdeyse tek partidir. 1953 yılında Yerli Film Yapımcıları Cemiyeti hazırladıkları bir raporu TBMM’ye Belediye Başkanlıklarına, Parti Başkanlarına ve Bakanlara gönderirler. 1953 yılında Metin Erksan’ın filmi büyük bir sansür engeline takılmıştır. 1953’te Türkiye Filmcileri, Sinemacıları ve Teknisyenleri Kooperatifi, 1954 yılında ise Film Teknisyenleri Sendikası kurulmuş aynı yıl TFDD “Türk Filmciliğinin Meseleleri” dizisinin ilkini gerçekleştirmiştir. Bu ilk panelin konusu “Türk filmciliğinde Münevverin sorumluluğu” idi. Türk filmciliğinin kalkınması için halli gerekli meseleler adı altında bir rapor oluşturuldu. Bu yıllarda birçok film derneği sansürü, Türk sinemasının yaşadığı sorunları konferanslarda tartışmaya başlamış, polemikler ve tartışmalar basında devam etmiş, raporlar ve bildiriler yayınlanmıştır. 1956’da Yerli Film İmalcileri Derneği kurulmuştur. 1958 yılında yabancı film ithaline getirilen sınırlandırmalarla film sayısında biraz artış olmakla birlikte aynı yıl Amerikan Film İhracatı Birliği’nin Frankfurt Temsilcisi Leo Hoschsstetter İstanbul’a gelmiş, Amerikan Şirketlerinin Türkiye’den 5 milyon lira alacağını açıklamış bunun üzerine film kotası sorunu tekrar müzakere edilmiştir. Türkiye Film İmalcileri Cemiyeti, “Türk Filmciliğini Kalkındıracak ve Çağdaş Seviyeye Eriştirecek Türk Sineması Kanunu’nun Gereğesine Ait Temennilerimiz” adlı bir raporu yayınlamış. TSSD ile 13 yapım evi “Türk Filmciliği Birleşik Kurulu” nu oluşturmuşlardır (1959).

27 Mayıs devriminin ardından birçok sinema meslek örgütü kurulmuştur.² Bu meslek örgütleri ilk kez yoğun bir biçimde Türk sinemasının ekonomik ve politik sorunlarını tartışmak üzere bir araya gelmişler, tartışmışlar, raporlar hazırlamışlar ve bunları meclise ve bakanlıklara sunmuşlardır. Fakat Türk sineması için beslenen umutlar istenen ölçüde gerçekleşmemiştir. Bunların içerisinde en önemlisi Türk Sinema Sanayini ve Filmciliğini Kalkındırma Kanun Tasarısı'dır. Ayrıca ilk ciddi sinema kanunu hazırlama çabası ise 1964'teki 1. Türk Sinema Şurası olmuştur (Korkmaz 1999: 54). 1968 yılı icra planında "Türk Sinema Kanun Tasarısı"nın kısa zamanda kanunlaştırılması TRT ve Turizm Bakanlığı'nın sorumluluğunda yer almıştır. Eğitimde sinemadan yararlanmak, festival düzenlemek, ödül vermek sinemacı yetiştirmek konusunda ise Milli Eğitim Bakanlığı görevlendirilmiştir. 1960'lı yılların tüm icra planlarında genellikle Türk sinemasının kültür hayatına etkisinin artırılmasına yönelik çalışmalarla ilgili planların sıklıkla yer aldığı görülmektedir. Uygulamada ciddi adımlar atılmamış, tartışmalar sonuçsuz kalmıştır. Bu dönemi kapsayan 2. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda filmlerin eğitimsel amaçlı kullanımına özellikle vurgu yapılırken Yeşilçam'a eleştirel göndermede bulunularak "özel film alanında genellikle sanat ve eğitim değeri düşük filmler" yapıldığından söz edilmiştir. Öneri olarak da kaliteli filmlerin teşvikinin gerekliliği ve uzman kişilerin yetiştirilmesi sunulmuştur. Sinemanın kırsala ulaştırılması, başarılı filmlerin desteklenmesi, özellikle dokümanter filmlerin yapılması için ekonomik devlet desteği sağlanması ve milli eğitim bakanlığıyla işbirliğine gidilmesi öne çıkmıştır (Kalkınma Planı 2 s.190,198). Kalkınma planında sözü edilen ekonomik destek sağlanmamış ama Türk sineması varlığını sürdürmüştür, hem de dünyanın en çok film üreten ülkelerinden biri olarak. Devletten destek görmeyen Yeşilçam, seyirci merkezli bir film üretim tarzı ile ayakta kalmayı başarmıştı. "Yapımcılar", "Bölge İşletmecileri", "Dağıtımcılar", "Salon Sahipleri" ve "Tefeciler" arasındaki ilişkinin ortaya çıkardığı kendine özgü ekonomik koşullarıyla üretim gerçekleştiren Yeşilçam, bu koşulların gereği olan seri üretim biçimlerini geliştirmiştir. Maliyetleri düşürmek amacıyla aynı mekânlarda hatta kimi kez aynı ekiple çok sayıda film çekilmiştir. 1950'lerde başlayan bu özgün üretim sistemi, 1980'e kadar devam etmiştir.

Salon sahibi, seyirci ile en yakın ilişkiyi kuran kişi olduğu için istatistik araştırmaların olmadığı bir dönemde seyircinin hangi filmlerden ne kadar hoşlandığını en iyi bilen kişidir. Sinema sahipleri gişe gelirlerinden elde ettikleri bir miktar parayı ve siparişlerini yapımcıya ulaştırması için bölge işletmecisine veriyorlardı. İşletmeci de bu talepleri yapımcılara iletliyordu. Bu şekilde gerekli parayı ve telkinleri alan yapımcı, film yapımına girişiyordu. İşletmeci, bölgesinde bulunan sinema salon sahiplerinden film istekleri karşılığında avans alıyordu. Avansları nakit alan işletmeci, İstanbul'da bulunan yapımcıya sinema salon sahiplerinden gelen film isteklerini iletiyor, filmi ne zaman bitirmesi gerektiğini söylüyordu. İşletmeci, bunun karşılığında da yapımcıya maliyet için senet veya bono bırakmaktaydı. İşlerinin büyük bir kısmını nakitle halletmek zorunda olan yapımcının tek şansı ise henüz vakti gelmemiş olan senetleri kırdırmak ve nakit paraya dönüştürmektir. Bankalar geri ödemelerde sorun yaşadığı için yapımcılara kredi vermediğinden yapımcının tek çaresi elindeki senedi veya bonoyu vaktinden önce tefeciye kırdırmak olmuştur. Sonuçta salon sahiplerinden başlayan film üretim sürecinde nakit para, ancak tefeciden yapımcıya ulaşmış ve bu nakit parayla film gerçekleştirilebilmiştir. Türk sinemasının yoğun bir şekilde film ürettiği dönemde ekonomik sistem

² 27 Mayıs 1960'da Türk Silahlı Kuvvetleri yönetime el koymuştur. Siyasi yetke orduya geçmiş, sansür yetkisi de sıkıyönetim komutanlığına devrolmuştur. Aynı yıl YFYC (Yerli Film Yapımcıları Cemiyeti), SFC (sinemacılar ve filmciler cemiyeti), TFİC (Türkiye Film İmalcileri Cemiyeti) Türk sinemasının düzenlenmesiyle ilgili bir dilekçeyi resmi makamlara ulaştırdı. Sansür tüzüğü'nün kaldırılması için bildiri yayımladı. Tüm bu çabalar devrim iktidarından cevap buldu. "Milli Birlik Komitesi" teşviğiyle İstanbul Güzel Sanatlar Akademisinde toplanan "DGS İstişare Heyeti" kongresine "Filmcilik Radyo-Televizyon Alt Komisyonu" adına "Türk Sinemasının Teşkilatlandırılmasına Dair Ön Rapor" sunuldu. 1961'de yeni anayasa kabul edildi. "Türk sinema ve filmciliğini kalkındırma" kanun tasarıları görüşülmeye başlamış. 1963'de Türkiye İşçi Partisi, Sansür Yönetmeliğiyle ilgili Polis Vazife ve Selahiyet Kanununun 6. maddesinin iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmuştur fakat bu maddenin anayasaya uygun olduğu kararı çıkmıştır. 1963 yılında sinemayla ilgili iki kurum faaliyete geçmiştir; Türk Film Prodüksörleri Cemiyeti ile Sine-İş (Sinema İşçileri Sendikası). 1964 yılında "1. Türk Sinema Şurası" Türk sineması ve sorunları konusunu ele almak üzere devletin öncülüğünde alandan geniş bir gruba da davet ederek toplandı. Tartışmalarla devam eden toplantıda sansür ve ekonomik sorunlar konusunda bir rapor hazırlandı. Daha sonra "Türk Sinema Sanayini Kalkındırma Kanun Tasarısı" sinema meslek kuruluşlarının çabasıyla millet meclisine sunuldu.

böyle işlemiştir. Bu sistem ticari risk barındırmayan bir üretim tarzıydı çünkü yapılacak filmler daha önce yapılmış ve sevilmiş filmlerin benzeriydiler. Aynı olaylar, aynı temalar, hatta çoğu kez aynı sahne ve aynı oyuncular kullanılıyordu. Bu durum Türk sözlü kültür geleneğinde yer alan masal anlatımına benzemektedir. Sözlü kültür geleneğinin yerini görsel bağlamda sinema almış oluyordu. Yani Türk sinemasının destekçisi ve sponsoru geleneksel kültürünün bir uzantısı olarak gören Türk halkı olmuştu.

16 MART 1970 MUHTIRASINDAN 12 EYLÜL 1980 DARBESİNE

1972 yılında bir yıllık süre içinde 299 film gerçekleştirilmiştir. Türk sinema tarihinin en büyük rekoru kırılmıştır. 1975’de tümü renkli 225 film çekilmiştir. 1973-1977 yılları arasında kapsayan 3. Beş Yıllık Kalkınma Planı’na dahil olan dönemde ise tıpkı 2. Plan’da olduğu gibi Türk sinemasın dünyanın en çok film üreten ülkeleri arasında yer almıştır. Buna karşın filmlerin kalitesindeki düşüklüğe gönderme yapılarak özellikle filmlerin eğitim, kültür ve sanata katkısının sınırlı kaldığı belirtilmiştir. Sanatsal yönü güçlü filmleri ‘özendirme ve ödüllendirme’ yoluna gidecek bir sistem kurulacağı belirtilmiştir. Ayrıca telif hakları açısından yeterli olmayan mevzuatın geliştirilmesi için çalışma yapılması da hedefler arasına konmuştur (Kalkınma Planı 3 s.785,787,788).

1972 yılının icra planında geçmiş yıllarda kamunun beklenen önderliği yapamadığıyla ilgili bir durum tespiti bu yıllara kadar sinema-devlet ilişkilerinin bulunduğu noktayı kısaca özetlemektedir.³ Devletin kendi raporlarındaki bu tespit önemli bir gerçeği de gözler önüne sermektedir. Tedbir olarak ise hala “Sinema Kanun Tasarısı”nın kanunlaşmasından söz edilmektedir. 1971-72 yıllarında 1. ve 2. Erim Hükümeti Programlarında TRT yayınlarının ülkenin her yerinden izlenebilir olması ile ilgili tedbirlerin alınacağı ve yatırımların yapılacağı, televizyonun başlıca sanat, eğitim, kültür, kalkınma hizmeti olarak yürütüleceği belirtilmektedir. Bu dönemde iktidara gelen pek çok hükümetin programlarında televizyonculuğun yaygınlaştırılması ve geliştirilmesi üzerine hedefler koydukları görülmektedir. 1972’de Melen Hükümeti, 1975’de Dördüncü Demirel Hükümeti programlarında televizyona yer vermişlerdir (Karakaş, s.131-134-137-153). Ayrıca 1979-1983 yılları arasında kapsayan 4. ve 5 Yıllık Kalkınma Planı’nda da televizyonun yaygınlaşmasının sinema seyircisinin azalmasına neden olduğu, bunun ise sinemanın daha nitelikli filmler yapması için itici güç oluşturduğu belirtilirken, özgür yaratıcılığı engelleyen yasaların değişmesi ve dış bağımlılığın azaltılması hedef olarak ortaya konulmuş, sinema alanını düzenleyecek yasal ve örgütsel çalışmaların hızlandırılması gereği belirtilmiştir (www.kalkinma.gov.tr) (s.285,286). Üst paragrafta sinemanın televizyonun ortaya çıkmasıyla seyircisini yitirmesi aktarılırken birçok meslek örgütü ve sendikanın da kalkınma planında hedeflendiği şekilde kurulduğu görülmektedir. Bu dönemde “Günümüz Türkiye’inde Sinema Alanının Düzenlenmesi” adlı sempozyum 1974 yılında devletin öncülüğünde düzenlendi. Sansür ve “Türk Sinema Kurumu” üzerinde çalışıldı (Korkmaz, 1999:85). 1974 yılından 2004 yılına dek Türk sinemasının evrimini belirlemede sinema- televizyon ilişkisi hep vurgulanmaktadır. 1-5 Ekim 2003’deki Türk Sinema Kurultayı sonuç bildirgesinde de ifade edilmektedir ki; 16 ulusal, 256 yerel

³ 1967’de Türk Film Arşivi ve 1969’da ise Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Film Arşivi (Devlet Film Arşivi) olarak çalışmalarını sürdüren Kulüp Sinema 7, bu kez Sinema-TV Enstitüsü’ne dönüştü. Türk Silahlı Kuvvetleri 12 Mart 1971’de iktidarı uyarı, ülke içerisindeki karışıklıklar, terör ve şiddet olayları insanları evlerine kapatmıştır. Sokağa çıkma yasakları ilan edilmektedir. 1970’li yıllarda Türk Sinemasında sendikalaşma faaliyetleri başladı. Nazif Taştepe’nin başkanlığını yaptığı Türk İşçileri Sendikası’na Film-Sen (Türkiye Film Emekçileri Sendikası) katıldı. Başkanı da Şerif Gören oldu. TFİS (Türkiye Film İşçileri Sendikası) kuruldu. Başkanlığa Semih Servidal seçildi. Kültür Bakanlığı, olumlu bir adım attı ve Bakanlığın bünyesinde ‘Sinema Dairesi’(1977) kuruldu. Kültür Bakanı Ahmet Taner Kışlalı, sinemayla ilgilendi ve “Sosyal Güvence Yasası” çıkartıldı. Bakanlığın bu tür çalışmaları daha sonraki yıllarda da gündeme geldi. Fakat sorunlar yinelenerek değişik sosyal ve teknik koşullar içerisinde varlığını sürdürdü. 70’li yılların Türk sinemasını etkileyen başka bir önemi dünyada ve Türkiye’de Televizyonun gündeme geldiği yıllar olmasıdır. Özellikle ikinci yarısında televizyon sinemanın temelleri sarsmış, var olan sosyal gerilemeyle de insanlar evlerine kapanmıştır. Televizyon karışık siyasal ortamda insanları sinemadan uzaklaştırmıştır. Böylece sinemaya giden yeni bir tür lümpen seyirci ortaya çıkmış, Türk sinemasının bu yıllardaki çizgisi bu seyircinin istekleri doğrultusunda belirlenmiştir.

TV kanalı Türk sinemasıyla sağlıklı bir işbirliği zemininde Türkiye Sinema Kurumu öncülüğünde işbirliğine gidilmeli, düzenlemeler yapılmalıdır (www.kalkinma.gov.tr)(s.286).

Bu zamana kadar kurulan bütün Cumhuriyet hükümetleri kültür ve sanatla ilgili pek çok konuya programlarında yer vermişlerdir. Türk sinemasına hükümet programlarında yer veren ilk hükümet 2. Ecevit Hükümeti olmuştur. “Türk film sanatının ve sanayiinin sağlıklı bir yönde gelişmesine ve dünyaya açılmasına Devlet yardımcı olacaktır” (Karakaş, 2000:158,168) maddesi sinemaya ilk kez devlet korumacılığının sahip çıkacağı ümidini de doğurmuştur. Aynı içerik 1978’deki 3. Ecevit Hükümet Programı’nda da yer almıştır. Hükümetlerin uzun süre iktidarda kalamadığı sosyal çalkantılarla dolu olan bu süreçte sinema alanında büyük bir gelişme kat edilememiştir. 1970’li ve 1990’lı yıllar pek çok siyasi partinin kurulduğu yıllar olmuştur. Bu yıllar içerisinde kurulan Güven Partisi (1967), Milli Nizam Partisi (1970), Türkiye Sosyalist Birlik Partisi (1974), Vatan Partisi (1975), Sosyalist Parti (1987), Milliyetçi Çalışma Partisi (1990), Demokratik Sol Parti (1990), Diriliş Partisi (1992), Sosyalist İşçi Partisi (1994) parti programlarında genellikle sinemanın halkı, sosyalizasyon ve eğitim yoluyla bilinçlendirmeye yarayan yönü vurgulanmıştır. Diğer bir vurgulanan kavram ise sinema filmlerinin sanatsal boyutudur. Tüm partiler sinema filmlerinin sanatsal açıdan düzeyli olması gerektiğini öne çıkaran program söylemi oluştururken bu sanatsallığın, kriterlerinin partinin ideolojik yaklaşımı doğrultusunda ortaya konulduğu görülmüştür.

12 EYLÜL 1980 SONRASINDA SİNEMA- DEVLET İLİŞKİSİ

12 Eylül 1980 tarihinde Türk Silahlı Kuvvetleri askeri darbe gerçekleştirdi. Darbenin ardından tüm ülkede sıkıyönetim ilan edildi. 12 Eylül darbesinin ardından yapılan genel seçimlerini Anavatan Partisi (ANAP) kazandı. 1983’te Turgut Özal Başbakan oldu. 1. 2. Özal Hükümeti Programı’nda diğer kültür ve sanat unsurları da olmakla birlikte sinema sanatının geliştirilmesinin ana hedefleri olduğu belirtilmektedir. 1987’deki 2. Özal Hükümeti Programı’nda ise telif ücretlerinden alınan vergilerin %10’a indirildiği belirtilirken, Sinema Video ve Müzik Eserleri Kanunu’na atıf yapılmıştır. 1982’de 1. Milli Kültür Şurası Türk Sinema Endüstrisi toplantısının gerçekleştirilmesinin ardından 1984 yılında Film Yapımcıları Derneği (FİYAP), Sinema Eseri Sahipleri Meslek Birliği (SESAM) ve Sinema Oyuncuları Derneği (SODER) kuruldu. 1986’da Film Yapımcıları Derneği (FİYAP) girişimiyle "Sinema Video ve Müzik Eserleri Kanunu" kabul edildi. "Sinema Yasası" 1987’de bazı değişikliklere uğradı. Buna göre; sinema ve müzik eserlerinin sahipliği yapımcıya verilmektedir. Yasaya göre sansürden sorumlu kurum olarak ‘Turizm ve Kültür Bakanlığı’ kabul edilmiştir. Bu kanunla birlikte Türk Sineması ilk kez bir kanuna kavuşmuştur. Film sansüründe bugüne kadarki tüm yasal düzenlemelerin kaynağı olan "Polis Vazife ve Salahiyeti Kanunu" nun 6. maddesi yürürlükten kaldırılarak polis sansürüne son verilmiş, sinema ile ilgili tüm konular Turizm ve Kültür Bakanlığı yetkisine bırakılmıştır. Ayrıca senaryo sansürü de kaldırılmıştır.

Kültür Bakanlığı, "Sinema Teşvik Ödülleri" adıyla dramatik, belgesel ve animasyon olmak üzere 3 dalda, 1985 yılında ilk kez bir yarışma düzenlemiş ve dramatik türdeki uzun metrajlı filmlerin yapımcılarına 4’er milyon TL verilmiştir. Türk sinemasında "sosyal güvence" girişimleri gene bu dönemde başlamışken, himaye edilmeye muhtaç sinema sanatçıları için yapılacak bir ‘huzurevi’ nin de temeli Başbakan Turgut Özal tarafından atılmıştır. Tüm bu gelişmeler Özal Hükümetlerinin Türkiye’de ilk kez devletin sinemayla ciddi bir şekilde ilgilenmeye başladığı hükümetler olduğunu ortaya koymaktadır. Adnan Kahveci, ANAP’ın liberal ekonomi hedefleri çerçevesinde 'yabancı sermayeyi' Türkiye’ye çekmeyi amaçlayan “Off-Shore Media” projesini 1988 yılında sunmuş, 1986’da 3257 Sayılı “Sinema, Video ve Müzik Eserleri Yasası” nın ardından “Yabancı Sermayenin Ülkeye Girişi” kanununda yapılan değişikliklerle Türk sineması geçmiş dönemden bir daha dönmek üzere kopmuştur. Dolayısıyla ithal filmler piyasayı kaplamıştır. Sinema salon sayılarında ise ciddi bir düşüş söz konusu olurken, Türk sineması bu yıllarda üretim ve gösterim açısından en düşük seviyeleri görmüştür.

Buraya kadar yazılanlar çerçevesinde özetlenecek olursa Türk sineması Cumhuriyet'ten günümüze kadar değişmeyen ve her dönem gündemde olan şu sorunlarla meşgul olmuştur:

1. Devletin ilgisizliği
2. Parasal kaynakların yetersizliği
3. Teknik donatının, teknik standartların geçersizliği
4. Yabancı (Amerikan) sinemanın rekabeti
5. Televizyonun etkisi

1990'larda seyirci desteğine dayalı eski yapım sistemi olan yapım-gösterim-dağıtım yerine yapımcı-yönetmen sistemine geçilmek zorunda kalınmıştır. Bu sistemde sermayenin film yapımına girmediği durumda yönetmenin kendi filmini kendi yapması söz konusudur. 90'ların sinemasında en çok tartışılan ve üzerinde durulan temel konu ise sinema sektörünün ve film endüstrisinin oluşum koşulları üzerinde olmuştur. Sinema filmi yapmak için her türlü kaynağın arandığı yeni sistemde sponsor kullanımı, devlet desteği, Eurimage desteği ve televizyon kanalları ana unsurlar olarak ortaya çıkmıştır.

1990-2000 YILLARI ARASINDA DEVLET-SİNEMA İLİŞKİSİ

1990'lı yıllarda birçok siyasal parti kurulmuştur. Geçmişteki bazı partilerin isimleri değiştirilmiş liderleri aynı kalmak koşuluyla, kadrolarındaki değişikliklerle siyasi devamlılıklarını sağlamışlardır. Adalet Partisi (AP), Doğru Yol Partisi (DYP) olarak devam ederken Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), Sosyal Demokrat Halkçı Parti (SHP) olmuş, Bülent Ecevit ise Demokratik Sol Parti (DSP)'yi kurarken, Milli Selamet Partisi (MSP), Refah Partisi (RP) olarak yola devam etmiş, Milliyetçi Hareket Partisi (MHP), Milliyetçi Çalışma Partisi (MÇP) olarak siyasi yaşamını sürdürmüştür. Türk siyasi yaşamının geçmişte olduğu gibi 1990'lı yıllarda da en çok oy alan merkez partileri olan bu partiler, programlarında kültür ve sanata dair hedeflerini ortaya koyarken sinema ile ilgili programlarını da beyan etmişlerdir.

“Türk film sanayinin geliştirilmesi konusunda ilgili kuruluşların iştirakiyle yapılacak bilimsel araştırmaların bulguları ışığında, Devletin de desteğiyle bir program hazırlanacaktır ve Milli kültüre katkı sağlayıcı nitelikleri haiz, kaliteli tiyatro eseri ve film senaryosu sayısının artırılabilmesi için bir teşvik sistemi geliştirilecektir.” (www.kalkinma.gov.tr) (s.323) şeklinde ortaya konulan 6. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın sinema hedefleri, 1990 yılında “Film Yaptırma ve Destekleme Esasları Yönergesi” ile devletin Türk sinemasını destekleme çalışmaları bağlamında yürürlüğe girdi.

Seçilen bir kurul aracılığıyla her yıl, 10-12 filme devlet bütçesinin yüzde kırkı oranında destek verilmeye başlanmış, fakat bu dönemde çıkan ekonomik krizler ve değişen hükümetler yüzünden desteğin etkisi azalmıştır. Bu durum ise devletin Türk sinemasına popülist bakışının ve ulusal bir sinema politikasını oluşturmakta etkisiz kaldığının göstergesi olmuştur. Devletin desteği bağlamında en önemli girişim ise Türkiye'nin Avrupa ortak film yapım fonu Eurimages üyesi olmasıyla gerçekleşmiştir. Genellikle Avrupa sineması ile birlikte düşünülen “sanat filmi” bu sinemanın Hollywood karşısında kimliğinin belirlenmesinde ayırt edici bir rol oynamıştır. Pek çok film bu dönemde Eurimages fonundan destek almıştır. Birçoğu dağıtım desteğiyle diğer Avrupa ülkelerinde filmlerini gösterme şansını bulmuşlardır. Bu dönemde ekonomik anlamda zor günler yaşayan Türk sineması için seçkin film örneklerinin yaratılmasında Eurimages'ın belirgin bir katkısı olmuştur.

1991 yılında Süleyman Demirel Hükümeti “Sinemamız, çağın gereklerine uygun olarak yeniden yasal dayanaklara kavuşturulacak, alt yapı, yapım, gösterim ve pazarlama olanakları desteklenecek, televizyonla ilişkileri sağlıklı bir düzeye kavuşturulacaktır” (Karakaş:198) cümlesini programa koymuştur. Burada özellikle sinemanın televizyonla olan ilişkilerini sağlıklı bir biçimde düzenleme vurgusu özel televizyonların yayına geçmesi ve bu konuda yaşanan hukuki sorunlardan kaynaklanmıştır.

2000'Lİ YILLARDA SİNEMA-DEVLET İLİŞKİSİ

Türkiye’de özel televizyon yayıncılığı 1980 sonrası değişimlere paralel olarak ortaya çıkmıştır. 1982 Anayasası’nın 133. maddesine göre “Radyo ve televizyon istasyonları ancak devlet eliyle kurulur ve idareleri tarafsız bir kamu tüzel kişiliği halinde düzenlenir”. Fakat yurt dışından Türkiye’ye yayın yapılması konusundaki kanun boşluğundan yararlanan “Magic Box Star1” televizyonu Türkiye’nin ilk özel televizyon kanalı olarak 1 Mart 1990’da yayına başlamıştır. Bu tarihten sonra kamuoyu ve siyasetçiler ikiye bölünmüşler, bir taraf ticari yayıncılığın çağın gereği olduğunu, demokrasi için gerekliliğini dolayısıyla meşruluğunu savunurken diğer taraftakiler Star1’i korsan yayın yapmakla ve Anayasa hükmünü çiğnemekle suçlamışlardır. Seçimlerde Sosyal Demokrat Halkçı Parti hariç tüm partiler Star1’e reklam vererek bu yayını onayladıklarını ilan etseler de diğer yandan Yüksek Seçim Kurulu ise yayınları seçimde tarafsızlık ilkesine aykırı bulmuş ve yayınları durdurmuştur. Sonuçta Türkiye’de özel televizyon yayıncılığı hukuki ve etik çelişkiler içinde başlamıştır. Avrupa Sınır Ötesi Yayın Sözleşmesi’ne imza atan Türkiye bu prosedüre uymak ve kanunlarını düzenlemek zorunda kalmıştır. 8 Temmuz 1993’te Anayasa’da yer alan radyo televizyon yayıncılığının devlet tekelinde olduğunu öngören 133. madde değiştirilmiş, böylece hukuki sorun düzeltilmiştir. 3984 Sayılı “Radyo Televizyon Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun” 13 Nisan 1994’te kabul edilmiş, bütün televizyon alanını düzenlemek üzere Radyo Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) oluşturulmasına karar verilmiştir.

2003 ve 2004 yıllarında Kültür ve Turizm Bakanlığı öncülüğünde “Türkiye’de Sinemanın Sorunları ve Çözüm Önerileri 1. Arama Konferansı- 2. Arama Konferansı” gerçekleştirilmiştir. Telif Hakları ve Sinema Genel Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilen 1. Arama Konferansı’nda tespit edilen sorunlar 2. Arama Konferansı’nda çözüm önerileri ve sonuçlarıyla ortaya konulmuştur. 6 farklı başlık altında raporlanan sorunlar Finansal Sorunlar, Nitelik, Nicelik Üretim Kalite Sorunları, Dağıtım, Pazarlama ve Tanıtım Sorunları, Eğitim ve Teknik Alt Yapı Sorunları, Salon-Seyirci-Bilet Sorunları, Sinema-TV İlişkisine Yönelik Sorunlar, Kurumsal Yapılanma Sorunları, Mevzuat Sorunları, Sektör İçi Sorunlar, başlıkları altında toplanabilmektedir. Raporda bu sorunlara çözüm önerileri de eklenmiştir (Kültür ve Turizm Bakanlığı: 2004).

Türk sineması adına devlet desteği bağlamında gerçekleştirilen en son atılım 2004 yılında çıkarılan 5224 sayılı ‘Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Deste klenmesi Hakkındaki Kanun’ olmuştur. Bu yeni oluşumla birlikte bandrol ücretleri, rüsum gelirleri ve geri ödemeler destek olarak Türk filmlerine aktarılmıştır. Hem sektör temsilcileri hem de devlet yetkilileri destek kurulunda yer almıştır. Bu tarihten sonra her yıl vizyona giren yerli film sayısında artış yaşanmıştır. Ayrıca yıllarca Türk sinemasının en önemli sorunu olan sansür sona ermiş, yerine sınıflandırma ve uyarı sistemi gelmiştir.

2002 yılından itibaren hemen hemen tüm sinema sendika ve kurumları, tüm sinema sorunlarının bir tek kurum üzerinden yürütüleceği bir oluşumu öne sürmüş, bunu da çeşitli isimler adı altında kullanmıştır. Kültür Bakanlığı kaynaklı alanlarda “Türkiye Ulusal Sinema Kurumu” olarak ifade edilen tekel bir yapıdan ve bu çerçeve içerisinde bir yeniden yapılanmadan söz edilmektedir. Kültür Bakanlığı bu konuda bir kanun tasarısı taslağı hazırlamış, bunu tartışmak üzere kamuoyuna sunmuştur. Kurumun modelinin Fransa’dan esas alındığı belirtilmektedir (CNC). Mevzuat düzenleme, sektörel destek, arşiv, etkinlik, izin ve ruhsat verilmesi, araştırma geliştirme türünde işleri bünyesinde toplaması öngörülen kurum, Türk sinemasına dair geçmişten günümüze kadar süregelen tüm sorunları çözecek olan teorik bir oluşum olarak algılanmaktadır.

2000’li yıllar sinema ile televizyon ilişkisinin de sinemayı etkilediği ve yönlendirdiği yıllar olmuştur. Özel televizyon kanallarında yer alan diziler çoğalmış, özel televizyon kanalları Türk sinemasının adeta alt yapısı haline gelmiştir. Dizilerde parlayan oyuncular, yönetmenler, senaristler kendilerini

sinema filmlerinde denemişler, dizilerin teknik ve estetik etkisi ve seyirciyle olan ilişkileri Türk sinemasına hareket getirmiştir.⁴

2005 yılında çalışmalara ara veren Türkiye’de sinema alanında teknik, estetik ve entelektüel sinema birikiminin bulunduğu bir zemin olan sinema platformu, 18 Eylül 2007 yılında tekrar çalışmalara başlamıştır. 23 kuruluşun katılımıyla gerçekleşen platform toplantısı sonucu icra kurulunun başkanlığına Erden Kıral, sözcülüğüne Sabahattin Çetin, sekreterliğe Erdoğan Kar, üyeliğine de Azize Tan ve Yılmaz Atadeniz seçilmiştir. 'Ulusal Sinema Merkezi' oluşturulması için çalışmalarda bulunmayı sürdüren platform, devlet ile sinema ilişkilerinin rasyonel bir zemine oturtulması amacını taşımıştır. Sinema filmlerinin ve görsel-işitsel yapımların üretildiği sektörlerin eğitim, yapım, dağıtım, pazarlama ve gösterim alanlarında güçlendirilmesinin, yapım veya ortak yapımların her şekilde desteklenmesinin, sinema alanında Avrupa ve Dünya ile işbirliğinin geliştirilmesinin, “Türkiye Sinema Kurumu” ile sağlanabileceğini açıklayan platform 2008 yılında Kültür Bakanı Ertuğrul Günay’a yasa tasarısı taslağını vermiştir.

“Sinema ve belgesel film gibi kültürel ürünlerin üretimi teşvik edilerek kültür sektörünün milli gelir ve ihracat içindeki payı artırılacaktır”(www.kalkinma.gov.tr) (s.90). 2007-2013 yılları arasında kapsayan 9. Beş Yıllık Kalkınma Planı, sinema filmlerinin ve televizyon dizilerinin bir ihraç ürünü haline dönüştürülmesi için yapımların teşvik edilmesini hedeflemiştir. Fakat bu yıllar arasında sinema filmlerinin değil, daha çok televizyon dizilerinin pek çok ülkeye ihraç edildiği görülmektedir. Çünkü “Türkiye’nin büyüyen sektörlerinden biri olduğu iddia edilen dizi film ve sinema filmi alanında veri tutma ve takip sisteminin olmadığını gördük... Özellikle dizi ekonomisi alanında İstanbul Serbest Mali Müşavirler Odası’nın Dizi Ekonomisi başlıklı raporundan başka resmi kaynaktan veri bulmak zordur” (Adede, 2014:148). Dolayısıyla Türk sineması devlet ilişkisinin bir başka ayağında da verilerin toplanması ve derlenmesi konusundaki eksiklik yer almaktadır.

2000’li yıllarda Ertuğrul Günay, Ömer Çelik, Nabi Avcı ve Numan Kurtulmuş dönemlerinden 2019 yılına kadar sinema yasası üzerinde çalışılmıştır. Sektörün tüm bileşenleriyle görüşmeler yapılmış, 17 Ocak 2019 da yeni ve en son sinema yasası (Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun) meclise sunularak kabul edilmiştir. Böylece 2004’te kabul edilen 5224 sayılı kanunda 11 değişiklik yapılmıştır. Adalet ve Kalkınma Parti Hatay Milletvekili Hüseyin Yayman 17 Ocak 2019’da meclisten geçen yasanın 4 amacı olduğunu söylemektedir. Bunların; sürdürülebilir sinema sektörü yaratmak, Türk sinemasının rekabet gücünü artırmak, Türkiye’nin Hollywood veya Bollywood gibi bir film merkezi haline getirmek ve Türkiye’yi dünyanın açık sinema platosu haline dönüştürmek (Hürriyet, 20.Ocak. 2019: 4). Yasanın daha önceki diğer yasa ve yönetmeliklerden en önemli farkı desteğin sinema filmlerinin yanı sıra televizyon dizilerine de verilecek olmasıdır. Dizi film ile yabancı film yapım destek türlerinde yapılan başvuruları değerlendirmek ve desteklenecek olanları belirlemek üzere de “Dizi ve Yabancı Filmleri Destekleme Komisyonu” oluşturma kararı alınmıştır.

Bugün karşılaşılan sorunların geçmişte yaşanan sorunlarla benzer olduğu görülmektedir. Bunları 3 temel kategori altında toplamak mümkündür: Birincisi, sinema alanını bir bütün olarak teşkilatlandırmak ikincisi ülke sinemasını tam anlamıyla desteklemek üçüncüsü ise sinema çalışanlarının sosyal haklarının korumaktır.

⁴ Bu alanda en önemli meslek birliği olan TESİYAP(Sinema ve televizyon Eseri Yapımcıları Meslek Birliği) ve SATEM(Sinema ve Televizyon Eserleri Meslek Birliği 2003’te kurulmuştur.2005 yılında FİYAP(Film Yapımcıları Meslek Birliği) ve 2006 yılında da SİNEBİR(Sinema Eseri Sahipleri Meslek Birliği) kurulmuştur. Sinema sektöründe yaşanan eserlerin takibi ve lisanslama sorunları meslek birlikleri üzerinden yapılmalıdır. 2010 yılında bu konuda bir “güç birliği” oluşturulmuştur. Meslek birliklerinin tek meslek birliğine indirgenmesi ise ileride daha olumlu sonuçlar doğurabilecektir.

SONUÇ

Sinema çok sayıda aktörden meydana gelen bir sanattır. Bu aktörlerin en başında da politikalar üretecek ve bunların uygulanmasını sağlayacak olan devlet gelmektedir. Dolayısıyla devleti oluşturan kurum ve kuruluşların sinemayı algılama biçimi bu alandaki politikaların yapılmasında ve uygulanmasında önemli bir rol oynamaktadır. Dünya sinemasında devletler kendi amaçlarına hizmet edecek bir sinema yaratmak adına kendi ulusal sinemalarına destek vererek bunun dışındaki sinemasal yaklaşımları engellemişlerdir.

Türk sinemasının ilk yıllarında benzeri bir yaklaşımın sergilenip sergilenmediğini anlamak açısından Osmanlı Dönemi ve çok partili döneme geçiş süreçleri incelendiğinde Cumhuriyet'in ilanına kadar sinemanın devletle olan ilişkisinin Türk ordusu ve ordu desteğinde kurulmuş cemiyetler eliyle meydana getirildiği, bunda özel film yapım şirketi olan Kemal filmin de önemli katkısı olduğu görülmektedir. Bu dönemde sinema bir sanat belgelendirme, propaganda ve askeri eğitim aracıdır. İstiklal Savaşı'ndan sonra 'Türkiye Cumhuriyeti' kurulmuştur. Yeni ve modern cumhuriyetin inşasında sinemanın işlevi devletin amaç ve hedeflerine hizmet edecek nitelikte olmuştur.

İzmir İktisat Kongresi'nde yayınlanan bildiride sinemanın ahlaki açıdan getirebileceği sakıncalar üzerinde durulmuştur. 1923 yılından günümüze kadar sansür uygulamaları, Türk sineması-devlet ilişkilerinde baş sırada yer almıştır. Türk sinemasının ticari açıdan gelişimi ve sanatsal başarılarının artması 1950'li yıllardan itibaren olmuştur. Tek partili dönemde CHP'nin sinemaya olan yaklaşımının bir benzerini DP sergilemiştir. Her iki parti döneminde de eleştiri ve demokratik çok sesliliğin gerek resmi belgelerde gerekse uygulamada Türk sinemasına yansımadağı görülmektedir. 27 Mayıs Devrimi'nden sonra sinema meslek örgütleri kurulmuş, ilk kez yoğun biçimde Türk sinemasının ekonomik ve politik sorunları üzerine raporlar hazırlanmış ve bunlar meclise ve bakanlıklara sunulmuştur. Fakat resmi ve ciddi adımlar atılmamıştır.

1960'lı yıllardan itibaren tüm icra planlarında Türk sinemasının kültür hayatına etkin olarak katılmasına dair planların yer aldığı görülmektedir. İlk kalkınma planlarında ise özellikle Yeşilçam kastedilerek "sanat ve eğitim değeri düşük filmler" yapıldığına vurgu yapılmaktadır. Çözüm olarak kaliteli filmlerin teşvik edileceği yazılsa da uygulamada yeterli destek sağlanmamıştır. Sanat değeri yüksek filmlerin yapılması özgür yaratıcılığı engelleyen yasaların değişmesine bağlıdır. Oysa devlet sinema alanını düzenleyecek yasaları çıkarmaktan ve düzenlemeleri yapmaktan uzak kalmıştır. Ayrıca bir numaralı sorun olarak sansür, çözüm karşısındaki en büyük engel olmuştur. Türkiye'de Cumhuriyet'ten bu yana hükümetlerin her bakanlığı ve her politik birimi, Türk sinemasını ve Türk sineması için gerekli çözümleri benzer şekilde ortaya koymakla birlikte farklı algılamıştır. Kurulan her partinin programında sinema filmlerinin "sanatsal açıdan düzey" vurgusu yaparken, bu sanatsal düzeyin kriterlerini belirlemekte kendi partilerinin ideolojik yaklaşımını ortaya koydukları görülmektedir. Özellikle muhafazakâr ve gelenekçi partilerin hegemonyalarını sürdürmek ve kalkınmayı hızlandırmak için Türk sinemasına destek verdikleri görülmektedir. Modernleşmeci partilerin ise sinema için yeterli ve gerekli politik açılımları ortaya koymaktan uzak olduğu görülmektedir. Dolayısıyla hem muhafazakâr hem de modern partiler tarafından Türk sineması üzerine ortak, tutarlı ve etkili bir bakış açısı oluşturulmadığından, devlet-sinema ilişkisinde sinema, devlet organlarının desteğinden ve öncülüğünden mahrum kalmıştır. Kendi varlığını seyircisiyle kurduğu dengeler üzerinden el yordamıyla sürdürmüştür. Dolayısıyla ulusal nitelikli olsa bile evrensel bir sinema olmayı başaramamıştır. 12 Eylül askeri darbesi ve konan yasaklar kamusal alanda düşünce özgürlüğünü kısıtlarken sinema sanatı da olumsuz etkilenmiştir. 1980'den sonra büyük bir çöküş sürecine giren Türk sineması, Turgut Özal'ın Başbakan olduğu ANAP döneminde ilk kez bir kanuna kavuşmuştur. "Polis Vazife ve Salahiyeti Kanunu"nun 6. maddesi yürürlükten kaldırılarak polis sansürüne son verilerek, sinema ile ilgili tüm konular Turizm ve Kültür Bakanlığı yetkisine bırakılmış, yıllarca süren senaryo sansürü de kaldırılmıştır. 1990 yılında "Film Yaptırma ve Destekleme Esasları Yönergesi" ile devletin Türk sinemasını destekleme çalışmaları filmlere sağlanacak maddi destek

bağlamında başlamıştır. Fakat bu kez de tarihinde ilk kez devletten maddi destek alan Türk sineması iktidarın sinemaya müdahalesine olanak tanımıştır.

2004 yılında çıkarılan ‘5224 sayılı Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Deste klenmesi Hakkındaki Kanun’ ile bandrol ücretleri, rüsum gelirleri ve geri ödemeler destek olarak Türk filmlerine aktarılmıştır. Bu tarihten sonra vizyona giren yerli film sayısında her yıl artış yaşanmış ve yıllarca Türk sinemasının en önemli sorunu olan sansür sona ermiş yerine sınıflandırma ve uyarı sistemi gelmiştir. Fakat bu yasaya rağmen gene de örtük bir sansür uygulaması devletin onay vermediği filmlerin gösterimine farklı yasal prosedürleri gerekçe göstererek engel olmuştur. Festivallerde gösterilecek yabancı filmlerden istenmeyen yapımcı izin belgelerini yerli yapımlar için bir zorunluluk haline getirmiştir. Bunu bir sansür olarak değerlendiren 22 filmin yönetmeni İstanbul Film Festivali’nden çekilmiş, kapanış gecesi iptal edilmiştir. 17 Ocak 2019 tarihinde çıkarılan sinema yasası olumlu yaklaşımlar içermekle birlikte “Komisyonun uygun görmediği film ticari dolaşıma giremez” maddesiyle vizyona girecek olan filmlerin bir komisyonun kararına bağlı olması ve sinema kurulu adı verilen bir sansür kurulunun varlığı nedeniyle eleştirilere maruz kalmıştır.

1980 öncesinde örgütlenmeye çalışan sinema alanı, 1980 sonrasında örgütlenmenin yasaklanmasıyla dağılmış, Özal Döemi’nin liberal politikaları doğrultusunda oluşturulmaya çalışılan kurumlar (Sesam, Soder, Çasod, Sinesen, Fiyap, Sen-Der, Türsav, Türsak, vb.) gerçek anlamda kurumsallaşma ve temsil ettikleri alanı düzenleyebilme etkisinden uzak olmuşlardır. Kurumsallaşmadan çok yöneticilerinin kişisel ve medyatik çabaları ön plana çıkmıştır. Koalisyon dönemlerinde devlette değişen kadrolar ise sinema alanındaki karmaşaya paralel olmuştur.

Türk sinemasına dair geçmişten günümüze tüm sorunları çözeceğine inanılan tek oluşum “Türkiye Ulusal Sinema Kurumu” olarak algılanmaktadır. Kültür Bakanlığı bu konuda bir kanun tasarısı taslağı hazırlamış, bunu kamuoyuna tartışmak üzere sunmuştur. Fransa’dan Ulusal Sinema Merkezi (CNC) kurumu model alınarak kurum mevzuat düzenleme, sektörel destek, arşiv, etkinlik, izin ve ruhsat verilmesi, araştırma geliştirme türündeki tüm işleri bünyesinde toplaması öngörülmektedir. “Dış dünyanın empoze ettiği modern varoluşsal koşullarımızın gereksindiği bilinç biçiminin dış ülkelerden ithalinin mümkün olmayışından; bu bilinç biçiminin, televizyon dizilerinden değil, başka toplumlardaki siyasal programlardan, kuramlardan değil, insanın, toplumun kendi hayatının farkına varabilmesini sağlayacak bir yaşam-deneyimleri birikiminden oluşabilmesidir” (Oskay,1996:29). Bu birikimin ve kendiliğin farkına varmak, tam anlamıyla bir Türk sineması bilinci yaratacak ve gelecekteki Türk sinemasına ışık tutacaktır.

Sinema filmi maliyeti yüksek bir sanat ürünüdür. Dolayısıyla mevzuat ve ekonomi açısından devlet tarafından desteklenmesi gerekir. Daha doğrusu öncelikle devlet bu konuya yabancı kalmamalıdır. Özellikle içerisinde yer aldığımız küreselleşen dünyada sosyo-ekonomik ve siyasal değişimler süratle oluşurken devlet kurumları ve sinema kurumları aynı sürat ve koordinasyonla ortaklık içerisinde olmalıdırlar. Hantallıktan kurtulmuş, dinamik bir devlet sinema işbirliğinin Türkiye’nin gelecekte dünya üzerinde alacağı pozisyonla yakından ilgili olduğu unutulmaması gereken bir gerçekliktir.

KAYNAKÇA

- Akdede, Sacit, Hadi (2014). *Devlet Sanat İlişkisi Sanatın Politik Ekonomisi*, Ankara : Efil.
- Ayça, Engin (2000). “ Yeşilçam ’ın Masal Büyüsü” *Cumhuriyet Dergi*, S.7
- Eisenstein, Sergei (1993). *Sinema Sanatı*, Çev: Nilgün Şarman, İstanbul: Payel.
- Eisenstein, Sergei (1984). *Film Duyumu*, Çev: Nijatözön, İstanbul: Payel.
- Erksan, Metin (1984). “ Türkiye’de Entelijansiya Yok” *Haz.: Hüseyin Sönmez, Serhat Öztürk, ...Ve Sinema*, 1985, S. 24
- İnan, Afet (1999). *Düşünceleriyle Atatürk, Türk Tarih Kurumu*.
- Korkmaz, Asiye (1999). *Türk Sineması Ve Devlet*, Msü Güzel Sanatlar Fakültesi, İstanbul: Eksen Matbaası.

Kalpakçıoğlu, Fethi, Naci (1984). 100 Soruda Atatürk'ün Temel Görüşleri, İstanbul : Gerçek.
Karakaş, Turan (2000). Siyasal Belgelerde Kültür Ve Sanat, Ankara: Tüze.
Maltby Richard (2008). Dünya Sinema Tarihi, Editör: Geoffrey Novell-Smith, Çev. Ahmet Fethi, İstanbul: Kabalcı. Ss. 158,168,188.
Oskay, Ünsal (1996). "Masal Semantiğinden Romanın Semantiğine Geçiş Sorunu", Haz: Süleyma Murat Dinçer, Türk Sineması Üzerine Düşünceler, İstanbul: Doruk S.29.
Özön, Nijat (1968). Türk Sinema Kronolojisi, İstanbul : Bilgi Yayınevi
Scognamillo, Giovanni (1996). "Sinemanın 100. Yılı", Haz.: Süleyma Murat Dinçer, Türk Sineması Üzerine Düşünceler, İstanbul: Doruk, S.244.
Ulusoy, Demet (2005). Sanatın Sosyal Sınırları, İstanbul: Ütopya.
Valantin Jean Michel (2006). Küresel Stratejinin Üç Aktörü: Hollywood, Pentagon Ve Washington, Çev. Ömer Faruk Turan, İstanbul : Babiali Kültür Yayıncılığı.
Wayne Mike (2012). Sinemayı Anlamak, Marksist Perspektifler, Çev. Ertan Yılmaz, İstanbul: De Ki Yayınları.
Hürriyet, 20.Ocak. 2019, S. 4
Kültür Ve Turizm Bakanlığı, Telif Hakları Ve Sinema Genel Müdürlüğü, Sinema Ve Müzik Eserleri Dairesi Başkanlığı, Türkiye'de Sinemanın Sorunları Ve Çözüm Önerileri 2. Arama Konferansı Raporu, 8 Mayıs 2004.
40. Antalya Altın Portakal Film Festivali 4.Türkiye Sinema Kurultayı Sonuç Bildirgesi 1-5 Ekim 2003, S. 286.
Qu'est-Ce Que Le Cnc ? ([Http://Www.Cnc.Fr/Web/Fr/Qu-Est-Ce-Que-Le-Cnc](http://www.Cnc.Fr/Web/Fr/Qu-Est-Ce-Que-Le-Cnc))İndirilme Tarihi: (04.05.2015)

Kalkınma Planları:

9. Beş Yıllık Kalkınma Planı: ([Www.Kalkinma.Gov.Tr](http://www.Kalkinma.Gov.Tr)) (S. 90) İndirilme Tarihi (04.04.2015).
6. Beş Yıllık Kalkınma Planı: ([Www.Kalkinma.Gov.Tr](http://www.Kalkinma.Gov.Tr)) (S. 323) İndirilme Tarihi (04.04.2015).
4. Beş Yıllık Kalkınma Planı: ([Www.Kalkinma.Gov.Tr](http://www.Kalkinma.Gov.Tr)) (S.285, 286) İndirilme Tarihi (04.04.2015).
2.Beşyılıkkalkınmaplanı:
([Http://Www.Kalkinma.Gov.Tr/Lists/Kalknma%20planlar/Attachments/8/Plan2.Pdf](http://www.Kalkinma.Gov.Tr/Lists/Kalknma%20planlar/Attachments/8/Plan2.Pdf)) (S.198) İndirilme Tarihi (04.04.2015)
3. Beş Yıllık Kalkınma Planı([Http://Www.Kalkinma.Gov.Tr/Lists/Kalknma%20planlar/Attachments/7/Plan3.Pdf](http://www.Kalkinma.Gov.Tr/Lists/Kalknma%20planlar/Attachments/7/Plan3.Pdf)) (S.785,787,788) İndirilme Tarihi (04.04.2015)

DÜŞÜNMENİN VE TASARLAMANIN YARATICI ARAÇLARI

Dr. Öğr. Üyesi Armağan Seçil MELİKOĞLU EKE
İstanbul Kültür Üniversitesi, Türkiye
armagansecil@yahoo.com
<https://orcid.org/0000-0002-7185-8480>

ÖZ

Tasarlamak, yaratıcı çözümler gerektiren karmaşık bir düşünme etkinliğidir. Kişisel deneyimler, etkilenmeler, alınan eğitim ve çalışma ortaklıklarıyla beslenen bu etkinlikte, düşünmenin zenginleştirilmesi ve çeşitlenmesi yaratıcı tasarımın ortaya çıkması için önemlidir. Düşünmenin, tasarımcıyla ve tasarım etkinliğinin bütünüyle ilişkili olması, düşünceyi ortaya koymak için kullanılacak yöntemlerin ve araçların oluşturulmasında etkili olmaktadır. Buradan kaynakla çalışma; “yaratıcı düşünmenin yaratıcı tasarlamayı yarattığı bunun da çeşitli araçlarla gerçekleştiği” varsayımından yola çıkarak, mekan tasarımı etkinliği sırasında kullanılmış ve kullanılmakta olan farklı düşünme ve tasarlama araçlarının sorgulanması üzerine yoğunlaşmaktadır. Çalışmanın amacı; düşünme ve tasarlama eylemi esnasında eskiz, maket, diyagram ve son yıllarda kullanılan haritalama gibi yaratıcı araçları irdeleyip, mekan tasarımı sürecinde kullanılabilme potansiyellerini ortaya koymak olarak belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tasarım, Yaratıcılık, Düşünme, Tasarlama Araçları

THE CREATIVE TOOLS OF THINKING AND DESIGN

ABSTRACT

Design is a complex thinking activity that requires creative solutions. It is an activity nurtured by personal experiences, influences, training and working partnerships. The enrichment and diversification of thinking in the act of design is important for the emergence of creative design. The relationship between thinking and designer and design action is effective in creating the methods and tools used to put forward the thought. From this point of view, it is assumed that creative thinking accomplishes creative design with various tools. The research focuses on the questioning the different thinking and design tools used during space design activity. The aim of the study is to examine the creative design tools such as sketches, models, diagrams and mapping during the thinking and design action and to reveal their potential to be used in the space design process.

Keywords: Design, Creativity, Thinking, Design Tools

GİRİŞ

Düşünmenin, insanın en belirgin özneliliği olması Aristoteles’ten beri öne sürülen bir gerçektir. Duyum ve izlenimlerden, tasarımlardan ayrı olarak usun bağımsız ve kendine özgü eylemidir düşünme. Karşılaştırmalar yapma, ayırma, birleştirme, bağlantıları ve biçimleri kavrama yetisi ile insanın zihninde beliren düşünceler, ancak düşünmenin yaratıcılığı içinde gerçekleşmektedirler. “Düşünmek ormanda bir yolu takip etmeye benzer (Sharr, 2013)” derken Heidegger’de düşünmeyi yeni parçalar, bütünler ve sürprizlerle yaratılan yeni keşiflere işaret ederek tanımlamaktadır. Aynen ormanda takip edilen bir yolun nereye çıkacağının bilinemediği gibi.

Tasarlamak da, yaratıcı çözümler gerektiren karmaşık bir düşünme etkinliğidir. Kişisel deneyimler, etkilenmeler, alınan eğitim ve çalışma ortaklıklarıyla beslenen bu etkinlikte, düşünmenin zenginleştirilmesi ve çeşitlenmesi yaratıcı tasarımın ortaya çıkması için önemlidir. Ertürk’te tasarımcının zihinsel işlemlerini; durgun işlem dizileri yerine dirik, sürekli yeni bütünler kuran, bunları parçalara bölen, bu parçalarla bütünler arasında sürekli ilişkiler ve bu ilişkilere göre yeni bütünler arayan, zihinsel işlemlerini kendi isteklerine göre bazen bütünler bazen de parçalar üzerinde odaklaştırabilen bir çalışma biçimi olarak tanımlamıştır (Ertürk, 1981). Düşünmenin, tasarımcıyla ve tasarım etkinliğinin bütünüyle ilişkili olması, düşünceyi ortaya koymak için kullanılacak yöntemlerin

Submit Date: 03.03.2019, Acceptance Date: 10.06.2019, DOI NO: 10.7456/10903100/002

358

Research Article - This article was checked by Turnitin

Copyright © The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication

ve araçların oluşturulmasında etkili olmaktadır. Çünkü problemin algılanışından tasarım önerisinin geliştirilmesine kadar her aşamada etkin olan bu yöntemler, yaratıcı düşünmeyi gerçekleştirerek tasarımcıyı yönlendirmektedir. Özellikle mekan tasarımı odaklı disiplinlerin tasarım süreçlerinde farklı düşünme yöntemlerinin, tasarımcıyı yaratıcı olmaya yöneltmede bir değere sahip olduğu çeşitli araştırmalardan anlaşılmaktadır.

Buradan kaynakla çalışma; “yaratıcı düşünmenin yaratıcı tasarlamayı yarattığı bunun da çeşitli araçlarla gerçekleştiği” varsayımından yola çıkarak, mekan tasarımı etkinliği sırasında kullanılmış ve kullanılmakta olan farklı düşünme ve tasarlama araçlarının sorgulanması üzerine yoğunlaşmaktadır. Çalışmanın amacı; düşünme ve tasarlama eylemi esnasında eskiz, maket, diyagram ve son yıllarda kullanılan haritalama gibi yaratıcı araçları irdeleyip, mekan tasarımı sürecinde kullanılabilme potansiyellerini ortaya koymak olarak belirlenmiştir. Çalışma kapsamında incelenen araçların mimarlık ve iç mimarlık öğrencileri ile meslek yaşamındaki tasarımcıların yaratıcı düşünme yeteneklerini arttıracakları böylece tasarım eyleminde düşünmeyi hızlandıracağı kabul edilmektedir.

TASARIM, DÜŞÜNME VE YARATICILIK

Tasarlama; bir nesne ya da sistemin amaçlanan bir sonuca göre problemlerinin tanımlanması, strüktürünün kurulması ve bu konuda kararların verilmesi yaratıcı eylemdir. Geleceğin yeni endüstriyel ürünlerinin, mekanlarının ve çevrelerinin oluşturulmasında yararlanılan teknik, beceri ve yaklaşımların bir toplamıdır (Bayazıt, Uluoğlu, 1986). İnsanın temel etkinliklerinden biri olan tasarlama, düşünme üzerine kurulur ve birden çok yolu bulunmaktadır. Bu yollar arasında yapılan seçimler ve kararlar düzeni, tasarımı biçime kavuşturmaktadır. Schön ise, tasarlamayı “bir sorunu ortaya koyma, bir çözüme yönelik hamleler yapma ve bu hamlelerin yeni hamlelere veya yeni bir alanı ortaya koymaya yol açabilecek evriminin bir süreci” şeklinde tanımlamaktadır (Lawson & Dorst, 2009). Tanımlardan da anlaşılacağı gibi her tasarım sorununun kendine has doğası onu biricik ve benzersiz kılmaktadır. Rasyonel ve analitik düşünme ile yaratıcılığın tasarımcının zihnindeki sorunla çarpışması hem yeni soruların ortaya çıkmasında hem de çözümlere ulaşılmasında rol oynamaktadır. Einstein da “problemleri, onları yarattığımız zaman çözeriz, benzer düşünme yöntemiyle değil.” derken tasarım, düşünme ve yaratıcılık arasındaki ilişkiye odaklanmaktadır.

Tasarım eyleminin özünde olan yaratıcılık ise, bir tür meydan okumadır (Becer, 1997). Yaratıcılık, yaşama, tanıma ve değerlendirme ile bu karmaşık etkinlik sürecinin ağırlıklı bileşenleridir. Bu bakış açısına göre araştırmacılar yaratıcılığı deneyimle eş tutmaktadır. Özellikle eğitim alanında öğrenme süreçlerinin en iyi biçimde düzenlenip örgütlendiği ve yönlendirildiği yaratıcı etkinlikler sürecinin sonunda, katılanlar dolaysız olarak yaşadıklarının ve denediklerinin birer yaratıcı anlama kavuştuğunu, “kendini ifade”, “kendini gerçekleştirme” olgularının gerçekleştiğini öne sürmektedirler (San, 1979). Aynı durum sadece öğrenciler için değil meslek insanları için de geçerlidir. Özellikle günümüzde her alandaki yaratıcı edim deneyime dayandırılmakta ve sunulmaktadır.

Başka bir bakış açısına göre ise yaratıcılık, varolan eylem, düşünce ve tasarımları yeni biçimlerde bir araya getirerek veya bunları yeni durumlara uygulayarak yeni eylemler veya düşünceler üretmektir (Bateson & Martin, 2014). Yaratıcılığın bu anlamda özgün bir şey üretmekle ilgili olduğu söylenebilir. May de, yaratıcılığı “yeni bir şeye varlık kazandırma süreci” olarak tanımlarken kavrama aynı yerden yaklaşmaktadır (May, 2013).

Literatüre bakıldığında bilginler yaratıcılığı kişilere olağan olarak dağıtılmış bir özellik, bir yetenek, duygusal bir süreç ve yaşam biçimi olarak değerlendirmişlerdir. Uzmanlar tanımlarında yaratıcılığı, bilimde yenilik, güzel sanatlarda değişik yapıtlar, endüstride yeni buluşlar ve orijinal görüşlere yol açan noktalar üzerinden ele almışlardır. Erinç de (1998), her disiplin için yaratıcılığın bir süreç olduğu görüşündedir. Yaratma sürecinin, gerçek anlamda bir yaratma söz konusu ise hiçbir zaman son bulmadığını; kesilip, koptuğunu, bölündüğünü fakat yaratıcılık etkisi var olduğu sürece devam ettiğini belirtmektedir. Görülüyor ki yaratıcılık yalnızca zihinsel bir işlem değil aynı zamanda eylem ve süreçtir. Bir insanı yaratıcı olarak tanımlamak, onun istemli biçimde etkin olarak bir şey ürettiğini söylemek demektir. Bu nedenle tasarım eylemi devam ettiği sürece yaratıcılığın ortaya çıkarılması ve geliştirilmesi önemli görülmektedir.

Düşünmeyi ise tasarım ve yaratıcılığı bir arada tutan zemin olarak kabul etmek mümkündür. Düşünme; en genel anlamıyla imgelem, tahmin, akıl yürütme, düşleme, anımsama gibi kafamızda geçen her türlü işlemi kapsamaktadır. İnsanın en temel yeteneği olan düşünmeye; plan yapmak, girişimde bulunmak, problemleri çözmek, fırsatları oluşturmak ve geleceği tasarlamak için ihtiyaç duyulmaktadır. Düşünmenin dolayısıyla tasarlamının ve yaratıcılığın gerçekleştiği organ olarak beynimiz sürekli olarak önemli iç etkinliklerin olduğu bir yerdir; düşünürken, bir hareket planlarken, iştirken, algılarken, hayal kurarken veya yaratırken. Böylelikle geleceğe ilişkin dış ve iç dünyalarda meydana gelecek olaylara ilişkin öngörülerde bulunulmasını sağlamaktadır (Changeux & Ricoeur, 2009). Düşünmeyi, beyni ve çalışma sistemini anlamak tasarlamının dolayısıyla yaratıcılığın özünü anlamayı sağlamaktadır. Yaratıcılıkla ilgili çalışmalara bakıldığında da düşünme ve düşünme biçimlerinin ilişkili olduğunu görmek mümkündür. Örneğin J.P. Guilford'a göre yaratıcılık; iraksak ve yakınsak düşünce yaklaşımlarından etkilenmiştir. Iraksak düşünen bireyler yeni fikirlere açık, yakınsak düşünenler ise eleştirel ve analitiktir. Paul Torrance ise yaratıcılığın üç ana ögesini; kıvraklık, esneklik ve özgünlük olarak belirlemiştir. Kıvraklık, kişinin üretebildiği farklı düşüncelerin sayısını gösterirken, esneklik; yaklaşımlar arasında gidip gelme yeteneği olarak tanımlanmaktadır. Özgünlük ise bilindik ve alışılmış düşüncelere bağlı kalmamayı, üretilen düşüncelerin yeniliğini göstermektedir (Bateson & Martin, 2014). Düşünme ve yaratıcılık aynı zeminde buluşmakta ve birbirini tetikleyen eylemler olduğu kabul edilebilir.

Sonuç olarak tasarlamayı yaratıcılık, problem çözme, düşünme, öğrenme, algılama gibi süreçleri kapsadığını ve bunların belirli, değişebilen bileşkelerinden oluştuğunu söylemek mümkündür. Bu yolla insanın yaratıcı gücünün sınırsızlığı tasarımcıya farklı sorunlar karşısında yeni araçlar üretme olanağı vermektedir. Tasarlama sorunlarını çözümlerken yaratıcı güç yalnız ürüne yansımakla kalmaz çoğu kez bu ürüne giden yolda kullanılan araçlara da yansımaktadır.

DÜŞÜNME VE TASARLAMA ARAÇLARI

Tasarım tekil bir eylem değil; araştırma, analiz, sentez, değerlendirme eylemlerinden oluşan bir süreçtir. Tasarımda fikrin ifadesinden sonuç ürünün temsiline kadar geçen bu süreçte çeşitli araçlar kullanılmaktadır. Tasarlama eylemi boyunca her aşamada düşünceyi ve yaratıcılığı görünür kılan bu temsil araçları geçmişten bugüne çeşitlenmiştir. Özellikle son yıllarda teknolojinin gelişmesiyle bilgisayar ortamında temsil yöntemleri sıklıkla kullanılmakta ancak zihinsel bir süreç olan dünyayı temsil etme, tasavvur etme, düşünceleri ifade etme şekli perspektifin ortaya çıktığı Rönesans'tan itibaren gelişmiş ve değişmiştir. Örneğin Alvaro Siza çizim özelinde şunları söyler "çizim, iletişimde bulunma ve analiz etme aracı olmanın dışından, bizi önyargılardan uzaklaştıran özgürleştirici bir yükü donatarak hakim olan havayı ele geçirmemizi sağlar ve bu sayede öngörülmedik keşiflere yol açar"(Belardi, 2017). Ama günümüzde tasarımcının düşüncesini ve kimliğini temsil etme ve keşfetmesine olanak tanıyan araçlar eskizden makete, kolaja, diyagrama ve son yıllarda giga-mapping (haritalama) gibi tasarlama araçlarına evrilmiştir. Eskiz hala güncelliğini korumakla birlikte kullanılmakta olan diğer araçlar yaratıcı düşünmeyi tetiklemekte ve yaratıcı tasarlama eylemine imkan sağlamaktadır. Bu anlamda çalışma kapsamında eskiz, maket, diyagram ve haritalama araçlarına değinilerek, tasarlama eylemi sırasında yaratıcı düşünme ile kurdukları ilişkiler örnekler üzerinden tespit edilecektir.

ESKİZ

Eskiz çizmek tasarımcının istem dışı sonuçları, Schön ve Wiggins'in tanımlamasıyla tasarımcının düşünmenin karakteristiği olan "durumun yansıtıcı korunması" adı verdiği süreçte tasarım keşfini devam ettiren sürprizleri bulması olarak tanımlanmaktadır. Goldschmidt "eskiz diyalektiği" olarak ortaya koyduğu tanımlamada ise eskizi, "olduğu gibi görmekle" "bir şey olarak görmek" arasındaki bir diyalog şeklinde açıklamaktadır. Bu diyalogda bir şeyi "olduğu gibi görmek" yansıtıcı eleştiriye ve "bir şey olarak görmek" yaratıcılığı uyandıran eskizin muhakemesi ve yeniden yorumuna karşılık gelmektedir (Cross, 2010).

Goel de "eskizler tasarımcının sadece bir tasarım kavramının ardışık gelişimindeki dikey dönüşümleri değil, ayrıca çözüm mekanında yatay dönüşümleri gerçekleştirmesine yardımcı olmaktadır. Bu yeni alternatiflere yaratıcı bir kaymadır." yaklaşımında bulunmaktadır (Cross, 2010). Eskiz bu anlamda sadece bir not alma, hafızaya alma aracı olmakla kalmamakta aynı zamanda bir tasarlama aracı olarak

tasarımcının düşünmesine yardımcı olarak fikirlerini somutlaştırmaktadır. Suwa, Purcell ve Gero'ya göre de eskiz en az üç amaca hizmet etmektedir. Bunlar; “fikirlerin görsel sembollere dönüştüğü harici bir hafıza aracı olması, işlevsel hususların birleşmesi için bir görsel-uzamsal ipuçları kaynağı olması ve tasarım düşüncelerinin yerleşmiş bir eylem türünde yapılandırıldığı fiziksel bir ortam olmasıdır” (Cross, 2010). Anlaşıyor ki eskiz bellektekileri ortaya çıkarmasının yanında yeni olanı yaratma aracı olarak da kullanılmaktadır.

Belardi “Mimarlar Neden Hala Çiziyor?” isimli kitabında çizimin tasarım alanındaki yararlılığına olan inancını köklerinin sağlamlığına ve genetik koduna dayandırarak “uygarlığın şafağından bu yana çizmek yalnızca yenide üretmek anlamına gelmediğini tersine içsel dünyamızı yoklamak anlamına geldiğini” belirtmiştir (Belardi, 2015). Leonardo da Vinci’nin çizimlerine baktığımızda Belardi’yi anlamak kaçınılmazdır. Durmadan üretmek, iç dünyaya dönmek ve oradan gelen o coşkulu durumu gün yüzüne çıkarmak ve somutlaştırmak. Tasarımcının vazgeçilmez aracı olan elinin en basit ürünü eskiz elbette tasarımcıdan tasarımcıya çeşitlenmektedir. Fikirlerinin, yaratıcılıklarının ileriye dönük ön görülerinin farklılığı gibi kendilerini temsil etme biçimleri de farklılaşmaktadır. Şekil 1’de görüldüğü gibi farklı tasarımcılara ait eskizlerin dilleri birbirine benzememektedir.

Şekil 1. Mimar Steven Holl'un suluboya eskizleri

(Kaynak: <https://arcspace.com/studio/steven-holl-watercolors/> erişim tarihi:01.06.2019)

Santiago Calatrava'da eskiz ve çizmekle ilgili şunları söyler;

"Çizmek benim için çok önemlidir. çok güzel bir süreçtir. Bir şeyi zihninizde görürsünüz, kağıdınızda var olmamıştır ama sonra basit eskizler çizmeye ve bazı şeyler düzenlemeye başlarsınız ve sonunda daha fazlası ortaya çıkar. Katman katman çizmeye devam edersiniz ve nihayetinde çizimlere baktığınızda birbirinden çok farklı olduğunu, bir nevi bir devrimin gerçekleştiğini ama ortaya daha çok bir diyalogun çıktığını görürsünüz" (Lawson&Dorst, 2009). Elbette eskizin dışında tasarlarken kullanılabilecek farklı araçlar da bulunmaktadır. Tasarımcı düşüncelerini, fikirlerini en kolay ve anlamlı ifade etme aracını süreç içerisinde zamanla keşfedecektir. Ancak mimari tasarım tarihine bakıldığında makette sıklıkla kullanılan bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 2. Le Corbusier ve Santiago Calatrava'nın eskizleri

(Kaynak: <https://arcspace.com/studio/santiago-calatrava-sketches/> ve <https://architizer.com/blog/practice/tools/architects-sketchbooks-le-corbusier/> erişim tarihi:01.06.2019)

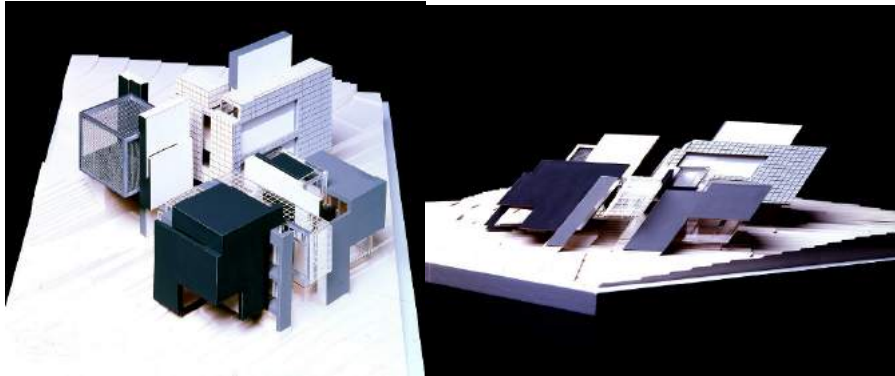
Bunu Focillon'un "zihin ele hükmeder, el de zihne" sözüyle açıklamak mümkündür. Çünkü keşifler yapılandırma, bozma ve yeniden yapılandırma sürecinden geçerek var olmaktadır ve her birey kendi yaratıcı becerisini bu yolla kendisi meydana getirmektedir (Belardi, 2015). Böylece tasarlarken gerçekleşen yapıbozum durumunda her el farklı davranmakta ve üretmektedir.

MAKET

Tasarıma başlamak sancılı bir sürecin başlangıcı olmakta, karanlık bir odada siyah kedileri aramaya benzemektedir. Tasarım probleminin ortaya konulması ve ardından gelen çözüm arayışları tasarımcının ve bunların somutlaştırılmaya çalışması. Edinilen bilgilerin sindirilmesi, eskizlerin başlanması, potansiyel çözümlerle ilgili denemeler ve çalışma maketinin üretilmesi tasarım sürecindeki ilk eylemleridir.

Özellikle tasarım eğitiminde sıklıkla kullanılan bir araç olarak maket, eskizin tersine üç boyutlu tasarım yeteneğinin geliştirilmesinde öğrenciye yüzey ve boşlukları ile mekanı görerek ve hissederek daha kolay algılayıp kavrayarak tasarlayabilmelerine ve düşüncelerini kolaylıkla ifade edebilmelerini olanak tanımaktadır. Makette ayrıca ışık, renk ve doku kullanılmaktadır. Bu yönleriyle maketle çalışma yöntemi, yaratıcılığa geniş olanaklar tanımakta ve tasarımcıyı sınırlandırmamaktadır. Maketle tasarım, mimarlığın gerçekte üç boyutlu bir üretim nesnesi olmasından dolayı, çalışmayı daha kısa sürede ve doğrudan sonuca götürmesi açısından uygun bir yöntem olmakta, tasarım sürecine hız kazandırmaktadır (Kutlutan, 1999). Meslek yaşamında ve eğitim boyunca maket, tasarım eyleminin bir simülasyonu olması bağlamında tasarımcıya doğruya en yakın sonuca ulaştırmaktadır.

Eğitim sürecinde kullanılan maket, profesyonel tasarımcıların da yaygın aracı olmaktadır. Tanyeli, Eisenman'ın House X tasarımında aksonometrik perspektif yanılısaması oluşturan maketini örnek olarak göstererek maketin sağladıklarını şu şekilde açıklamaktadır. "Bu makete belirli bir bakış açısından bakıldığında, yapının aksonometrik perspektifine bakıldığı izlenimi doğmaktadır. Bakış açısı değiştirildiğindeyse gözlemci bu kez hiçbir anlamı olmayan ve maket altlığının üzerine yıkılmış gibi duran garip düzlemler görebilmektedir yalnızca. Böylece aksonometrik perspektif gibi bir biçim tekniğinin maket gibi üç boyutlu bir ifade aracına dönüştürüldüğü, maketin çizimleştigi ve çizimin de maketleştigi bir noktaya dek gelinmiştir" (Tanyeli, 1990). Görülüyor ki kullanılan tasarım araçları, tasarımcının üretimine farklı bir noktadan bakmasını böylece alışıldık olmayan sentezlere ulaşmasında yardımcı olmaktadır.

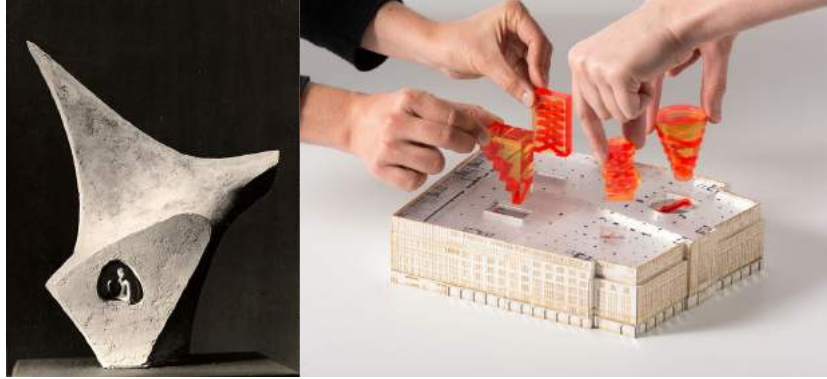

Şekil 3. Peter Eisenman'ın House X tasarımına ait aksonometrik perspektif yanılısaması oluşturan maketi aksonometrik perspektif yanılısaması oluşturan maketi

(Kaynak: <https://eisenmanarchitects.com/House-X-1975> erişim tarihi:01.06.2019)

Maket hem fikirlerin somutlaştırıldığı bir tasarım aracı olarak hem de sonuç ürünün sunulduğu bir temsil aracı olarak kullanılmaktadır. Özellikle tasarım aracı olarak tasarımcının düşüncesini yansıtacak bu somut model "konsept maket" olarak malzeme, renk, doku ve formların aktarılmasında önemli bir yere sahiptir. Konsept maketlerde alışıldık olmayan malzemelerin ve tekniklerin kullanılması ayrıca tasarımcının yaratıcılığını da tetiklemektedir. Böylece tasarımcı yeni yaklaşımlar geliştirmekte, yaparak tasarlamaktadır. Konsept maket süreç içerisinde değişip dönüşerek çalışma maketlerine, son

olarak da sunum/temsil makete evrilmektedir. Teknolojinin gelişmesiyle sunum tekniklerindeki ilerleme ile her ne kadar bilgisayar ortamında çizim ve sunum araçları kullanılıyor olsa da maket tasarımcının ve kullanıcının tasarlanan ortamda kendini var etmesinin bir aracı olarak devamlılığını sürdürmektedir.

Şekil 4. Heykeltıraş Marcel Mayer'in Antoine de Saint-Exupéry Anıtı modeli ve *KaDeWe, OMA*
(Kaynak: <https://oma.eu/projects/kadewe> ve

<https://conceptmodel.tumblr.com/post/164685083852/archimodels-marcel-mayer-monument-to> erişim tarihi:01.06.2019)

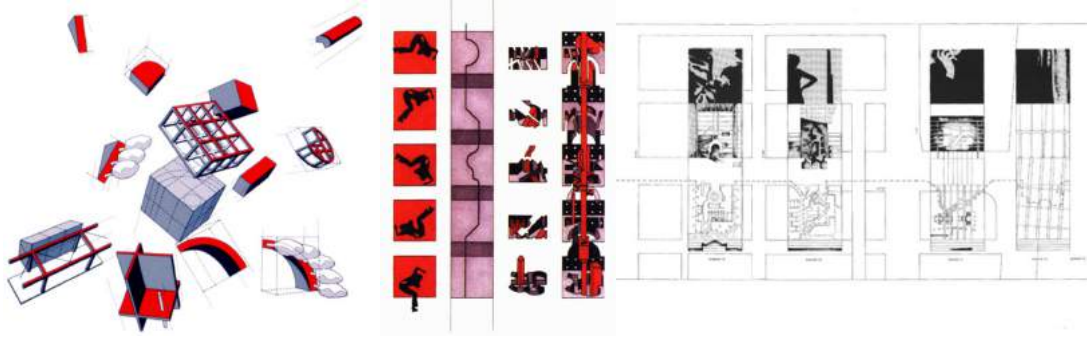
Sonuç olarak maket, tasarımcıların keşfetmek, şekillendirmek ve geliştirmek amacıyla oluşturdukları fikirlerini üç boyutlu olarak aktarmaya yarayan bir tasarım aracıdır. Temsil ile gerçeklik arasında köprü görevi üstlenen maket, fikrin fiziksel temsili olmasının yanı sıra, elle tutulur gerçek bir nesne olarak da kabul edilmektedir. Yaratıcı bir tavırla deneyimleyerek üretilen maketler aynı zamanda tasarımcının uygulama sürecine de katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

DİİYAGRAM

Tasarım yalnızca karmaşık problemlerin çözümünü değil tasarımcının tasarım probleminin özünü kavrayıp buna uygun yöntemler geliştirmesinde aranmaktadır. Süreç boyunca tasarım kararları ileri ve geri atlamalarla geliştirilip sonuçlandırılmaktadır. Bu sırada seçilen araçlar ise süreci ve ürünü etkilemekte, kararları şekillendirmektedir. Andreasen tasarımcıların yapım ve üretim sürecinin olasılıklarından faydalandığını ve bazen şanslı kazaların yeni fikirleri esinlediğini belirtmektedir (Andreasen, 2015). Bu noktada kullanılan tasarım araçlarının tasarımcıya sağladığı geri bildirimler tasarımı da geliştirmektedir.

Eskiz ve maket dışında günümüzde yaygınlaşan diyagramlar tasarım aracı olarak kullanılmaktadır. Soyut düşünme ve alışıldık olmayan parametrelerin sentezlenmesinde yaratıcı bir görsel araç olarak sıklıkla tercih edilmektedir. Özellikle mimarlık disiplininin doğası gereği bir şeyler anlatmak için şekillerden, çizimlerden, imgelerden kısacası bazı görsel materyallerden faydalanması diyagramın bu alanda tercih edilmesinin en büyük nedeni olmaktadır.

Diyagram, seçilmiş bir soyutlamanın uzamlaştırılması ve/veya bir kavram veya olgunun indirgenmesi şeklinde tanımlanabilir. Diğer bir deyişle, diyagram bir fikrin veya varlığın mimarisidir. Sözcük, Latince ve Yunancadaki "diagramma" sözcüğünden türetilmiştir. Bu kelime işaretlenen, şekillenen, izlenen, sembol haline getirilen, yazılan veya çizilen şey anlamına gelmektedir (Garcia, 2010). Van Berkel ve Bos; "karmaşıklığın basedilmesini kolaylaştırmakta, düşüncelerin sirkülasyonu ve hibridleşmesi ile yenilikçi ve beklenmedik tepkiler/yanıtlar oluşması sağlanmaktadır" şeklinde tanımladığı diyagramı Giovanni Corbellini; "hem iletişimsel, hem ilişkisel hem de medyatik etkinliği sayesinde çevredeki verilerin analizi, projenin tasarımı ve yönetimi konularında işbirliklerini kolaylaştırmak" olarak açıklamaktadır (Kürtüncü,2011). Epistemolojik açıdan diyagramlar her farklı mimari gerçek, düşünme ve muhakeme türünü uygulamanın ve araştırmanın faydalı yolları olarak, beceri ve deneyim geliştirme ve bir dizi estetik, etik, bilimsel, kuramsal ve pratik mimari sorgulama ve bilgi kiplerinin bilişsel takibi için önerilmiştir (Garcia, 2010). Bu yolla diyagram mimari kuramın hemen her yönüne nüfuz etmiş durumdadır.

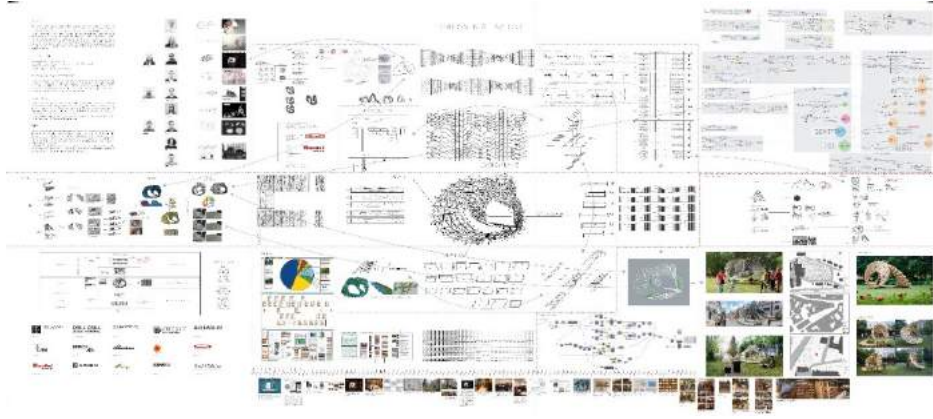
Şekil 5. Bernard Tschumi'nin Parc de la Vilette ve The Manhattan Transcripts projelerine ait diyagramlar
(Kaynak: <http://www.tschumi.com/projects> erişim tarihi:01.06.2019)

Diyagram çeşitli şekillerde kendini göstermektedir: Süreç, ürün, kalıp, nesne, yapı, görselleştirme, uzamlaştırma, kavram, fikir, olay, akış, ayrıntı, sezgi, araç, iz, önerme, çözüm sonu, formül, bulgulayıcı, hatırlatıcı, ara yüz, taşıt, taşıyıcı, potansiyel ve kuvvet. Dijital devrimin bir sonucu olarak, mevcut diyagramatik devrim ayrıca mimari medya ve projeksiyon sistemlerindeki bir devrimdir. Mimarın çağdaş, çok disiplinli ve bütünleşik bir tarihi ve kuramı ve mimarın geleceğine dair herhangi görüşün bu yüzden mimari medya, teknolojileri, projeksiyon sistemleri ve diyagramları arasındaki bağlantıları ve bunlardaki kaymaları göz önüne alması gerekecektir. (Garcia, 2010) “Bir diyagram, etkinlik ve form arasındaki ilişkileri belirleyerek işlevlerin yapısını ve dağılımını düzenleyen grafik bir birleştirmedir. Taklide dayalı klasik kuramların aksine diyagramlar mevcut nesne veya sistemlerin haritasını çıkarmaz veya bunları tasvir etmez, yeni düzenlemeleri öngören ve henüz farkına varılmamış ilişkileri belirler. Soyutlaması tesirlidir ve içerikleri bu noktadan ortaya çıkar. Diyagramlar şema, tür, biçimsel paradigma veya ve diğer düzenleyici araçlar değil, basit yer tutucu, eyleme yönelik yönergeler veya muhtemel biçimsel konfigürasyonların olası açıklamalarıdır. Bunlar soyut makineler olarak işler ve ürettikleri şeye benzemez.” (Allen, 1999) Anlaşılabileceği üzere diyagramlar tasarım dünyasında eldeki büyük veriyi görsel biçimde işlenmesinde, tasarıma girdi oluşturulmasında kullanılmaya devam etmektedir. Bu şekilde tasarım diğer disiplinlerden ayrılarak görsel olma özelliğini pekiştirmektedir.

GIGA HARİTALAMA

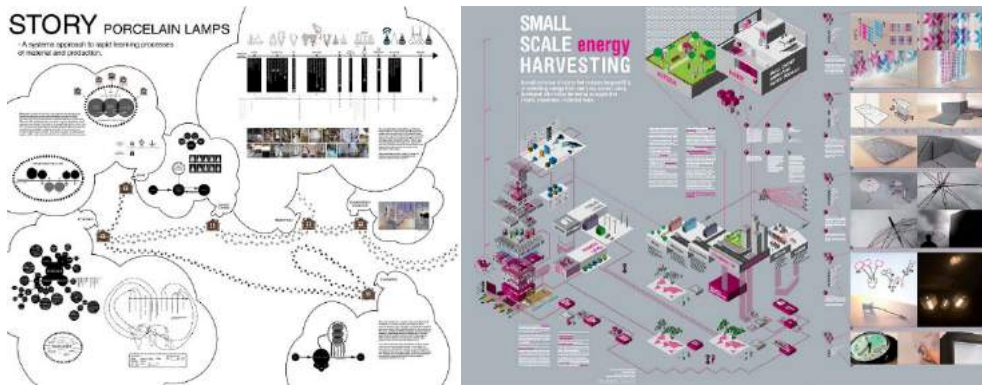
Sistemsel Düşünme; parçalar, bütünler ve onlar arasındaki ilişkileri ele alan bir bakış açısı olarak tanımlanmaktadır. 1940’lardan itibaren var olan bu alan, bütün bir sistemin ve onun parçalarının birbirleriyle ilişkilerini incelemektedir. Bu anlamda sistem, birbirine bağlı parçalar dizisidir ve bunlardan çoğunlukla bir amaca hizmet eden bir bütün ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte bütün, parçalardan biri olmadığı gibi, parçaların herhangi bir şekilde birleştirilmesi sonucunda da ortaya çıkmamaktadır. Sistemsel düşünme ile tasarımcıların farklı değerlerle düşündükleri alternatifleri değerlendirmeleri sağlanabilir. Böylece tasarım söylemine yardımcı olurken, öne çıkarılan değerleri netleştirmek, bunların tasarım önermesini ya da sistem olarak adlandırılan şeyin içinde barındırdığı değerlerin neler olduğunun anlaşılmasını sağlamaktadır (Ryan, Sevaldson, Nelson, Jones, 2013).

Bu bağlamda bir şeyi tasarlamadaki sorun, alana özgü bilgi, bilgi birikimi ve becerilerin eksikliğidir. Bu sorunu ele almak üzere GIGA Haritalama aracılığıyla tasarımcı için yürütülen hızlı bir öğrenme süreci geliştirilmiştir. Bu öğrenme süreci tasarımcıların genel bir bakış elde etmesine, içeridekilerin ve uzmanların desteğine ihtiyaç duyulduğu yerde yetersiz bilgi birikimini tanımlamalarına yardımcı olmaktadır.

Şekil 6. GIGA haritalama örneği

(Kaynak: <https://environmentalpavilion.tumblr.com/> erişim tarihi:01.06.2019)

Şekil 7. GIGA haritalama örnekleri

(Kaynak: <https://www.systemsorienteddesign.net/index.php/giga-mapping/giga-mapping-gallery> erişim tarihi:01.06.2019)

Günümüzde tasarım meselesinin karmaşıklıkla baş edebilmesi için 2009 yılında Oslo Mimarlık ve Tasarım Okulu'ndaki 2009 SOD tasarım stüdyosu bağlamında Birger Sevaldson tarafından ortaya atılan GIGA Haritalama ile çözüm aranmaya çalışılmaktadır (URL-1). Bu yönüyle tasarımın karakterine uyum sağlanmakta, tasarımcının elde ettiği büyük bilgi topluluğuyla baş etmesine yardımcı olunmaktadır. Haritalama bununla birlikte yaratıcı ve yararlı bir yöntem olarak görülmektedir. Sadece belgelemek değil, çözüm için kullanılabilir bilgileri ayırt etmeye, farklı sınırlar, kültürler ve malzemelerle çalışmaya imkan sağlamaktadır. GIGA haritalama kendi başına bir tasarım süreci tanımlamanın yanında tasarım sürecinin içindedir. Bu haliyle harita tasarlanmış bir eser olmakta ve gerçek tasarım düşüncesiyle geliştirmek için tasarımcının yaratıcılığını kullanması önemlidir. Anlaşılacağı üzere GIGA Haritalama hem analiz hem de tasarlama aracı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yönüyle yeni sentezlere imkan sağlayan ilişkilere odaklanmakta ve onları tanımlamaktadır. Bu yönüyle yaratıcı bir tasarım aracı olmaktadır.

SONUÇ

Tasarımcının nasıl düşündüğü ve tasarladığı her zaman merak edilen bir konu olarak süre gelmiştir. Yöntemi, yaklaşımı veya aracı ile bunların yön verdiği düşünceleri tasarımı gerçekleştirmesinde gerekli bileşenler olarak kabul görmektedir. Her tasarımcının yaklaşımı farklı olduğu kadar kullandığı tasarım araçları da farklılık göstermektedir. Bu araçlarla tasarımcı beyinde geçen düşüncelerini, hayallerini, fikirlerini somutlaştırmaya çalışmaktadır.

Araştırmada görüldüğü gibi bu araç bazen eskiz, maket bazen de diyagram ya da haritalamalar olabilmektedir. Özellikle eskiz tüm tasarımcıların birincil tasarım aracı olarak kullanılmaktadır. Beyin-göz-el koordinasyonunun sağlandığı eskiz ve maket “yaparak düşünme ve tasarlama”, eğitim de ise “yaparak öğrenmenin” araçları olarak kabul edilir ve sıklıkla kullanılır. Tasarım eğitimi özelinde eskiz

ve maket tasarım öğrencisinin öğrenme sürecinde projeye ait fikirlerini ifade etme açısından en önemli aracı olmaya devam eder. Bunun yanında tasarım sürecinin analiz ve sentez aşamalarında tasarım problemini anlamak ve anlatmak için de eskiz ve maket yaratıcı düşünmeyi tetiklemesi nedeniyle eğitimciler tarafından gerekli görülmektedir. Düşüncenin ve sonuç ürünün sunumu açısından maket, eğitimde ayrıcalıklı bir yere sahip olup, özellikle mimarlık ve içmimarlık alanlarında öğrencilerden istenen teslim ürünü olarak da karşımıza çıkmaktadır.

Bununla birlikte hem teknolojik gelişmeler hem de tasarımda görsel ifade yöntemlerindeki yeni arayışlar nedeniyle diyagramlar ve haritalamalar da birer tasarım aracı olarak kullanılmaktadır. Tasarımı diğer disiplinlerden ayıran en önemli özelliğinin görsel bilgiye dayanarak görsel bir sonuç üretmesi tasarımcıların diyagram ve görsel haritalar yaratarak tasarım fikrini geliştirmesinde rol oynamaktadır.

Sonuç olarak araştırma kapsamında incelenen tasarım araçlarının yaratıcı düşünme ve yaratıcı tasarlama da tasarımcının başvurduğu araçlar olarak görülmektedir. Elbette tasarımcının yaratıcı tarafıyla zaman içinde bu araçlar çeşitlenecek ve gelişecektir. Böylece hiçbir zaman sonlanmadığı kabul edilen tasarım eyleminin çeşitli tasarım araçlarıyla kendini yeniden üretmeye ve çoğaltmaya devam edeceği; benzersiz ve yaratıcı tasarım ürünleri ortaya çıkacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Allen, S. 1999. *Diagrams Matter*. ANY, 23.
- Andreasen, N., 2015, *Yaratıcı Beyin - Dehanın Nörobilimi, Akılçelen Kitaplar, İstanbul*.
- Bateson, P. & Martin, P., 2014, *Oyun, Oyunbazlık, Yaratıcılık ve İnovasyon, Ayrıntı Yayınları, İstanbul*.
- Bayazıt N., Uluoğlu B., 1986, *Tasarlama Eğitimi Araştırması Orta Öğretim Ders Programlarının Geliştirilmesi, Tasarlama Eğitimi 1. Danışma Kurulu Toplantı Sonuçları, İstanbul Teknik Üniversitesi Makine Fakültesi Ofset Atölyesi, İstanbul*.
- Becer, E., 1997, *İletişim ve Grafik Tasarım, Dost Kitabevi, İstanbul*.
- Belardi, P., 2016, *Mimarlar Neden Hala Çiziyor?, Janus Yayıncılık, İstanbul*.
- Changeux, J & Ricoeur, P., 2009, *Neden Nasıl Düşünürüz? Etik, İnsan Doğası Ve Beyin Üzerine Bir Tartışma, Metis Yayınları, İstanbul*.
- Cross, N., 2010, *Designerly Ways of Knowing, Springer, Germany*
- Ertürk, Z., 1981, *Mimari Tasarlama: Süreçler, Görsel Modeller ve Teknikler Açısından Bir İnceleme, Trabzon*.
- Garcia, M., 2010, *The Diagrams of Architecture: AD Reader, Wiley*.
- Kutlutan, R., 1999, *Mimarlık Eğitiminde Bir Uygulama Üzerine, Mimarlık, 286*.
- Kürtüncü, B., 2011, *Diyagram: Mimarlıkta Bir Düşünme, Tasarlama Ve Temsil Aracı, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü*.
- Lawson, B., & Dorst, K., 2009, *Design Expertise, Elsevier, Oxford*.
- May, R., 2012, *Yaratma Cesareti, Metis Yayınları, İstanbul*.
- Ryan, A., Sevaldson, B., Nelson, H., Jones, P., 2013, *Sistem Odaklı Tasarım, XXI Dergisi, 124*.
- San, İ., 1979, *Yaratıcılık, İki Düşünme Biçimi ve Çocuğun Yaratıcılık Eğitimi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Ankara*.
- Sevaldson, B. (2011). *Gigamapping: Visualization for complexity and systems thinking in design. Helsinki: Nordic Design Research Conference*.
- Sharr, A., 2013, *Mimarlar için Heidegger, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul*
- Tanyeli, U., 1990, *Eisenman ya da Modernistin Hazin Sonu, A.Dekorasyon, Aralık*.
- URL-1 <https://www.systemsorienteddesign.net/index.php/giga-mapping/about-gigamapping> (erişim tarihi:01.06.2019)

COMPARISON OF TRY-ON OVER ACTUAL AND VIRTUAL MANNEQUINS FOR KNITWEAR GARMENTS

Arzu BOR KOCAMAN
Selcuk University, Turkey
arzubor@selcuk.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0002-7668-5624>

Nurgül KILINÇ
Selcuk University, Turkey
nkilinc@selcuk.edu.tr

ABSTRACT

In this study, the aim is to evaluate the compatibility between the virtual try-on result with the actual try-on result by comparing the try-ons of a garment produced from knitwear fabric in actual and virtual environments. The patterns of the garment to be produced in accordance with this aim, were prepared by the researchers and after sewing prototype product with knitwear, the try-on was made on the real mannequin who has been taken measure body sizes on. Afterwards, the prepared patterns were transferred to the computer environment by digitizing in the Gerber Accumark program and the virtual trying-on was performed on the mannequin which created in V-Stitcher which is a 3-dimensional virtual simulation program. For the accordance between the virtual try-on and the actual try-on, a virtual mannequin has been created with the standards of the person who used for the body measurements. In addition, the knitwear fabric used in prototype production has been defined in the system by performing tests such as bending, stretch and shear parameters for carrying the same characteristics with actual try-on. The compatibility of the virtual rehearsal and the actual rehearsal was assessed based on expert opinions. As a result of the research, it was determined that the results of the virtual rehearsals of the clothes produced from the knitwear are compatible with the actual rehearsal results.

Keywords: *Knitwear, Virtual Try-On, V-Stitcher*

TRİKO GİYSİNİN GERÇEK VE SANAL ORTAMLARDA YAPILAN PROVALARININ KARŞILAŞTIRILMASI

ÖZ

Bu çalışmada, triko kumaştan üretilen bir giysinin gerçek provası ile sanal ortamda yapılan provasının karşılaştırılarak sanal prova sonuçlarının gerçek prova sonuçları ile uyumluluğunun değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda tasarlanan giysinin kalıpları araştırmacılar tarafından hazırlanmış ve triko kumaştan prototip ürün dikilerek ölçüleri alınan kişi üzerinde gerçek provası yapılmıştır. Sonrasında hazırlanmış kalıplar Gerber Accumark programında dijital edilerek bilgisayar ortamına aktarılmış ve 3 boyutlu prova programı olan V-Stitcher’da oluşturulan manken üzerine giydirilerek sanal provası gerçekleştirilmiştir. Sanal provanın gerçeğiyle uyumlu olması amacıyla prototip hazırlarken esas alınan kişinin ölçülerine uygun sanal manken oluşturulmuştur. Ayrıca, prototip üretiminde kullanılan kumaşlar aynı özellikleri yansıtmaları için bükülme, streç ve esneme testleri yapılarak sisteme tanımlanmıştır. Sanal prova ve gerçek provanın birbiri ile uyumluluğu uzman görüşlerine dayalı olarak değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda, triko kumaşlardan üretilen giysilerin sanal prova sonuçlarının gerçek prova sonuçları ile uyumlu olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Triko Kumaş, Sanal Prova, Gerçek Prova, V-Stitcher*

INTRODUCTION

Textiles and apparel are leading sectors for many countries due to their high share in export revenues and added value created in the production process. A good structuring in this sector today requires successful implementation of various strategies. Among the strategies implemented, customer-focused mass production and mass customization have become almost imperative in order to find market share in the global competitive environment and to respond to ever-changing consumer demands. In customer-focused production, customers expect the necessary changes in each order to be achievable with minimal cost and in a short time (Ahlström and Westbrook, 1999: 264). The most important parameter affecting consumer satisfaction and purchasing decision in this direction is the fitting of the body in the clothes (Vuruşkan and Bulgun, 2013: 42).

There are no objective criteria and standard methods to evaluate the fit of the apparel to the body. But nowadays, innovations presented by the technology are used to evaluate the harmony of the clothes with the 3D clothing simulation programs (Iqbal, 2013: 25). These programs come with Lectra Modaris, V-Stitcher™-Browzwear, Simulator™ TukaTech, Assyst Vidya and OptiTex™ 3D Runaway Designer. Designed with 3 dimensional garment simulation programs, garments are presented with an easy and error-free garment simulation technique (Tama et al., 2016: 170). Thanks to these programs, products are presented in a fast way, customer satisfaction is developing, more information is obtained about the target customers and the clothes designed for the customer's body are produced (Istook, 2008: 94). As a result, it can be said that online consumption has been opened, thus facilitating the purchasing behavior by giving the customer advantages from time and cost.

There are many studies on body adaptation, customer-focused production, and mass production, mass customization and 3 dimensional garment simulation programs. The contents of some of these studies are summarized below:

Fan, Yu and Hunter (2004), in their work on body fit and mass production; they have drawn attention to the preparation of mannequins for the target market, to carry out body suitability analyzes of clothes, to prepare molds for mass production, to take body measurements for body surveys. Yeşilpınar and Bulgun (2007), Turkish women aged 25-55 were most likely to encounter adaptation problems in which types of clothing and in which parts of clothing. As a result of the research, it was determined that only 9.2% of them did not have any adaptation problems in the clothes they bought. Bye and McKinney (2010), in addition to the factors such as customer satisfaction, the functionality of the garment, the concept of “good fit in garments” has been examined in order to evaluate the success of the manufacturers. Vuruşkan and Bulgun (2013), in this study, taking the most common female body shapes as an example, body fit assessment was made between m-t-m and standard body clothes. As a result, m-t-m pants were found to fit better. Gürsoy, Doğan and Kılınç (2016), in this study, the aim is to evaluate the compatibility between the virtual try-on results with the actual try-on result by comparing the try-ons of a garment produced from Rize fabric in actual and virtual environments. It is observed that the try-on of the dress produced from Rize fabric, made in virtual and actual environment is very compatible with each other. Tama and others (2016), instead of preparing time-consuming prototypes to determine the garment pattern, which is the best fit of the garment to the body, he has worked on the usability of 3 dimensional garment simulation programs.

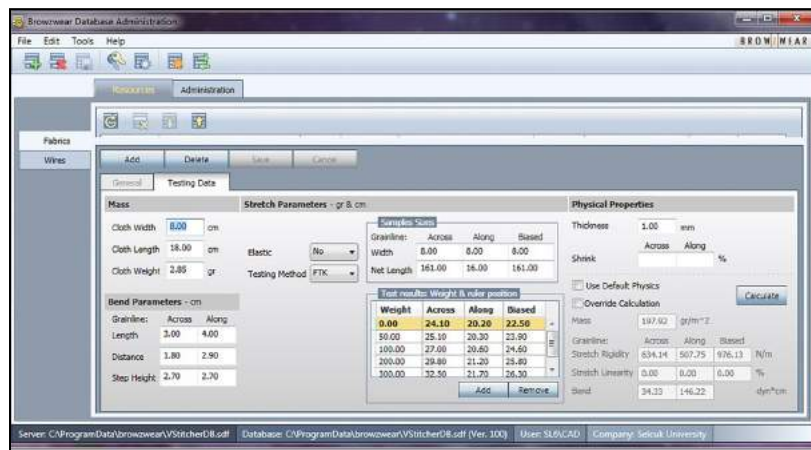
It is important to be productive in terms of time, cost and labor with the use of 3 dimensional garment simulation programs, and to affect customer satisfaction and purchasing decision positively and thus serve customer-oriented marketing. In this study comparing the appearance of a garment produced with knitted fabric with the mentioned program, the measured bending, shear and stretching parameters of the knitted fabric were transferred to the computer and modeled. The measured bending, stretch and shear parameters of the knitted fabric has been transferred to the virtual environment and its modeling has been made with this study. In the study, it was aimed to evaluate the compatibility of the virtual rehearsal results with the actual rehearsal results by comparing the actual rehearsal of a garment made of knitwear with the rehearsal made in the virtual environment. In accordance with the general aim, the below questions are tried to be answered;

- 1-In evaluating the body from front, rear and sidewise, how is the compatibility between the virtual try-on results with the actual try-on result?
- 2- In evaluating the arm, how is the compatibility between the virtual try-on results with the actual try-on result?

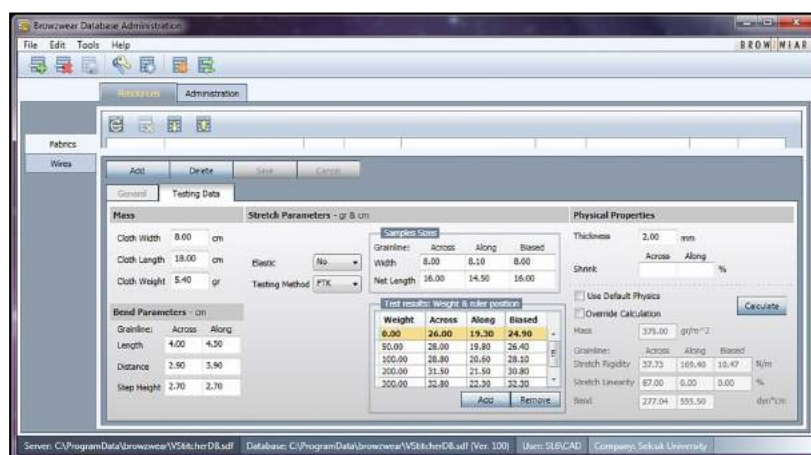
METODOLOGY

In this work, the upper body is made of knit fabric by removing the blouse pattern from the clothes variety. The blouse was designed as crew neck with ruffle, garment size finished under the hip line, long sleeve, arm and a skirt with a flywheel on the end. This blouse model was prepared so that the criteria such as the position of the ruffle and the flywheels can be examined. The compatibility in terms of the determined criteria of the virtual take-on and the actual take-on, was evaluated by basing on the expert opinions.

Before the cloth test of the garment, the fabric sample was not ironed. The virtual rehearsal was done with the V-Stitcher™-Browzwear program, which is a 3D virtual dressing simulations. The properties of the knitwear fabric (weight, bending, stretching and shearing properties of the fabric) were transferred to the virtual center after a number of tests were performed (Picture 1-2).

Picture 1. Identifying The Fabric Specifications to The System (Flat Knitting)

Picture 2. Identifying The Fabric Specifications to The System (Ribbed Knitted Fabric)

Fabric test kit was used for fabric made tests (Picture 3). All of the tests were repeated 3 times when the stretching, bending and shearing properties were detected. The arithmetic averages of the measurements were taken and the data were recorded on the computer. The samples used in the tests are knitted fabrics cut in width, size and dimensions of 8x18 cm with 45 degree angle (Picture 4).

Submit Date: 14.03.2019, Acceptance Date: 12.05.2019, DOI NO: 10.7456/10903100/003

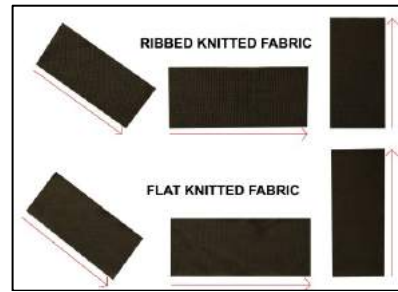
369

In the bending test, the samples prepared from the width and length fabric are laid on the main scale and placed on the bending scale. The bending test bar is placed to the part of the fabric on the main scale and the fabric is pulled till the lower edge comes to the tangent form on the bending scale. In the final point where the fabric contacts with the bending scale ruler in tangent form, two measurements are made. The first measurement is the flat bend on the bending scale of the fabric (Distance). The second measurement is the measure of the hanging part of the fabric (Length) (Picture 5). In the stretch and slip test, 3 knit ties which are cut in width, length and width are measured 3 times as in the bending test. The fabric samples are affixed by being centered between the clips respectively and are placed to the test region. During the test, 0 gr (empty form), 50 gr, 100 gr, 200 gr and 300 gr weights are used and the value of the fabric sample on the rule is noted. The obtained results forms the stretch test results for longitudinal and transverse fabric sample and forms the shear test results of the bias fabric sample (Picture 6) (Browzwear kullanım klavuzu, 2010).

The obtained test data is recorded to parameter table in picture 1-2 and the bending, stretch and shear test values are calculated for the accurate identification of the knit fabric on the software.

Picture 3. Fabric Test Kit

Picture 4. Width, Length and Slanting of The Knit.

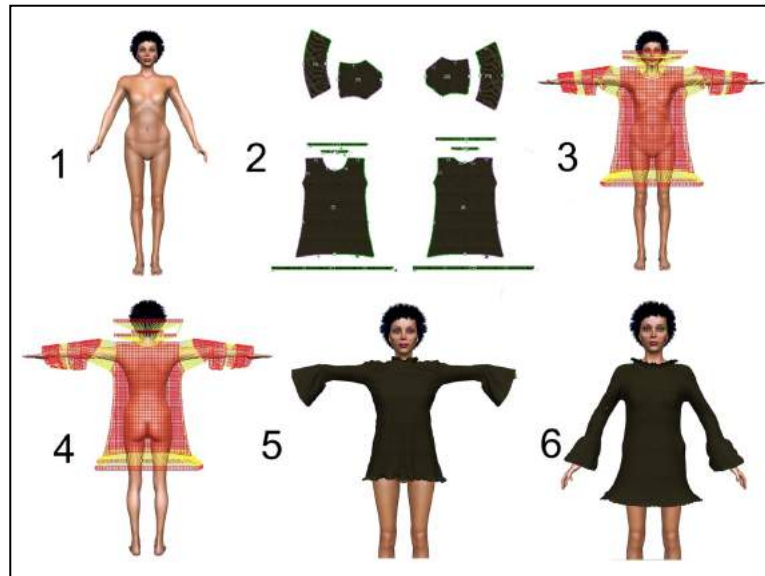

Picture 5. Bending Test

Picture 6. Stretch and Shear Tests

The virtual mannequin is created by entering the sizes of the living model to the system after the identification of the fabric. The body postures of the living model are reflected on the virtual mannequin. The patterns of the blouse to be produced which are prepared by the researchers, are transferred to the computer by making in digit form in Gerber Accumark system. After sewing identifications are made to these patterns, virtual mannequin was worn as three dimensional in V-Stitcher program (Picture 7).

Picture 7. Virtual Mannequin's Dressing Stages In The V-Stitcher Program

Obtaining The Research Data

The compatibility of the virtual and actual try-on is evaluated by 20 field experts by comparing posture of the living mannequin from front, rear and sidewise in the real try-on and the screen shots of the virtual mannequin from the front, rear and sidewise in the virtual try-on. Likert type scale developed by the researchers was used for the evaluation. In the scale consisting of 2 sub-dimensions, body and arm compatibility, 14 criteria were determined for evaluating body compatibility and 5 criteria were determined in evaluating body compatibility. This criteria is related with the front, rear and sidewise posture. 5 likert which is very compatible, compatible, mean compatible, incompatible and very incompatible, is preferred in evaluating the criteria in the scale. The compatibility between the actual try-on and the virtual try-on is evaluated on the scale by being observed by the field experts.

Analysis of The Data

In the evaluation results which are expressed in five different levels in the scale, the compatibility points are calculated by giving 5 points for "very compatible", 4 points for "compatible", 3 points for "mean compatible", 2 points for "incompatible" and 1 point for "very incompatible". The evaluation is made with 20 experts' opinions therefore the maximum compatibility points is 100 for each criteria. The body consistency of 14 sub-dimensions and the maximum score that can be achieved for arm compliance consisting of 5 sub- dimensions are 1900. Five likert type scale is used while expressing the compatibility results according to the points, an evaluation is made by determining the 5 equal point intervals over the maximum points. The compatibility degrees are presented by calculating the percentages of the total points obtained over the maximum points for expressing the comparison results more apparently.

The point and percentage intervals of the virtual try-on showing the compatibility degree with the actual try on, are given in Table 1.

Table 1. Evaluation of Compatibility

POINT AND PERCENTAGE INTERVALS					
COMPATIBILITY/ COMPATIBILITY DEGREE	Very Compatible	Compatible	Mean Compatible	Incompatible	Very Incompatible
Point intervals of each evaluation criteria	81 – 100 point	61 – 80 point	41 – 60 point	21 – 40 point	0 – 20 point
Point intervals of general compatibility (Body and arm)	1521 – 1900 point	1141 – 1520 point	761 – 1140 point	381 – 760 point	0 – 380 point
Percentage intervals of general compatibility (Body and arm)	81 – 100 %	61 – 80 %	41 – 60 %	21 – 40 %	0 – 20 %

FINDINGS

The try-on of a garment produced from knit fabric, is compared in virtual and actual environment. The compatibility between the virtual try-on results and the actual try-on results is evaluated by using five likert type scale. The evaluations are made in two stages as to be the evaluation of the compatibility of the body and arm.

Picture 8. The Screen Shots of The Virtual Mannequin From Front, Rear and Sidewise For Body In Virtual Try On

Picture 9. The Photos of The Living Mannequin From Front, Rear and Sidewise For Body In Real Try On

Findings Related With The Evaluation of The Body Compatibility

In the analysis of the compatibility of the try-ons made in the virtual and actual environment, first the compatibility of the upper body is evaluated. The compatibility of the body is made in three stages as to evaluated body from front, body from rear, upper body and body from side. The screen shots of the virtual mannequin used in the evaluation of the compatibility of the body are given in picture 8 and the photos of the living model are given in picture 9.

Table 2. Evaluation of The Upper Body Compatibility

EVALUATION OF THE BODY COMPATIBILITY			
CRITERIAS OF EVALUATION	Point	Compatibility %	Compatibility Degree
A-Body from Front			
1- Front Neckline	90	90	Very Compatible
2-Necline on the Fluff	74	74	Compatible
3- View the tip of the Blouse	80	80	Compatible
4- Drape of the Fabric	83	83	Very Compatible
5- General View	89	89	Very Compatible
Total Compatibility of the Body from Front	416	83	Very Compatible
B- Body from Rear			
1- Rear neckline	78	78	Compatible
2- Necline on the Fluff	71	71	Compatible
3- View the tip of the Blouse	87	87	Very Compatible
4- Drape of the Fabric	90	90	Very Compatible
5- General View	87	87	Very Compatible
Total Compatibility of the Body from Rear	413	82	Very Compatible
C- Body from Side			
1- Appearance of godets	80	80	Compatible
2- Shoulder stitch view	78	78	Compatible
3- View the tip of the Blouse	93	93	Very Compatible
4- General View	82	82	Very Compatible
Total Compatibility of the Body from Sidewise	333	83	Very Compatible
COMPATIBILITY DEGREE OF THE BODY	1162	83	VERY COMPATIBLE

Evaluation of Arm Compatibility

In the analysis of the compatibility of the try-ons made in the virtual and actual environment, secondly the compatibility of the arm is evaluated. The data which is obtained as the result of the scoring the criteria used in evaluating the arm, is given in table 3. When table 4 is evaluated, it is observed that general position of the arm has the highest compatibility percentage with % 99 compatibility percentage and rear armhole of view has the lowest compatibility percentage with % 86 compatibility percentage in the evaluation of arm. Generally, it is observed that the try-on results made in the virtual environment are very compatible with the try-on made in the actual environment and has the compatibility percentage of % 85 in the compatibility of the arm.

Table 3. Evaluation of Arm Compatibility

EVALUATION OF ARM COMPATIBILITY			
CRITERIAS OF EVALUATION	Point	Compatibility %	Compatibility Degree
D-Arm from Front and Rear			
1- Front Armhole of View	91	91	Very Compatible
2- Rear Armhole of View	86	86	Very Compatible
3- Flywheel View	99	99	Very Compatible
4- Sleeve hem of View	96	96	Very Compatible
5- General Position of the Arm	99	99	Very Compatible
COMPATIBILITY DEGREE OF THE ARM	471	85	VERY COMPATIBLE

Evaluation of The General Compatibility

The data related with the evaluation of the general compatibility between the virtual try-on and the actual try on is given in table 4. When the general results are analyzed, it is observed that the try-on of the garment from the knit fabric is very compatible in virtual and actual environments. When the compatibility percentages of the body and arm are evaluated separately, the arm compatibility has the highest compatibility with the percentage of % 85 and the body has the compatibility percentage of % 83.

Table 4. Evaluation of The General Compatibility

EVALUATION OF THE GENERAL COMPATIBILITY			
CRITERIAS OF EVALUATION	Point	Compatibility %	Compatibility Degree
1-Compatibility of the upper body	1162	83	Very Compatible
2-Compatibility of the arm	471	85	Very Compatible
GENEL UYUMLULUK DERECEŚİ	1633	85	VERY COMPATIBLE

CONCLUSION

In this study, the virtual try-on results with the actual try-on result of a garment is evaluated by comparing the try-ons of a garment produced from the knit fabric in actual and virtual environments. It is observed that the try-on of the blouse produced from the knit fabric, made in virtual and actual environment is very compatible with each other. In the evaluation of the body and arm, the highest compatibility percentage belongs to the arm and the lowest compatibility percentage belongs to body. The reason why the compatibility percentages of the body are lower than the others, may be explained that the ruffle posture in the virtual provenance neckline, is not identified as a weight in the virtual try-on, it can be explained by the fact that the appearance of the virtual shoulder stitch is not very clear.

The virtual try-on was found as successful in terms of many criteria like gathering front neckline, drape of the fabric, view the tip of the blouse, flywheel view, sleeve hem of view expressing the posture of the knit fabric and it gave very compatible results with the try-on results on the actual mannequin. Therefore using 3 dimensional virtual try-on software, shall be more efficient in terms of time, effort and cost so it is thought that the virtual try-on may be preferred instead of actual try-on.

REFERENCES

- Ahlström, Pär & Westbrook, Roy. (1999). "Implications of Mass Customization For Operations Management", *International Journal of Operations and Production Management*, 19 (3), s.262-274. <https://doi.org/10.1108/01443579910249705>.
Browzwear kullanım klavuzu, 2010.

- Bye, E. ve McKinney, E. (2010). "Fit analysis using live and 3D scan models". *International Journal of Clothing Science and Technology*, 22 (2/3), 88–100.
- Gürsoy, F., Doğan, S. Kılınç, N., (2016). "Comparison Of The Try-Ons Of A Garment Produced From Rize Fabric (Feretiko) In Actual And Virtual Environments". 7th International Istanbul Textile Conference, Anadolu'ya Doku "N" an Bezler, BEZCE 2016, 869-878.
- Fan, J., Yu W. ve Hunter, L. (2004). "Clothing appearance and fit: Science and technology". Cambridge: Woodhead Publishing Limited and CRC press LLC.
- Iqbal, Muhammad. (2013). *Virtual Product Development and Management Opportunities in Fashion Industry*, Master of Science Thesis, Tampere University of Technology.
- Istook, Cynthia, (2008), *Three Dimensional Body Scanning to Improve Fit, Advances in Apparel Production*, England: Woodhead Publishing Ltd. Cambridge. doi: 10.1533/9781845694463.1.94
- Tama, D., Şen Kılıç, A., Öndoğan, Z., Nizamoğlu, S., (2016). "Vücudu Saran Giysilerin Tasarımında ve Giysi Kalıbı Hazırlığında 3 Boyutlu Açınım Sistemlerinin Kullanılabilirliği". *Çukurova Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 31 (ÖS2), s.169-174.
- Vuruşkan, Arzu & Bulgun, Ender. (2013). "Fit Analysis for Made-to-Measure Garments", *Tekstil ve Mühendis*, 20 (90), s.42-53. <http://dx.doi.org/10.7216/130075992013209005>.
- Yeşilpınar, S. ve Bulgun, E., (2007). "Garment fitting problems of Turkish females towards mass customization". *Proceedings of Autex*, 2007, Tampere University of Technology, Finland.

AN EVALUATION ON THE EFFECTS OF LANGUAGE-LITERATURE AND HISTORY-MUSEUM BRANCHES OF COMMUNITY-HOUSES ON CULTURAL HERITAGE OF TURKEY

Gamze AKBAŞ
İstanbul Kültür University, Turkey
g.akbas@iku.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0002-5826-3423>

ABSTRACT

Community Houses are important institutions that operate for public awareness with the establishment of the Republic of Turkey. In this context, it is aimed to discuss the activities of the Community Houses for protection of our cultural heritage through “Language and Literature” and “History and Museum” branches. The aim of the study is to offer an evaluation, which contributes to the activities of both branches, basing the role of Community Houses upon protection of our tangible and intangible cultural assets. While examining public knowledge and linguistic issues as part of duties and responsibilities of the “Language and Literature” branch, studies on excavation, conference, museum building, restoration and preservation of ancient monuments were analysed by the “History and Museum” branch. In this direction, a literature review was made on cultural heritage studies that had been carried out by the Community Houses until 1951, predominantly between 1933 and 1935. We have reached some information demonstrating that people realized the importance of the cultural inventory and adopted the consciousness of protecting the national values and studies on art, history, archeology increased. It has been determined that the “Language and Literature” branch tried to instil a consciousness of national culture and emphasize the language issue throughout the country. Excavations, ethnography and historical researches have been carried out with the works of the “History and Museum” branch.

Keywords: *Community Houses, Language and Literature Branch, History and Museum Branch, Cultural Heritage*

HALKEVLERİ DİL-EDEBİYAT VE TARİH-MÜZE ŞUBELERİNİN KÜLTÜR MİRASIMIZA ETKİLERİ ÜZERİNE DEĞERLENDİRME

ÖZ

Halkevleri, Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulmasıyla birlikte halkın bilinçlenmesi için faaliyet gösteren önemli bir kurumdur. Bu bağlamda Halkevlerinin kültür mirasımızı korumaya yönelik faaliyetlerinin, “Dil ve Edebiyat” ile “Tarih ve Müze” şubeleri üzerinden tartışılması amaçlanmıştır. Araştırmanın hedefi, Halkevlerinin rolünü somut ve somut olmayan kültürel varlıklarımızın korunması ilişkisine dayandırarak, her iki şubenin faaliyetlerine yönelik katkı sağlayan bir değerlendirmenin sunulmasıdır. “Dil ve Edebiyat” şubesinin görev ve sorumlulukları kapsamında halk bilgisi ve dil konuları incelenirken, “Tarih ve Müze” şubesinde kazı, konferans, müze kurma, eski eserlerin onarılması ve korunmasına yönelik çalışmalar analiz edilmiştir. Bu doğrultuda, Halkevleri tarafından ağırlıklı olarak 1933-1935 olmak üzere 1951 yılına kadar yürütülen kültür mirasına yönelik çalışmalar üzerine literatür taraması yapılmıştır. Her iki şube vasıtasıyla kültür envanterinin önemi, milli değerleri koruma bilincinin halka benimsetilmesi ve sanat, tarih, arkeoloji gibi alanlarda çalışmaların artmasını gösteren bilgilere ulaşılmıştır. “Dil ve Edebiyat” şubesinin yurt genelinde milli kültür bilincini aşılama çalıştığı ve dil meselesi üzerinde önemle durduğu tespit edilmiştir. “Tarih ve Müze” şubesinin çalışmalarıyla kazı, etnografya ve tarihi araştırmalar gerçekleştirilerek, Anadolu tarihinin kayda değer şekilde aydınlatıldığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: *Halkevleri, Dil ve Edebiyat Şubesi, Tarih ve Müze Şubesi, Kültür Mirası*

INTRODUCTION

In addition to preparing youth for life in all respects, the Community-Houses are meeting places that are set up in order to progress in line with nationalization goals and to improve the level of knowledge and culture of the people (Community Houses, 1935: 3). Celal Sahir (1933: 97) states that 14 Community Houses were opened on 19 February 1932, which is an important day in the history of Turkish Revolution, and then 20 new Community Houses were opened on 24 June 1932. First opened in Afyon, Ankara, Aydın, Bolu, Bursa, Çanakkale, Denizli, Diyarbakır, Eskişehir, İstanbul, İzmir, Konya, Malatya and Samsun; then 20 new Community Houses were opened in Antalya, Bilecik, Edirne, Gaziantep, Giresun, Silifke, Kastamonu, Kayseri, Kırklareli, Kocaeli, Kütahya, Ordu, Rize, Sinop, Şebinkarahisar, Tekirdağ, Trabzon, Van, Yozgat, and Zonguldak on 24 February 1932 (Toksoy, 2007:42). While Community Houses were opening in the provincial and district centers, Community Chambers began to be opened in rural areas since 1940's (Koçak, 1990: 114). Thus, 478 Community Houses and 4322 Community Chambers were spread throughout the country in 1950 (Özacun, 1996: 91). For understanding the importance of the organization, it would be useful to emphasize the conditions of the period, the targeted transformation in the social strata and the steps taken within this context. During the wars at the last decade, Anatolian people lost a great majority of a handful of intellectuals, experts, technical staff and young people who were able to work; the newly established Republic of Turkey remained under difficult conditions due to poor health conditions, lack of scientific and technical developments and industry (Zeyrek, 2006: 1). Therefore, public awareness and social structure change had to be provided. Suna Kili (1998: 14) explains this case as emancipation of people in all areas, getting free from dogmas and adopting the science and secular thought as guide, establishing an order that meets all material and spiritual needs of people rooted from being human.

Education has an important role at that time. In particular, in the 1930's, rate of literates in Turkey were not exceeding 20% despite all efforts made the importance of this issue clearer (Güneş, 2012: 143). Anıl Çeçen, who held senior positions as secretary of culture, secretary general and second president in the second term of the Community Houses, makes important evaluations in his book named "Community Houses". Çeçen (1990: 89-90), who mentions that the literacy level of society creates a disconnection between the intellectuals and the people, states that there is a need for a new structure that will establish a bond between pioneering cadre of the revolution and the masses, integrate them, train and direct the people in line with the principles of the revolution. To this end, "National Schools" were established in order to teach the public how to read and write and to provide the basic knowledge that is necessary in life. This was the first step for educational campaign (Gurallar Yeşilkaya, 2003: 68). On the other hand, Atatürk tries to instill the appreciation of art to the public in line with the multi-dimensional revolution strategies. In the context of "Tenth Year Speech", he points out our national culture and the importance of the resources we have and states that raising the level of civilization is a prerequisite:

"...I should also consider that a historical characteristic of the Turkish nation, a high human society, is to love and develop the fine arts. For this reason, it is our national target to strengthen our nation's high character, tireless diligence, innate intelligence, attachment for science, love of the fine arts, sense of national unity all the time and by means of all kinds of instruments and measures." (Atatürk's Discourse and Speeches II, 1997: 318).

METHOD

The aim of the study, which deals with the activities of the Community Houses for protection of our cultural heritage, is to investigate, in a systematic theoretical environment, the progresses within the protection and society in Turkey since 1930. For this purpose, instead of the relation of ideological discourses with architecture, the activities of the institution, which carries out activities aiming to raise

awareness throughout the society, with our cultural assets are examined. From this point, an approach has been adopted which requires to make researches in separate areas according to duties and responsibilities of “Language and Literature” and “History and Museum” branches. As a requirement of such an approach, the works carried out by both branches is built within the boundaries of;

- a. Intangible cultural heritage activities
- b. Tangible cultural heritage activities

Within the scope of the branches discussed, a study was conducted on the establishment of cultural inventory and the efforts made. Activities related to the inoculation of national cultural awareness throughout the society by creating a comprehensive archive are discussed in this study. “*Ülkü*” the magazine has been examined in order to develop the efforts of “Language and Literature” and “History and Museum” branches towards cultural assets in a theoretical framework. In addition, all of the Community Houses Activity Report Summaries between 1933 and 1935 were scanned and the activities of some Community Houses were included in the study.

THE RELATIONSHIP BETWEEN TURKISH HEARTHS AND COMMUNITY HOUSES

The Turkish Hearths are considered as the foundations of the Community Houses in many sources and are associated with each other because they were established before the Community Houses. Tevfik Çavdar (2004: 314-315) states that the idea of the Community House has been extended to the 1910's, in other words, to Turkish Hearths, and underlines that these institutions, which are useful to the country, are the result of a necessity. In order to distinguish the situation between the two institutions, it is necessary to mention the Turkish Hearths in brief; otherwise, the infrastructure of the two organizations will be incomplete.

Towards the end of the 18th century, the nationalist movement of the 1789 French Revolution, influenced the Ottoman Empire; therefore, the Turkish intellectuals during the II. Constitutional period, saw the independence of the state in bringing the Turks to forefront (Özdemir and Aktaş, 2011: 237). Founded on July 3, 1911, the purpose of the establishment of the Turkish Hearth is “to advance the cultural unity of the Turks and their civilization” (Turan, 2010: 82). It has carried out its actions by organizing courses, conferences, publishing books and brochures and opening schools (Arıkan, 1999: 262). Neşe Gurallar Yeşilkaya (2003: 65), in her paper “Community Houses: Ideology and Architecture”, states that the widespread view on the closure of Turkish Hearths is the extreme ideology of “nationalism” ideology that is incompatible with the new regime. On the other hand, according to Şimşek (2002: 28-29), the first of the reasons for the closure of Turkish Hearths is that they could not adapt to the new social and political conditions; the second reason is that they had a reactionist attitude towards the Republican government; the third one is the deep contradictions between the ideals supported by the Turkish Hearths and Kemalist foreign policy approach. The ineffectiveness of the Turkish Hearths has set the stage for the establishment of an organization capable of carrying out the tasks appropriate to the new regime.

COMMUNITY HOUSES AND ARCHITECTURE RELATIONSHIP

In the history of Turkish architecture, “First National Architecture” or “National Architectural Renaissance” is accepted as a visual expression of a new understanding. The first National Architecture Movement developed in the last years of the Ottoman Empire; it was influential in the first ten years of the Republic (Yavuz, 1981: 53). The aim of this movement is to create a new national architecture by using elements such as dome, eaves, pointed arches, which are specific to Classical Ottoman architecture¹. Therefore, this trend, which was, afterwards, called as “First National Style” by the architectural historians but defined as “National Architectural Renaissance”, is approved as

¹ Vedat Tek and his historiographical twin Kemaleddin Bey are the leading figures in the First National Architecture movement (Tanyeli, 2007: 108). Sirkeci Grand Post Office Building (1909), the Second Parliamentary Parliament (1923-24), the Foundation Houses (1928-30) are among the most important structures of the period.

“Ottoman Deterrence” (*revivalism*) in the Turkish architectural history (Bozdoğan, 2008: 31). As expressed by many authors, the 1930’s were the most intense period of modernization. With the new ideology, while the whole layer of society is being educated, it causes the production of physical spaces reflecting the republic's ideology. The relations of architects established with ideology in a sense began to turn into a visual expression; hence, the discourses of the period were reflected in the architecture of the Early Republican Period. From this point on, the formal characteristics of the Community House buildings are among the most important examples of the architectural approach of the period. For example, in 1932, designed by Arif Hikmet Koyunoğlu, the old Turkish Hearth building, which was used as the Ankara Community House building, emphasizes the modernism with a flat roof, while a large arch refers to the arches of the Ottoman period (Figure 1).

Figure 1: Old Turkish Hearth Building That Was Used As The Ankara Community House After 1932
Reference: Sözen and Tapan, 1973: 138

Examining powerful transmission of modern architecture through the Community Houses, Bozdoğan discusses the situations that give these institutions progressive and revolutionary connotations (Figure 2). The author (2008: 112) lists these features as modern compositions in the form of curved windows, emergent and cantilevered elements, towers and circular windows and interlocking blocks. As seen in Figure 2, Bozdoğan (2008: 112) relates modern forms in the design of Community Houses with flat roofs, geometric blocks and round corners in the 1930s.

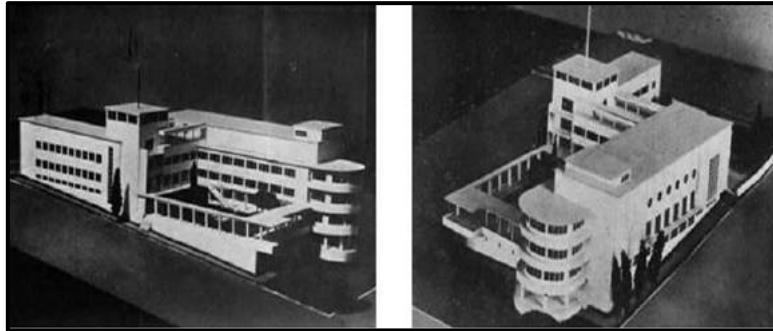

Figure 2: Kadıköy Community House, Where Architect Ruknettin Günay Won The First Prize.
Reference: Arkitekt, 1938-02: 45

On the other hand, Neşe Yeşilkaya Gurallar, who touched on the relationship of the Community Houses with the city, emphasizes that the Community House buildings are also seen as a representation of political presence and power just like Government Office and Municipality (2003: 140-141). For this reason, the author states that the Community House buildings located on the Republican Squares are one of the structures that define the new city center (Figure 3).

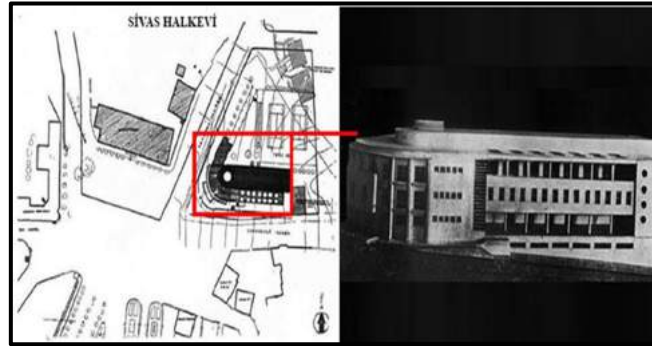

Figure 3: The First Project, Selected In Arkitekt Journal, Of The Community Houses Building That Will Take Place On Sivas Cumhuriyet Square,
Reference: Arkitekt, 1939-03-04: 65

At the same time, the Community Houses are divided into two main parts because they are solved by a function-based approach; therefore, the first one is the hall and the second one is the branch of education consisting of branches and libraries (Yeşilkaya Gurallar, 2003: 168). On the other hand, such an institution present in other countries at that time? Bozdoğan (2008: 109) replies to this question as Community Houses are “*Turkish counterparts of the case del fascio in Italy, which is the most concise expression of a short period of time between the ideals of rationalist architects and authoritarian regimes in 1930’s*”. The author, who emphasizes the ideology of this institution (2008: 109), associates the fame of Leman Tomsu and Münevver Belen, the first two women architects in Turkey, for the Community Houses projects with progressive connotations of the building.

After the 1930’s, the First National Architecture, which had the understanding of Ottoman revivalism, was replaced by the “Second National Architecture” which is in search of identity². Sedat Hakkı Eldem, the most prominent representative of the Second National Architecture movement, argues that an architecture specific-to-Turkey should be created; therefore, the Turkish national tradition is combined with modern technology instead of the ongoing Eclecticism in the First National Architecture Period (Tanyeli, 2007: 166). By the retrogression of the national architecture, the Second National Architecture movement had lost its influence since the late 1940’s.

FOUNDATION, ACTIVITY AND CLOSING PROCESS OF COMMUNITY HOUSES

Ali Nejat Ölçen (1988: 8), points out that speeches on the opening day of the Community Houses by People’s Party’s Secretary General Recep Peker and Dr. Reşit Galip are important documents explaining the purpose of establishment. In this context, Peker and Galip’s speeches are as follows:

“In order to nationalize in this century, it is necessary to establish the principle of working together and cooperating with the people in addition to and after school education for the national masses. Youth should be kept alive in a study that is educated and educate continuously... When we say youth, we should not understand age youth. Youth people, who wear their lives down for the sake of ideal and whiten their hair, should be part of the society that we honored. The aim of the Republican People’s Party through the Community Houses is to organize the nation in a group of people who are conscious of each other, who love each other and who devote themselves to ideal.” (Ölçen, 1988: 9).

² Sedat Hakkı Eldem and Emin Onat are the most important representatives of the Second National Architecture movement. Turkish Pavilion (1931), the Courthouse, and Atatürk Library are the foremost examples of the period. In the New York Exhibition (1937-39) designed by Eldem, modernism and tradition were brought together. By emphasizing modernism with cylindrical columns; tradition is referred with breaking roof, eaves and water elements. The Courthouse is a modernized “Turkish house” state structure.

Community Houses achieved its targets through branches (working branches) and divided into nine branches according to their fields of study. Those are Language-History-Literature, Art, Performance, Sports, Social Aid, People's Classrooms and Courses, Public Library and Publication, Rural, Museum and Exhibition branches (C.H.P. Community Houses study, 1938: 5). In the studies, it has been seen that "Language-History-Literature" branch was established on the basis of 1932 Republican People's Party (C.H.F.) Community Houses Directive; however, it has been determined that historical studies were separated from "Language and Literature" branch with the new directive (C.H.P. Community Houses Working Instructions) in 1940 and transferred to the "History and Museum" branch. From this point of view, the activities of the Community Houses for protection of cultural heritage (which is also the main purpose of the study) will be addressed through the "Language and Literature" and "History and Museum" branches and the fields of study of the other branches will be briefly discussed.

Fine Arts Branch, studies in the fields of music, painting, sculpture and architecture create awareness on the public in terms of its aesthetic value. For this reason, the Fine Arts branch enables young people in these areas to develop qualified art products. However, the primary purpose of the branch is to create a "high art understanding" among the public (Öztürkmen, 2006: 82). Performance Branch, it is interested in theater and other performing arts. It tries to develop the interest in of theatre, to educate the public and to raise awareness with the plays that discuss national values (Ozankaya, 1994: 332). Sports Branch, in order to have a mentally and physically healthy and strong people, it tries to adopt the importance of sports to the society. It also gives place to the studies for establishment, development and advancement of the sports clubs under the leadership of Turkey Training Community Federation to improve the sports in every area (C.H.P. Community Houses Training, 1938: 12). Social Aid Branch, it works in cooperation with charitable organizations to meet the social needs of the helpless citizens such as health, work, education, food and clothing (C.H.P. Community Houses Training, 1938: 14-15). Community Prep Schools and Courses Branch, it's mission is to improve the education of the public as much as possible (C.H.P. Community Houses, 1938: 15). For this purpose, several courses were organized to support literacy courses, vocational and art education courses and some courses supporting school education (C.H.P. Community Houses and Community Chambers, 1942: 9). Library and Publication Branch, the main task of the branch is to set up large bookshops, open book exhibitions, create reading rooms, create archives, and make arrangements for the public to make use of books every hour (Ozankaya, 1994: 333). Peasantism Branch, the organization, which is in the aim of progress and advancement, envisaged reaching the villages as the main way of touching the essence and character of the nation (Community Houses, 1935: 112). In 1935, it was a necessity to find solutions for the peasants, a vast majority of the population in Turkey, in terms of literacy, health and production³. For this reason, the Peasantism Branch of the Community Houses tried to establish the places such as Republican Square, Community House or Chamber, Post Office, Telegraph, School, Police Station and Guest House that a village may need. Thus, the ties between the peasant and townsman would be strengthened (C.H.P. Community Houses and Chambers, 1942: 14). In order to solve the problems of the peasant, who is called as "*the true owner and master of the homeland*", educational affairs were given particular emphasis; hence, in the field of education, breakthroughs were realized with the adoption of the letter revolution and the opening of the Nation Schools (Makal, 1979: 49-50). The rural activities that started with Community Houses continued in a certain period but they were replaced by the Village Institutes. As a first step of achieving this goal, two village schools and instructors' schools were opened with the Law No. 3238 issued in 1936; then, in 1940, this number was increased to fourteen and the initiatives were attempted under the name of Village Institutes with the Law No. 3803 (Makal, 1979: 51).

Language and Literature Branch, the duties and responsibilities of the "Language-History-Literature" branch were regulated in the 1932 C.H.F. Community Houses Directive. The purpose of this branch is

³ Some considerable discussions were experienced in the issues such as village, peasantism, village revitalization in Turkey during 1930's. In particular, education plays a central role in the transformation of the village (Karaömerlioğlu, 2006: 88).

to organize conferences in order to raise public knowledge, to ensure that the principles of the Republic and the revolution are rooted, to work on the adoption of civic duties, to investigate the words used among the public, to publish publications, to explore and promote talented young people in the field of science and literature (C.H.F. Community Houses Directive 1932: 10). This directive covers the examination of national customs⁴. The “Language-History-Literature” branch, which is one of the leading branches of the cultural area, gained a comfortable working environment with the transfer of history studies to the museum branch (Çeçen, 1990: 188). When the CHP Community Houses Directive dated 1940 is examined, it can be seen that the research interests of the branch under the name of “Language and Literature” were determined comprehensively. In this directive, the principles regarding commemoration of the Turkish figures and of organizing ceremonies to indicate the respect of the nation towards them were emphasized; in addition, the conditions that Language-Literature committees would engage in editorial affairs and administration of journals to be published by Community Houses were determined (C.H.P. Community Houses Labor Instructions, 1940: 8). The spread of the Community Houses across the country enabled each Community House to work in an order that would form its own inventory. In order to find the Turkish equivalent of the Arabic and Persian words used in the written and spoken language through a survey with the help of public, the General Assembly of the Association of Turkish Language and Literature decided to publish a Guide for the Words from Ottoman to Turkish, which the people could easily find what they look for; in this context, the journal of *Ülkü* (1933: 116-118) tried to reach the whole layer of society by opening a poem and story contest written in pure Turkish.

History and Museum Branch, according to Community Houses Directive⁵ dated 1938, “Museum and Exhibition” branch was divided into two groups as “Museum” and “Exhibition”, defining the study areas within certain limits. The task of the museum group is to protect the historical artifacts and monuments in Community Houses’ own region and to enrich the official museums in their own territory by completing their deficiencies or otherwise, to encourage the establishment; the exhibition branch was assigned to organize exhibitions in order to protect our national culture as well as introduce to the public (C.H.P. Community Houses, 1938: 19). The duties and responsibilities of the branch, which was changed to “History and Museum” in 1940, were rearranged. As a result of the literature review carried out within the scope of the subject, there are common opinions on the branch; those are to protect our historical and cultural wealth, to promote our history and also introduce it to the public, to prevent the historical artifacts and ruins to be damaged, destroyed or removed from our country, to enlighten those concerned for protection and to enrich the museums with artifacts (Arik, 1947: 113; Ozankaya, 1994: 333; Madran, 2002: 149; Çavdar, 2004: 318-319). On the other hand, Arik (1947: 113-114) states that if there is no museum in the place where the Community Houses are located, they should send the works they will supply to the nearest official museum. In addition to all the data, Kara (2006: 115) refers that almost-extinct national ethnography documents were collected in cooperation with the Language-History-Literature branch of the museum section. Arik (1947: 117) addresses that the Community Houses have a direct impact on the development of the public and country in the fields of museum, history and folklore, and that it is necessary to adopt the existence of the Community Houses. With the transition to the multi-party period, the tension between the parties negatively affected the activities of the Community Houses, their activities decreased and the closure process began. In particular, solutions were sought for acquiring the Community Houses a legal entity status, however, they were adopted as “facilities” because they were non-profit organizations (Zeyrek, 2006: 104). In this context, the concept of “facility” was clarified under the title of “Provisional Articles” of the Statutory Rules and Orders of Community Houses. The aim was to turn them into an

⁴ While the words that are not used in writing and literature, national tales and proverbs were researched and collected, the old national traditions were also included in the study (Ankara Community House, Language and Literature and History Branch, 1932: 3).

⁵ With this guideline, the management and working principles of the Community Houses are listed as articles.

institution (facility, foundation) if it would be deemed appropriate in legal aspects (1977: 59). Despite all efforts, since the Municipality administrations in some provinces and districts were won by other political parties, the grants to the Community Houses were halted, thus the journals could not be issued due to lack of financial resources.

THE ACTIVITIES OF COMMUNITY HOUSES ON PROTECTION OF CULTURAL HERITAGE

It would be useful to touch on the telegram wired by Atatürk, from Konya, to İsmet İnönü before speaking the efforts for protecting the cultural assets. With the telegram which accelerated protection activities, a commission was established with the decision of the Council of Ministers on 1 April 1931 (Madran, 2002: 106-107). The said telegraph evaluates the works of two separate civilizations under different articles; in this context, the first paragraph is reserved only for archaeological values, while the second mentions the works of Anatolian-Seljuk civilization (Madran, 2002: 106). Based on this attitude, it was seen that some critical steps were taken to restore, protect and promote ancient artifacts through Community Houses. In line with the examinations by the Institution, so to speak, Anatolia was mapped in ethnographic, sociological and folkloric aspects; promoting our cultural values by creating a comprehensive archive (Özacun, 1996: 91). From 1933 to 1951, Community Houses, which published a large number of publications, obtained a rich literature.

In this respect, to be able to make an institutional evaluation regarding the cultural heritage, the activities of the branches of “Language and Literature” and “History and Museum” were scrutinized from content of the journal of *Ülkü* and the information on selected cultural assets was included in the study. At the same time, all of the Community Houses Activity Report Summaries regarding 1933-1935 were scrutinized and some of the Community Houses, which had intense activities, were also included in the study. The activities of both branches will be discussed under the title of activities for tangible and intangible cultural heritage.

LANGUAGE AND LITERATURE BRANCH ACTIVITIES

Published by Ankara Community House, “*Ülkü*” journal offers different readings in terms of content. While sociological and archaeological researches, bibliography, travel notes, anthropology, well-known Turkish poets and historians are included in the studies in the journal, linguistic issues are extensively discussed. Because the language issue, which is accepted as one of the most important cases of our national culture, makes the importance of the issue more understandable. Some names to conjure with emphasize on the written language and question the reason behind the emergence of the language issue. For instance, Ahmet Kutsi Tecer (1941: 1) discusses this ongoing problem since the Tanzimat Reform Era over “literary language” that he describes as written language or culture language; because Turkish is used in the spoken language and Ottoman in the literary language.

Alphabet reform is accepted as the most important movement together with the Republic. İbrahim Necmi Dilmen, in his article “*Linguistic Studies in the Republican Years*”, briefly looks at the six-year activities of the new revolution. Dilmen (1938: 242) states that a colloquial speech dictionary, which includes 25-30 thousand words, was prepared as result of the studies conducted by the Community Houses in particular, a separate study area was created by scanning Turkish language assets from the books and 110 of the old, new, writing and printing books in the libraries were scanned. On the other hand, the author (1938: 242) highlights that a questionnaire was made for the clarity and comprehensibility of the words used in written language but not in spoken language and a *Scanning Journal* was prepared by scanning compilation tags and books.

With the increasing importance of the Community Houses, the Turkish Language Research Society has given the task of celebrating the language holiday to the “Language, History, Literature” branch (*Ülkü*, 1935: 87). At the same time, the journal presents readings that it organized Language exhibition by taking pieces from the museums of the Community Houses or by accessing paintings from the

history books (Hayri, 1935: 93). Sadi Irmak (1948: 1), in his speech on the day of the Language, giving place to the thoughts of Atatürk, reminds us that the service given to Turkish language is to reach our major civilization target and emphasizes the essence of the language holiday.

Intangible Cultural Heritage Activities

Some of the activities carried out between 1933 and 1935 by some Community Houses are mentioned, in brief, below. Ankara Community House made history writing about the Hittite Hieroglyphs and gave 4 lectures, 3 of which were in Turkish and 1 in French (Community Houses' 1933 Activity Report Summaries, 1934: 9). Antalya Community House, gathering many proverbs, sent to Turkish Language Examination (TDT) Society; hence found equivalent of many literature terms (Community Houses' 1934 Activity Report Summaries, 1935: 12). One year later, it continued to add new works to its compilation works and collected 1,300 proverbs, 63 tales, and 2 folk songs; for this reason, it received written appreciation from the language institution due to its services (Community Houses' 1935 Activity Report Summaries, 1936: 14). Afyon Community House was engaged in speech compilations, sent 2,176 Turkish words to the Turkish Language Examination Society and collected works belonging to the Hittites, Phrygians and Seljuk Turks (Community Houses' 1933 Activity Report Summaries, 1934: 6). Afyon Community House collected the lives and works of some 30 "Minstrels"; the "Language, History, Literature" branch, on the other hand, organized days for Namık Kemal and Tefik Fikret, by holding three mass meetings during the year (Community Houses' 1934 Activity Report Summaries, 1935: 6).

Aydın Community House opened a sanitary museum and made it possible for 9,433 citizens to visit, and took photographs of the Asarı Atikan, which was found in a box in the Hisar quarter, created an album, and organized the day of Gazi and Kubilay (Community Houses' 1933 Activity Report Summaries, 1934: 13-14). Aydın Community House received the gratitude of the Turkish Language Examination Society for its initial presentation of the language syntax; on the other hand, due to its contributions to the history studies, the Historical Society awarded it with two commendations (Community Houses' 1935 Activity Report Summaries, 1936: 15).

Balıkesir Community House conducted crucial works to protect young litterateurs, gave 34 conferences to 17,610 citizens, put Turkish names for 313 streets, compiled 1,120 riddles and puzzles, 1,210 popular manis, 70 folk traditions, 220 fairy tales and 2,200 proverbs. (Community Houses' 1935 Activity Report Summaries, 1936: 20). History branch of Bolu Community House examined the ruins of Üsgübi in the province of Düzce, the Literature branch compiled the proverbs and published them in brochure, the Language branch worked in accordance with the directives of the Turkish Language Examination Society (Community Houses' 1933 Activity Report Summaries, 1934: 20). Denizli Community House was interested in compilation of speech in pure Turkish, sent 490 proverbs to the Turkish Language Examination Society; in addition, they worked on the Scanning Journal from Ottoman to Turkish, published by the society, and they filled the tags about 2,490 words they chose (Community Houses' 1934 Activity Report Summaries, 1935: 33).

Mersin Community House worked according to the principles on the basis of literature, history and publication; in addition, it has improved its work on the language in line with the directives of the Turkish Language Examination Society (Community Houses' 1934 Activity Report Summaries, 1935: 88). Muğla Community House printed a small brochure called "Turkish names" in order to help the public to obtain surnames, and sent proverbs, manis and beliefs to the Turkish Language Examination Society (Community Houses' 1934 Activity Report Summaries, 1935: 86). Sinop Community House was interested in language compilations, gathered the sayings of names such as Aşık Sümmani, Yesari Baha and Bektaşî and gave 24 conferences for 5,100 citizens (Community Houses' 1934 Activity Report Summaries, 1935: 109).

HISTORY AND MUSEUM BRANCH'S ACTIVITIES

The purpose of the excavation work is to unearth the history of Anatolian culture and the process extending to Central Asia (Toksoy, 2007: 177). In this context, the archaeological studies carried out will be discussed under the title of “Museum and Exhibition” branch. In the journal of *Ülkü*, “Importance of Turkish History” study (1935: 6) emphasizes the importance of the Turkish nation's cultural richness and the need to protect historical artifacts. In order to base the consciousness of protection, it is necessary to mention some excavation works.

In Alacahöyük excavation supported by the Turkish Historical Society, the layers of the Ottoman, Byzantine, classical, new and ancient Hittite Eras were found and the artifacts were exhibited at the Ankara Ethnography Museum (Ülkü, 1937: 407). At the same time, a report was published in the journal of *Belleten* by Hamit Z. Koşay regarding the excavations in the region (Figure 4).

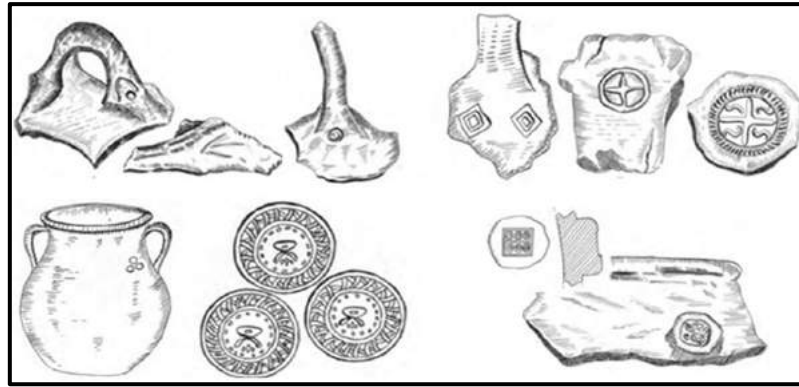

Figure 4: Signs And Stamps On The Alaca-Höyük Potteries

Reference: Koşay, 1965: 5-15

Important signs and stamps on the potteries of Hittite era were presented to examination of the experts (Koşay, 1965: 1). Boğazköy excavation was conducted by Istanbul German Archeology Institute and Duatepe excavation by archaeologist H. Goldman from Harvard University. A large number of Hittite era artifacts were found in these excavations (Ülkü, 1937: 407). In the studies in Kusura Tumulus and Hayranbaba, several ancient artifacts from the Classical to the Bronze Age were found and are being exhibited in the Afyon Museum (Ülkü, 1937: 407-408). In line with the ongoing activities of the Turkish Historical Society, Ahlatlıbel excavation was carried out in 1933 and a ruin belonging to the Copper Age was found (Ülkü, 1938: 250-251). Under the leadership of Remzi Oğuz Arık, Karalar, Göllüdağ and Ankara Castle were researched, respectively, in 1933, 1934 and 1937, and the cities of Galat, Post-Hittite and Phrygia were unearthed (Ülkü, 1938: 251). In 1937, upon the old ruins of potteries were found in Etiyokuşu, the Turkish Historical Society transferred the excavation to Şevket Aziz Kansu (Ülkü, 1938: 251). In the ongoing Etiyokuşu excavation, Ş. A. Kansu and Tahsin Özgüç (1941: 291) found two artifacts including stamps and loom weight and published their findings on the journal of *Ülkü* within chronological frame (Figure 5).

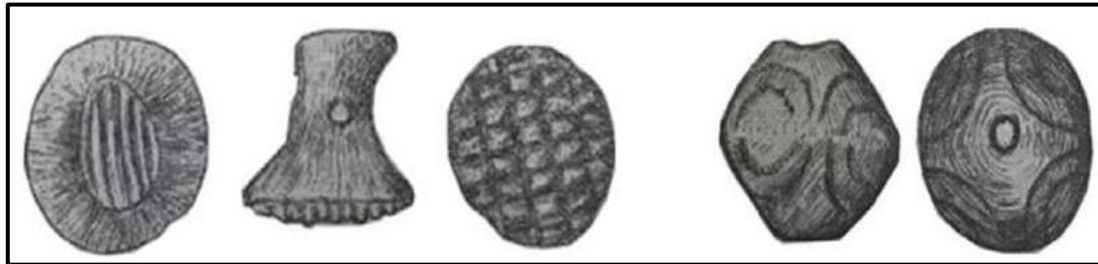

Figure 5: Seal On The Left And Loom Weight On The Right

Reference: Kansu and Özgüç, 1941: 291

Tangible Cultural Heritage Activities

At this point, it is important for the subject integrity to give place to the works carried out by the “Museum and Exhibition” branch in 1933-1935. Adana Community House opened a City Museum and discovered ancient artifacts in Tarsus and Misis. However, the Hittite inscriptions it found in Cerablus and Birecik and the relief and statue it encountered in Ceyhan and Gaziantep were transferred to his museum. (Community Houses’ 1933 Activity Report Summaries, 1934: 4). At the same time, it made archaeological researches on tombstones and monuments, held an exhibition and introduced the village teachers the ways for museum affairs (Community Houses’ 1935 Activity Report Summaries, 1936: 4). Antalya Community House unearthed a Greek period relief in Korkuteli and a Roman period five-covered, inlaid child tomb in the ruins of Alanya Sidre and transferred them to the City Museum (Community Houses’ 1933 Activity Report Summaries, 1934: 12). Diyarbakır Community House searched for historical and valuable artifacts for the City Museum; however, found a torah written on antelope and a tray and three pieces of mozaic of Yavuz Period (Community Houses’ 1933 Activity Report Summaries, 1934: 32). “Museum and Exhibition” branch of Isparta Community House, in cooperation with “Language, Literature, History” and “Peasantism” branches, ensured the preservation of ancient artifacts and endeavored to collect the necessary works to establish an Ethnography Museum (Community Houses’ 1934 Activity Report Summaries, 1935: 63). In the cemetery between Edirne and Yedikule, the Istanbul Community House found about 150 gravestones of famous people and carried 60 of them, which are of high historical value, to the “Mahkutat Museum” in Süleymaniye (Community Houses’ 1934 Activity Report Summaries, 1935: 58-59).

Istanbul Eminönü Community House made some researches on ancient fountains, made Mimar Sinan's works an album; moreover, the “Museum and Exhibition” branch helped to hold an art exhibition and about 5,200 citizens benefitted from this exhibition (Community Houses’ 1935 Activity Report Summaries, 1936: 48). Museum group of Konya Community House was interested in taking photographs of historical monuments; it also restored Karatay Sahip Ata Madrasa (Community Houses’ 1933 Activity Report Summaries, 1934: 57). In addition, as result of the researches, it transferred the inscriptions of the Hellenistic, Roman, Byzantine and Seljuks to the City Museum, and unearthed a catacomb and a Byzantine palace ruin of the very early Christian periods in Konya (Community Houses’ 1934 Activity Report Summaries, 1935: 70). Milas Community House got photographs of the many historical monuments of Roman and Byzantine in the vicinity of the city, the tombs carved into the rocks from the Karians period, the Gümüşkesen monument, the Ionian and Roman arches, the ruins of the ancient Greeks called Ayaklı were examined in detail. (Community Houses’ 1934 Activity Report Summaries, 1935: 96).

Tekirdağ Community House found a written throne in Malkara's Germiyan village, unknown to which period it belonged. It took photographs of the inlaid ceilings of the oldest examples of Turkish architectural style (Community Houses’ 1933 Activity Report Summaries, 1934: 74). Urfa Community House found a two thousand-year-old statue of an Assyrian woman named “Helen” and two children, a sahranc belonging to Sheikh Mesud and made of rock by carving in 599 Hijri calendar, and some artifacts supposedly belonging to Romans (Community Houses’ 1934 Activity Report Summaries 1935: 119). Zonguldak Community House prepared the history of the coal basin and made historical examinations, sending the 350-year-old manuscripts to the Ethnography Museum (Community Houses’ 1933 Activity Report Summaries, 1934: 80). Although they yet began its activities, each Community House established an extensive inventory of its own region in the three-year work schedule.

CONCLUSION

In this study, the emphasis of consciousness on cultural assets and protection of cultural assets was tried to be made through the “Language and Literature” and “History and Museum” branches of the

Community Houses. Designed as an indicator of Turkey's independence and shaping the principles of newly established Turkish Republic, progressive and modernist Community Houses, which enable people to participate in administration of the country in a direct way, achieved their targets by means of branches. In particular, the duties and responsibilities of the “Language and Literature” and “History and Museum” branches have been defined extensively in order to protect our cultural heritage.

Regarding the Community Houses only as an organization that was established during modernization period of Turkey would mean to ignore its comprehensive efforts for dissemination of Turkish culture. Because the institution that wants to look out for its national culture, first of all, focuses on the issue of language and sees its objectives as a target owned by whole nation. In this context, the “Language and Literature” branch tried to instill national culture and independence in the country; thus, it was provided to get rid of the narrow perspective by taking the help of the people. Adopting the type font suitable for the Turkish language, eliminating foreign words from the Turkish language and making compilation of words have significantly eliminated the ongoing language problem. It appears that a nation with a low literacy rate started the language movement through the Community Houses and proved to what extent it has been structured truly in a short time. In addition, Community Houses established their own media organs in order to collect historical documents and brought the pieces of national literature, which have been living in colloquial speech, close together. Thus, they adopted our values.

On the other hand, archeology, excavation, ethnography and historical researches were carried out with the efforts of the “History and Museum” branch, and finally it become possible to illuminate the Turkish history. Each Community House organized a study program for the conservation and restoration of historical artifacts and monuments in its own region and introduced them to the public through museums. First of all, creating a comprehensive archive to protect the ancient tangible culture documents is of great importance for illuminating the history of Anatolia. For this purpose, the people should adopt the consciousness of historical artifacts and conservation. Museums were used as an instrument to understand the importance of cultural inventory; therefore, increasing number of City Museums were established.

With the increasing number of Community Houses year by year, the studies directly effecting the people’s awareness of the fields such as history, art, and archeology and preservation of national values accelerated. Community Houses encouraged research on Turkish history, developed methods for the preservation of cultural assets and promoted our national values.

REFERENCES

- Ankara’da Dil Bayramı.*, (1935). *Ülkü*, 6(32): s. 87.
- Ankara Halkevi Dil-Edebiyat ve Tarih Şubesi.*, (1932). *Ankara: Hakimiyeti Milliye Matbaası*, s. 3.
- Arik, R. O., (1947). *Halkevlerinde Müze, Tarih ve Folklor Çalışmaları Kılavuzu*. *Ankara: C.H.P. Halkevleri Yayınlarından Kılavuz Kitapları XXI*, ss. 113-117.
- Arıkan, Z., (1999). *Halkevlerinin Kuruluşu ve Tarihsel İşlevi*. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 6(23): ss. 261-281.
- Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri I-III.*, (1997). 5. Baskı. *Ankara: Türk Tarih Kurumu*, s. 318.
- Bozdoğan, S., (2012). *Modernizm ve Ulusun İnşası (T. Birkan, Çev.)*. *İstanbul: Metis Yayınları*, ss. 31-112.
- C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi.*, (1932). *Ankara: Hakimiyeti Milliye Matbaası*, s. 10.
- C.H.P. Halkevleri Çalışma Talimatnamesi.*, (1940). *Ankara: Zerbamat*, s. 8.
- C.H.P. Halkevleri Öğreneği.*, (1938). *Ankara: Recep Ulusoglu Basımevi*, ss. 5-24.
- C.H.P. Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942.*, (1942). *Ankara: Cumhuriyet Halk Partisi*, ss. 9-14.
- Çavdar, T., (2004). *Türkiye’nin Demokrasi Tarihi 1839-1950*. 3. Baskı. *Ankara: İmge Yayınevi*, ss. 314-319.

- Çeçen, A., (1990). *Halkevleri*. Ankara: Gündoğan Yayınları, ss. 89-235.
- Dil Seferberliği., (1933). *Ülkü*, 1(2): ss. 116-118.
- Dilmen, İ. N., (1938). *Cumhuriyet Yıllarında Dil Çalışmaları*. *Ülkü*, 12(69): ss. 239-244.
- Gurallar Yeşilkaya, N., (2003). *Halkevleri: İdeoloji ve Mimarlık*. 2. Baskı. İstanbul: İletişim Yayınları, ss. 65-168.
- Güneş, M., (2012). *Adnan Menderes ve Halkevleri*. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 12(25): ss. 141-155.
- Halkevleri 1932-1935: 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı?.*, (1935). Ankara: Cumhuriyet Halk Partisi, ss. 3-112.
- Halkevleri Tüzüğü ve Yönetmeliği.*, (1977). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, s. 59.
- Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hulasaları.*, (1934). Ankara: Hakimiyeti Milliye Matbaası, ss. 4-80.
- Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası.*, (1935). Ankara: Ulus Basımevi, ss. 6-119.
- Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası.*, (1936). Ankara: Ulus Basımevi, ss. 4-48.
- Hayri, M., (1935). "Halkevlerinde Dil İşleri Sergisi". *Ülkü*, 6(32): ss. 93-95.
- Irmak, S., (1948). *Dil Gününde*. *Ülkü*, 2(22): ss. 1-2.
- Kadıköy Halkevi Proje Müsabakası., (1938). *Arkitekt*, (02): ss. 43-56.
- Kansu, Ş. A., ve ÖZGÜÇ, T., (1941). *Etiyokuşu Kazısında Bulunan Mühür ve Ağırşak*. *Ülkü*, 17(100): ss. 291-293.
- Kara, A., (2006). *Cumhuriyet Döneminde Kalkınmanın Mihenk Taşı Halkevleri 1932-1951*. Ankara: 24 Saat Yayıncılık, s. 115.
- Karaömerlioğlu, A., (2006). *Orada Bir Köy Var Uzakta Erken Cumhuriyet Döneminde Köycü Söylem*. İstanbul: İletişim Yayıncılık, s. 88.
- Kili, S., (1998). *Atatürk Devrimi Bir Çağdaşlaşma Modeli*. İstanbul: Yenigün Haber Ajansı, s. 14.
- Koçak, C., (1990). "Siyasal Tarih (1923-1950)" *Türkiye Tarihi 4 Çağdaş Türkiye 1908-1980*. Yay. Yön. Sina Akşin. İstanbul: Cem Yayınevi, ss. 85-173.
- Koşay, H. Z., (1965). *Alaca-Höyük Çanak-Çömlekleri Üzerindeki İşaret ve Damgalar*. *Belleten*, 29(113): 1-22.
- Madran, E., (2002). *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Kültür Varlıklarının Korunmasına İlişkin Tutumlar ve Düzenlemeler: 1800-1950*. Ankara: ODTÜ Mimarlık Fakültesi, ss. 106-149.
- Makal, M., (1979). *Köy Enstitüleri ve Ötesi*. İstanbul: Çağdaş Yayınları, ss. 49-51.
- Ozankaya, Ö., (1994). *Cumhuriyet Çınarı*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, ss. 332-333.
- Ölçen, A. N., (1988). *Halkevlerinin Yokedilişi*. Ankara: Halkevleri Genel Merkezi Yayını, ss. 8-9.
- Özacun, O., (1996). *Halkevlerinin Dramı*. *Kebikeç*, 2(3): ss. 87-96.
- Özdemir, Y., ve Aktaş, E., (2011). *Halkevleri (1932'den 1951'e)*. Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED], (45): ss. 235-262.
- Öztürkmen, A., (2006). *Türkiye'de Folklor ve Milliyetçilik*. 2. Baskı. İstanbul: İletişim Yayınları, s. 82.
- Sahir, C., (1933). *Halkevleri Yıldönümünde Düşünceler*. *Ülkü*, 1(2): 97-98.
- Sivas Halkevi Projesi Müsabakası., (1939). *Arkitekt*, (03-04): ss. 65-68.
- Sözen, M., ve Tapan, M., (1973). *50 Yılın Türk Mimarisi*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları 122, s. 138.
- Şimşek, S., (2002). *Bir İdeolojik Seferberlik Deneyimi Halkevleri 1932-1951*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, ss. 28-29.
- Tanyeli, U., (2007). *Mimarlığın Aktörleri Türkiye 1900-2000*. İstanbul: Garanti Galerisi, ss. 108-166.
- Tecer, A. K., (1941). *Türkçenin Pınarı*. *Ülkü*, 1(2): ss. 1-2.
- Toksoy, N., (2007). *Halkevleri: Bir Kültürel Kalkınma Modeli Olarak*. Ankara: Orion Yayınevi, ss. 42-177.
- Turan, Ş., (2010). *Türk Devrim Tarihi III Yeni Türkiye'nin Oluşumu (İkinci Bölüm) (1923-1938)*. 2. Baskı. Ankara: Bilgi Yayınevi, s. 82.
- Türk Tarih Kurumu'nun Faaliyeti.*, (1938). *Ülkü*, 12(69): ss. 249-257.
- Türk Tarihine Önem.*, (1935). *Ülkü*, 6(31): ss. 5-7.
- Türkiye'de Son Kazılar.*, (1937). *Ülkü*, 8(47): ss. 407-408.

Yavuz, Y., (1981). *Mimar Kemalettin Bey (1870-1927)*. ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi, 7(1): ss. 53-76.
Zeyrek, Ş., (2006). *Türkiye’de Halkevleri ve Halkodaları (1932-1951)*. Ankara: Anı Yayıncılık, ss. 1-104.

KUZHEY KIBRIS SİYASİ YAŞAMINDA TWİTTER KULLANIMI ÜZERİNE BİR İNCELEME: 7 OCAK 2018 ERKEN GENEL SEÇİMLERİ¹

Gülay ASİT
Girne Amerikan Üniversitesi, Kuzey Kıbrıs
gulayasit@gau.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0001-6834-8714>

ÖZ

Kuzey Kıbrıs 7 Ocak 2018’de erken genel seçim için sandığa gitmiştir. Seçim öncesinde siyasi partiler, liderler ve adaylar seçim çalışmalarını her koldan yürütmüş, geleneksel kitle iletişim araçlarının yanı sıra sosyal medyayı da sıklıkla kullanmışlardır. Seçim sonuçlarına göre ikisi yeni kurulan partiler olmak üzere altı parti meclise girmiş ve temsil hakkı elde etmiştir. Bu çalışma meclise giren altı partinin ve liderlerinin, erken seçim tarihinin belli olduğu 13 Kasım 2017 ile seçim günü olan 7 Ocak 2018 tarihleri arasındaki Twitter kullanım pratiklerini incelemektedir. Kuzey Kıbrıs siyasi yaşamında sosyal medya araçlarına, özellikle Twitter kullanımına yönelik çalışmaların fazla olmaması bu çalışmayı önemli kılmaktadır. Çalışmada ilgili dönemdeki tweetler nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi yoluyla analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda özellikle yeni kurulan ve ilk kez seçimlere giren siyasi partilerin Twitter’ı aktif bir şekilde kullandığı görülmüştür. Bu partilerin hemen her konuda, buna karşın eski partilerin genellikle seçim kampanyalarıyla ilgili tweet attığı tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: *Twitter, Seçim, Kuzey Kıbrıs, Siyasi Lider, Siyasi Parti*

AN ANALYSIS OF TWITTER USE IN THE NORTHERN CYPRIOT POLITICAL LIFE: THE 7 JANUARY 2018 EARLY GENERAL ELECTION

ABSTRACT

As per an early general election on January 7th, 2018, North Cyprus went to the polls. Prior to the election, political parties, leaders and candidates carried out election work from near and far, frequently using social media alongside traditional mass media. According to the election results, six party parliaments, two of them being newly formed parties, have got into parliament and acquired the right of representation. This study examines Twitter use activities of these six parties in the parliament and their leaders between November 13th, 2017, which marks the date of the early election verdict, and January 7th, 2018, the early election day. The scarcity of available research on social media tools in the political life of North Cyprus generally, and Twitter use in particular, increases the contribution value of the present study. In the study, the concerned set of ‘tweets’ were analyzed through content analysis from qualitative research methods. It is concluded from the analysis outcomes that especially the newly established parties which were first-time election candidates used Twitter actively. While these parties were found to have been tweeting about the election campaigns in almost all cases, established parties generally appeared to have restricted ‘tweets’ to electioneering content only.

Keywords: *Twitter, Election, North Cyprus, Political Leader, Political Party*

¹ Bu makale 3-4 Mayıs 2018 tarihinde Adana Çukurova Üniversitesinde düzenlenen Genç İletişimciler Kongresinde sunulmuş ve özet olarak basılmış çalışmanın genişletilmiş halidir.

GİRİŞ

Geleneksel kitle iletişim araçlarının siyasal iletişimdeki yeri ve önemi günümüzde de geçerliliğini korumaktadır. Özellikle seçim dönemlerinde bu araçların siyasi partiler ve adaylar için kampanyalarını duyurmada daha da önemli bir duruma geldiği yadsınamaz bir gerçektir. Bununla birlikte bu araçlar yoluyla seçmenle iletişim kurmak her siyasi parti ya da aday için aynı yoğunlukta gerçekleşmemektedir. İşte tam da bu noktada sosyal medya alternatif bir iletişim aracı olarak önem kazanmakta ve geleneksel kitle iletişim araçlarına istediği ölçüde erişemeyen parti ve adaylara kendilerini seçmene anlatmak için önemli bir fırsat sunmaktadır.

Seçim çalışmalarında Twitter üzerinden seçmenle iletişim kurmak ise son yıllarda Dünya genelinde oldukça yaygın bir eğilimdir. İlk olarak Amerika Eski Başkanı Barack Obama ile başlayan bu eğilim bugün birçok ülkede gözlemlenir hale gelmiştir. Bir mikroblog olan Twitter, anlık mesajlaşma özelliğinin çift yönlü iletişime olanak sağlaması ve özellikle gençler arasında yaygın olarak kullanılması nedeniyle siyasal iletişimde sıklıkla kullanılan bir araç haline gelmiştir.

Kuzey Kıbrıs 7 Ocak 2018 tarihinde gerçekleştirilen Erken Genel Seçim birçok açıdan ilklerin yaşandığı bir seçim olmuştur. Öncelikle seçimlere katılan partilerin neredeyse tamamı seçimlere yeni bir liderle girmiştir. Seçim sonuçlarına göre daha önce mecliste temsil edilmeyen iki yeni parti mecliste temsil olanağı elde etmiş, bunlardan bir tanesi oyların %17' sini alarak üçüncü parti olmuştur. Dahası seçimlere giren 8 partiden 6'sı mecliste temsil olanağı elde etmiştir. Bu bağlamda çalışmanın amacı, meclise giren Ulusal Birlik Partisi (UBP), Cumhuriyetçi Türk Partisi (CTP), Halkın Partisi (HP), Toplumcu Demokrasi Partisi (TDP), Demokrat Parti (DP) ve Yeniden Doğuş Partisi'nin (YDP) ve Twitter hesabı bulunan liderlerinin Twitter kullanım pratiklerini belirlemek, seçim kampanyası süresince Twitter'ı aktif bir şekilde kullanıp kullanmadıklarını tespit etmektir. Daha önce KKTC'de siyasi partiler ve liderlerinin sosyal medya kullanımıyla ilgili yapılan az sayıdaki çalışmada Twitter bağlamında kapsamlı bir analiz yapılmamış olması çalışmayı önemli kılmaktadır. Çalışmada siyasi partilerin ve parti liderlerinin erken seçim tarihinin ilan edildiği 13 Kasım 2017 sonrasında, seçimlerin gerçekleştirildiği 7 Ocak 2018 gününe kadar olan Twitter hesapları geriye dönük olarak incelenmiştir. Hesaplardaki tweetler şu sorular bağlamında irdelenmiştir:

1- Hesaplardaki Twitter kullanım pratikleri nasıldır?

2- Twitterde ne tür içerik paylaşımında bulunmuşlardır?

3-Seçimlere ilk defa katılarak mecliste temsil olanağı bulan HP ve YDP alternatif bir araç olarak kendisini seçmene daha kolay ifade edebileceği Twitteri daha aktif kullanmış mıdır, daha önce de mecliste olan partiler ve liderlerine göre Twitter kullanım pratikleri nasıldır?

Siyasal iletişim, liderlik ve sosyal medya kavramları üzerinden ele alınan çalışmada kavramların açıklanmasından sonra nitel araştırma yöntemlerinden olan içerik analizi yoluyla tweetler çözümlenmiştir. Çözümleme sonucunda öncelikle parti ve liderlerin Twitter'daki görünürlüklerini somutlaştıran tweet frekans tablosu verilmiştir. Daha sonra kategorik analiz yapılmış ve son olarak liderlerin tweet atma pratiklerini ortaya koymak amacıyla tweet örneklerine yer verilmiştir.

KAVRAM OLARAK SİYASAL İLETİŞİM

Siyasi partilerin halkla kurmuş olduğu bağ ve bu bağı etkilemeye yönelik her türlü iletişim faaliyeti, siyasal iletişim olarak değerlendirilmektedir. Siyasal iletişimin amacı seçimler vasıtasıyla yöneticilerini seçecek olanları ikna etmek ve iktidar olabilmektir.

Çakır ve Tufan'a göre "siyasal iletişim, iletişimin en önemli alanlarından biridir. Liderlerin ve bağlı oldukları siyasi partilerin seçim dönemlerinde uyguladığı, hedef kitlenin tutum ve oy verme davranışlarını yönlendiren iletişim faaliyetleri, siyasal iletişim olarak tanımlanmaktadır" (2016:8). Diğer taraftan siyasal iletişim kavramını tam anlamıyla tanımlamak Tokgöz'ün de belirttiği gibi oldukça zordur, "belki de vurgulanması gerekli olan iletişim boyutundan mı yoksa siyaset boyutundan mı yaklaşılarak tanımlanabilmesi sorunudur" (2010:518). Bununla birlikte siyasal iletişim kavramına ait birçok tanım bulunmaktadır. Bu kadar çok tanımın olması bu tanımların farklı farklı dönemlerde

ortaya çıkmasındaki sebeple yakından alakalıdır. Aziz'in de belirttiği gibi bu kadar çok tanının olması "siyasal iletişim olgu ve sürecinin sürekli değişim göstermesinden kaynaklanmaktadır" (2013:4). Bu değişimin sebepleri arasında toplum yapısındaki değişimler, nüfus artışları, teknolojik gelişmeler, siyasal aktörlerin değişmesi ve özellikle iletişim araçlarının ve bunlara bağlı olarak yöntemlerin değişmesi sayılabilir.

Kitle iletişim araçlarındaki gelişmeler siyasal iletişimin boyutunu oldukça değiştirmiştir. Bu araçlar en çok seçim dönemlerinde önem kazanmış, bu araçlar vasıtasıyla kamuyla paylaşılacak istenen her şey hızlıca aktarılabilmiştir. Parti programları, seçim sonrası yapılması planlananlar, vaat olarak halka sunulanlar ve adayların tanıtımı kitle iletişim araçları yoluyla duyurulmuştur (Bektaş, 2000). Son yıllarda da internet, "siyasal iletişim alanında geleneksel yöntemlerden kaynaklı birçok zorluğu ve sınırlılığı ortadan kaldırarak hızlı ve zahmetsiz bir iletişim imkanı sunmaktadır" (Darı, 2018:1). Geleneksel kitle iletişim araçlarında yer bulmanın zor olması, yüksek maliyet gerektirmesi gibi dezavantajlar internetle birlikte ortadan kalkmaya başlamıştır.

Önceleri dar bir kapsamla siyasal söylem ve propaganda olarak algılanan siyasal iletişim, özellikle seçim dönemlerinde oluşturulan kampanyalar, pazarlama stratejilerinin devreye sokulması ve propaganda faaliyetleri yoluyla seçmenin oy verme sürecinde tutum ve davranışlarını yönlendirmesiyle geniş kapsamlı algı haline gelmiştir (Ekinci, 2014:6). Bu bağlamda seçmeni harekete geçirmek için her türlü iletişim çabasına başvurulmaya başlanmıştır.

SİYASİ PARTİ LİDERLERİ VE SOSYAL MEDYA

"İngilizce Leader kelimesinden Türkçeye geçen lider kelimesi, önder ve şef anlamlarında kullanılırken; yine İngilizce Leadership'den gelen liderlik ise, bir girişimde, bir etkinlik alanında yüklenilen lider rolünü ifade etmektedir" (Şeyhanlioğlu, 2014: 334). Bu rolün gereği olarak liderin, içinden çıktığı gruba önderlik ederken aynı zamanda hedef kişi ve kitlelerle olan iletişimi de önem kazanmaktadır.

Siyasi bir hareketin, oluşumun öncüsü olan liderler, kitleleri etkilemede, fikir ve kanaatlerin yayılması ve tutundurulmasında diğer parti üyelerine göre çok daha önemli bir görevi yerine getirmektedirler. Partisiyle ilgili her şeyi kamuoyuna ileten liderler Lippman'ın da belirttiği gibi bir "megafon" gibidir (akt. Bektaş, 2000: 112). Bunu destekler şekilde siyasal iletişimin en yoğun olduğu seçim öncesi dönemlerdeki kampanyaların içeriğine bakıldığında, genellikle bu çalışmaları reklam ajanslarının yürüttüğünü, bu ajansların kampanyalarında ise partiden daha fazla parti liderinin imajı üzerine çalıştıklarını ve bu imajı ön plana çıkardıklarını görmekteyiz (Aziz, 2013:133). Çünkü herhangi bir siyasi parti üyesinin söylediklerinin yansması ve etkisi ile parti liderlerinin söyledikleri karşılaştırıldığında, liderin söylemleri çok daha fazla ses getirmektedir.

Siyasi parti liderleri bazen yüz yüze bazen de kitle iletişim araçları yoluyla sık sık halkla bir araya gelmektedirler. Bu bir araya gelmeler seçmeni ikna edebilmek için önemli bir fırsattır. Bir siyasi lider kitleleri etkileyip ikna edebilmek için kuşkusuz "her şeyden önce içinde yaşadığı toplumu her yönüyle çok iyi tanımalı, toplumun gerçek taleplerini bilmeli, kendini bu taleplerin sunucusu olarak tanıtmalı ve toplumun karşısında kendini sürekli yenilemeli ve güven vermelidir" (Erzen, 2008: 72). Siyasi liderin kendisini yenilemesi yeni iletişim teknolojilerini kullanmasıyla da doğru orantılıdır. İletişim araç ve tekniklerindeki değişiklikleri yakından takip etmeleri ve kullanmaları özellikle genç seçmene ulaşmalarında son derece etkili olabilmektedir. Gençler bu araçları kullanan siyasetçileri daha yenilikçi ve teknolojiyi ve trendleri takip etme becerilerinden dolayı kendilerine daha yakın bulabilmektedirler. Yeni ortaya çıkan partiler için ise oy kullanma yaşına henüz gelmiş ve özellikle kararsız olan gençler, öncelikli bir potansiyel destektir. Bu partiler teknoloji meraklısı olan ve internet üzerinden harekete geçirebilecekleri genç seçmenin desteğine çok güvenmektedirler. Sosyal ağlardaki başarılarını daha çok bu gruba borçludurlar (López-Garcia, 2016:155). Genç seçmenler yeni teknolojilere olan ilgileri nedeniyle siyasi partilerin sosyal medya aracılığıyla erişmeye çalıştığı potansiyel seçmenler olarak göze çarpmaktadır.

Geleneksel medyadan farklı olarak sosyal medyada hesap sahipleri ile seçmenler eşit konumdadır. Her ikisinin de söz hakkı vardır ve bu hakkı kullanmalarında onları geleneksel medyada olduğu gibi sıkı sıkıya kontrol altında tutan bir kontrol ve sansür mekanizması yoktur. Sosyal medyayı “kullanıcı kontrollü çevrimiçi iletişim aracı” olarak niteleyen Bayraktutan vd. (2014: 62) seçmenin görüşünü belirtmesi açısından sosyal medyada daha çok iletişim şansı bulduğunu dile getirmektedir. Bu durumda siyasi partiler ve onların aktörleriyle daha kolay iletişim kurma olanağı elde eden seçmenin, paylaşılan içerikle ilgili fikir belirtme, içeriği tartışma ve tüm bunların sonucunda da aktif olma durumu söz konusudur. Diğer taraftan Sosyal medya araçlarıyla takipçilerin tutumlarında “pazarlanan siyasal ürün (parti, aday, lider vs.) lehinde görüş ve davranışları değiştirerek ya da (olumluysa) pekiştirerek” (Tunca ve Koldaş, 2014: 70) hesap sahibi lehine kalıcı etki sağlama potansiyeli bulunduğu da söylenilebilir.

TWITTER

Yirmi birinci yüzyılın ilk yıllarında yaşanan değişimle Web 1.0 yerini Web 2.0 teknolojisine bırakmıştır. Laughey’e göre, 1993-2003 yılları arasında insanların yaşamına giren Web 1.0 daha çok teknoloji düşünlerinin ve zenginlerin erişiminde ve kullanımında olmasına rağmen Web 2.0 sıradan kullanıcıların da kolaylıkla içerik oluşturma, yazma ve paylaşmasına imkan tanımıştır (2010: 162-163). Siyasal iletişimde daha önce kullanılan kitle iletişim araçlarından farklı olarak sosyal ağlar geri bildirimin yapılabildiği, beğeni ve tepkilerin hızlı bir şekilde yansıtılabildiği araçlar olmuştur.

İnternetle birlikte hızlı bir şekilde kullanıma giren Twitter son yıllarda siyasal iletişimde de önemli bir araç konumuna gelmiştir. Diğer sosyal medya araçlarına göre daha farklı bir kullanım pratiği olan Twitter, kullanıcının belirlediği öncelikleri göz önünde bulundurarak gündemini ayarlamasına izin verir. Kamuya açık olma özelliğinden dolayı mesajların yayılması sadece takipçi sayısı ile değil takipçilerin retweet etmesiyle de gerçekleşmektedir. Eğer ki mesaj trend topic (tt) olursa gündem oluşturma özelliğine bile sahip olmaktadır (Barber ve Rubio’dan akt. López-Garcia 2016: 151). 2018 yılsonu itibarıyla aylık aktif Twitter kullanıcı sayısı, bir önceki yıla göre düşüş göstermesine rağmen 321 milyon olmuştur². Önceleri 140 karakter sınırı olan Twitter, kullanıcılarına 8 Kasım 2017 yılı itibarıyla 280 karaktere kadar mesaj yazma olanağı sunmuştur. Karakter sayısını arttırmanın yanı sıra “tweet dizisi” oluşturma uygulamasını da başlatmıştır. Tweet dizisi "bir kişi tarafından gönderilen, birbirine bağlı bir dizi Tweettir. Tweet dizisiyle birden fazla Tweeti birbirine bağlayarak ek içerik ve güncellemeler sunabilir veya bir konuyu daha ayrıntılı bir şekilde anlatabilirsiniz" (<https://help.twitter.com/tr/using-twitter/create-a-thread>).

Twitter kişilerarası iletişimi arttırmanın ötesinde toplumda meydana gelen güncel konuların tartışıldığı ve fikirlerin değiş tokuş edildiği bir araçtır (Park, 2013: 1642). Bu haliyle siyasal iletişimde de önemli bir yer tutmaktadır. Özellikle seçim dönemlerinde Twitter partiler ve adaylar tarafından sıklıkla kullanılmaktadır. “Seçmenler ve politikacılar arasında daha yakın ve doğrudan bir ilişki geliştirme fırsatı sunan Twitter popülaritesi ve tanımlayıcı özellikleri göz önünde bulundurulduğunda özellikle ilgi çekicidir” (Graham, Broersma, Hazelhoff ve Haar, 2013: 2). Atılan tweetlerde görsel içerik kullanmak hem ilgi çekme hem de açıklayıcı olma özelliği taşımaktadır. “Seçime yakın dönemde parti konuşmaları, reklamları, miting konuşmaları gibi görsel ve işitsel öğelerin Twitter ortamında yer alması etkileyici özelliğini arttırmakta ve siyasal iletişimin hedef kitleye ulaşımını kolaylaştırmaktadır” (Ölçer, 2016: 768). Kuşkusuz paylaşılan içeriğin uygun metinlerle desteklenmesi hedef kitlede bırakacağı etki açısından son derece önemlidir. Ayrıca görsel unsurların günümüz iletişim araçlarına uygun olması yani eskinin afişlerinden farklı olması yerinde olacaktır.

YÖNTEM

Seçimlere sekiz partinin girdiği KKTC’de, 7 Ocak 2018 seçim sonuçlarına göre 6 parti mecliste temsil olanağı elde etmiştir. Bu partiler ve liderleri UBP-Hüseyin Özgür, CTP-Tufan Erhürman, HP-Kudret Özersay, DP- Serdar Denktaş, TDP-Cemil Özyiğit, YDP-Erhan Arıklı’dır. Partilerin ve liderlerin Twitter hesaplarının incelendiği bu çalışmada 13 Kasım 2017-7 Ocak 2018 tarihleri

² <https://www.haberturk.com/twitter-kullanici-sayisi-2018-yilinda-azaldi-2367265-teknoloji> (Erişim: 10.06.2019)

arasındaki toplam 1001 adet tweet içerik analizine tabi tutulmuştur. Temel amacı “toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmak” olan içerik analizi yoluyla birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirme ve düzenleyip yorumlama söz konusudur (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 259). Sınıflandırılan veriler yoluyla, çoğu zaman farkına varılmayan olgular yorumlanarak somut bir şekilde açıklanabilmektedir.

Hesaplara erişim geriye dönük yapılmış, tüm hesaplar pdf olarak kayıtlandıktan sonra sayısal verileri ortaya koymak için frekans analizi yapılmıştır. Parti hesaplarından atılan tweetlerin içeriklerini amaç ve biçim olarak belirlemek üzere ise kodlar oluşturulmak suretiyle kategorik analize başvurulmuştur. Son olarak liderlerin nasıl tweet attıklarını tespit etmek üzere tweet örnekleri üzerinden nitel bir analiz yapılmış ve çalışma tamamlanmıştır.

Kategorik analiz için öncelikle siyasi partilerin tweet hesaplarından paylaşmış olduğu tweetlerin içeriği kodlanmış daha sonra bu kodların oluşturduğu kategoriler tespit edilmiştir. Analizde kategori olarak Berelson’un belirlediği “söylenen şeye ilişkin kategoriler” ile “ söyleme tarzıyla ilgili kategoriler” kullanılmıştır. “Söylenen şeye ilişkin kategoriler”de amaç, “söyleme tarzıyla ilgili kategoriler”de ise iletişimin biçimi (Berelson 1952’den akt. Bilgin 2010: 12) tweet içeriğini ortaya koymuştur. Kodlara göre belirlenen kategoriler üç uzman görüşüne sunulmuş ve kodlarla kategorilerin örtüştüğü dönütü alınmıştır.

Amaç olarak üç kategori, biçim olarak ise bir kategoriden oluşan kategorik analiz tablosu ve kategorileri oluşturan kodlar aşağıdaki gibi belirlenmiştir.

Tablo 1. İçerik Analizi kategorileri ve kodlar

AMAÇ KATEGORİLERİ	KODLAR
Seçim kampanyasına yönelik	Aday tanıtımı
	Miting, seçim gezisi, kurultay vb.paylaşımlar
	Tv, radyo programı vb. katılım duyurusu
	Plan-proje ve vaatler
Seçim gündemine yönelik	Ekonomi, politika sağlık vb konular
	Anketler ve seçime dair paylaşımlar
	Rakiplerle ilgili paylaşımlar
Diğer	Kutlama, tebrik
	Teşekkür
	Özel günler
	Kişisel paylaşımlar
BİÇİM KATEGORİSİ	KODLAR
Yapısal özellik	Düz metin
	Fotoğraf
	Video/grafik
	Başka sayfa bağlantı linkli

BULGULAR

Parti hesapları

Araştırmanın bu bölümünde siyasi partilerin ve parti liderlerinin Twitter kullanım pratiklerini belirlemek için öncelikle sayısal verilere yer verilmiştir. Bu amaçla López-Garcia (2016)'dan uyarlanan aşağıdaki tablo kullanılmıştır. Tabloda partilerin hesap adları, Twitter'a giriş tarihleri verildikten sonra toplam tweet sayıları, ilgili dönemde atılan tweet sayıları gibi verilere yer verilmiştir.

Siyasi partilerin Twitter kullanımına ilişkin bulgular Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Siyasi Partilerin tweet verileri tablosu

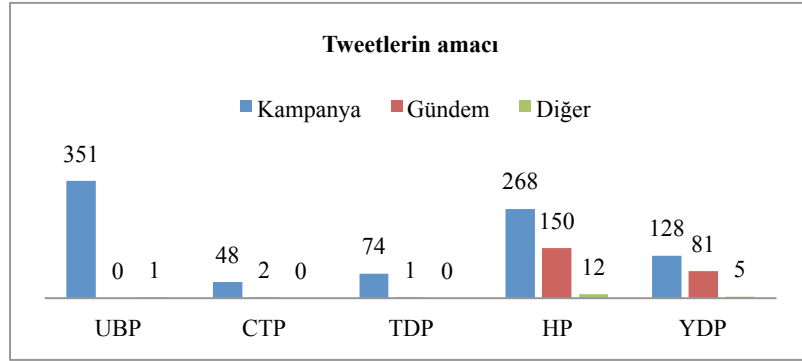
	UBP	CTP	HP	TDP	YDP
Hesap adı	@ubp2018	@CTP_Kurumsal	@halkin_partisi	@TDPKibris	@YDPKKTC -
Twitter'a giriş	Ekim 2017	Ağustos 2011	Aralık 2015	Mart 2014	Mart2011
Takipçi	53	2697	942	568	9072
Takip edilen	-	912	100	375	354
6 Ocak 2017 tweetler	352	3901	5503	250	847
İlgili dönemdeki tweetler	352	50	430	75	214
Retweet	-	1	12	-	8
Retweetlenme	309	177	853	87	908
Favorilenme	1130	562	1828	235	747
Hashtag	9/139	24/118	12/60	6/90	5/336

Kaynak: López-Garcia'dan uyarlanmıştır.

Seçime katılan ve mecliste temsil hakkı elde eden partilerin Twitter'a giriş tarihlerine bakıldığında Twitter'da en eski partinin YDP olduğu ve partinin Twitter'daki hesabının Mart 2011'de açıldığı görülmüştür. Twitter'da en son hesap açan partinin UBP olduğu ve hesap adının @Ubp2018 olmasından dolayı bu hesabın tamamen seçime yönelik açıldığı anlaşılmıştır. Mecliste temsil hakkı elde eden DP'nin ise ilgili dönemde aktif bir Twitter hesabına rastlanmamıştır. Takipçi sayısına bakıldığında en yüksek takipçi sayısının 9072 ile YDP'de olduğu, sonrasında CTP'nin 2697, HP'nin ise 942 takipçisinin olduğu görülmüştür. En az takipçi sayısı ise UBP'dedir. Her ne kadar hesap açılış tarihi ile takipçi sayısı arasında doğrusal bir bağlantı kurmak doğru olmasa da tabloya göre Twitter'a giriş tarihi daha eski olan partilerin takipçi sayısının daha fazla olduğu anlaşılmıştır.

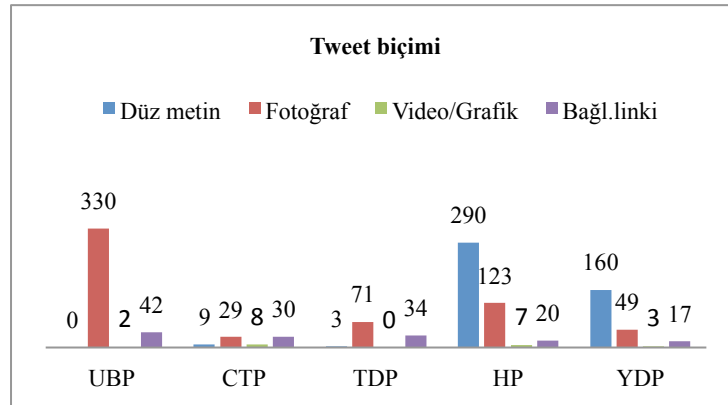
Partilerin takip ettikleri hesap sayısında en yüksek sayının 912 ile CTP'de, en düşük sayının ise hiç takip ettiği hesap olmayan UBP'de olduğu görülmüştür. TDP'ye bakıldığında ise takipçi sayısı ile takip edilen sayısının diğer partilere göre birbirine oldukça yakın olduğu bu bağlamda çift yönlü iletişim konusunda bu partinin daha özenli olduğu gözlemlenmiştir. İlgili dönemde atılan tweet sayısında 430 tweet ile HP'nin birinci UBP'nin 352 tweet ile ikinci ve 214 tweet ile YDP'nin üçüncü sırada olduğu görülmüştür. HP ve YDP'nin ilk kez girdikleri seçim yarışında Twitter'ı yoğun olarak kullandıkları ortadadır. Bunun ışığında yeni partilerin bu alanı kullanmakta genele göre daha hevesli ve aktif oldukları söylenilebilir.

Tweetlerin tekrar paylaşımı olan retweet sayılarında HP'nin 12, YDP'nin 8 defa başka bir kullanıcının tweetini paylaştıkları, diğer partilerde bunun tercih edilmediği görülmektedir. Partilere ait tweetlerin başka kullanıcılar tarafından retweet edilmesinde YDP'nin 908, HP'nin ise 853 ile ilk sıralarda olduğu en az retweetlenme sayısının 75 ile TDP'ye ait olduğu gözlenmiştir. Yine en fazla favorilenmenin 1828 ile HP en az favorilenmenin ise 235 ile TDP'de olduğu görülmüştür. Bu veriler ışığında Twitter'da siyasi partilere ait paylaşımların ilgiyle takip edildiği söylenilebilir. Tweetlerin görünürlüğünü arttıran hashtag kullanım sayılarında 5 farklı hashtag'i 336 defa kullanan YDP'nin ilk sırada olduğu onu UBP ve CTP'nin takip ettiği en az kullanımın ise HP'de olduğu görülmüştür. Fakat partilerin hashtag kullanım pratikleri seçime yönelik hazırlanan hashtaglerin her tweetin sonuna eklenmesi şeklindedir. Yani hashtaglar bir slogan özelliği taşımakta ve kitlelerin aklında kalması için tekrarlanmaktadır. Seçim gündemi haricinde hashtag kullanımı hiçbir partide gözlenmemiştir.

Şekil 1. Siyasi Partilerin tweetlerinin amacına yönelik kategorik analiz

Siyasi partilerin tweetlerinin amacı yönünden kodlanarak kategorilere dağıtılmasıyla ortaya çıkan görünüm yukarıdaki gibidir. Şekil 1.'den de anlaşılabacağı üzere tüm partiler en fazla tweeti seçim kampanyası kategorisinde atmışlardır. UBP, CTP ve TDP'nin neredeyse tüm tweetleri seçim kampanyalarını duyurma, paylaşma amacıyla atılmıştır. Buna karşın HP ve YDP seçim kampanyası kategorisinin yanı sıra gündem kategorisinde de birçok tweet atmıştır. Bu tweetlerin büyük çoğunluğu rakiplerle ilgilidir yani tweet içerikleri UBP ve CTP'ye yönelik eleştirilerden oluşmaktadır. Ayrıca bu iki parti ilgili dönemdeki özel günlerde kutlama ve anma tweetleri de atmışlardır. Dolayısıyla bu tablodan HP ve YDP'nin, UBP, CTP ve TDP'nin aksine Twitter'i sadece seçim odaklı değil, gündemle ilgili de kullandıkları anlaşılmıştır.

Şekil 2. Siyasi Partilerin Tweet biçimlerinin kategorik analizi

Siyasi partilerin tweet biçimlerinin kodlanarak kategorilere dağıtılmasıyla ortaya çıkan görünüm yukarıdaki gibidir. Şekil 2.'de de görüldüğü gibi UBP, CTP ve TDP ağırlıklı olarak fotoğraflı tweet paylaşmışlardır. Fakat bu fotoğraflar daha çok afiş görünümünde olan fotoğraflardır. Buna karşın bu hesaplarda düz metin şeklinde tweet atılmamıştır. Bunun sebebi bu partilerin genel olarak aday tanıtımı, seçim gezileri gibi paylaşımlarda bulunmalarıdır. Buna karşın HP ve YDP daha çok düz metin şeklinde tweet atmışlardır. Düz metin şeklindeki tweetlerde parti liderlerinin ve adaylarının seçim gündemiyle ilgili görüş ve eleştirileri paylaşılmıştır. Ayrıca televizyon programlarına katılan adayların konuşmaları tweet dizisi şeklinde paylaşılmış bu bağlamda Twitter siyasal iletişim aracı olarak nitelikli bir şekilde kullanılmıştır.

Tweetlerde kullanılan video ve grafiklerin parti tanıtımına yönelik seçim şarkısı ve mitingler olduğu görülmüştür. Ayrıca tüm hesaplarda başka sayfalara bağlantı veren linkler olduğu belirlenmiştir. UBP'nin verdiği bağlantı linkleri kurultaya canlı bağlantı sağlayan linklerdir. CTP ve TDP ise partinin internet sayfasına ait linkleri paylaşmışlardır. Yeni partilerden YDP'nin bağlantı verdiği linkler ise e-gazete linkleridir. Bu linklerde YDP ile ilgili haberler yer almaktadır. Aynı bağlantı linklerini HP'de vermiştir. Yani bu iki parti Twitter'i diğer kitle iletişim araçlarıyla etkileşim sağlayacak şekilde kullanmışlardır.

Lider Hesapları

Siyasi partilerin liderlerinin Twitter kullanımına ilişkin bulgular Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3. Siyasi Parti liderlerinin tweet verileri tablosu

	UBP Özgürğün	CTP Erhürman	HP Özersay	DP Denktaş
Hesap adı	@Hseyinzgrgn	@tufanerhurman	@KudretOzersay	@serdardenktas1
Twittera giriş	Ocak 2014	Ocak 2012	Mayıs 2011	Mayıs 2012
Takipçi	8.067	4.302	8.429	1.477
Takip edilen	582	176	458	3
6 Ocak 2017 tweetler	7512	1023	13.673	195
İlgili dönemdeki tweetler	4	24	58	82
Retweet	37	-	21	-
Retweetlenme		151	53	208
Favorilenme	639	445	640	596
Hashtag	1/1	2/2	9/27	½

Kaynak: López-García'dan uyarlanmıştır.

Siyasi parti liderleri içerisinde Twitter'ı ilk kullanmaya başlayan kişinin HP lideri Özersay olduğu görülmektedir. O'nu sırasıyla CTP lideri Erhürman ve DP lideri Denktaş takip etmektedir. Twitter'a en son katılan lider ise Ocak 2014 tarihi itibarıyla Özgürğün olmuştur. Fakat takipçi sayısına bakıldığında 8.607 takipçi ile Özgürğün'ün 8.429 takipçisi olan Özersay'ın hemen gerisinde olduğu görülmektedir. Özgürğün'ün son seçimlere kadar Başbakanlık görevini yürütmesinin takipçi sayısının yüksek olmasında etkili olduğu söylenilebilir.

Takip edilen hesap sayısında Özgürün ile Özersay'ın yakın sayılara sahip olduğu görülmektedir. En az takipçi ve en az takip edilen hesap sayısı ile Denktas son sırada görülmektedir. Bu sayılardan Denktas'ın çift yönlü iletişim konusunda isteksiz olduğu sonucu çıkarılabileceği gibi tweetlerinin içeriğinin de bu durumda rolü olduğu çıkarımında bulunulabilir. Nitekim Denktas'ın tweetleri aslında Facebook hesabının Twitter hesabına bağlanmasından dolayı Facebook sayfasına bağlantı veren linklerden oluşmaktadır. Yani Twitter için ayrı bir içerik oluşturulmamıştır. Üstelik neredeyse tüm tweetler sadece linkten oluşmaktadır.

Görsel 1. DP lideri Denktas'ın tweetlerinden bir örnek

Toplam tweet sayısında 13.673 tweetle Özersay kendisini hemen arkasından takip eden Özgürün'den yaklaşık 6.000 daha fazla tweet atmıştır. 1023 tweeti olan Erhürman'ın ardından yaklaşık 6 yıldır Twitter kullanıcısı olan Denktas'ın ise 195 tweet ile son sırada yer aldığı görülmüştür.

İlgili döneme bakıldığında Denktas 82 tweetle ilk sırada yer almış O'nu 58 tweetle Özersay takip etmiştir. Denktas kadar olmasa da Özersay'ın da Facebook'taki sayfasına ait mesajları paylaştığı fakat Denktas'ın aksine iki hesabı birbirine bağlamadığı gözlemlenmiştir. Bunun yerine Facebook sayfasında paylaştığı mesajın ilgi çekici kısmını Twitter'da paylaştığı sonrasında link vererek seçmeni Facebook sayfasına yönlendirme stratejisi güttüğü tespit edilmiştir. Özgürün ise bu dönemde sadece 4 tweet atmış dolayısıyla tweet atma konusunda istekli olmadığı görülmüştür. 24 tweet ile 3. sırada olan Erhürman ise sayıca rakiplerine göre bir hayli geride olmasına rağmen Twitter'i amacına uygun bir şekilde kullanmış 280 karakter sınırına özen göstermiş ve hashtaglar kullanarak mesajını zenginleştirmiştir.

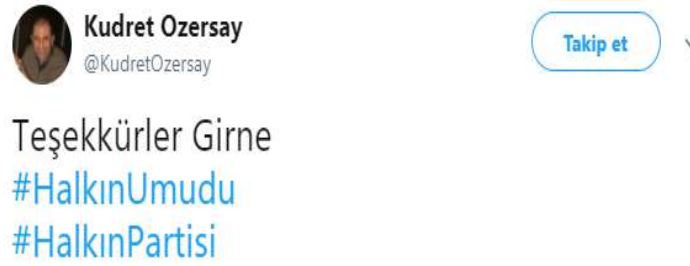
Görsel 2. CTP lideri Erhürman'ın tweetlerinden bir örnek

Başka hesaplara ait tweetleri retweet yapan liderlerin Özgürün ve Özersay olduğu tweetleri retweetyapılanlarda ise Denktas'ın ilk sırada olduğu Özgürün'ün tweetlerinin ise hiç retweetlenmediği görülmüştür. Özgürün'ün retweet yaptığı tweetlerin KKTC Başbakanlık hesabına ait kendisinin fotoğraf ve haberlerinden oluşan tweetler olduğu görülmüştür. Bu bağlamda ayrıca tweet atma ihtiyacı hissetmemiştir de denilebilir.

Görsel 3. UBP lideri Özgürün'ün tweetlerinden bir örnek

Liderlerin tweetlerinin favorilenme sayısının birbirine yakın olduğu hashtag kullanımında ise 9 hashtagi 29 defa kullanan Özersay'ın diğer liderlere göre açık ara önde olduğu görülmüştür.

Görsel 4. HP lideri Özersay'ın tweetlerinden bir örnek

Hashtaglerin lider hesaplarında da tıpkı parti hesaplarında olduğu gibi seçim gündemiyle ilgili olduğu güncel olaylara yönelik hashtag kullanılmadığı belirlenmiştir.

BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

KKTC'de 13 Kasım 2017 tarihinde erken seçim kararı alınmasıyla siyasi iklim bir anda değişikliğe uğramış erken seçim kararının ardından tüm siyasi partiler seçim çalışmalarına hız vermişlerdir. Seçim öncesinde de seçmenle iletişim kurmak için çaba gösteren bu partiler sosyal medyada daha fazla varlık göstermeye başlamış bu bağlamda Twitter'da da hem parti hem de lider bazında seçim gündemine yönelik iletişim çabalarını arttırmışlardır.

Seçime kadar olan süre içinde parti hesaplarından yapılan paylaşımlara bakıldığında HP, UBP ve YDP'nin Twitter'ı aktif bir şekilde kullandıkları görülmüştür. Fakat Twitter'ın kullanım pratiği açısından en uygun kullanımın YDP ve HP'de olduğu tespit edilmiştir. Bu partiler seçmenle iletişime geçmek için Twitter'ı oldukça yoğun ve verimli bir şekilde kullanmışlardır. Buna karşın UBP'nin Twitter kullanımı mecburi mevcudiyet gibi algılanmıştır.

Partilerin ne tür içerikler paylaştığını belirlemeye yönelik yapılan içerik analizi sonuçlarına göre UBP, CTP ve TDP Twitter'ı geleneksel kitle iletişim araçlarında olduğu gibi sadece seçim kampanyalarını duyurma amaçlı kullanırken YDP ve HP hem kampanyaları hem de gündeme ait birçok konu hakkında gerek politik gerek toplumsal konularda paylaşımda bulunmuşlardır. Bu bağlamda eski partilerin

Twitter’i geleneksel iletişim aracı gibi kullandığı buna karşın yeni partilerin stratejik bir iletişim aracı olarak kullandığı sonucuna ulaşılmıştır. Yeni partiler bu alanı kullanma konusunda son derece istekli ve bilinçli hareket etmişler sosyal medyayı seçmene ulaşmak için iyi değerlendirmişlerdir.

Tweetlerin biçimsel kategorik analizinde tüm partilerin zengin içerikler kullandığı gerek fotoğraf gerek videolarla tweetlerini görsel olarak zenginleştirdiği görülmüştür. Ancak eski partilerin kullandığı fotoğrafların daha çok afiş formatında olduğu belirlenmiştir. Eskinin iletişim aracı olan afişin elektronik ortama taşınmasının yeni medya aracı olan Twitter’la örtüşmediği ise bir gerçektir. Ayrıca tüm partiler tweetlerinde başka sayfalara bağlantı veren linkler paylaşmış özellikle yeni partiler kendileriyle ilgili haber yapan gazetelere bağlantı vermişlerdir. Böylece eskiyle yeni iletişim aracını etkileşimli bir şekilde kullanmışlardır.

Liderlerin Twitter kullanımına bakıldığında ilgili dönemin uzunluğuna rağmen hesaplardan az sayıda tweet atıldığı tespit edilmiştir. En fazla tweet atan DP liderinin Facebook hesabını Twitter hesabına bağladığı bu bağlamda Twitter için ayrı bir içerik üretmediği görülmüştür. Üstelik hesapları birbirine bağladığı için Twitter’da mesaj olarak sadece link görünmekte bu da takipçinin Facebook’a yönlendirilmesinde özendirici bulunmamaktadır. Facebook’taki mesajı bazı tweetlerde kullanan bir diğer lider Özersay ise hesabı bağlamak yerine mesajın ilgi çekici kısmını yazdıktan sonra linki paylaşmış bu da seçmeni ilgili sayfaya yönlendirme konusunda başarılı bir uygulama olarak değerlendirilmiştir. Liderlerin içerisinde en iyi Twitter kullanım pratiğinin CTP lideri Erhürman’ın hesabında olduğu bu hesaptaki tweetlerde hem formata hem de hashtag kullanımına dikkat edildiği görülmüştür. Seçmene ulaşmak için kitle iletişim araçlarında eski partilere göre kendilerine daha az yer bulan yeni partiler için sosyal medya alternatif bir iletişim aracıdır. Çalışmada bu bağlamda bir tespit de yapılmış ve HP ve YDP’nin Twitter’ı bu amaçla oldukça iyi kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Her iki partide çok sayıda tweet atmış ve seçmene ulaşmak, politikalarını ve vizyonlarını anlatmak için bu alanı aktif bir şekilde kullanmıştır.

Seçim çalışmaları süresince Twitter’ın çift yönlü etkileşim sağlayan doğasının aksine genellikle tek yönlü ve geleneksel medya araçlarına yönlendirmeye yönelik, duyuru amaçlı kullanıldığı görülmüştür. Ayrıca incelenen Twitter hesaplarında takipçi yanıtına dönüt verilmediği ve birçok tweetde 280 karakter sınırına uyulmadığı gözlemlenmiştir. DP haricinde tüm partilerin Twitter’i kullanmaya özen gösterdiği fakat bu kullanımın daha çok geleneksel medya araçlarında olduğu gibi tek yönlü mesaj aktarımı şeklinde gerçekleştiği görülmüştür. CTP lideri Tufan Erhürman ve HP lideri Kudret Özersay’ın Twitter’i en aktif kullanan liderler olduğu bununla birlikte Twitteri düzenli bir şekilde formatına uygun kullanan liderin Erhürman olduğu gözlemlenmiştir. Daha önce mecliste temsil hakkı olmayan yeni partilerin Twitter kullanımıyla ilgili ise şu sonuçlara ulaşılmıştır: HP tarafından Twitter hem parti hem de lider bazında, seçim çalışmaları boyunca aktif bir şekilde kullanılmıştır. YDP ise Twitter hesabını parti lideri Erhan Arıklı’nın kişisel sayfası gibi konumlandırmış, seçim çalışmalarını Twitter’da tek hesaptan yürütmüştür. Fakat buna rağmen bu mecraayı oldukça sık ve Twitter’ın formatına uygun kullanmıştır. Hatta denilebilir ki en iyi Twitter kullanımı bu hesaptadır. Bu bağlamda her iki partinin, daha önce de mecliste yer alan eski partilere göre Twitter’i daha aktif kullandıkları ve siyasal iletişim için bu alanı bir fırsat olarak değerlendirdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

SONUÇ

Kitle iletişim araçlarının geçirdiği değişim birçok alanda olduğu gibi siyasette de etkisini göstermiştir. Siyasal iletişim faaliyetlerine bu araçlar vasıtasıyla yeni bir soluk gelmiş, sosyal medya olarak adlandırılan bu uygulamalar aracılığıyla tek yönlü mesaj aktarımı yerini çift yönlü iletişime bırakmaya başlamıştır. Kuzey Kıbrıs’ta 7 Ocak 2018 yılında gerçekleşen erken genel seçimlerde siyasi partiler Twitter aracılığıyla seçmenlere hem plan ve programlarını duyurmuş hem de ülke gündemine ilişkin görüşlerini aktarmışlardır. Bu bağlamda tüm Dünya’da yaygınlaşan siyasal iletişim faaliyetleri için Twitter kullanımından, bu siyasi partiler ve liderler de seçim sürecinde sıklıkla faydalanmıştır. Ancak siyasal iletişim faaliyetlerini sadece seçim dönemlerinde değil gündemde seçim olmasa da sürekli kılmak gerekmektedir. Düzenli olarak paylaşımda bulunmak ve seçim gündemi haricinde de içerik paylaşmak seçmenle bağı sıcak tutmanın bir yolu olabilir. Aksi taktirde yürütülen siyasal iletişim faaliyetleri seçmen nezdinde, sadece oy toplamaya yönelik çabalar olarak algılanacaktır. Ayrıca

takipçilerden gelecek soru ve yorumlara karşılık vermek, seçmen nezdinde görüş ve önerilerinin ciddiye alındığını göstereceğinden olumlu bir davranış olacaktır. Özellikle oy kullanmaya henüz başlayan ve yeni teknolojileri kullanma becerisi yüksek olan potansiyel seçmenler, gelişmeleri bu araçlar üzerinden takip ettiğinden bu alandaki çift yönlü iletişim daha da önem kazanmaktadır. Dolayısıyla buna yönelik strateji geliştirmek ve paylaşılan içeriği bu doğrultuda düzenlemek de önem arz etmektedir.

Kitle iletişim araçlarının iktidarda olanların sesini duyurma konusundaki eğilimi bilindiğinden yeni partiler için sosyal medya hem seslerini duyurmak hem de seçmenle etkileşime geçmek için önemli bir araçtır. Nitekim bu seçimlerde de seçimlerden önce mecliste temsil edilmekte olan partilerle seçimlere ilk kez katılan partilerin Twitter kullanımlarında farklılıklar olduğu görülmüştür. Öncelikle yeni partiler bu alanı kullanma konusunda hem daha istekli hem de daha başarılıdırlar. Eski partilere göre Twitter'ı daha yoğun ve çok amaçlı bir şekilde kullanırlarken, eski partiler tamamen propaganda amaçlı kullanmışlardır. Üstelik eskinin siyasal iletişim tekniklerinden olan afiş kullanımını olduğu gibi bu alana taşımışlardır. Halbuki bu alan yeni bir alandır ve eski teknikler yerine kendine has kullanım özellikleri barındırmaktadır. Bu araçların geleneksel kitle iletişim araçlarından en büyük üstünlüğü anlık, sayısız içerik paylaşmak ve aracısız iletişim olanağı sağlamaktır. Dolayısıyla bu avantaj göz ardı edilmemelidir. Sonuç olarak, bu alanı kullanmış olmak için kullanmaktan ziyade, doğru ve etkili şekilde kullanmak amaçlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Aziz, A. (2013). *Siyasal İletişim (4. Baskı)*. Ankara: Nobel.
- Bayraktutan, G., Binark, M., Çomu, T., Doğu, B., İslamoğlu, G., Aydemir, A.T. (2014). *Siyasal İletişim Sürecinde Sosyal Medya ve Türkiye'de 2011 Genel Seçimlerinde Twitter Kullanımı*. http://uvf.ulakbim.gov.tr/uvf/index.php?cwid=9&vtadi=TSOS&c=ebsco&ano=181054_97c1f7ef9125c13cfc55fc62570796ef&? Erişim tarihi:10.01.2018
- Bektaş, A. (2000). *Kamuoyu, İletişim ve Demokrasi (2. Baskı)*. İstanbul: Bağlam.
- Bilgin, N. (2014). *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi*. Ankara: Siyasal Dağıtım
- Çakır, H., & Tufan, S. (2016). *Siyasal İletişim Sürecinde Sosyal Medya: Türkiye'de Siyasi Liderlerin Instagram Kullanım Pratikleri Üzerine Bir İnceleme*. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 30(41), 7-28.
- Darı, A. B. (2018). *Sosyal Medya Ve Siyaset: Türkiye'deki Siyasi Partilerin Sosyal Medya Kullanımı*. *Al Farabi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 1-10.
- Ekinci, N. (2014). *Siyasal İletişim Çalışmalarında Kapsam ve Yaklaşım Sorunsal.*, *İ&D İletişim ve Diplomasi Dergisi*. Yıl:2, Sayı:3, ss.5-24.
- García-Carretero, Lucía; Pérez-Altable, Laura (2017). "Barcelona en Comú on Twitter. Analyzing the electoral communication of the confluence during the 2015 council election". *El profesional de la información*, v. 26, n. 5, pp. 871-883. <https://doi.org/10.3145/epi.2017.sep.09> Erişim tarihi:20.12.2017
- Graham, T., Broersma, M., Hazelhoff, K. & van 't Haar, G. (2013). *Between broadcasting political messages and interacting with voters: The use of Twitter during the 2010 UK General Election campaign*. *Information, Communication & Society*, 16(5), 692-716.
- Kurban, S.(2014). *Seçim kampanyalarının yürütülmesi sürecinde sosyal medyanın kullanımı ve 28 Temmuz 2013 KKTC genel seçimlerine bir bakış*. https://s3.amazonaws.com/academia.edu.documents/40933061/Digital_Communication_Impact_2014_Istanb.pdf?AWSAccessKeyId=AKIAIWOWYYGZ2Y53UL3A&Expires=1516021659&Signature=IQcZXRjvBdCkzqyLn07AR0wrxW0%3D&response-content-disposition=inline%3B%20filename%3DDiyalogik_Iliski_Cercevesinde_Internetin.pdf#page=298. Erişim tarihi:12.01.2018
- Laughey D., (2010). *Medya Çalışmaları teoriler ve yaklaşımlar*. (Çev.Ali Toprak) İstanbul:Kalkedon Yayınları
- López-García, G. (2016) 'New' vs 'old' leaderships: the campaign of Spanish general elections 2015 on Twitter. *Communication & Society* 29(3), 149-168.

- López-Meri, Amparo; Marcos-García, Silvia; Casero-Ripollés, Andreu (2017). *What Do Politicians Do On Twitter? Functions And Communication Strategies In The Spanish Electoral Campaign Of 2016*. *El profesional de la información*, 2017, septiembre-octubre, 26, n. 5. eISSN: 1699-2407 pp..795-804 Erişim tarihi 24.12.2017
- Ölçer, N. (2016) *1 Kasım 2015 Genel Seçimleri Örneğinde Siyasi Parti Liderlerinin Twitter Kullanım Pratikleri*. *E-GİFDER Cilt: 4 Sayı: 2* (Erişim 17 Mart 2018)
- Park, C. S. (2013). *Does Twitter motivate involvement in politics? Tweeting, opinion leadership, and political engagement*. *Computers in Human Behavior*, 29(4), 1641-1648. Erişim: 30.01.2018
- Şeyhanlıoğlu, H. (2014). *Siyasi Partiler ve Liderler: Dünyadan ve Türkiye'den Algı ve İmaj Yönetimi Örnekleri*. Bilal Karabulut (Ed.), *Algı Yönetimi*, İstanbul:Alfa
- Tokgöz, O. (2010). *Seçimler, Siyasal Reklamlar ve Siyasal İletişim*. Ankara: İmge Kitabevi
- Tunca, E. A. & Koldaş, N. A. (2014). *Siyasal İletişim ve Siyasal Pazarlama Perspektifinden 2013 KKTC Erken Genel Seçimi'ne katılan Partilerin Yürüttükleri Seçim Kampanyaları*. *İ&D İletişim ve Diplomasi Dergisi*, 2 (3), 49-81.
- Ünal Erzen, M. (2008) *Siyasi Lider İmajlarının Seçimlere Etkisi*.
http://uvf.ulakbim.gov.tr/uvf/index.php?cwid=9&vtadi=TSOS&c=ebsco&ano=89322_727a471af585c2cc3071dd3269f1371&? Erişim Tarihi:08.01.2018
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık 9.Baskı
- https://twitter.com/CTP_Kurumsal (Erişim: 10.04.2018)
- https://twitter.com/halkin_partisi (Erişim: 10.04.2018)
- <https://twitter.com/Hseyinzgrgn> (Erişim: 10.04.2018)
- <https://twitter.com/KudretOzersay> (Erişim: 10.04.2018)
- <https://twitter.com/serdardenktas1> (Erişim: 10.04.2018)
- <https://twitter.com/TDPKibris> (Erişim: 10.04.2018)
- <https://twitter.com/tufanerhurman> (Erişim: 10.04.2018)
- <https://twitter.com/ubp2018> (Erişim: 10.04.2018)
- https://twitter.com/YDPKKTC_ (Erişim: 10.04.2018)

KONAKLAMA YAPILARI REKREASYON ALANLARININ MEKANSAL ANALİZİ ÜZERİNE BİR ÖRNEK İNCELEMESİ

Merve Şahika ERKAN
Hacettepe Üniversitesi, Turkey
mervesahika.erkkan@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-9580-8592>

Selin MUTDOĞAN
Hacettepe Üniversitesi, Turkey
smutdogan@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-5845-123X>

ÖZ

Rekreasyon, endüstri devriminin çalışma ve sosyal yaşam koşulları üzerindeki etkileriyle birlikte ortaya çıkan ve giderek daha çok ihtiyaç haline gelen bir kavramdır. Konaklama yapıları ise en fazla rekreasyonel aktiviteyi içlerinde barındıran yapılar olarak bu kavrama ilişkilendirilmektedir. Öyle ki konaklama yapılarının hem kullanıcı tercihleri hem de yönetmelik sınıflandırmaları, bu aktivitelerin çeşitliliği üzerine kurgulanmaktadır. Bu çalışmada mekansal karşılıkları üzerinden ele alınan konaklama yapıları rekreasyon alanları, farklı mekansal analiz yöntemleri bir araya getirilerek incelenmiştir. Mekansal analiz; estetik, işlevsel ve anlamsal yaklaşımlar üzerinden birlikte değerlendirilmiş ve bu yaklaşımların herhangi birinin mekansal analiz için yeterli olmadığı savı güdülmüştür. Böylece tutarlı bir mekansal analiz yöntemi oluşturulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Konaklama Yapıları, Otel Yapıları, Rekreasyon Alanları, Ortak Mekanlar, Mekansal Analiz

SPACE ANALYSIS OF RECREATION AREAS OF THE HOTEL BUILDINGS

ABSTRACT

Recreation is an increasingly necessary concept that emerges with the impact of the industrial revolution on the working and social life conditions. Accommodation is related to this concept as constructions that have the most recreational activities in them. Thus, both user preferences and regulatory classifications of accommodation structures are based on the variety of these activities. In this study, the recreation areas that are considered on the basis of spatial reserves are examined by bringing together different spatial analysis methods. Spatial analysis; aesthetic, functional and semantic approaches, and it is argued that any of these approaches is not sufficient for spatial analysis. Thus, a consistent method of spatial analysis has been tried to be established.

Keywords: Accommodation Structures, Hotel Constructions, Recreation Areas, Common Spaces, Spatial Analysis

GİRİŞ

Tarihsel süreçte, hanlar ve kervansaraylar olarak ortaya çıkan ticari amaçlı konaklama yapıları, 20.yy sonrası çalışma ve toplumsal yaşam üzerindeki değişimlerle birlikte bir ihtiyaç haline gelmiş olan rekreasyonel aktivite alanlarının, mekansal organizasyona eklenmesiyle ilerleme göstermiştir. Yakın tarihte ise bu yapılar; içlerinde bulundurdıkları rekreasyonel aktivite çeşitliliğinin fazlalığına göre tercih edilir hale gelmişlerdir. Hem kütle biçimleri hem de iç mekan biçimleniş yönünden oldukça geniş bir tasarım alanına sahip olan ticari amaçlı konaklama yapılarının rekreasyon alanlarının mekan biçimlenmeleri bu çalışmanın ana problemini oluşturmaktadır. Ticari amaçlı konaklama yapıları rekreasyon alanlarının mekansal analizi, estetik, işlevsel ve anlamsal yönlerden ele alınmış, böylece bu alanların tasarımlarının kullanıcıda oluşturduğu algısal ve anlamsal karşılıklar belirlenmiştir.

Literatürde ticari amaçlı konaklama yapıları üzerinden; lobi alanları, yatak odaları gibi belirli mekanlara yönelik mekansal ve algısal değerlendirme çalışmaları ile işletme özellikleri yönünden yapılan değerlendirme çalışmaları bulunmakla birlikte, bu yapıların genel mekanlarının rekreasyonel mekanlar olarak ele alındığı bir çalışma bulunmamaktadır. Bu nedenle çalışmanın öncelikli amaçlarından biri ticari amaçlı konaklama yapıları içerisindeki aktivitelerin rekreasyon kavramı altında ele alınması, bu aktivite alanlarının mekansal organizasyona etkileri, iç ve dış mekan bağlantıları ve bu mekanların fiziksel ve anlamsal yönlerden analiz edilmesi konularında literatüre katkı sağlamaktır. Çalışmanın bir diğer amacı bu mekanların estetik, işlevsel ve anlamsal olarak bir çok yönden ele alınması ile oluşturulan mekan analizi tablolarının diğer mekanlara da uygulanabilir hale getirilebilmesidir. Böylece hem tasarım eğitimine, hem de uygulama alanında çalışan tasarımcılara ticari amaçlı konaklama yapıları rekreasyon alanlarının mekan tasarımının analiz edilme biçimi üzerinden veri sağlaması amaçlanmaktadır.

YÖNTEM

Bu çalışma Merve Şahika Erkan'ın "Ticari Amaçlı Konaklama Yapıları Rekreasyon Alanlarının Mekansal Analizi" adlı yüksek lisans tezinden oluşturulmuştur. Konaklama yapıları, rekreasyon kavramı ve mekansal analiz yöntemleri üzerinde yapılan literatür araştırmaları sonrasında, örnek bir konaklama yapısı üzerinden inceleme yapılmıştır. Örnek incelemesi, literatür bilgisinin, pratikteki karşılığının belirlenebilmesi açısından çalışmaya katkı sağlamıştır.

Örnek seçimi yapılırken şu kriterler göz önüne alınmıştır; çalışmanın yapıldığı tarihe göre günümüz koşullarına uygunluk sağlaması açısından son on yıl içinde yapılmış olması, yapı ve iç mekan tasarımlarının konaklama yapısı alanında tecrübeli profesyonel mimarlık firmaları tarafından tasarlanmış-uygulanmış olması, kullanıcı sayısının işlev çeşitliliği üzerindeki etkisi ile ilgili en az 1000 kişilik yatak kapasitesine sahip olması, toplam yerleşim alanının büyüklüğü, işlev çeşitliliği, plaj alanına sahip olması, mekan tasarımı ya da işletme özellikleri konusunda ödül almış olması, yapı genelinde çevreye duyarlı malzeme ve sistemlerin kullanımı ve otelleri ile ilgili çalışma yapılmasına izin vermiş olmaları.

Bu kriterlere göre örnek olarak incelenmiş olan Cornelia Diamond Golf Resort Spa 2008 yılında, Belek'te hizmete girmiş, 5 katlı ana bina kütlesi ile toplamda 1200 kişilik yatak kapasitesine sahip, 200 000 mt²lik alanda kurulmuş bir konaklama yapısıdır. Yapı Tuncay Çavdar tarafından tasarlanmış olup; iç mekan tasarım ve uygulamaları Ayhan Geveli'ye aittir. Golf, spa ve kongre alanları öncelikli olan yapıda beş adet iç mekan ve üç adet dış mekan olmak üzere toplamda sekiz adet rekreasyon mekanı incelenmiştir. Örnek yapının rekreasyonel alanları; estetik, işlevsel, ve anlamsal analiz verileri üzerinden tablolastırılmıştır, böylece çok bağlamli bir analiz yöntemi elde edilmeye çalışılmıştır.

KONAKLAMA YAPILARI REKREASYON MEKANLARININ ANALİZİ

Tarih boyunca; gelişen ticari faaliyetler, olimpiyat oyunları, sanatsal ve edebi gelişmeler gibi birçok farklı sebeple ortaya çıkan konaklama yapıları (Olgaç 1997; Ünlü 2003); yalnızca barınma ihtiyacına yönelik yapılar değildir. Bu yapılar özellikle günümüzde içlerinde bulundurdıkları aktivite çeşitliliği ile kullanıcı tarafından tercih edilir olmuşlardır. Öyle ki yönetmeliklerde konaklama yapılarının sınıflandırılması da bu çeşitlilik üzerinden oluşturulmaktadır. Literatürde bir çok tanımı olmakla birlikte "rekreasyon"; tanımlı boş zaman dilimlerinde, , kişinin kendi istemi ile zevk almak ya da bazı kazanımlar sağlamak amacıyla yaptığı çeşitli aktiviteler ya da planlanmış eylemsizlik hali olarak özetlenebilir (Kılbaş 2001; Genç vd. 2000; Ünal 2003; Karaküçük 1999; Tezcan 1982).

Rekrasyonel aktivitelerin önemi, insan-mekan etkileşimi bağlamında mekansal karşılıklarını da önemli hale getirmektedir. Konaklama yapılarındaki rekreasyonel mekanlar; giriş, karşılama ve beklemeyi içeren lobiler, yemek yeme alanları, sağlık ve spor alanları, balo-toplantı gibi aktiviteler yapılabilen salonlar, havuz ve plajlar, oyun-eğlence alanları, sinema salonları, çocuk alanları olarak çeşitlendirilebilir. Konaklama yapıları içerisindeki rekreasyonel mekanlarının analizinin yapılabilmesi için öncelikle mekansal analizden söz etmek gerekmektedir. "Kişiyi çevreden belli bir ölçüde ayıran ve içinde çeşitli eylemlerini sürdürmesine elverişli olan bir boşluk" (Hasol, 1990; Aslan, Aslan & Atik, 2015) olarak tanımlanan mekan kavramı; birçok farklı analiz yöntemi ile incelenebilmektedir.

Ancak analiz yöntemlerinin bir arada ele alınması ve mekanların farklı yönlerden değerlendirilmesi daha çok yönlü bir yaklaşımdır.

“Merleau-ponty şöyle yazar: “algım görsel, dokunsal ve işitsel verilerin toplamı değildir. Bütün varlığımla, bütünlüklü bir şekilde algılarımla: aynı anda tüm duyularımın konuşan biricik bir yapıyı, biricik bir varlık biçimiyle kavrarım” (Pallasmaa, 2005, s.27). Mekanları bütüncül bir yaklaşımla algılasak bile, oluşumlarını anlamlandırmak için çeşitli analiz yöntemleri kullanılmaktadır. Bunlar; estetik, işlevsel ve anlamsal analiz yöntemleridir. Güzellik kavramıyla birlikte ortaya çıkan “estetik” kuramı, yapıyı meydana getiren elemanların iç ve dış mekandaki birlikteliği ile anlamlandırılır. (Hasol, 2014). Yapılar belirli bir durum ya da çevre kapsamında, önü ve arkası tümü hacimsel bir uyum içinde, çizgiler, köşeler, renk, ışık ve gölge alanları olarak algılanır. Yapı seyredenin duyarlılık ve kültürel geçmişine bağlı olarak düzen ya da düzensizlik duygusuna, hoşlanmaya, ilgisizliğe ya da iticiliğe yol açar.

Estetik algının eksikliği ise işlevsel bağlamdır. Yalnızca biçimsel bir ele alış; mekanın işlevini ve kullanıcıdan bağımsız varlığını sürdürmemesi gerçeğini göz ardı eder. “İşlev, bir bütünün her bir parçasının kendine düşen görevi yerine getirmesi ve kendi üstündeki sistemin görevini yapmasına ve böylece bütünün işlemesine yardımcı olmasıdır. İnsanın yaşam sürdürdüğü fiziksel çevrenin işlevselliği mimarlık evrimi içinde bina ile ilgili temel kaygılardan biri olmuştur”(Gür, 1996, s.129-130). Estetik ve işlevsel değerlendirmeler, temelde kullanıcının beğenisine ve kullanımına yöneliktir. Bu iki verinin birleşimi ile oluşan deneyim ise insanda “anlamlandırma” boyutuna ulaşır ve kişi mekanı imgelediğinde oluşan veri; insan-mekan etkileşiminin temelini oluşturmaktadır. Anlam Zevi’nin de bahsettiği gibi diğer yorumlamalarla rekabet içerisinde değildir çünkü aynı düzlemde yer almaz. Mimari anlamlandırma mekanın gerçekliğini algılamak demektir ve tüm yorumlama çeşitleri teker teker ele alındığında ister istemez mekanın bazı yanlarını göz ardı etmek durumunda kalınacaktır (Zevi, 2015, s.162). Konaklama yapıları rekreasyon alanlarının mekansal analizi yukardaki bilgiler ışığında estetik, işlevsel ve anlamsal açıdan birlikte değerlendirilmiştir.

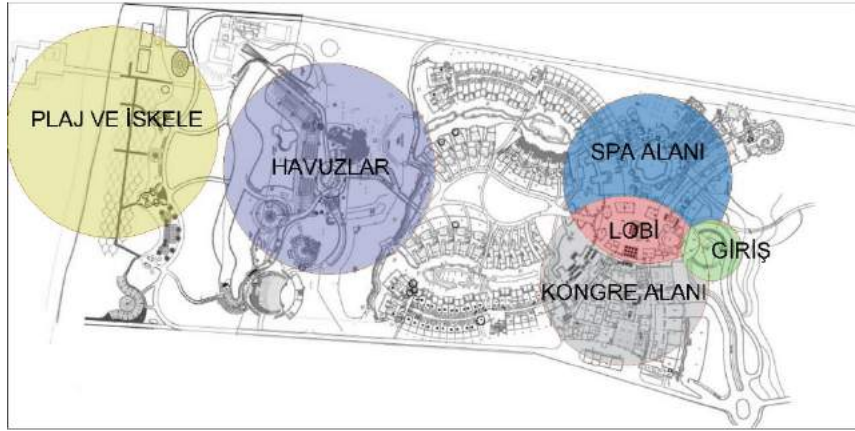
BULGULAR

Konaklama yapıları rekreasyon alanları, örnek incelemesi üzerinden değerlendirildiğinde; yöntem bölümünde belirtilen kriterlere uyan, Cornelia Diamond Golf Resort Spa örnek alan olarak seçilmiştir. Aktivite çeşitliliği olarak geniş bir yelpazeye sahip olan otelin genel bilgileri ve aktiviteleri Tablo 1’de belirtilmiştir:

Tablo 1. Cornelia Diamond Golf Resort Spa genel bilgileri

Cornelia Diamond Golf Resort Spa Otel			
İşletme Sahibi: Diler Holding			
Mimarî Proje: Tuncay Çandar			
İç mimari Proje: Ayhan Gevel			
Açılış Tarihi: 2008 Mayıs			
Toplam Alan: 200 000 m ²			
Yatak Sayısı: 1200			
Yemek Alanları		Barlar	Spa & wellness
Ana restoran: Diamond		The Shrine (Lobby Bar)	Toplam: 12 000 m ²
A’la Carte: Türk Ocakbaşı		Moulin Rose	Agas park
A’la Carte: Akdeniz Sığire		La Bohème	Yetişkin havuzları
A’la Carte: Lotin Forest Pub		Mermale / Sea Bird	Çocuk havuzları
A’la Carte: Uzakdoğu Tai Pan		Purple Rain	Villa havuzları
A’la Carte: Batik Fish&Love		Roll Chap / Cue	Açık, ısıtmalı havuz
A’la Carte: Okakbay Sıcak		Crashla (Spa Bar)	Spa içinde kapalı havuz
A’la Carte: Fransız Bubble		The Dome Snack Bar	Lap havuzu
		Biscotti Cafe	Masa havuzları
Toplam Salonları		Plaj	Golf Alanı
Toplam: 2000 kişilik toplantı alanı		12 500 m ² Kum plaj	4800 m ² kutup binası
1500 kişilik 30 bölümlü ana salon		1 150 m ² İskele alanı	Faldu design (Niek Faldu)
5 farklı toplantı salonu		İskele bar	27 Delikli saha
3 adet ofis		Seçerler	
Rekreasyon & İhtiyaç mutlak			
Teknik donanımlar			
		Spa Alanları	
		Fitness Salonları	
		Fitness Centre	
		10 adet tenis kortu	
		Squash	
		Stands	
		Bowling	
		Su sporları	

Yukarıda belirtilen işlev alanları plan üzerinde hiyerarşik bir düzene sahiptir. Rekreasyon alanlarının vaziyet planındaki dağılımı Şekil 1'deki gibidir.

Şekil 1. Cornelia Diamond Golf Resort Spa vaziyet planı ve işlev şeması
Kaynak: Cornelia Diamond Golf Resort Spa

Çalışmada, analiz yöntemlerinin ana ve alt başlıkları her mekan üzerinden ayrı ayrı tablolaştırılarak, niteliklerin daha kolay ve net anlaşılır olması sağlanmıştır. Beş iç ve üç dış mekan rekreasyon alanının her biri kendi içlerinde tablolaştırılmıştır. Analiz bölümlenmeleri; iç mekanda; mekanı oluşturan zemin, duvar, tavan ve bölücüler halinde iken dış mekanda zemin, sınırlayıcılar, üst örtü ve bölücüler olarak ele alınmıştır. Bu mekan elemanları gestalt algısı, ışık, renk, doku ve malzeme özellikleri yönünden estetik olarak; donatı, mekânsal organizasyon ve diğer mekânlarla ilişki yönünden işlevsel olarak ve fenomenolojik, rekreasyonel ve ticari yönlerden de anlamsal çağrışımları üzerinden değerlendirilmiştir.

Giriş ve Lobi

Konaklama yapılarının kullanıcıya ilk izlenimi oluşturduğu mekanlar olması sebebiyle giriş, resepsiyon ve lobi mekanları büyük önem göstermektedir. İlgili başlıkta belirtildiği gibi lobi ve resepsiyon mekanları ilk izlenimin geniş ve ferah algılanmasını sağlamak için genellikle yüksek tavanlı olarak kurgulanmaktadır. (Tablo 2) Lobi mekanı oldukça büyük ve yüksek tavanlı olarak tasarlanmış olup elips ve daire formlarının kullanımı ile mekan içinde vurgu noktaları oluşturulmuştur. Koyu renk ahşap duvar ve tavan kaplamalarına karşın zeminde açık renk seramik kullanılmıştır. Mekan içinde renk kullanımı oldukça önem kazanmış, Cornelia renkleri olarak belirlenen kırmızı, pembe ve mor, özellikle ışık rengi ve donatı rengi olarak kullanılmıştır.

Tablo 2. Giriş ve lobi alanı

GİRİŞ VE LOBİ				
	Zemin	Duvar	Tavan	Bölücüler
ESTETİK	BİÇİM	Merkezi Daire	Dikdörtgen kaplamalar	Organik
	GÖRSEL ALGI	Vurgu	Süreklilik	Şekil-zemin
	İŞİK	Yansıma	-----	Sarkıt+Led
	RENK	Krem+Kahverengi	Koyu kahverengi	Krem
	DOKU	Parlak, sert yüzey	Mat, sert yüzey	Mat, sert yüzey
	MALZEME	Seramik	Kompozit ahşap	Alçıpan asma tavan
İŞLEV	DONATI	Resepsiyon ve rezervasyon bankoları, oturma elamanları, masa ve sehpa, aydınlatmalar		
	ORGANİZASYON	Giriş, resepsiyon, rezervasyon, lobi alanlarını ve düşey sirkülasyonu içinde bulundurulur.		
	MEK. İLİŞKİLERİ	Birincil: Lobi Bar, Moulin Rose Bar, Spa Alanı, Kongre Alanı, düşey sirkülasyon İkincil: Ana restoran, Havuz alanı		
ANLAM	FENOMENOLOJİ	Belirli bir amaca göre planlanmaması ve geçiş mekanı olması sebebi ile yalnızca bir "yer" değeri taşır.		
	REKREASYON	Genellikle dinlenme eylemi üzerinden, kısa süreli zaman geçirmeye yönelik kullanılır.		
	TİCARİ	Yapının tercih edilmesi üzerindeki etkisi ile önemli bir ticari katkısı bulunmaktadır.		

Lobi Bar

Lobi ile birincil ilişkide olan mekan; lobiye hizmet veren bar alanıdır. Lobi barda da lobide olduğu gibi dairesel formlarda vurgulanan zemin döşemeleri ve bu döşemenin üzerine konumlandırılan donatı elemanları ile mekan içinde odak noktaları oluşturulmuştur. Donatı elemanlarının yerleştirildiği bu dairesel formlar aynı zamanda bar alanının dairesel formunun da mekan içinde devamlılığını sağlamaktadır. (Tablo 3) Işıklandırma, açık renkli asma tavanlar arasına yerleştirilen led aydınlatma elemanları ile sağlanmıştır. Ayrıca yapı için özel olarak tasarlanan ışıklı giydirme kolonlar da mekan atmosferinin oluşturulmasında ışık kullanımının etkisini arttırmaktadır.

Tablo 3. Cornelia Diamond Golf Resort Spa lobi bar analizi

LOBİ BAR				
	Zemin	Duvar	Tavan	Bölücüler
ESTETİK	BİÇİM	Organik	Dikdörtgen kaplamalar	Organik
	GÖRSEL ALGI	Vurgu, süreklilik	Süreklilik	Şekil-zemin
	İŞİK	Yansıma	Doğal (açıklıklar)	Yapay (led)
	RENK	Krem, kırmızı	Kahverengi	Beyaz, kahverengi
	DOKU	Mat, sert yüzey	Mat, sert yüzey	Mat, sert yüzey
	MALZEME	Seramik	Ahşap, seramik	Alçıpan, ahşap
İŞLEV	DONATI	Servis tezgahı, oturma elamanları ve masalar, aydınlatmalar, piano sahnesi.		
	ORGANİZASYON	Mekanı merkez alan bir servis tezgahı ve mekan genelinde gruplandırılmış oturma elemanları bulunur.		
	MEK. İLİŞKİLERİ	Birincil: Lobi, düşey sirkülasyon, kongre merkezi ve spa alanı girişi		
ANLAM	FENOMENOLOJİ	Organik form kullanımı ve ışık değişimleri ile "dinamik" etki oluşturmaktadır.		
	REKREASYON	Dinlenme ve çeşitli aktivitelerle oluşturulan eğlence aktiviteleri üzerinden sosyalleşme sağlar.		
	TİCARİ	Lobinin devamı olan mekan tasarımı açısından otel seçim kriterleri arasındadır.		

Ana Restoran Açık büfe şeklinde hizmet veren ana restoran alanı genellikle lobi ile birincil ilişkide konumlandırılmasına karşın bu yapıda 4. Katta tanımlanarak, yatak odaları ve düşey sirkülasyonla birincil ilişkide çözülmüştür. (Tablo 4) Donatı olarak iki ve dört kişilik masaların yoğunlukta olduğu

mekanda aynı zamanda daha fazla kişinin kullanımına olanak sağlayabilecek grup masaları da bulunmaktadır.

Lobide kullanılan açık renk zemin döşemesi ana restoranda dolaşım alanlarında kullanılmış, yemek alanlarında ise daha koyu, kahverengi tonlarında kullanılmıştır. Koyu tonlardaki zemine karşılık olarak masalarda ve sandalyelerde kullanılan tekstil malzemeleri açık renklere aittir. Mekan genelinde ışıklandırma sarkıt ve asma tavanlara yerleştirilen aydınlatma sistemleri ile sağlanmıştır. Parlak seramik zemin döşemesine karşılık; tekstil malzemelerinin dokusunun ışığı emme özelliği ile bütünlük sağlanmıştır. Lobi ve yemek alanında aynı/benzer zemin ve yüzey kaplamaları mekanlar arasındaki bağlantıyı vurgulamaktadır, böylece bütünlük algısı kuvvetlendirilmiştir.

Tablo 4. Cornelia Diamond Golf Resort Spa ana restoran analizi

ANA RESTORAN					
		Zemin	Duvar	Tavan	Bölücüler
ESTETİK	BİÇİM	Organik	Dikdörtgen kaplamalar	Organik	Dikdörtgen
	GÖRSEL ALGI	Vurgu	Süreklilik	Şekil-zemin	Süreklilik
	İŞİK	Yansıma	Doğal (açıklıklar)	Doğal, yapay (led)	-----
	RENK	Kahverengi	Beyaz, Kahverengi	Beyaz, kahverengi	Kahverengi
	DOKU	Mat, sert yüzey	Mat, sert yüzey	Mat, sert yüzey	Mat, sert yüzey
	MALZEME	Seramik	Boya, seramik	Alçıpan, ahşap	Kompozit ahşap
İŞLEV	DONATI	Servis tezgahları, masalar ve oturma elemanları.			
	ORGANİZASYON	Self servis ve oturma alanlarını içerir.			
	MEK. İLİŞKİLERİ	Birincil: Düşey sirkülasyon, 4. yatak katı			
ANLAM	FENOMENOLOJİ	Ahşap öğelerinin yoğunlukta olması, manzaraya hakim olması ve doğal ışık almasıyla "sakinlik" çağrıştırır.			
	REKREASYON	Yemek yeme eylemi ile birlikte sosyalleşme mekanı olarak da kullanılır.			
	TİCARİ	Daha çok konaklama yapan müşterilere yöneliktir ve mekan tasarımı otel seçim kriterleri arasındadır.			

Spa Alanı

İki katlı sağlık alanı, kapalı havuz, masaj alanları, hamam ve sauna gibi işlevler barındırmaktadır. Özellikle rekreasyonun dinlenme yönünde faydası dolayısıyla kullanılan bu alanlardaki mekan tasarımları da, “temizlik” “doğallık” “rahatlama” “sakinlik” “huzur” kavramları üzerinden tasarlanmıştır. Sağlık mekanına geçiş köprüsünden itibaren, dolaşım alanlarında kullanılan ahşap öğeler ve ışıklandırma, bahsedilen kavramları vurgulamaktadır. (Tablo 5) Yapıda genellikle renk olarak kullanılmış olan ahşap/ağaç, yüzey kaplaması olarak bu mekanda da kullanılmasının yanında; doğal haliyle de bir mekan tasarım öğesi olarak yer almaktadır. Masaj bölümü; birçok farklı masajın uygulanabildiği ve yine ortak bir dinlenme alanının oluşturulduğu bölümdür. Bu mekanlarda da ahşap ve kahverengi kullanımı yoğunluktadır.

Işıklandırmanın minimum düzeyde oluşturulduğu masaj alanlarında da kullanıcıda “doğallık” “temizlik” “sakinlik” “huzur” gibi kavramlar üzerinden dinlenme aktivitesi sunulmaktadır.

Tablo 5. Cornelia Diamond Golf Resort Spa alanı analizi

SPA ALANI				
	Zemin	Duvar	Tavan	Bölücüler
ESTETİK	BIÇİM	Organik	Dikdörtgen kaplamalar	Organik
	GÖRSEL ALGI	Vurgu	Süreklilik	Şekil-zemin
	İŞİK	Yansıma	Doğal (açıklıklar)	Doğal, yapay (led)
	RENK	Kahverengi	Beyaz, Kahverengi	Kahverengi
	DOKU	Mat, sert yüzey	Mat, sert yüzey	Mat, sert yüzey
	MALZEME	Seramik	Boya, seramik	Alçıpan, ahşap
İŞLEV	DONATI	Karşılama bankosu, oturma elemanları, masaj ve dinlenme yatakları, servis tezgahları, havuzlar.		
	ORGANİZASYON	Karşılama, kapalı havuz, masaj, hamam, sauna, cilt bakımı, dinlenme alanlarını barındırır.		
	MEK. İLİŞKİLERİ	Birincil: Lobi, lobi bar, düşey sirkülasyon		
ANLAMI	FENOMENOLOJİ	Ahşap renginin yoğunlukta kullanımıyla "sakinlik" çağrıştırır.		
	REKREASYON	Dinlenme eylemi üzerinden, fiziksel faydalara yönelik kullanılır.		
	TİCARİ	Sunulan hizmet ve mekan tasarım özellikleri ile tercih edilme yönünden ticari katkısı bulunmaktadır.		

Kongre Alanı

Otelin rekreasyon bağlamında ana fonksiyonlarından biri de 2000 kişilik kongre alanıdır. Mekanlar işlevleri dolayısıyla otelde konaklama yapmayacak kişilerin de alanı kullanımına olanak sağlamaktadır. Bu nedenle lobi alanından kongre alanına giriş birincil ilişkide çözülmüş, böylece yapıyı yalnızca toplantı amaçlı kullanan müşterilerin dolaşımı kısıtlanmış, sirkülasyon fazlalığından ve mekanlar içindeki gereksiz kalabalıktan kaçınılmıştır. (Tablo 6) Toplantı salonları iç mekanlarında da açık renk ve ahşap kullanımı dikkat çekmektedir. Ayrıca Cornelia renklerinden olan kırmızı toplantı salonlarında hem zemin rengine hem de oturma elemanlarının tekstil malzemelerinin rengine kendini göstermektedir. Bu da yapı genelinde mekanlar arasındaki bütünlük, süreklilik gibi algıları kuvvetlendirmektedir. Ortamdaki akustik dengeyi sağlamak adına zemin döşemesi, diğer mekanlardan farklı olarak halı ile kaplanmıştır. Yapay aydınlatma sarkıt elemanlar ve asma tavanlar arasındaki led sistemlerle sağlanmaktadır. Mekan tasarım özelliklerinin yanında bu tür alanlarda teknik donanımlar da önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır, buna bağlı olarak her salonda boyutlara uygun sunum ekranları ve ses sistemleri bulunmaktadır.

Tablo 6. Cornelia Diamond Golf Resort Spa kongre alanı analizi

KONGRE ALANI				
	Zemin	Duvar	Tavan	Bölücüler
ESTETİK	BIÇİM	Dikdörtgen, kare	Dikdörtgen kaplamalar	Dikdörtgen, kare
	GÖRSEL ALGI	Süreklilik	Tekrar	Şekil-zemin, tekrar
	İŞİK	Yapay (led)	Yapay (sarkıt, led)	Yapay (led)
	RENK	Kırmızı (desenli)	Kahverengi	Beyaz
	DOKU	Mat, yumuşak	Mat, sert yüzey	Mat, sert yüzey
	MALZEME	Halı	Kompozit ahşap	Alçıpan
İŞLEV	DONATI	Sunum kürsüleri, oturma elemanları ve masalar, ses ve görüntü sistemleri.		
	ORGANİZASYON	Toplantı salonlarının hepsi ortak fuayeye açılır. Mekanlar gerektiğinde bölünelebilmektedir.		
	MEK. İLİŞKİLERİ	Birincil: Lobi, lobi bar, düşey sirkülasyon		
ANLAMI	FENOMENOLOJİ	Atmosfer içindeki koyu tonlar "ciddi" açık tonlar ise "ferah" kavramlarına vurgu yapmaktadır.		
	REKREASYON	Toplantı amaçlı kullanılan mekan hem mesleki hem de sosyal aktivitelere olanak sağlamaktadır.		
	TİCARİ	Mekan tasarımı kalabalık organizasyonlar, toplantılar için otel seçim kriterleri arasındadır.		

Golf Alanı

Fundalık saha içindeki yapay yükselti ve göller, hem golf deneyimi için hem de çevrenin kullanıcı üzerinde oluşturduğu görsel algı için önemli öğelerdir. (Tablo 7) Yeşil dokunun su öğeleri ile birlikte kullanımı, Zumphor'un bahsettiği doğal malzeme kullanımının insan üzerindeki etkisini kuvvetlendirir. Yapay çevrenin yapay malzemeler kullanılan çeşitlerine karşın golf sahaları insan eliyle oluşturulmuş bir doğal çevre durumundadır.

Tablo 7. Cornelia Diamond Golf Resort Spa golf alanı analizi

GOLF ALANI					
ESTETİK		Zemin	Sınırlayıcılar	Üst Örtü	Bölücüler
	BİÇİM	Organik	Dikdörtgen	-----	Ağaçlıklar ve göl alanları
	GÖRSEL ALGI	Süreklilik	Süreklilik		Süreklilik
	İŞİK	-----	-----	Doğal	-----
	RENK	Yeşil ve mavi tonları	Yeşil tonları	Mavi tonları	Yeşil tonları
	DOKU	Mat yumuşak doğal	Mat sert geçirgen yüzey	Yumuşak	Mat sert doğal
	MALZEME	Doğal çim	Tel örgü	-----	Ağaçlıklar ve göl alanları
İŞLEV	DONATI	Saha içerisinde belirli alanlarda konumlandırılmış servis ve oturma elemanları. Golf delik sistemleri.			
	ORGANİZASYON	Serbest. Alanları bölümlemek için göller ve ağaçlık alanlar oluşturulmuştur.			
	MEK. İLİŞKİLERİ	Birincil: Golf binası			
ANLAM	FENOMENOLOJİ	Doğal mekan içinde bulunmak ve su etkisiyle "sakinlik" algısı oluşturmaktadır.			
	REKREASYON	Spor aktivitesi ile hem psikolojik ve sosyal hem de fiziksel katkı sağlamaktadır.			
	TİCARİ	Saha özelliklerinin elverişliliği ile otel seçim kriterleri arasındadır.			

Plaj Alanı

12 500 mt² kum plaj ve 1 150 mt² iskele alanına sahip olan deniz kullanımına yönelik rekreasyon alanıdır. (Tablo 8) Plaj gölgeleme elemanlarında beyaz renkli hareketli formlar kullanılırken, iskele alanında Cornelia renklerinden biri olan kırmızı ve geometrik formlar kullanılmıştır. Alanda izleme davranışı üzerinden dinlenme ve yüzmeye eyleminin yanı sıra çeşitli su sporları da yapılabilmektedir.

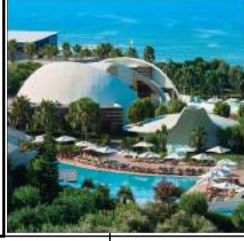
Tablo 8. Cornelia Diamond Golf Resort Spa plaj alanı analizi

PLAJ ALANI					
ESTETİK	BİÇİM	Dikdörtgen	Dikdörtgen	Organik, Dikdörtgen	Kare, dikdörtgen
	GÖRSEL ALGI	-----	Süreklilik	Süreklilik	-----
	İŞİK	-----	Doğal	Doğal	Doğal
	RENK	Kahverengi	Kahverengi	Beyaz / Kahverengi	Beyaz / Kahverengi
	DOKU	Mat sert / Yumuşak	Mat sert geçirgen	Sert	Sert
	MALZEME	Doğal ahşap / Kum	Metal, tekstil	Pvc / Ahşap	Ahşap
İŞLEV	DONATI	Şezlonglar, güneş kırıcılar ve çardaklar. İskele bar'da servis tezgahları ve depolamalar.			
	ORGANİZASYON	Plaj ve iskele alanı ana binaya bir yürüyüş yolu ile bağlanmıştır.			
	MEK. İLİŞKİLERİ	Birincil: Havuz ve aqua park alanı			
ANLAM	FENOMENOLOJİ	Doğal mekan içinde bulunmak ve su etkisiyle "sakinlik" algısı oluşturmaktadır.			
	REKREASYON	Eğlenme ve dinlenme aktivitesi ile hem psikolojik ve sosyal hem de fiziksel katkı sağlamaktadır.			
	TİCARİ	Kumsal özelliklerinin elverişliliği ile otel seçim kriterleri arasındadır.			

Havuz Alanları

Tatil amaçlı konaklama yapılarında hem önemli bir rekreasyon ögesi hem de önemli bir tercih sebebi olan havuzlar, su'nun insan üzerindeki dinlendirici etkisini temel alır. Bunun yanında havuzlara birlikte kullanılan oyuncaklar ve farklı sporlarla su yalnızca bir dinlenme değil aynı zamanda bir eğlenme aracı haline de gelmektedir. (Tablo 9) Cornelia Diamond Golf Spa Resort ana bina kütesinin deniz manzarasına yönelen bölümünün çevresi süs havuzları ile çevrelenmiştir. Böylece havuz alanları yalnızca yüzme eylemi üzerinden değil, görsel bir öge olarak da kullanılmıştır. Bu süs havuzlarından, kot farkı sebebiyle aşağıya akan sular yüzme havuzuna dolmakta, bu durum yapay bir şelale görünümüne sebep olmaktadır. Gece ışıklandırması ile de bu şelale görünümü görsel bir dinamizm oluşturmaktadır.

Tablo 9. Cornelia Diamond Golf Spa Resort havuz alanları analizi

HAUZLAR				
	Zemin	Sınırlayıcılar	Üst Örtü	Bölücüler
ESTETİK	BİÇİM	Organik	Organik	Kare
	GÖRSEL ALGI	-----	Süreklilik	Süreklilik
	İŞİK	Yansıma	Doğal	Doğal, yapay
	RENK	Mavi, yeşil, krem	Yeşil	Beyaz
	DOKU	Mat sert	Mat sert doğal	Mat yumuşak
	MALZEME	Seramik	Ağaçlıklar	Şemsiyeler
İŞLEV	DONATI	Havuz oyuncakları, şezlong ve şemsiyeler.		
	ORGANİZASYON	Serbest. Alanlar havuzların biçim ve ölçülerine bağlı olarak bölünmektedir.		
	MEK. İLİŞKİLERİ	Birincil: Lobi, lobi bar, mağazalar, düzey sirkülasyon İkincil: Kongre ve Spa alanları		
ANLAMI	FENOMENOLOJİ	Su öğeleri ve organik formlarla "dinamik" etki oluşturmaktadır.		
	REKREASYON	Spor aktivitesi ile hem psikolojik ve sosyal hem de fiziksel katkı sağlamaktadır.		
	TİCARİ	Havuzlar ve su oyunlarına elverişlilik ile otel seçim kriterleri arasındadır.		

Oluşturulan tablolarla görülmüştür ki; iç mekan rekreasyon alanları, Gestalt algı prensiplerine göre biçimsel özellikleri yönünden genel olarak organik formlara sahiptir. Organik formlar mekanın kendi sınırları ya da mekan içinde oluşturulan alanlarda kullanılabilmektedir.

Işık faktörüyle ilgili; rekreasyon alanları hem iç hem de dış mekanlarda doğal ve yapay aydınlatmanın birlikte kullanıldığı alanlardır ve mekanların işlevsel özelliklerine göre ışık tercihi belirlenebilir, çeşidi ve şiddeti değiştirilebilir. Renkler iç mekanlarda genel olarak beyaz, krem ve kahverengi tonları olarak kullanılmıştır. İç mekan renkleri giriş alanından kongre ve spa alanına kadar aynı ve ya benzer tonlarda kullanılmış, böylece mekanlar arası bütünlük oluşturulmuştur. Dış mekanlarda ise doğal çevreden kaynaklı yeşil tonları ve su öğelerinden kaynaklı mavi tonları baskındır. Dokusal özellikler malzemenin kendi özellikleri olmakla birlikte yapının iç mekan rekreasyon alanları genelinde sert dokuların kullanıldığı görülmektedir. Seramik gibi sert dokulu malzemeler dayanıklılık açısından iç mekanlarda oldukça fazla kullanılmaktadır. Dış mekanlarda ise doku yine sert olmakla birlikte, malzemelerin doğal olması sebebiyle daha yumuşak bir etki oluşturmaktadır. Malzeme seçimi, iç mekanlarda yine renk ve doku özellikleri gibi genel olarak aynı ve ya benzer malzemelere yönelik uygulanmıştır. Dış mekanlarda malzeme seçimi eylemlerin donatı özelliklerine bağlı kalmıştır. Örneğin havuz alanlarında teknik ihtiyaçlar ve malzeme gereklilikleri ön plana çıkarken; golf alanında çevreye müdahale en az olacak şekilde çözümlenmiştir.

Donatı çeşitleri eylem gerekliliğine ve yoğunluğuna göre belirlenmiştir. Organizasyon ve mekansal ilişkiler birbirleriyle ilişkili eylemler açısından mesafe olarak yakın olarak konumlandırılmıştır.

Fenomenolojik açıdan rekreasyon alanları olan genel mekanlar “yer” olarak ele alınmıştır. “Yer”in belirlenmesinde iç mekanlarda mekan tasarım elemanları rol oynarken, dış mekanlarda sınırlar rol oynamaktadır. Kullanılan ışık, renk, doku ve malzeme özellikleri, mekanın yalnızca görsel olarak değil anlamsal olarak da bütünlük oluşturmaları, böylece yapının bütün olarak anlamlandırılmasını sağlamaktadır. Rekreasyonel anlamda bu alanlar yapı genelinde birçok farklı aktivitenin yapılabilmesine olanak sağlamaktadır. Özellikle eğlenme ve dinlenme davranışı ile birlikte spor aktivitelerine yönelik işlev alanları hem kullanıcıya farklı alternatifler sunmakta hem de mekan tasarımı olarak bütünlük içinde bir arada bulunmaktadır. Ticari anlamda ele alındığında bu mekanların her biri tasarım özellikleri ile öncelikli olarak kullanıcının seçim kriterleri üzerinde etkilidir. Bunun yanında alanların kullanımı ve ekonomik getirileri kullanıcının konaklama yapısı yapmaması durumuna göre değişkenlik gösterebilmektedir.

SONUÇ

Mekan algısı tüm bu mekan bileşenleri ve özelliklerinin parça parça değil, Gestalt kuramında da bahsedildiği gibi bütüncül olarak algılanmasıdır. Kişi mekandaki herhangi bir elemanın biçimine, malzemesine, rengine ya da dokusuna dikkat etmeyebilir ancak mekanın bütüncül olarak içinde bulunduğunu, sınırlarını ve işlevlerini anlayabilir. Belirli kriterlere göre seçilmiş olan örnek konaklama yapısının analizinde, bu alanların mekan tasarımları, kendi içlerinde ve diğer mekanlarla bağlantısı ve mekan atmosferi ile ilgili kişiler üzerinde oluşturduğu mekan algısı üzerinden değerlendirilmiştir. Kullanıcıların mekan algısı aynı zamanda sosyo-kültürel ve psikolojik durumlarına da bağlı olmakla birlikte, bu çalışmada oluşturulan tablolarda ortaya çıkan formel verilere bağlı kalınmıştır.

Yapılan örnek analizi sonucunda görülmüştür ki, literatürde belirtilen mekansal öğeler, uygulama alanında da karşılık bulmakta ve iç mekanlar zeminler, duvarlar, tavanlar ve bölücülerle tanımlı alanlardan oluşurken, dış mekanlar zeminler, sınırlayıcılar, üst örtüler ve bölücülerle tanımlı alanlardan oluşmaktadır. Mekan algısının oluşturulmasında öncelikle bu elemanların nasıl biçimlendiği, ışık alma durumları, renkleri, dokuları ve malzemeleri önem kazanmaktadır. Ayrıca mekanın algılanmasında hem mekan içi organizasyon hem de diğer mekanlarla ilişkiler önemli faktörler olarak belirlenmektedir. İncelenen örnek konaklama yapısında, literatürde bahsedilen tüm bu faktörlerin uygulama alanında var oldukları son hallerinin belirlenmesi, çalışmanın sonucunu oluşturması açısından önemlidir. Bu nedenle rekreasyon alanları konaklama yapılarının inşa edilme sürecinde gerek mekan tasarımcıları gerek yatırım sahipleri gerek işletme yetkilileri tarafından oldukça önem taşımaktadır.

Oluşturulan tablolar hem kendi içlerinde oluşumlarının hem de yapı içinde konumlandırılışlarının belirlenmesi yönünden parçadan bütüne yöntemini içermektedir. Mekanların tabloda oluşturulan şekilde birçok farklı yönden ele alınması ve elde edilen verilere bağlı kalınarak yapı geneli hakkında bilgi edinilmesi, diğer konaklama yapılarının analizinde de kullanılacak bir yöntem olmakla birlikte, farklı işlevlerdeki yapılar üzerinde de inceleme yapmak amaçlı kullanılabilir. Herhangi bir yapının analiz edilmesinde kullanılacak olan bu yöntem; toplamda elde edilecek verilere göre bir yapının kendi içinde tutarlı olup olmadığı, mekanların birbirleriyle hem işlevsel hem biçimsel hem de anlamsal yönden bütünlük içerip içermediği; böylece tasarım kararlarının doğru olup olmadığı hakkında araştırmacılara bilgi sağlayabilir.

Mekan analizi konusunda ele alınabilecek birçok farklı yöntem bulunmaktadır. Bu yöntemlerden her biri kendi içlerinde tutarlı bilgiler içermekle birlikte bazı koşullarda karşıt görüşler de içerebilmektedir. Bu nedenle mekan analizi bir çok farklı yönden ele alınması gereken bir konudur. Sonuç olarak mekansal analiz, mekanın sınırlarını belirleyen elemanların fiziksel özellikleri ve bu özelliklerin ve mekanın işlevinin kişi üzerinde oluşturduğu duygusal karşılıklarla birlikte bütün olarak değerlendirilmelidir. Bu analiz yöntemlerinden herhangi biri tek başına bir mekanı analiz etmeye yeterli değildir.

KAYNAKÇA

- Aslan, Fűrüzan., Edanur Aslan., Ve Atilla Atik. (2015) "İç Mekanda Algı" İnönü Üniversitesi Sanat Ve Tasarım Dergisi 5.11 (2015): 139-151.
- Genç, Musa., Gül, Atilla., Akten, Murat ., Küçük, Volkan. (2000). "İsparta Kent İnsanının Rekreatyoneel Davranış Biçimleri", Peyzaj Mimarlığı Kongresi, 255-263.
- Gür, Şengül Öymen. (1996). "Mekan Örgütlenmesi", Trabzon: Gür Yayıncılık.
- Hasol, Doğan. (1990). "Mimarlık Sözlüğü", İstanbul: Yem yayınları.
- Hasol, Doğan. (2014) <http://www.doganhasol.net/tasarim-ve-mimarlik.html>
https://www.corneliareort.com/TR/Cornelia-Diamond-Luks-Golf-Resort-Spa-Oteli-Belek-Antalya/?gclid=CjwKCAjw2rjcBRBuEiwAheKeL6F03NugnBC22EK4QRpf7RSSpcfOgn5opnWkdALaxZRMYYa-H40o2hoCcNkQAvD_BwE
- Karakucuk, Suat. (1999). "Rekreatyone-Bos Zamanları Değerlendirme", Ankara: Bagirgan Yayımevi.
- Kılbaş, Şükran. (2001). "Rekreatyone-Boş Zamanı Değerlendirme", Adana: Anaca Yayınları.
- Olgaç, Özlem. (1997). "Sosyo-Kültürel Yapının Turizm Yapılarında Mekan Biçimlenmesine Etkisi", Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Pallasmaa, Juhani. (2005). "Tenin Gözleri: Mimarlık Ve Duyular", (Çeviren: A. Kılıç). İstanbul: Yem Yayınları.
- Tezcan, Mahmut. (1982). "Sosyolojik Açından Boş Zamanların Değerlendirilmesi", Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi.
- Ünal, İrem. (2003). "Yerleşim Bölgeleri Kıyı Şeridinin Rekreatif Amaçlı Yakın Çevre Tasarımına Bir Yaklaşım", Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ünlü, Feray.(2003). "Konaklama Yapılarının İç Mekan Biçimlenmesinde Kültürel Açından Tasarım-İletişim Ölçütlerine Bir Yaklaşım", Sanatta Yeterlik Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Zevi, Bruno. (2015). "Mimarlığı görebilmek" (Çeviren: A. Tümertekin). İstanbul: Daimon Yayınları.

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL MEDYADA ŞİDDET KAVRAMINA BAKIŞLARI

Dr. Nebiye KONUK
Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesi
nebiye.konuk@kisbu.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0002-2046-1133>

ÖZ

Şiddet kavramı konuşulan ya da gizlenen yanlarıyla toplumsal hayatın sorunlarından biri haline gelmiştir. Bu bağlamda, sosyal medya kullanım alışkanlıkları ile şiddet arasında bir ilişki olup olmadığı gündeme gelmektedir. Şüphesiz sanal ortamlar bireylerin kimliklerini tam olarak sergilemediği mecralardır. Ancak bununla birlikte sosyal medya kullanıcılarının eğilimleri, toplumsal hayatın dönüşümlerini gözlemlemek için iyi bir yorumlama verisi olarak gözükmektedir. Bu çalışmada Üniversite öğrencilerinin sosyal medya kullanım eğilimleri ile birlikte şiddeti nasıl tanımladıkları, sosyal medyada şiddet içerikli paylaşımlar gördüklerinde neler hissettikleri bir saha çalışmasıyla ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Şiddet, Medyada Şiddet, Sosyal Medyada Şiddet*

UNIVERSITY STUDENTS' VIEWS ON THE CONCEPT OF VIOLENCE IN SOCIAL MEDIA

ABSTRACT

The concept of violence has become one of the problems of social life with its spoken or hidden sides. In this context, whether there is a relationship between social media usage habits and violence comes into question. Undoubtedly, virtual environments are the media in which the identities of individuals can not be fully displayed. However, the trends of social media users appear to be a good interpretive data to observe the transformations of social life. In this study, a field study was conducted on how college students perceived violence along with their tendency to use social media and what they felt when they saw violent content sharing in social media.

Keywords: *Violence, Violence In Media, Violence In Social Media*

GİRİŞ

Yazı, ses ya da görüntü aracılığıyla, iletişim kurmayı sağlayan; gazete-dergi, radyo, televizyon, sinema ve film, internet, hypermedia, bilgisayar, video, haberleşme uydusu, frekans, kitap, slayt, mültivizyon, faks, tele-foto, radyo-foto, lifaks, telefon, v.b. kitle iletişim araçlarının tümü genel anlamda medya olarak adlandırılmaktadır (Kara, 2011: 3). Medya insanlar arasındaki iletişimi sağlamakla beraber, insan yaşamını önemli ölçüde etkiler ve hatta yönlendirir. Ulusal (2007: 61); görsel ve yazılı basında yer alan her türlü konu, öykü, film ve olayların verdikleri mesajlarla her kesimden insanın büyük ölçüde etkilendiğini savunmaktadır.

Sosyal medya ise içerik ve biçim olarak geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Sosyal medya; bloglar, mikro bloglar, sosyal ağlar, sosyal imlemeler, podcastler, wikiler, video paylaşım siteleri ve forumlar biçiminde karşımıza çıkmaktadır (Kılıç, 2015: 49). Başta çocuk ve gençlerin yoğun ilgisini çeken internet; önce gelişmiş ülkelerde, çok geçmeden 1990'ların ortalarından itibaren Türkiye'de kullanılmaya ve yaşam biçimini etkilemeye başlamıştır (Tuncer, 2001: 427). Zamanla kurulan ilişkiler dijitalleşirken, hızla gelişen dijital olgular bireylerin gündelik hayatının merkezini oluşturmaya başlamıştır. Bu olgulardan biri de sosyal medyadır (Güler, 2017: 502).

Sosyal medya; boş vakit değerlendirme, sohbet etme, bilgi alışverişi yapma, bilgiye erişme, gündemi
Submit Date: 19.02.2019, Acceptance Date: 08.06.2019, DOI NO: 10.7456/10903100/007 414

Research Article - This article was checked by Turnitin
Copyright © The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication

takip etme ve eğlenme amacıyla kullanılan bir araç haline gelmiş olmakla beraber, sosyal medya kullanıcıları; arkadaşlarıyla görüşmek, arkadaşlarının fotoğraflarına ve iletilerine bakmak, mesaj göndermek ve almak, eğlenmek, boş zamanını değerlendirmek, bilgiye erişmek, gündemi takip etmek için sosyal medyayı kullanmaktadır (Solmaz vd., 2013: 24). Sosyal medya kullanım amaçları arasında en önemli unsurunun iletişim olduğu, ancak boş zaman değerlendirme ve eğlence amaçlı kullanıldığı söylenebilir.

Sosyal medyanın yaşamımızdaki yeri hakkında yapılan bir araştırmada ortaya çıkan rakamsal değerlendirmelerde oldukça ilgi çekici verilere ulaşılmaktadır. 2015 yılı istatistiklerine göre; Dünya nüfusunun, %46'sı internet kullanıcısıdır. Dünya nüfusunun %31'i aktif olarak sosyal medyayı kullanmaktadır, Dünya nüfusunun %27'si mobil cihazlar üzerinden sosyal ağları kullanmaktadır, 2014 yılı ve 2015 yılı kıyaslandığında dünya üzerindeki internet kullanıcı sayısı yaklaşık %14'lük bir artış gösterirken, sosyal medyayı kullanıcıları %10'luk bir artış göstermiştir, Ülkelere göre internet kullanım oranları dünya ortalamasının %46 olduğu, internet kullanımında Türkiye, %58 ile 19.sıradadır. (Tuğlu, 2017: 18-19)

Türkiye için yayınlanan veriler ele alındığında Türkiye'de nüfusun %60'ı, yani 48 milyon kişi internete bağlanmaktadır. Raporda aktif sosyal medya kullanıcı sayısı olarak da 48 milyon olarak aktarılmakta fakat bu sayının tekil kullanım olmadığını belirtilmektedir. Türkiye'deki mobil kullanıcı sayısı 71 milyon iken, sosyal medyaya mobilden bağlanan kullanıcı sayısı ise 42 milyon'dur. Türkiye'de en çok kullanılan sosyal medya kanallarına bakıldığında; Youtube ve onu küçük bir fark ile Facebook takip etmektedir. Diğer popüler sosyal medya kanalları ise Instagram ve Twitter. 2015 yılında ikinci sırada yer alan Facebook Messenger ise geçtiğimiz yıl altıncı sıraya gerilemiştir. (<https://wearesocial.com/special-reports/digital-in-2017-global-overview>, Erişim tarihi: 09.01.2018; ayrıca <http://www.dijitalajanslar.com/internet-ve-sosyal-medya-kullanici-istatistikleri-2017/>, Erişim tarihi: 19.06.2019)

Şiddet ve Medya

Şiddet; tüm dünyada toplumların karşılaştığı, tartıştığı en önemli sorunlardan biridir. Medya ile şiddet ilişkisini değerlendirmeden önce bir kavram olarak şiddetin çerçevesini ele almak konumuz açısından önem arz etmektedir. Dünya Sağlık Örgütü şiddeti; 'sahip olunan fiziksel güç ya da kudretin, tehdit yoluyla ya da doğrudan kendine, bir başka insana, bir gruba ya da topluma karşı yaralanma, fizyolojik hasar, gelişme bozukluğu ya da gerilikle sonuçlanacak ya da sonuçlanma olasılığı yüksek bir biçimde uygulanması' olarak tanımlamaktadır. (<http://www.who.int/violenceprevention/approach/definition/en/>, Erişim Tarihi: 05.04.2017)

Şiddet çeşitli şekillerde ortaya çıkabilir ve şiddet olgusunu meydana çıkaran nedenler farklı kategorilerde de değerlendirilebilir. Şiddetin nedenlerini ortaya koymaya çalışan araştırmalarda; şiddetin bir tek nedenle ortaya çıkmayacağı, bir çok etmenin şiddet davranışını ortaya çıkmasına sebep olduğu hakkında çeşitli görüşler vardır. Şiddet davranışlarına neden olan etmenler; aile ve çevre, eğitim seviyesi ve medya olarak sıralanabilir (Haskan ve Yıldırım, 2012: 168). Şiddet, bir çok kategoride değerlendirildiğinde karmaşık ve çok boyutlu bir yapı ile karşımıza çıkmaktadır. Şiddeti ortaya çıkaran nedenlerin; bireyden başlayarak toplumu kapsayacak şekilde birçok kategoride değerlendirilebileceği, kişilerin şiddet mağduru veya şiddet uygulayıcısı olma durumlarını dahi etkilediğini söylemektedir (Özmen ve Küçük, 2013: 82). Bir başka deyişle şiddet, bireyden topluma, toplumdan bireye uzanmakta ve bu döngü şiddetin etkisini güçlendirmektedir.

Tüm dünyada en önemli toplumsal sorunlardan biri olarak tartışılan şiddet çeşitli şekillerde ortaya çıkabilir ve şiddeti doğuran nedenler farklı kategorilerde de değerlendirilebilir. Şiddetin uygulanış biçimlerine göre; fiziki, psikolojik, cinsel ve ekonomik şiddet olarak ele alınması mümkündür. Fiziksel şiddetin, Dünya Sağlık Örgütü'nce orta ve ağır olarak iki grupta toplandığı, orta derecede şiddetin, itme, sarsma, tokat atma, tartaklama gibi müdahaleleri kapsadığı; vurma, tekmeleme, boğazını sıkma, bıçak ya da silah kullanmanın ise ağır derecede fiziksel şiddet olarak değerlendirildiği söylenebilir.

(<http://www.who.int/violenceprevention/approach/definition/en/>, Erişim Tarihi: 19.06.2019)

Şiddet olgusunu etkileyen etmenler üzerine yapılan araştırmalarda; içgüdü, kişilik özellikleri, engellenme karşısında verilen tepki gibi kalıtsal etkenler, merkezi sinir sistemindeki iletiler, hormonlar, ayrıca dürtülerde artma ve bu dürtülerin içsel kontrolünde azalma gibi biyolojik etkenler ve kültürel etkenler, olarak sıralanmaktadır (Olgun-İzmirli, 2013: 3). Görüleceği gibi şiddet, psikolojik boyutlarıyla da tartışılabilir bir kavram olduğu gibi günlük hayata nüfuz etmiş, kültürel ve geleneksel boyutlar ile de karşımıza çıkabilmektedir. Aile yaşantısından atasözlerinde olumlanan/olumsuzlanan şiddet anlayışına kadar bir çok sosyal hadise şiddet ile ilişkilendirilebilecek durumdadır.

Medya ve şiddet ilişkisine gelindiğinde; bazı araştırmalarda medyanın şiddeti güçlendirdiği, bazılarında ise şiddet için medyanın tek faktör olarak ele alınmadığı görülebilir. Mesela Güleç ve diğerlerinin belirttiği gibi araştırmacılar, çocukların şiddet eğilimlerinde, medyadaki şiddet ögesi içeren programların etkileri konusunda ayrılmaktadırlar. Bir grup televizyonda yer alan şiddetin, izleyicilerin, özellikle de çocukları şiddet eğilimlerini arttırdığını savunurken, diğer grup ise şiddet davranışını artırmadığını söylemektedirler. Bazı araştırmacılar da, televizyonun şiddete yönlendirmede bir etken olduğunu, özendirdiğini ve artırdığını savunmaktadırlar (Güleç vd., 2012: 120).

Adak, medyada şiddetin araştırmacılar tarafından doğal, suni, gerçek ve varsayıma dayananlar olmak üzere kategorilere ayrıldığını söylemektedir. O'na göre; "Gerçek şiddet fiziksel ve psikik zarar verme amacına yöneliktir yada böyle bir zarar vermenin yarattığı etkilerin medya tarafından halka sunulması olarak tanımlanabilir. Varsayılan şiddet, bu tür davranışların bir ön koşul olarak medya tarafından halka sunulması demektir. Doğal şiddet, gerçek şiddet olaylarının medya tarafından gösterilmesi, suni şiddetse ise, örneğin çizgi filmlerle gösterilen, gerçek dışı şiddet türleridir. Bireysel şiddet, bir bireyin başka bir bireye yada canlı bir varlığa yada eşyaya karşı fiziksel yada ruhsal zarar verme amacıyla yaptığı girişimlere verilen genel ad olarak tarif edilebilir." (Adak, 2004: 30). İster gerçek ister varsayılan şiddet olsun şiddetin zarar verme amacı güdülen bir davranış olduğu açıktır.

Medyadaki şiddetin olumsuz etki yaratmadığını savunan araştırmacı ve kuramcılar, şiddet izlemenin agresif duyguları, deşarj etmek için bir fırsat olduğunu hatta şiddete başvurma olasılığını azaltarak, kişiye fayda sağladığını savunmuşlardır (İşçi, 2002: 49). Bazı araştırma sonuçlarına göre; televizyonda şiddet içeren programlar izleyen çocukların, gerçek yaşamda yapılan şiddet davranışlarına karşı hoşgörülü davranma eğiliminde olmadıkları belirlenmiştir (Yaşar ve Paksoy, 2011: 283-284). Pınar'ın belirttiği gibi, televizyonda ve sinemada gösterilen çizgi filmlerdeki şiddet, erkek çocukların eksikliklerini gidermeye yardımcı olabilir. Kız çocuklarında ise, korkusuz ve güçlü kadın rollerini örnek almaları kişilik gelişimlerini olumlu etkileyebilmektedir (Pınar, 2006: 36-37).

Her ne kadar medya bu yönüyle ele alınsa da şiddete eğilim açısından yapılan araştırmalarda görülmektedir ki, medyada yer alan şiddet, çocukluk döneminde izlendikten sonra, ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinde şiddet davranışının ortaya çıkmasını desteklemektedir. (Avcı ve Güçray, 2013: 1996). Medya ile fazlaca etkileşim, özellikle televizyon izleme, bazı psikososyal sorunlara yol açabilmekte, şiddete ve agresif davranışlara, okul başarısında düşmeye, öğrenme güçlüğüne, cinsel davranış sorunlarına, gece korkularına, anksiyete, depresyon ve uyku düzensizliklerine sebep olabilmektedir (Belviranlı vd., 2008: 191). Medya ile aşırı etkileşimin bu sonuçları şiddet ile ilişkilendirildiğinde olumsuz etkiler açıkça görülebilir.

Çocukların ilgi duydukları programlardaki şiddetin, ilerleyen yıllarda, erişkin bir birey olduğunda şiddete ve saldırgan davranışlara sebep olduğu söylenebilir. Avcı'nın da belirttiği gibi, şiddet davranışında en önemli unsur model alma davranışdır. Çocuklar televizyonda, internette, video oyunlarında, müzik kliplerinde izledikleri modeller tarafından pekiştirilmektedir. Çocuklar medyada resmedilen karakterleri rol model alabilmekte, ebeveynlerin, arkadaşların ve medyada yeralan karakterlerin başkalarına karşı saldırganlığını gözleyen çocuklar, saldırganlığın istenilen bir amacı elde etmede kullanılan kabul edilebilir ve etkili bir yöntem olduğunu öğrenebilmektedirler

Submit Date: 19.02.2019, Acceptance Date: 08.06.2019, DOI NO: 10.7456/10903100/007

416

Research Article - This article was checked by Turnitin

Copyright © The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication

Araştırmalarda, şiddet içerikli filmlerin, video oyunlarının gençlerde saldırgan ve şiddet davranışlarını arttıran önemli bir değişken olduğu belirtilmektedir. (Avcı, 2011: 3-4). Mesela, bir rol model olarak benimsendiği bilinen iki karakter üzerinden, yapılan bir araştırmada; çocuklara, dört hafta boyunca Batman ve Superman çizgi filmleri gösterilmiş ve yapılan değerlendirmede, saldırgan çizgi filmler izleyen çocuklarda hoşgörü ve kurallara uymanın azaldığı gözlemlenmiştir. Benzer şekilde İngiltere'de yapılan bir başka araştırmada 13-16 yaş grubu çocuklar ikiye ayrılmış, bir gruba 15 gün süreyle komik ve sosyal programlar, ikinci gruba ise şiddet içeren filmler, programlar izlettirilmiştir. Uygulanan testler sonucunda birinci grupta hoşgörü, tartışma, iletişim ve gülme düzeyinin; ikinci grupta ise sözel ve fiziksel saldırganlık düzeyinin yüksek olduğu saptanmıştır (Yaşar ve Paksoy, 2011: 282). Rol model sebebiyle çocuklar açısından medya ile temas çok açıdan tartışılmıştır çünkü bu etkileşim sosyal öğrenme ile de ilişkilidir.

Medyadaki ve özellikle televizyondaki şiddetin etkileri konusunda en bilenen Bandura ve arkadaşlarının sosyal öğrenme teorisine göre televizyonun sosyal davranışı etkilediği ileri sürülmektedir. Bandura ve arkadaşları medyanın bir modellik yapma etkisine sahip olup olmadığını araştırarak, insanların davranışlarına rehberlik eden içsel modellerde, sembollerini tecrübeye dönüştürmek için kullanabileceğinden söz etmektedir (Adak, 2004: 30). Böylece model alınan kahraman gerçek hayatta taklit edilmeye çalışılacaktır.

Türkoğlu'nun da belirttiği gibi, medya, şiddetin yaygınlaşmasında ve artmasında önemli bir rol oynamakta, gerek kadına yönelik şiddet gerekse işkence sahneleri, bazen özendirici olabilmekte bazen de kişilerin bilinç altına şiddet davranışı olarak yerleşmekte bazen de şiddete duyarsızlaştırabilmektedir. Şiddet sahneleri bireylerin bilinçaltına yerleşmektedir ve ayrıca bilişsel fonksiyonlarını henüz tamamlamamış, gerçek ile kurguyu ayırt edemeyen küçük yaşta çocukların sürekli tekrarlanan şiddet görüntülerinden etkilenebilecekleri gerçeği de unutulmamalıdır (Türkoğlu, 2014: 156). Şiddet sahnelerinden etkilenen bireyler farkında olmadan bilinçaltına yerleşmiş olduğu şiddet davranışını uygulayabilmektedir.

Şüphesiz medya bir bütün olarak düşünüldüğünde her türlü iletişim aracını kapsamaktadır. Basılı yayınlardan görsel yayınlara yayılan bir yelpaze niteliğindeki medya, değişen teknolojik gelişmeler ve internet araçlarıyla zenginleşmiştir. Bu noktada medya araçlarının türlerine göre kullanıcılarının da yeniden şekillendiği bir dönüşümden söz etmek mümkündür. Bu dönüşümde Y kuşağının geleneksel medyadan ziyade yeni medya araçlarını kullanmaya eğilimli olduğunu söylemek mümkündür. Y kuşağı (1981'den sonra doğanlar) olarak isimlendirilen kuşağın sosyal medya kullanımlarının ve sonuçlarının yorumlanması zaman alacak gibi gözükmektedir. Şöyle ki; Y kuşağı diğer kuşaklardan farklı olarak çok genç yaştan itibaren İnternet'e (ve diğer modern teknolojilere) yoğun bir şekilde maruz kalmıştır. Bununla birlikte, Y kuşağının yerleşik olabilecek sosyal medya kullanımı karşısında, değerleri ve tercihleri hakkında çok az şey bilinmektedir. Y kuşağının hedefleri, duyguları ve normları gibi geçici ve gelişen niteliklerin sosyal medya kullanımını nasıl etkilediğini ve sosyal medya kullanımından etkilenip etkilenmediğini araştıran çalışmalara da ihtiyaç vardır (Bolton vd., 2013: 257). Yeni medya araçlarını sıklıkla kullanan ve aynı zamanda araştırmanın örnekleminde yer alan üniversite öğrencileri gözönüne alındığında şiddet kavramını bu çerçevede yorumlama ihtiyacı hasıl olmaktadır.

Sosyal Medyada Şiddet

Medya şiddetine maruz kalmanın etkileri ile ilgili temel teorik ilkeler, internet ortamına ve dolayısıyla sosyal medyaya uygulanabilir gözükmektedir. Bugüne kadar, web tabanlı medya şiddetine maruziyetin saldırgan ve şiddet davranışlarını, tutumlarını, inançlarını ve duygularını nasıl etkilediğini gösteren az sayıda araştırma bulunmaktadır. Bununla birlikte, Web materyalinin görsel ve interaktif doğası nedeniyle, etkilerin diğer görsel ve interaktif medyaya çok benzer olması beklenebilir. Şiddet içeren Web materyalleri, video oyunları, film klipleri ve müzik videoları şeklinde sayılabilir (Anderson vd., 2003: 93). İnternet kaynaklı şiddet eğiliminin gün geçtikçe önemli bir konu haline gelmesi kaçınılmazdır.

Geleneksel medyanın birey ve toplum üzerindeki etkilerini yeni medya üzerine yapılan araştırmalarda da görmek mümkündür. Cinsiyet, heyecan arama, saldırganlık ve internet kullanımı ile şiddet içerikli medya araçlarının birbiriyle ilişkili olduğu; aile ve okuldan yabancılaşmaya doğru olumsuz sonuçlara yol açtığını savunan araştırmalar bulunmaktadır (Papacharissi 2008: 143'ten akt. Ayhan ve Çavuş, 2014: 41)

Dijital şiddet, klasik şiddet olgusunun bütün özelliklerini taşımakta, diğer şiddet türlerini uygulayan kişi hedefindeki kişi ile yüz yüze iken; dijital şiddet sohbet odaları, çevrimiçi duyuru panoları, web siteleri, çoklu video oyunları gibi sanal ortamlarda gerçekleşmektedir (Cebecioğlu ve Altıparmak, 2017: 424). Dijital ortamlarda ve sosyal medyada şiddet tıpkı gerçek hayatta olduğu gibi zarar verme üzerine kurulu tüm özellikleri bünyesinde barındırmaktadır.

Şiddet içeren oyunlar ise tartışılması gereken bir diğer konudur. Bilgi teknolojisinin baş döndürücü hızlı gelişmesiyle günlük hayatın ayrılmaz bir parçası haline gelen bilgisayar ve internette, en basit çocuk oyun siteleri ve pek çok dijital oyunlar, haber siteleri vb. hatta bu içerikleri sunabilecek kapasiteye sahip cep telefonları da yoğun şekilde şiddet unsurlarıyla insanların karşısına çıkmaktadır (Zorlu, 2016: 14). Bu oyunlarda kahramanların şiddet içeren davranışlarının model olarak kullanılabilecek olması, özellikle küçük yaştaki çocuklar için bir tehdit unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şiddet günümüzde toplumların hemen her kesimi üzerinde farklı şekillerde olumsuz tesirler meydana getirmektedir ancak çocuklar ve gençler açısından bu konu daha dikkatle ele alınmalıdır. Anderson ve Bushman (2002)'a göre; şiddet ve suçun etkileri ile insanları şiddet ve suça yönlendiren unsurlar üzerine yapılan bir çok bilimsel çalışmalar, çeşitli medya türlerindeki şiddet içerikli programların çocuklarda ve gençlerde şiddet içerikli davranışlara yönelimi artırdığını ortaya koymaktadır (Anderson ve Bushman, 2002'den akt.: Dolu vd., 2010: 55). Yapılan bir çok araştırma; özellikle çocukların ilgi duydukları programlarda işlenen şiddet davranışının, ilerleyen yıllarda kişideki şiddet ve saldırgan davranışını artırdığını ortaya koymaktadır.

Şiddet davranışı, çocukların televizyonda, internette, video oyunlarında, müzik kliplerinde izledikleri modeller tarafından pekiştirilmektedir. Şiddet içerikli filmlere, video oyunlarına ve müziğe maruz kalmak, gençlerde saldırgan ve şiddet davranışlarını arttıran önemli bir değişken olarak görülürken (Avcı, 2011: 3), sosyalleşeceği bir dönemde içine kapanmasına ve bencil davranmasına yol açtığı (Akdağ ve Cıngı, 2012: 685), şiddet içerikli bilgisayar oyunlarının saldırganlığı artırdığı, çocuğu acıya duyarsızlaştırdığı ve hayal ile gerçeği ayırt etme yeteneğinin bulanıklaştığı, internetteki şiddet içerikli oyunlarda gördükleri sahneleri canlandırarak arkadaşlarına ya da ailelerine zarar verebilecekleri tespit edilmiştir (Balkaya, 2014: 75). Sosyal medyada yer alan şiddet içerikli olayların genellikle çocuklar üzerinde etkisi olduğuna yönelik çalışmalar yer almasına karşın yetişkin bireylerin etkilendiğini de söylenmektedir (Altıntaş, 2017: 182). Özetle söylemek gerekirse, bilgisayar oyunları, sosyal medya kullanımı şiddet içerikli olduklarında çocuklara ve gençlere etki etmektedir. Ancak bu erişkinlerin etkilenmedikleri anlamını taşımamaktadır.

Dolu ve diğerlerine göre (2010: 59); Medyada şiddet görüntülerinin pek çok olumsuz etkisi olduğu gibi 'İştah etkisi' olarak adlandırılan; daha çok şiddet içerikli materyale ulaşma ve izleme isteğini arttırmasıdır. Sosyal medya kullanarak anlık olarak şöhret ve insanların ilgi odağı haline gelmesini sağlayan şiddet içerikli yayınların gittikçe yaygınlaştığını söylemek mümkündür. Sosyal iştah etkisi olarak tanımlanan bu etkiye bazı örnekler vermek gerekirse, sosyal medyada canlı yayında bir kişinin öldürülmesinin ardından, 2017 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nin Ohio eyaletinde "Facebook katili olarak" adlandırılan Steve Stephens sosyal medya aracılığıyla yaşlı bir kişiyi silahla öldürerek işlediği cinayetin videosunu yayınlamaya medyanın ve dünyanın yoğun ilgisini çekmiştir (<http://www.bbc.com/turkce/39635472/> Erişim Tarihi: 26.01.2018). Benzer bir biçimde Marmaris'te yaşayan 16 yaşındaki lise öğrencisi, tartıştığı babasını çift kırma av tüfeğiyle vurarak öldürmüş ve fotoğrafını çekip sosyal medyadan paylaşmıştır. (<https://www.cnnturk.com/turkiye/marmariste-vahset-lise-ogrencisi-babasini-oldurup-sosyal-medyadan-paylasti?page=1/> Erişim Tarihi: 26.01.2018). Diğer

bir örnekte Kayseri'de bunalıma girerek intihara kalkışan vatandaşı gören çevre sakinleri, sosyal medyadan canlı yayın yapmışlardır (<http://www.dailymotion.com/video/x68eky9>/Erişim Tarihi: 26.01.2018).

Facebook, zararlı içeriklerin kontrolü amacıyla dünyanın farklı ülkelerinde merkezler kurmuş, şiddet, nefret suçu ve mobbing barındıran içerikler bu merkezlerde, tam olarak bilinmeyen kriterlere göre silinmeye başlanmıştır. Bu görev Facebook tarafından genelde başka şirketlere verilmektedir. Facebook'un zararlı içeriklerini kontrol eden merkezinde görev alan Doç. Dr. Burcu Gültekin Punsmann, sanal ortamdaki şiddetin cinayet ve katliamlara 'esin kaynağı' olabildiğine dikkati çekmiştir. Şiddet göstergesi olarak küfürün sıkça kullanıldığını, Facebook'ta yaptıkları paylaşımların ne tür sonuçlar doğuracağını bilincinde olmayan gençlerin, psikolojik şiddet uygulamak üzere, üzme, rahatsızlık verme amaçlı paylaşımlar yaptığı da aktarılmaktadır. Facebook'un mobbing amaçlı olarak en çok gençler tarafından kullanıldığı belirtilmektedir (<https://www.memurlar.net/haber/722577/internetteki-siddet-cinayetleri-tetikliyor.html>, Erişim tarihi:18.01.2018).

Gerek medya araçlarında gerekse sosyal medyada şiddet başlığının *normalleştirme*, ve *duyarsızlaşma* kavramları ile de tartışılması bir gerekliliktir. Yumrukuz'un da belirttiği gibi şiddetin normal olarak algılanması, bir potansiyel üretmektedir; çünkü kullanıcılar şiddeti yayarak üretime dolaylı yoldan dâhil olmaktadır. Aynı zamanda şiddetin içselleştirilerek acıma, üzüme, öfkelenme, sevinme gibi duygulardan arınmayı sağlaması normalleşme sürecine katkıda bulunmaktadır. Şiddete karşı kayıtsız kalma, kişiye özgü değer yargılarının bilinçaltında meşrulaştırılması bireydeki ahlaki değerleri aşındıran eğilimler olarak gözükmektedir (Yumrukuz, 2017: 102). Normalleştirme ve duyarsızlaşmanın şiddet sarmalı olarak nitelendirebileceğimiz şiddeti öğrenme ve şiddeti uygulama uygulama döngüsündeki etkisi açısından önemli olduğu söylenmelidir. Normalleştirilen şiddet davranışı bazı durumlarda şiddetin tanımlamalarında kendisini göstermekte, karşılaşılan durumun şiddet olarak tanımlanmadığı dahi mümkün olabilmektedir.

Özetle, şiddet olumsuz tüm yönleriyle toplumda nasıl var oluyor ve tartışılıyor ise sosyal medyada da benzer biçimde şekil değiştirerek yer almaya başlamıştır. Şiddet görenlerin, izleyenlerin şiddet uygulamaya eğilimli olabileceği yönündeki yaklaşım, şiddetin öğrenilebilir, model alınarak uygulanabilir özellikleri gözönüne alındığında; sosyal medya üzerinden şiddet kavramının yeniden ele alınması bir gerekliliktir. Örnekler ile bahsedilen gerek cinayeti canlı yayında paylaşma, gerek intihar videosuna gösterilen ilgiden yola çıkarak, kişilerin bireysel olarak tatmin etmek istedikleri beğenilme arzusunu "şiddet, ile de beslemeye çalıştıkları" söylenebilir. Serumla verilen hastane pozları, şiddete uğramış insan ve hayvan resimlerini sıkça paylaşma bu duruma örnektir. Bu davranışın ortaya çıkarttığı en önemli sonuçlardan birisi araştırma sonuçlarında da tartışılacağı gibi 'şiddete karşı duyarsızlaşma, olabilecektir.

YÖNTEM

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin şiddet kavramını nasıl tanımladıkları anlaşılmaya çalışılmıştır. Şiddet kavramı tanımlanırken, hangi şiddet unsurlarının öne çıktığını belirlemek amaçlanmıştır. Aynı zamanda üniversite öğrencilerinin sosyal medyada şiddet içerikli paylaşımlar karşısında neler hissettikleri de öğrenilmeye çalışılmıştır. Bu yönüyle araştırma şiddet kavramı temelinde betimsel bir çalışmadır.

Araştırmanın Örnekleme

Araştırma, Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, Psikoloji, Hukuk ve İlahiyat bölümü öğrencilerinden toplam 142 kişilik bir örneklem ile 2018 yılının Nisan ayında yapılmıştır. Örnekleme katılan öğrenciler, gönüllülük esasına dayanarak çalışmaya dahil edilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Submit Date: 19.02.2019, Acceptance Date: 08.06.2019, DOI NO: 10.7456/10903100/007

419

Research Article - This article was checked by Turnitin

Copyright © The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication

Araştırmanın temel amacı olan şiddet kavramının nasıl tanımlandığının belirlenmesine uygun olarak ulusal ve uluslararası literatür taraması yapıldıktan sonra araştırmaya yönelik anket soruları geliştirilmiş, örnekleme yüz yüze anket uygulanmıştır. Araştırma soruları katılımcıların demografik özelliklerini belirlemeye yönelik soruları (Cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, doğum yeri vs.) sosyal medya kullanımlarına ilişkin bilgileri içermektedir. Üniversite öğrencilerinin şiddet kavramını nasıl tanımladıklarını öğrenmeye yönelik Dünya Sağlık Örgütü tarafından belirtilen şiddet türleri etrafında betimlemeler (Bkz. 1. 1. Şiddet ve Medya) 5'li likert ölçeğine göre hazırlanmış ve katılımcılardan derecelendirmeleri istenmiştir. Aynı zamanda şiddet içerikli paylaşımlar karşısında neler hissedildiği ve şiddete karşı genel yaklaşımları bazı ifadelerin ölçeklendirilmesi suretiyle anlaşılmaya çalışılmıştır. Anket verileri SPSS yardımıyla analiz edilmiştir. Katılımcı demografik özelliklerinin tanımlanması, frekanslar, yüzde hesaplamaları ve farklılık analizleri uygulanmıştır. Katılımcıların demografik değişkenlere göre sayılarının ve oranlarının bulunması, frekans dağılımları, bunların tablo ve grafikler ile gösterilmesinin yanı sıra çapraz tablolama ile farklılık analizleri yapılarak anket sonuçları değerlendirilmiştir.

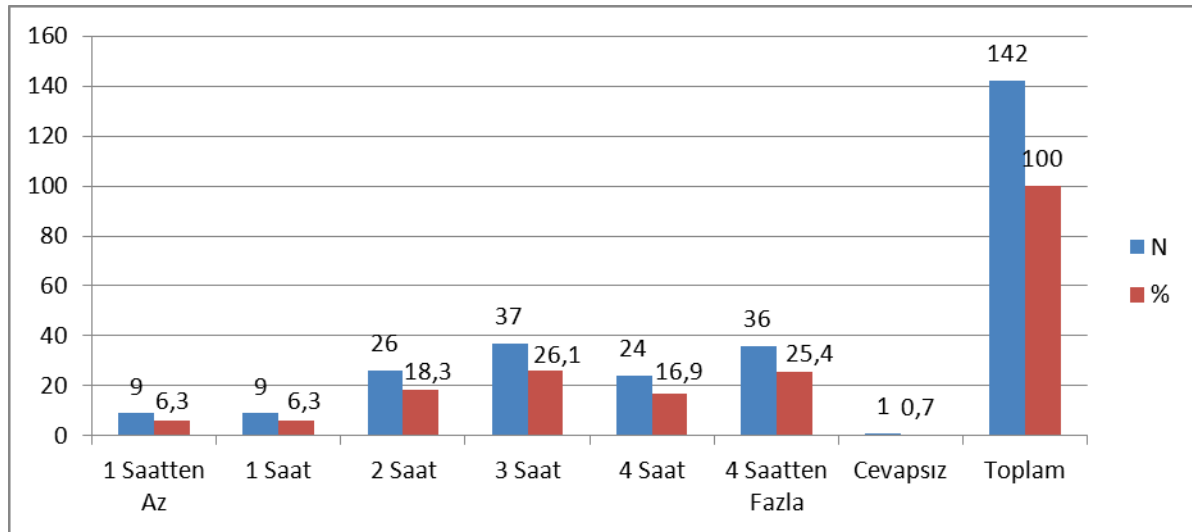
BULGULAR VE TARTIŞMA

Demografik Bilgiler

Ankete katılan 142 kişiden 70'i kadın (%49,6), 71'i ise (%50,4'ü) erkektir. Ankete katılanların yaş ortalaması 20,48'dir. En küçük yaş sınırı 18 (n=6), en büyük yaş sınırı ise 33'dür (n=1 kişi). En fazla katılımcının bulunduğu yaş grubu ise 21'dir. Toplam 42 kişi 21 yaşındadır. Ankete katılan 142 kişiden %7,7'si Diyarbakır doğumlu olup (n=11), ikinci sırada %6,3 ile Şanlıurfa gelmektedir (n=9). Örnekleme öne çıkan diğer doğum yerlerine bakıldığında; Adana (n=7), Konya (n=7), Hatay (n=6), Mardin (n=5), İstanbul (n=4), Kahramanmaraş (n=4), Antalya (n=3), Gaziantep (n=3), Siirt (n=3) doğum yerlerinin diğer doğum yerlerine göre daha fazla olduğu söylenebilir. Kıbrıs'ta eğitim gören öğrenciler, Türkiye'nin değişik şehirlerinden gelmektedirler. Örnekleme dahil olanların doğum yerlerine bakıldığında bu durum rahatlıkla görülmektedir. Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesinden seçilen örnekleme, 81 Psikoloji, 36 Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık, 6 Hukuk, 19 İlahiyat bölümü öğrencisi bulunmaktadır.

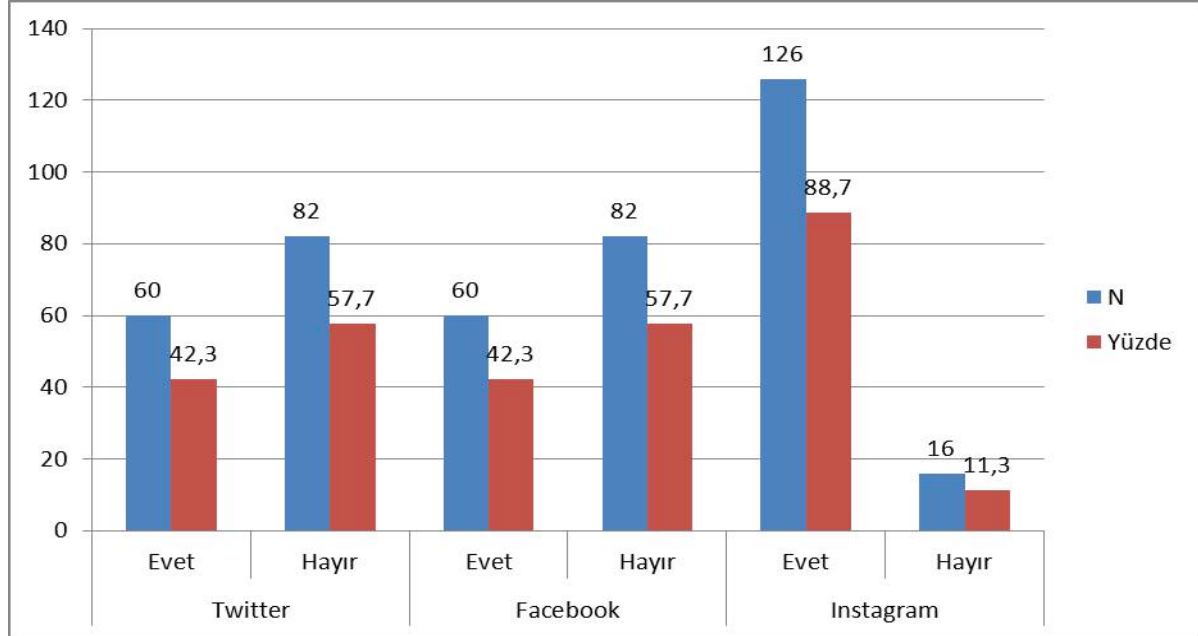
Örneklemedeki üniversite öğrencilerin sosyal medyada bir gün içerisinde geçirilen süre sorulmuştur. Üniversite öğrencileri genel olarak sosyal medyayı kullanmaktadır ve 1 saatten az sosyal medya kullanan öğrenci oranı % 6,3'tür. Yaklaşık olarak 3 saat sosyal medyada zaman harcayan öğrenci oranı % 26,1'dir. 4 saatten fazla süre ile sosyal medya kullanan öğrencilerin örneklemedeki oranı % 25,4'tür (Grafik: 1).

Grafik 1: Sosyal Medyada Geçirilen Süre

Ankete katılan 142 kişinin % 42,3'ü; birden fazla seçeneğin işaretlenebildiği “Hangi Sosyal Medya Araçlarını Kullanıyorsunuz” sorusuna Twitter ve Facebook şeklinde cevap vermişlerdir (n=60). Aynı sorunun cevabında örneklemin %88,7'si Instagram seçeneğini işaretlemiştir. Ankete katılan üniversite öğrencilerinin yaşı da dikkate alındığında Instagramın bir sosyal medya aracı olarak Facebook ve Twitter'a oranla daha sık kullanıldığını söylemek mümkündür. (Grafik: 2)

Grafik 2: Tercih Edilen Sosyal Medya Araçları

Sosyal Medya Kullanım Aracına Göre Şiddet Tanımlamaları

Cevaplayıcılara yöneltilen ifadeler doğrultusunda sosyal medya kullanım ve araçları yönelik verilere ulaşılmış olup sosyal medya kullanım aracına göre şiddet tanımlamaları boyutlandırılmıştır.

Tablo 3’de kullanılan sosyal medya aracı kullanım durumu ve şiddet denilince akla gelen ifadelere katılım durumları nicel olarak sunulmuştur. Kan, kaba söz, zorbalık, taciz, küfür, aşağılama ve bağırma vb. birçok ifadenin sosyal medya kullananlarda verilen değerlere baktığımızda Twitter kullanan 52 kişi “fiziksel darbe ve kuvvet” ifadesinin şiddeti çağrıştırdığını ifade etmektedir. Ayrıca Twitter kullanan kişilerin en çok bu kavramda yoğunlaştığı görülmektedir. Aynı zamanda Twitter kullanmayıp şiddet denilince aklınıza ne gelir sorusuna yönelik en çok tercih “fiziksel darbe ve kuvvet” ifadesine yönelik gerçekleşmiştir.

Ankete katılan Facebook kullanıcılarından 53 kişi “fiziksel darbe ve kuvvet” ifadesinin şiddeti çağrıştırdığını ifade etmektedir. Ayrıca Facebook kullanan kişilerin en çok bu kavramda yoğunlaştığı görülmektedir. Aynı zamanda Facebook kullanmayıp şiddet denilince aklınıza ne gelir sorusuna yönelik en çok tercih “fiziksel darbe ve kuvvet” ifadesine yönelik gerçekleşmiştir.

Ankete katılan Instagram kullanıcılarından 107 kişi “fiziksel darbe ve kuvvet” ifadesinin şiddeti çağrıştırdığını ifade etmektedir. Ayrıca Instagram kullanan kişilerin en çok bu kavramda yoğunlaştığı görülmektedir. Aynı zamanda Instagram kullanmayıp şiddet denilince aklınıza ne gelir sorusuna yönelik en çok tercih “fiziksel darbe ve kuvvet” ifadesine yönelik gerçekleşmiştir.

Yapılan analiz sonucuna göre, sosyal medya kullanıp kullanmama veya Twitter, Facebook, Instagram sosyal medya araçlarını kullanımı fark etmeksizin katılımcıların şiddet denilince çoğunluğu “fiziksel

darbe ve kuvvet” ifadesinin akla geldiğini ortaya koymaktadır. (Tablo:1)

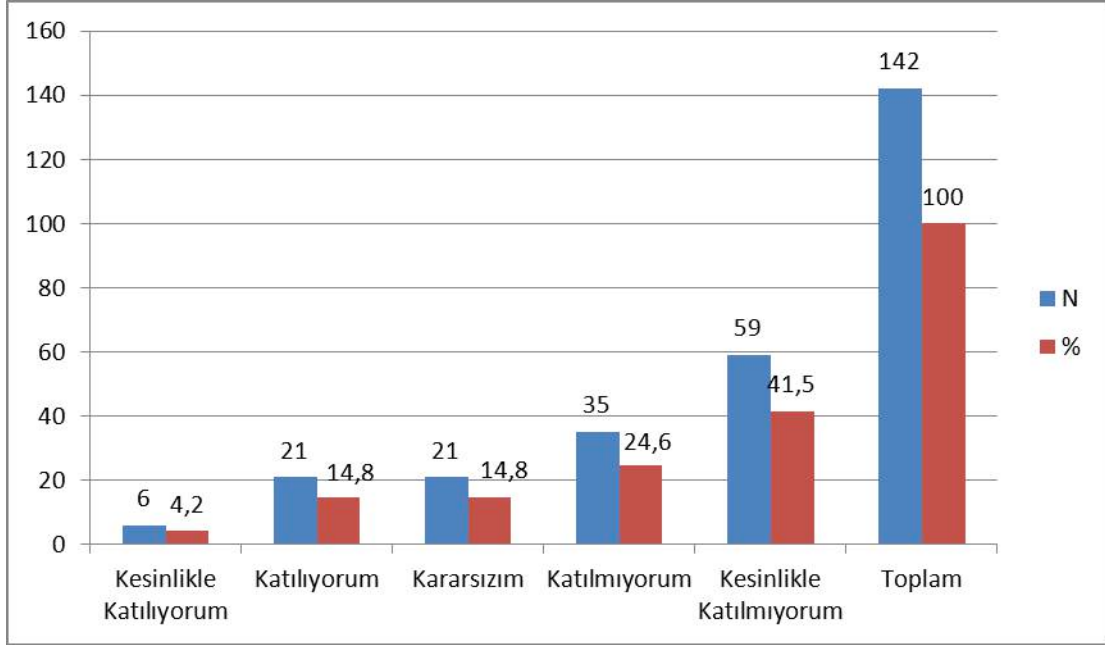
Tablo 1. Şiddet Kavramına Yönelik Betimlemeler

		Twitter		Facebook		Instagram	
		Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır
Kan	Evet	26	32	25	33	51	7
	Hayır	32	49	33	48	72	9
Kaba Söz	Evet	31	41	35	37	63	9
	Hayır	29	41	25	45	63	7
Zorbalık	Evet	44	55	50	49	89	10
	Hayır	16	27	10	33	37	6
Her Türlü Engelleme	Evet	29	31	25	35	53	7
	Hayır	31	51	35	47	73	9
Taciz	Evet	36	50	36	50	76	10
	Hayır	24	32	24	32	50	6
Fiziksel Darbe ve Kuvvet	Evet	52	69	53	68	107	14
	Hayır	8	13	7	14	19	2
Zayıflık	Evet	10	14	9	15	21	3
	Hayır	50	68	51	67	105	13
Küfür	Evet	34	48	43	39	73	9
	Hayır	26	34	17	43	53	7
Kızmak	Evet	19	26	27	18	40	5
	Hayır	41	56	33	64	86	11
Azarlanma	Evet	25	34	31	28	51	8
	Hayır	35	48	29	54	75	8
Baskı Kurulması	Evet	39	43	36	46	73	9
	Hayır	21	39	24	36	53	7
Aşağılama	Evet	28	37	29	36	57	8
	Hayır	32	45	31	46	69	8
Eğitimcinin Kızması	Evet	11	13	11	13	20	4
	Hayır	49	69	49	69	106	12
Bağırma	Evet	23	45	34	34	58	10
	Hayır	37	37	26	48	68	6
Başkası Tarafından Yaralanma	Evet	29	42	32	39	63	8
	Hayır	31	40	28	43	63	8
Alay Edilme	Evet	17	19	16	20	31	5
	Hayır	43	63	44	62	95	11
Kişilerin Duygularını İncitecek Söz Yada Davranış	Evet	31	43	31	43	65	9
	Hayır	29	39	29	39	61	7
Hoşlanılmayan Tarzda Hitap Edilme	Evet	17	26	20	23	38	5
	Hayır	43	56	40	59	88	11
Diğer	Evet	2	4	5	1	6	0
	Hayır	58	78	55	81	120	16

3.3 Sosyal Medyada Şiddet Hakkında Düşünceler

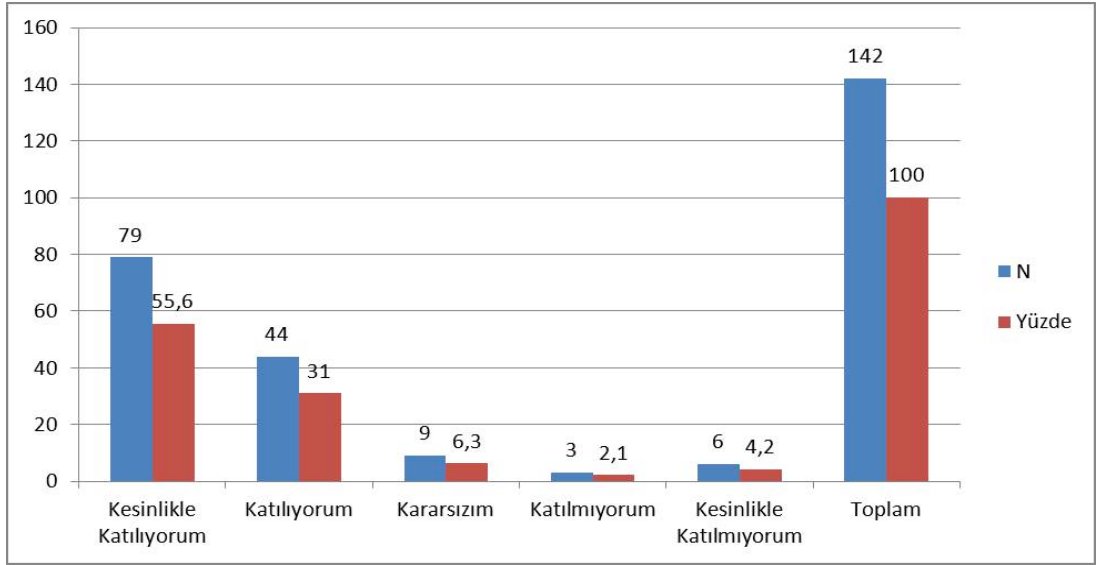
Tablo 4'te "sosyal medyada şiddet içerikli paylaşımlar ilgimi çeker" ifadesi 5'li likert ölçeğine göre yöneltildiğinde 94 kişi katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum seçeneklerini tercih etmiştir. Bu sonuç göstermektedir ki, sosyal medyada yer alan şiddet içerikli paylaşımlar katılımcıların çoğunluğunun ilgisini çekmemektedir. (Grafik :3)

Grafik 3. Sosyal Medyada Şiddet İçerikli Paylaşımlar İlgimi Çeke

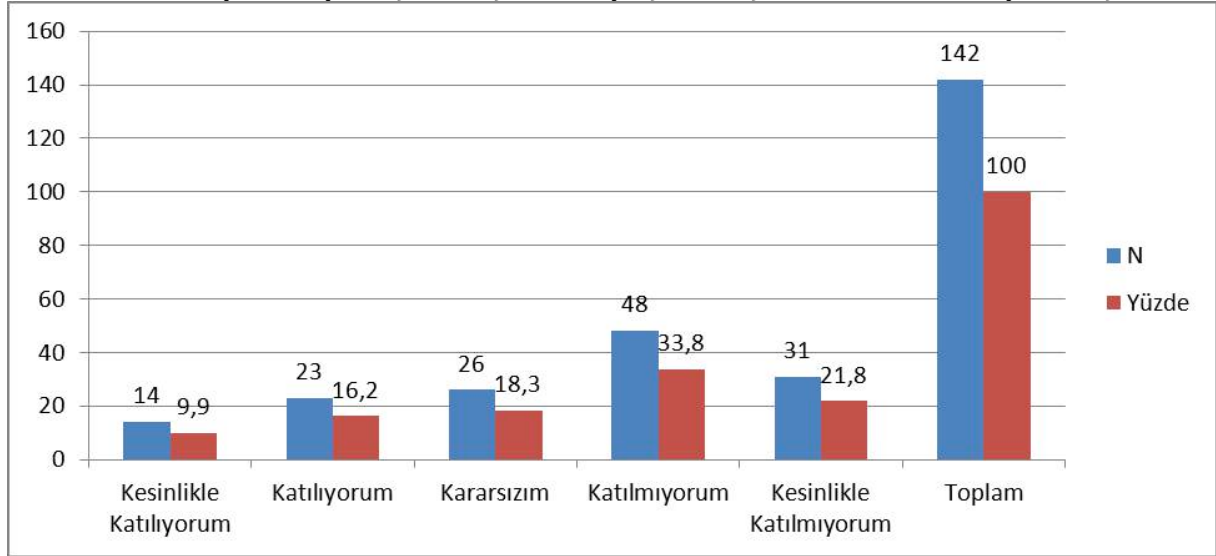
Grafik 4'de "şiddet içerikli paylaşımların gençleri şiddete yönelttiği inancındayım" ifadesi 5'li likert ölçeğine göre yöneltildiğinde kesinlikle katılan % 55,6'lık bir çoğunluğa işaret etmektedir. Aynı zamanda 44 kişinin de katılıyorum şeklinde cevap verdiği göz önüne alındığında, şiddet içerikli paylaşımların gençleri şiddete yönelttiği inancına sahip olanlar 123 kişidir. Şiddet içerikli paylaşımların gençlerde şiddeti artırdığına yönelik inancın çoğunlukta olmasına karşın bu soruya cevapsız kalındığı da görülmektedir. Şiddet içerikli paylaşımların gençleri şiddete yönelttiği inancındayım görüşüne 76 kişi kesinlikle katılıyorum, 44 kişi ise katılıyorum demiştir. Ankete katılanların çoğunluğu (%87,2) bu tarz paylaşımların gençleri şiddete yönelttiğine inanmaktadır. 1 kişi bu soruya cevap vermemiştir. (Grafik :4).

Grafik 4. Şiddet İçerikli Paylaşımların Gençleri Şiddete Yönelttiği İnancındayım

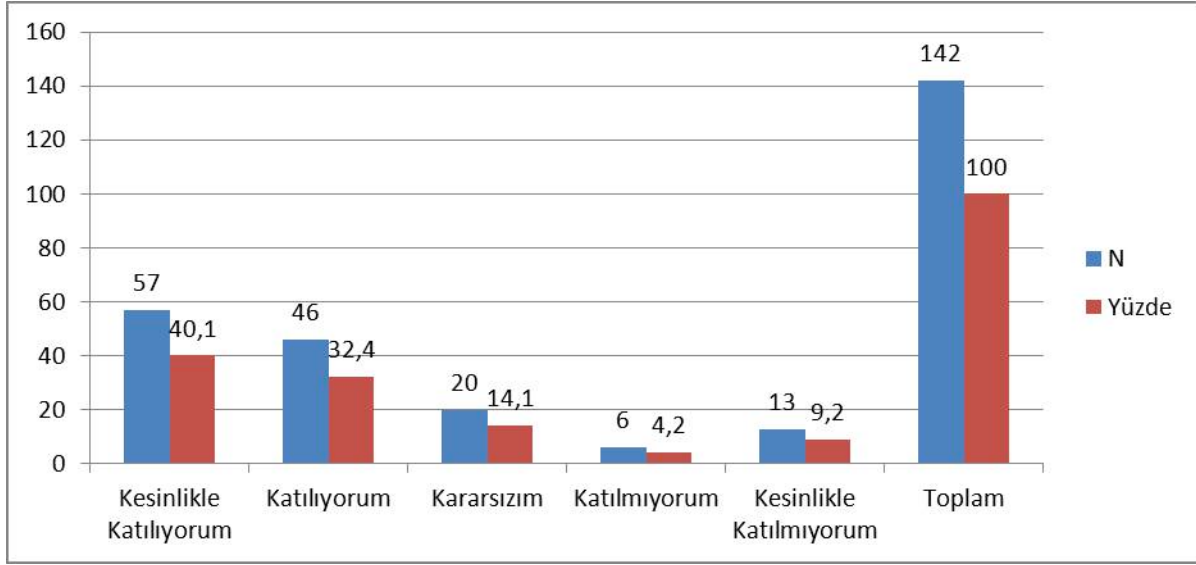
Grafik 5’de “sosyal medyada şiddet içerikli paylaşımları çok sık görünce duyarsızlaşıyorum” ifadesi 5’li likert ölçeğine göre yöneltildiğinde 48 kişi katılmıyorum şeklinde cevap verdiği görülmektedir. Aynı zamanda kesinlikle katılıyorum diyen 31 kişi de ele alındığında, sosyal medyada şiddet içerikli paylaşımları çok sık görünce duyarsızlaşıyorum ifadesinin %55,6 çoğunluğu ile kabul görmediği ifade edilebilmektedir (Grafik: 5).

Grafik 5: Sosyal Medyada Şiddet İçerikli Paylaşımları Çok Sık Görünce Duyarsızlaşıyorum

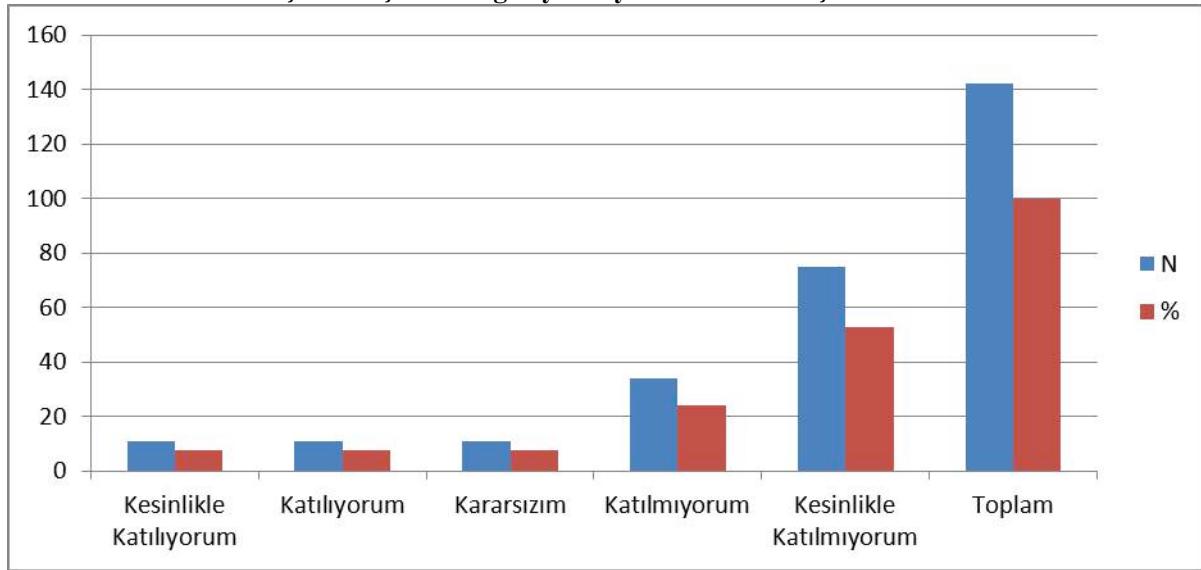
Grafik 6’da “bilgisayar oyunlarının gençleri şiddete yönelttiği inancındayım” ifadesi 5’li likert ölçeğine göre yöneltildiğinde kesinlikle katılıyorum %40,1 ve katılıyorum ise %32,4’dür. Sonuca bakıldığında, ankete katılanların %72,5 gibi büyük bir çoğunluğu bilgisayar oyunlarının gençleri şiddete yönelttiği inancına sahiptir (Grafik: 6).

Grafik 6: Bilgisayar Oyunlarının Gençleri Şiddete Yönelttiği İnancındayım

Grafik 7’de “şiddet içeren bilgisayar oyunlarını daha çok tercih ederim,, ifadesi 5’li likert ölçeğine göre yöneltildiğinde ankete katılan 142 kişiden 109’u kesinlikle katılmıyorum veya katılmıyorum seçeneklerini işaretleyerek şiddet içeren bilgisayar oyunlarını daha çok tercih ederim görüşünü desteklememiştir (Grafik: 7).

Grafik 7: Şiddet İçeren Bilgisayar Oyunlarını Daha Çok Tercih Ederim

3.4 Sosyal Medyada Şiddet İçerikli Paylaşımlar Karşısında Hissedilenler

Tablo 2’de ankete katılanların kullandığı sosyal medya aracı ve bu araçları kullanıp kullanmama durumuna göre bir sınıflandırma yapılarak “sosyal medyada şiddet içerikli bir görüntü, video ya da haberle karşılaştığınızda neler hissedersiniz” ifadesi boyutlandırılmıştır. Ankete katılan Twitter kullanıcılarının 45’i “üzülürüm” şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuç, sosyal medyada şiddet içerikli bir görüntü,video ya da haberle karşılaştığınızda neler hissedersiniz ifadesine yönelik verilen en yüksek çoğunluğu göstermektedir. Twitter kullanmayan kişilerinde cevabı üzüldüm yönünde gerçekleşmiştir.

Ankete katılan Facebook kullanıcılarının 43’ü “üzülürüm” şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuç, sosyal medyada şiddet içerikli bir görüntü,video ya da haberle karşılaştığınızda neler hissedersiniz ifadesine yönelik verilen en yüksek çoğunluğu göstermektedir. Facebook kullanmayan kişilerinde cevabı üzüldüm yönünde gerçekleşmiştir.

Ankete katılan Instagram kullanıcılarının 94’ü “üzülürüm” şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuç, sosyal medyada şiddet içerikli bir görüntü, video ya da haberle karşılaştığınızda neler hissedersiniz ifadesine yönelik verilen en yüksek çoğunluğu göstermektedir. Facebook kullanmayan kişilerinde cevabı üzüldürüm yönünde gerçekleşmiştir (Tablo: 2).

Tablo 2: Sosyal Medyada Şiddet İçerikli Bir Görüntü, Video ya da Haberle Karşılaştığınızda Neler Hissedersiniz?

		Twitter		Facebook		Instagram	
		Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır
Üzüldürüm	Evet	45	62	43	64	94	13
	Hayır	15	20	17	18	32	3
Korkarım	Evet	6	10	3	13	15	1
	Hayır	54	72	57	69	111	15
İntikam Almak İsterim	Evet	6	11	8	9	16	1
	Hayır	54	71	52	73	110	15
Kızarıyorum	Evet	33	46	32	47	74	5
	Hayır	27	36	28	35	52	11
Acıyım	Evet	18	37	28	27	47	8
	Hayır	42	45	32	55	79	8
Nefret Ederim	Evet	18	26	23	21	39	5
	Hayır	42	56	37	61	87	11
Zevk Duyarım	Evet	1	3	3	1	4	0
	Hayır	59	79	57	81	122	16
Utancı Duyarım	Evet	27	38	32	33	58	7
	Hayır	33	44	28	49	68	9
Heyecanlanırım	Evet	1	3	3	1	4	0
	Hayır	59	79	57	81	122	16
Kendimi Onun Yerine Koyarım	Evet	22	34	21	35	53	3
	Hayır	38	48	39	47	73	13
Sinirlenirim	Evet	33	51	39	45	76	8
	Hayır	27	31	21	37	50	8
Hakettiğini Düşünürüm	Evet	0	1	1	0	1	0
	Hayır	60	81	59	82	125	16
Diğer	Evet	2	4	1	5	4	2
	Hayır	58	78	59	77	122	14

Tablo 3’de ise “sosyal medyada şiddet içerikli paylaşımlar ilgimi çeker, şiddet içeren bilgisayar oyunlarını daha çok tercih ederim, şiddet içerikli paylaşımların gençleri şiddete yönelttiği inancındayım, sosyal medyada şiddet içerikli paylaşımları çok sık görünce duyarsızlaşıyorum, bilgisayar oyunlarının gençleri şiddete yönelttiği inancındayım” ifadeleri sosyal medya araçları ve sosyal medya araçlarının kullanılıp kullanılmaması durumuna göre sınıflandırılarak, bütünlüğü resmedecek şekilde ele alınmaktadır.

Sosyal medyada şiddet içerikli paylaşımlar ilgimi çeker ifadesine yönelik verilen cevaplarda Twitter, Facebook ve Instagram kullanıcıları ayırt edilmeksizin çoğunluğunun kesinlikle katılmıyorum şeklinde ifade ettiği görülmektedir.

Şiddet içeren bilgisayar oyunlarını daha çok tercih ederim ifadesine yönelik verilen cevaplarda Twitter, Facebook ve Instagram kullanıcıları ayırt edilmeksizin çoğunluğunun kesinlikle katılmıyorum şeklinde ifade ettiği görülmektedir.

Şiddet içerikli paylaşımların gençleri şiddete yönelttiği inancındayım ifadesine yönelik verilen cevaplarda Twitter, Facebook ve Instagram kullanıcıları ayırt edilmeksizin çoğunluğunun kesinlikle katılmıyorum şeklinde ifade ettiği görülmektedir. Ayrıca, şiddet içerikli paylaşımların gençleri şiddete yönelttiği inancındayım ifadesine katılmayan kişi sayısı diğerlerine göre daha düşüktür.

Sosyal medyada şiddet içerikli paylaşımları çok sık görünce duyarsızlaşıyorum ifadesine yönelik verilen cevaplarda Twitter, Facebook ve Instagram kullanıcıları ayırt edilmeksizin çoğunluğunun katılmıyorum şeklinde ifade ettiği görülmektedir.

Bilgisayar oyunlarının gençleri şiddete yönelttiği inancındayım ifadesine yönelik verilen cevaplarda Twitter, Facebook ve Instagram kullanıcıları ayırt edilmeksizin çoğunluğunun kesinlikle katılmıyorum şeklinde ifade ettiği görülmektedir. Ayrıca, bilgisayar oyunlarının gençleri şiddete yönelttiği inancındayım ifadesine katılmayan kişi sayısı diğerlerine göre daha düşüktür (Tablo:3).

Tablo 3: Sosyal Medya Kullanımı ve Şiddete Bakış Açısı

		Twitter		Facebook		Instagram	
		Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır
Sosyal medyada şiddet içerikli paylaşımlar ilgimi çeker	Kesinlikle Katılıyorum	3	3	0	6	5	1
	Katılıyorum	8	13	9	12	20	1
	Kararsızım	10	11	8	13	18	3
	Katılmıyorum	15	20	12	23	32	3
	Kesinlikle Katılmıyorum	24	35	31	28	51	8
Şiddet içeren bilgisayar oyunlarını daha çok tercih ederim	Kesinlikle Katılıyorum	4	7	6	5	9	2
	Katılıyorum	4	7	6	5	11	0
	Kararsızım	5	6	6	5	10	1
	Katılmıyorum	16	18	12	22	33	1
	Kesinlikle Katılmıyorum	31	44	30	45	63	12
Şiddet içerikli paylaşımların gençleri şiddete yönelttiği inancındayım	Kesinlikle Katılıyorum	38	41	31	48	65	14
	Katılıyorum	18	26	21	23	44	0
	Kararsızım	3	6	6	3	9	0
	Katılmıyorum	0	3	1	2	3	0
	Kesinlikle Katılmıyorum	1	5	0	6	4	2
Sosyal medyada şiddet içerikli paylaşımları çok sık görünce duyarsızlaşıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	7	7	7	7	13	1
	Katılıyorum	12	11	11	12	22	1
	Kararsızım	16	10	9	17	21	5
	Katılmıyorum	17	31	24	24	44	4
	Kesinlikle Katılmıyorum	8	23	9	22	26	5
Bilgisayar oyunlarının gençleri şiddete yönelttiği inancındayım	Kesinlikle Katılıyorum	22	35	22	35	46	11
	Katılıyorum	21	25	20	26	45	1
	Kararsızım	8	12	9	11	18	2
	Katılmıyorum	4	2	4	2	6	0

		Twitter		Facebook		Instagram	
		Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır
Sosyal medyada şiddet içerikli paylaşımlar ilgimi çeker	Kesinlikle Katılıyorum	3	3	0	6	5	1
	Katılıyorum	8	13	9	12	20	1
	Kararsızım	10	11	8	13	18	3
	Katılmıyorum	15	20	12	23	32	3
	Kesinlikle Katılmıyorum	24	35	31	28	51	8
Şiddet içeren bilgisayar oyunlarını daha çok tercih ederim	Kesinlikle Katılıyorum	4	7	6	5	9	2
	Katılıyorum	4	7	6	5	11	0
	Kararsızım	5	6	6	5	10	1
	Katılmıyorum	16	18	12	22	33	1
	Kesinlikle Katılmıyorum	31	44	30	45	63	12
Şiddet içerikli paylaşımların gençleri şiddete yönelttiği inancındayım	Kesinlikle Katılıyorum	38	41	31	48	65	14
	Katılıyorum	18	26	21	23	44	0
	Kararsızım	3	6	6	3	9	0
	Katılmıyorum	0	3	1	2	3	0
	Kesinlikle Katılmıyorum	1	5	0	6	4	2
Sosyal medyada şiddet içerikli paylaşımları çok sık görünce duyarsızlaşıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	7	7	7	7	13	1
	Katılıyorum	12	11	11	12	22	1
	Kararsızım	16	10	9	17	21	5
	Katılmıyorum	17	31	24	24	44	4
	Kesinlikle Katılmıyorum	8	23	9	22	26	5
Bilgisayar oyunlarının gençleri şiddete yönelttiği inancındayım	Kesinlikle Katılıyorum	22	35	22	35	46	11
	Katılıyorum	21	25	20	26	45	1
	Kararsızım	8	12	9	11	18	2
	Katılmıyorum	4	2	4	2	6	0
	Kesinlikle Katılmıyorum	5	8	5	8	11	2

SONUÇ

Bir normalden sapma davranışı olarak şiddet, toplumsal hayatın içinde yer almakta, ancak çoğu zaman dile getirilemeyen yönleriyle problemleri bir alan olarak varlığını korumaktadır. Şöyle ki, toplumun gelenek, görenek, kültür birikimi içerisinde bazı davranış kalıpları şiddet tanımlaması içine dahi alınmamakta, geleneksel aktarımlar şiddetin algılanışını yönlendirmektedir. İster fiziksel şiddet olsun, isterse duygusal şiddet olsun, kaba kuvvete, gücünün güçsüzü ezme, otoritesini hissettirme isteğine dayalı patolojik bir davranış biçimi olduğu açıktır. Burada vurgulanması gereken nokta şiddet uygulama davranışının (ebeveyn, medya, sosyal medya) model alınarak uygulandığı gerçeğidir. Bu öğrenme ve aktarma biçimi şiddet tanımlamalarındaki çarpıklığı da şekillendirmektedir. Bazen evine para bırakmayan eş ekonomik şiddet uyguladığının bilincinde bile olmazken, sözlü şiddete maruz kalmanın normalleştirildiği ve şiddet olarak dahi algılanmadığı bir sosyal atmosfer oluşabilmektedir. Toplumsal patoloji olarak, şiddeti doğuran sebepleri anlama ve yorumlama bu noktada önem arz etmektedir.

Şiddet davranışının gerek geleneksel medya, gerekse yeni medya araçları ile ilişkilendirilerek anlaşılmasına çalışılmasının ardında; model alma davranışı, sosyal öğrenme teorisinde sözedilen şiddetin öğrenilebilir olması yer almaktadır. Ancak burada özellikle sosyal medya araçlarının tartışılmasında özel bir sebep bulunmaktadır. Bu araçlar kullanıcıların medya okur yazarlığı

konusunda zayıf düşmeleri sonucunda kontrolsüz bir şekilde paylaşımlar yaptıkları platformlar haline dönüşmektedir. Aynı zamanda kontrolsüz paylaşımlar ile karşı karşıya kalmak anlamı da taşıyan bu durum, şiddet kavramı ekseninde yeni tartışmaları gündeme taşımaktadır.

Bu maksatla araştırmada üniversite öğrencilerinin şiddet kavramını nasıl tanımladıklarına ışık tutmak amaçlanmıştır. Araştırmanın uygulandığı örnekleme yer alan üniversite öğrencileri ortalama olarak 2-4 saatlik bir süre sosyal medya kullandığını ifade etmiştir. Tercih edilen sosyal medya aracı daha çok Instagram olarak görülmektedir.

Kullanılan sosyal medya aracı farketmeksizin şiddet denilince; “fiziksel darbe ve kuvvet” ifadesi tercih edilmiş, yukarıda vurgulandığı gibi ‘kaba söz, zorbalık, taciz, küfür, aşağılama ve bağırma vb. birçok ifadeden daha önde bu betimleme yer almıştır. Bu sonuçla daha çok fiziksel şiddetin tanımlamalarda yer aldığını söylemek mümkündür. Örneklemin tamamı gözönüne alındığında; “kızmak”, “azarlanma”, “aşağılanma”, “alay edilme”, “aşağılayıcı hitap edilme” şeklindeki daha çok ‘psikolojik şiddet’ tasnifine uyan betimlemeleri daha az oranda tercih edilen tanımlama şekli olduğu da söylenmelidir. Bu noktada özellikle şiddete bakış açısının toplumsal şeklinin, sosyal medya kullanımına da yansdığından söz etmek gerekmektedir. Şöyle ki, fiziksel şiddet psikolojik şiddete oranla daha kolay tanımlanabilen bir şiddet türüdür. Bazı psikolojik şiddet türlerinin toplum içerisinde şiddet betimlemelerinde kullanılmadığı ve/veya psikolojik şiddet olduğu bilindiği halde dile getirilmediği durumlar düşünüldüğünde sosyal medya kullanıcılarının betimlemelerine de bu durumun yaansığını söylemek mümkündür.

Bir diğer araştırmaya sonucuna göre örnekleme yer alan üniversite öğrencileri şiddet içerikli paylaşımların ilgisini çekmediğini belirtmeleridir. Şiddet tanımlamaları gözönüne alındığında kullanıcıların sadece fiziksel şiddet içerikli paylaşımlara ilgi duymadıklarını söylemek mümkündür. Ayrıca sosyal medyada şiddet içerikli paylaşımlar gördüklerinde duyarsızlaştığını düşünen kitle örneklemin %25’ine tekabül etmektedir. Şiddete karşı duyarsızlaşmanın, şiddeti normalleştirmeye olumsuz katkısı düşünüldüğünde, bu sonuç başka çalışmalarda da araştırılmaya değer bir konu başlığı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Araştırma sonucuna göre üniversite öğrencileri; şiddet içerikli paylaşımların gençleri şiddete yönelttiği inancındadır, bilgisayar oyunlarının gençleri şiddete yönelttiğini düşünmektedirler. Sosyal medyada şiddet içerikli bir görüntü, video ya da haberle karşılaştığında Twitter, Facebook ve Instagram kullanıcısı olan üniversite öğrencileri olumsuz tepkilerini üzülme, kızmak, sinirlenmek etrafında yoğunlaştırmışlardır.

Sonuç olarak yapılan bu çalışmada Üniversite öğrencilerinin şiddet tanımlamalarında “fiziksel darbe ve kaba kuvvet” betimlemesinin daha sık kullanıldığı, şiddet içeren görüntülere daha çok “üzülme” tepkisinin verildiği, bilgisayar oyunlarının şiddete yönelttiği yönünde bir yaklaşım olduğu söylenebilir. Yapılacak yeni çalışmalarda şiddet içerikli paylaşımlar karşısında duyarlılık düzeyi (duyarsızlaşma) ele alınabilecek bir konu olarak görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Adak, N. (2004). *Bir Sosyalizasyon Aracı Olarak Televizyon ve Şiddet. Bilgi Dergisi*, 30, 27-38.
- Akdağ, M. ve Cıngı, M., (2012). *İnternet ve Sosyal Medyanın Çocukların Oyun Alışkanlıklarına Etkisi. 2nd International Symposium New Communication Technologies and Social Transformation. 2-4 Mayıs, Kırgızistan.*
- Altıntaş, M. (2017). *İnternet Medyası ve Şiddet: İnternette Sunulan Şiddet Haberlerinin Toplum Üzerindeki Etkisi. Erciyes İletişim Dergisi*, 5(1).
- Anderson, C. A., Berkowitz, L., Donnerstein, E., Huesmann, L. R., Johnson, J. D., Linz, D., & Wartella, E. (2003). *The Influence of Media Violence on Youth. Psychological science in the public interest*, 4(3), 81-110.
- Avcı, R. (2011). *Ebeveynler Arası Çatışma, Akran ve Medya Etkileri ile Ergenlerdeki Şiddet Davranışı Arasındaki İlişkiler: Şiddete Yönelik Tutumların Aracı Rolü. Çukurova Üniversitesi. Doktora Tezi.*

Submit Date: 19.02.2019, Acceptance Date: 08.06.2019, DOI NO: 10.7456/10903100/007

429

Research Article - This article was checked by Turnitin

Copyright © The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication

Adana.

Avcı, R. ve Güçray, S. S. (2013). *Ebeveynler Arası Çatışma, Akran ve Medya Etkileri ile Ergenlerdeki Şiddet Davranışı Arasındaki İlişkiler: Şiddete Yönelik Tutumların Aracı Rolü. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(4), 1995-2015.

Ayhan, B., & Çavuş, S. (2014). *İzleyici Araştırmalarında Değişim: Kullanımlar Ve Doyumlardan Bağımlılığa. Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 8(2), 32-60.

Balkaya Çetin, A. (2014). *Ergenlerin İnternet ve Problemler İnternet Kullanım Davranışlarının Bazı Psiko-Sosyal Özellikler Açısından İncelenmesi. Eskişehir Anadolu Üniversitesi. Doktora tezi. Eskişehir.*

Belviranlı, S., Ceritoğlu, K., Bilgin, Ç., Bayraktar, F., Bulut, H., Vaizoglu S. A. ve Güler, Ç. (2008). *Annelerin Televizyon İzleme Konusundaki Davranışları ve Akıllı İşaretler. TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 7(3), 191-198.

Bolton, R. N., Parasuraman, A., Hoefnagels, A., Migchels, N., Kabadayi, S., Gruber, T., ... & Solnet, D. (2013). *Understanding Generation Y and their use of social media: a review and research agenda. Journal of service management*, 24(3), 245-267.

Cebecioğlu, G. ve Altıparmak, İ. B. (2017). *Dijital Şiddet: Sosyal Paylaşım Ağları Üzerine Bir Araştırma. Sakarya University Journal of Education*, 7(2), 423-431.

Dolu, O., Büker, H. ve Uludağ, Ş. (2010). *Şiddet İçerikli Video Oyunlarının Çocuklar ve Gençler Üzerindeki Etkileri: Saldırganlık, Şiddet ve Suça Dair Bir Değerlendirme. Adli Bilimler Dergisi* 9 (4): 54-75

Güleç, H., Topaloğlu, M., Ünsal, D. ve Altıntaş, M. (2012). *Bir Kısır Döngü Olarak Şiddet. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(1), 112-137.

Güler, G. (2017). *Sosyal Medya Ortamında Şiddet Söylemi: Instagram'da Reina Saldırısı Yorumları. I. Uluslararası İletişimde Yeni Yönelimler Konferansı. 501-508.*

Haskan, Ö. ve Yıldırım, İ. (2012). *Şiddet Eğilimi Ölçeği'nin Geliştirilmesi. Eğitim ve Bilim*, 37(163), 165-177.

İşçibaş, Y. (2002). *Medyada Şiddet Konusunda Bazı Sorular. Kurgu Dergisi*, 19, 47-52.

Kara, T. (2011). *Görsel Medyanın Aile Bireyleri Üzerindeki Etkisi Üzerine Bir Araştırma. TÜİK Uzmanlık Tezi. Manisa.*

Kılıç, Ç. (2015). *Gündem Belirleme Kuramı Çerçevesinde Siyasal Karar Verme Sürecine Sosyal Medya Etkisinin İncelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul*

Olgun-İzmirli, G. (2013). *Isparta İli Gönen İlçesinde Yaşayan 15-49 Yaş Grubu Evli Kadınların Aile İçi Şiddete Maruz Kalma Sıklığı ve Aile İçi Şiddet Görmeye Sebep Olan Faktörler (Doctoral dissertation, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi: Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Isparta).*

Özgür, G., Yörükoğlu, G., & Baysan-Arabacı, L. (2011). *Lise Öğrencilerinin Şiddet Algıları, Şiddet Eğilim Düzeyleri ve Etkileyen Faktörler. Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 2(2), 53-60.

Özmen, F. ve Küçük, N. (2013). *İki ayrı zaman diliminde okulda şiddet durumu. Celal Bayar Üniversitesi Dergisi*. 11(2), 78-96.

Pınar, N. (2006). *Görsel Medya ve Şiddet Kültürünün Orta Öğretim Öğrencileri Üzerine Etkisi. Selçuk Üniversitesi, Yüksek lisans tezi. Konya.*

Solmaz, B., Tekin, G., Herzem, Z. ve Demir, M. (2013). *İnternet ve Sosyal Medya Kullanımı Üzerine Bir Uygulama. Selçuk İletişim* 7(4), 23-32.

Tuğlu, B. (2017). *Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Medyayı Kullanım Amaçları ve Sosyal Medya Kullanımlarına İlişkin Tutumları, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.*

Tuncer, N., (2001). *İnternet: Çocuk ve Yasalar. Türk Kütüphaneciliği*, 15(4), 427-435.

Türkoğlu, S. (2014). *Kadına Yönelik Şiddeti Özendiren Diziler Üzerine Etki Araştırması. Atatürk İletişim Dergisi*, (7), 143-160.

Ulusal, D. (2007). *Yazılı Basında Şiddet ve Şiddet İçerikli Haber Sunumunda Kadının Konumlandırılışı. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Kayseri*

Yaşar, M. ve Paksoy, İ. (2011). *Çizgi Filmlerdeki Saldırgan İçerikli Görüntülerin, Çocukların Serbest Oyunları Sırasındaki Saldırganlık Düzeylerine Etkisi. Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20 (2), 279-298.

Yumrukuz, Ö. (2017) *Şiddete Karşı Duyarsızlaşma ve Sosyal Medya İlişkisi Üzerine Bir İnceleme*. Marmara İletişim Dergisi, (28), 89-106.
Zorlu, Y. (2016). *Medyadaki Şiddet ve Etkileri*. Humanities Sciences (NWSAHS), 11(1), 13-32.

Elektronik Kaynaklar

<http://www.bbc.com/turkce/39635472/>, Erişim Tarihi: 26.01.2018.
<http://www.dailymotion.com/video/x68eky9/>, Erişim Tarihi: 26.01.2018.
<http://www.diken.com.tr/vur-vur-hosuma-gidiyor-diyen-mazlum-adli-oyuncaga-tepki-cocuklari-siddeti-ozendiriyor/>, Erişim Tarihi: 25.01.2018.
<http://www.hurriyet.com.tr/rizede-lisede-dehset-testere-bagimliysim/>, Erişim Tarihi: 25.01.2018.
<http://www.who.int/violenceprevention/approach/definition/en/>, Erişim Tarihi: 05.04.2017.
<https://www.cnnturk.com/turkiye/marmariste-vahset-lise-ogrencisi-babasini-oldurup-sosyal-medyadan-paylasti?page=1/>, Erişim Tarihi: 26.01.2018.
<http://www.muratkahraman.net/2009/12/rakamlarla-sosyal-medya-ve-2009.html>, Erişim Tarihi: 01.02.2018.
<https://wearesocial.com/special-reports/digital-in-2017-global-overview>, Erişim Tarihi: 09.01.2018.
<http://www.dijitalajanslar.com/internet-ve-sosyal-medya-kullanici-istatistikleri-2017/> Erişim Tarihi: 19.06.2019.
<http://www.who.int/violenceprevention/approach/definition/en/>, Erişim Tarihi: 05.04.2017.
<https://www.memurlar.net/haber/722577/internetteki-siddet-cinayetleri-tetikliyor.html>, Erişim tarihi: 18.01.2018.

EVİRİM-TASARIM İLİŞKİSİNİN KUSUR VE KUSURSUZLUK BAĞLAMINDA OKUNMASI

Doç. Özkal Barış ÖZTÜRK

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Mimarlık Fakültesi İç Mimarlık Bölümü

baris.ozturk@msgsu.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0001-7625-0661>

ÖZ

Tasarlayış ve oluş, matematiksel işleyişlerinin farklılığına rağmen eşleştirilmiş, böylelikle de yaratıcılık tanımlayışının tasarımcıya eklenmesi sağlanmıştır. Bu tanımlayış, kusursuz dünya fikri üzerinde köklenmiştir. Tasarım bir mikro dünya, tasarımcısı ise bir mikro yaratıcı haline gelmiş, bu mikro dünyadan payını alanlar ise bir çeşit öte mikro dünya ile ödüllendirilmişlerdir. Kusursuz dünya gibi kusursuz tasarım da kendi kusursuz cennetini vadetmeye başlamıştır. Evrimin kusur üzerinde ilerleyen yenilenme akışı, tasarımın kusursuzluğu savıyla çelişir hale getirilmiştir. Evrimsel denklemin kusurlu bir parçası olan insanın, tasarladıkları aracılığıyla oluşturduğu kusursuzluk simülasyonuna bakıldığında, tasarım nesnesinin de bir simulakr haline geldiğini kavramak olasıdır. Evrim ise kusursuzlaştırıldığı sanılan bu simulakrların sadece tenini yenilemek adına araçlaştırılmıştır. Tasarım fikri, kusursuzluğu nedeniyle ölüme mahkumken bedeni, kusurları nedeniyle evrimin yenilenme akışına teslim edilmiştir. Kusursuzluğun sonluluğu ile kusurun sanatlaşabilme potansiyeli arasında kalan tasarımcının yönelimi, varlığını da tanımlar hale gelecektir.

Anahtar Kelimeler: *Tasarım, Evrim, Kusur, Kusursuzluk*

ANALYZING THE EVOLUTION-DESIGN RELATIONSHIP IN THE CONTEXT OF IMPERFECTNESS AND PERFECTION

ABSTRACT

The acts of designing and becoming have been criticized despite the differences in the mathematical functioning they contain, and thereby it has been ensured that the definition of creativity is attached to the designer. This definition has been based on the idea of the perfect world. The design has become a micro-world, its designer has come a micro-creator, and those who got their shares from that micro-world have been rewarded with a kind of a trans-micro world. Like the perfect world, the perfect design has started to promise its own perfect paradise. The renewal flow of the evolution moving along the imperfection has become to be in conflict with the argument of the perfection of the design. When the simulation of perfection that is created by the human, as an imperfect part of the evolutionary equation, created through what he/she designed is taken into consideration, it is possible to comprehend that the object of design has become a simulacra. The evolution, on the other hand, instrumentalized these simulacras, which it is thought to perfectionalized, only to renew their skin. The idea of design has been handed over to the renewal flow of the evolution due to its body and imperfections, while it was condemned to death due to its perfection. The orientation of designer in-between the finiteness of the perfection and the potential of the imperfection to become art will start to define his/her existence as well.

Keywords: *Design, Evolution, Imperfection, Perfection*

GİRİŞ

Tasarlamak ve olmak fiilleri, barındırdıkları yeniyi inşa etme ortak ereği uyarınca düşünsel bir paydada buluşuyormuş gibi görünse de eylemsel bir dizge halinde ele alınıp okunmaya başlandıkları anda işleyiş matematiklerinin niteliğindeki kökten fark nedeniyle ayrılmaya başlayacaktır. Evren ölçeğinde var oluşun dinamikleri ile insan ölçeğinde varlardan bir var olmayana ulaşılması eyleminin hareket biçimi birbirinden kopacaktır.

“Bundan yaklaşık 3-4 milyar yıl önce evrensel bir piyango çekilmiş ve büyük bir olasılıkla en büyük ikramiye dünyaya isabet etmiştir. Bu, kendi benzerini üretebilen, çoğalabilen, yenilenebilen, değişebilen; fakat, ancak belirli koşullar altında niteliğini koruyabilen canlılığın ilk mayasıdır. Bu eşsiz öz, doğanın laboratuvarlarında 3-4 milyar yıl süreyle işlenmiş, dallandırılmış, çeşitlendirilmiş ve geçmiştekini göz önüne almazsak bugün yaşayan yaklaşık 700.000 civarında bitki, 1.500.000 civarında da hayvan türünün ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu gelişimin son halkası, kuşkusuz, araştırma yeteneğine sahip, soyut düşünebilen ve öğrendiklerini zamandaşlarına ve gelecek kuşaklara en etkin bir şekilde aktarabilen "insan" dır.” (Demirsoy, 1994) İnsan şüphesiz ki zaman – mekân düzleminde ve anlar ölçeğinde değişen, değiştikçe de yeni durumlar üreten evrensel denklemi kavrama ve kavratma kabiliyetine sahip en yetkin birimdir. Ne var ki oluşun evrensel ölçeği ile tasarlayışın insani ölçeği arasındaki kökten ayrım, zamanla tanrı-inanç-insan arasında kurulan algısal bağ aracılığıyla keskinliğini kaybeder hale gelmiştir. Sonuç itibariyle artık sadece tasarlayabildiği için kendisini yaratıcı sanan ama her fırsatta da ondan çekinen bir insanın varlığından söz edilebilir; eylemsel kabiliyet ölçeğinin kısıtlarına rağmen evrensel ölçekte bir fiili ürkekçe üstelenircesine.

Tasarlama eyleminin eyleyicisi tarafından oluşla eşleştirilmesi, söz konusu eylemsel akış sonucunda ulaşılan yeninin sahip olması gereken nitelikleri de başkalaştırmaya başlamış, tasarlanan ve sonuç olduğu sanılan ürünün mutlak kusursuzluk manzumesinin minik bir özeti olacağı sanrısının yaygınlaşmasına da olanak tanır hale gelmiştir. Halbuki “sonuç” diye adlandırılan nokta, ölmekle kusurlu insanın şahsi varlık süresi içinden, tasarlayacağı nesne için ayırmayı uygun gördüğü hayali eylem zamanı tükendiği an gelinecek olan nihai durumdan başka bir şey değildir. Zamanla kısıtlı ve dolayısıyla kusurlu olmasına rağmen tasarımıyla kusursuzluğu hedefleyen insanın, zamanı kısıtsız olan ve kusuru ise bu kısıtsız zaman içinde sürekli daha yetkine erişebilmek adına zemin edinen oluş dizgeleriyle eylem düzleminde eşleşebilmesi imkansızdır. Hele ki kendisi de bu olma ve düzeltme sürecinin kusurlu bir ürünüken ve ürettiği her yeni durumun, noktayı koyduğu andan itibaren çürümeye mecbur kalacağı şaşmaz bir gerçek olarak karşısında dururken. Tasarımında kusursuzluğu aramasına rağmen çürümekle kusurlu olan insanın tasarlama eylemiyle tanışabilmesi için oluşun kusur ve kusursuzluğa nasıl yaklaştığını, hangi doğal aygıtlarla süreci işlettiğini incelemesi gerekecektir. Evrim, bu buluşmanın zeminidir.

KUSURLA YENİLENMEK

Oluşun ve dolayısıyla onunla paralellik arz ettiği savı nedeniyle tasarımın kusursuzluğuna olan ihtiyaç, sadece eylemiyle tanrılaşma arzusu güden günümüz insanının değil, yaşamın mutlak ve şaşmaz kaynağını bulup hayatın var oluşsal özünü ortaya çıkarmaya çalışanların da çağlar öncesinden süregelen arayışlarının eseridir.

Mayr bu süreci üç ana başlık altında ele almıştır.

Öncelikle felsefi bir temel taş olarak dünyanın başlangıcı ve sonunun bilinmeyeceği savı ile karşılaşmak olasıdır. Örneğin Aristo, dünyanın hep var olduğunu öne sürerken, kimi çağcılları hiç değişmediğini ve yaşamsal olarak sabitliğini vurgulamışlardır. Bazıları ise dünyanın zaman içinde çeşitli aşamalardan geçmiş olmasına rağmen tekrar başlangıç noktasına döndüğünü savunarak var oluşun köklerine dair çıkarımlarda bulunmuşlardır. Bu ezeli ve ebedi dünya tasvirini ise değişmezliği sabit ama ömrü kısa olan bir dünya kavrayışı takip etmiştir. Dünyanın, her şeye gücü yeten ve tüm sistematik akışı baştan belirleyen bir tanrı tarafından yaratılmış olduğunu savunan bu yaratılışçı bakış açısı Ortaçağ’da düşünsel baskınlığını inşa etmeye başlamıştır. Yaratılışçılara göre dünya kusursuzdur ve bu kusursuzluk, tüm hayvanlar ve bitkilerin birbirlerine ve çevrelerine mükemmel bir tasarım aracılığıyla adapte olmalarıyla biçimlenmiştir. Dolayısıyla dünya da değişmeyecek kadar kusursuzdur. Bu yaşamsal kaynak arayışı önce Kopernik ile sorgulanmaya, ardından Jean-Baptiste Lamarck ile sarsılmaya başlasa da 19.yy.’ın ortalarına kadar geçerliliğini korumuş, ancak evrime ait kanıtlar da göz ardı edilemez hale gelmiştir. Böylelikle “ezeli ve ebedi dünya” ve “kısa ömürlü ve değişmeyen dünya” okumalarının ardından “evrilen dünya” fikri kendinden söz ettirir hale gelmiştir. Darwin’in 24 Kasım

1859 tarihinde yayınlanan “Türlerin Kökeni” isimli eseri ile de evrimin yaşamsal önemi vurgulanmaya başlamıştır. Dünya’nın uzun ömürlü ve değişken olduğu, kesintisiz bir şekilde evrildiği ve bu sürekli değişimin yaratılışçıların dünya okumasıyla çelişircesine bir özdüzene sahip olduğu savı ile insanlık tanışmıştır. (Mayr, 2016) İnsanlık bu düşünsel süreçler sonucunda evrim ile tanışırken tasarımcının kendini nerede konumlandığıyla yüzleşmesi ve yüzleşme sonucunda belirlediği koordinatı aracılığıyla da tasarlama eyleminin madde-mana arasındaki transformasyonunun ontolojik değerini ne denli kavrayabildiğini sorgulaması gerekecektir. Kusur ve kusursuzluk işte bu noktadaki yönelim ya da farkındalığın koordinatını belirleyecek olan tasarı geometrik düzlemler halinde kendilerini gösterecektir. Tasarımcının, düzlem metaforuyla dillendirilen *kusur algısı* ve *kusursuzluk mecburiyeti* üzerindeki eylemsel izdüşümleri üzerinden var oluşunu da var edişini de tanımlayabilmesi mümkün olacaktır. Eylemsel sınırları itibariyle tasarımın, yeniye dair insanın en azından sürece sınırsızlığını yaşıtan evrimle buluşacağı noktalardan biri kusurun kabulü olmalıdır.

“Evrım kavramı, en kısa ve basit tanımıyla, bir süreci, zaman içinde oluşan bir değişim sürecini ifade eder.” (Ateş, 2009)

Değişimin, yenilenmenin, daha yetkine ulaşmanın bir süreç olduğu ve bu evrimsel akışın karşı konulamaz bir düzenleyicilik arz ettiği düşünüldüğünde, söz konusu sürecin evrilmeye açık bir birimi olan insanın şahsi üretimleri ile kusursuzluğa imza atabileceğini umması bir anlamda gerçeklikle bağların koparılması anlamı taşımaya başlayacaktır. Şüphesiz ki tasarımın da amacı daha yetkine, hatta öngörülmüş mükemmel bir hedefe doğru teorik ve pratik zeminlerde ilerleyerek yol almaktır. Ancak bu hedef tasarlama eyleminin müstakil bir sonucu değil, tasarımcısı yok olduğunda dahi devam edebilecek şekilde, zaman sınırında sonlanan ancak sonlandığı sanılan andan itibaren yeni bir zaman sınırına kadar fikrîsel hammaddelik yapacak olan ardıl durumun inşasından öte değildir.

“...Aslında evrim, değişimdi ama yönelimli bir değişim, mükemmeliyete doğru giden bir değişim. Anlaşılacağı üzere değişim devam ettiği müddetçe herhangi bir an ve o anın canlısının kusursuzluğundan söz edebilmek olanaksızdır.” (Mayr, 2016) Dolayısıyla tasarım aracılığıyla varlığının koordinatını kusursuzluk düzlemindeki izdüşümüyle işaretlemeye çalışmanın, yukarıda Mayr’dan alınarak özetlenen var oluşsal kaynak arayış sürecinde nereye tekabül edebileceği gözlerden kaçırılmamalıdır. Tasarım nesnesinin bir mikro dünya halinde ele alınarak – ki tabiatı ve oluşu gereği bir kopmazlık barındırır- kusursuzluğa sabitlemesi durumunda, çağa ait olması gereken yeniye dair eylemsel motivasyonun çağlar öncesine ait ve tutarlılık sorunları yaşayan bir düşünsel iklimi kendisine kök edindiği ile yüzleşmek zorunda kalınabilecektir. Tasarım da tıpkı dünya gibi mükemmelleştiği an söz konusu yeniye ulaşma motivasyonunun aslında “kısa ömürlü ve değişmeyen dünya” olarak ifadesini bulan bir fikri ve eylemsel zemine oturduğu gözlemlenebilecektir. Anın yenisini inşa etmek isterken düşünsel koordinatları nedeniyle kusursuz bir dünyanın varlığını kabullenip savunan ve bunu da yaratılışçı tavırla sahaya süren bir çeşit Ortaçağ ortodoksasına bağlanmış olduğuyla yüz yüze gelmek mümkündür. Tasarımın bir çeşit mikro dünya olduğu ve bu dünyanın kuralları yaratıcısı tarafından sabitlemiş bir nesnel kusursuzluk taşıdığı savına yaklaşılmaya başlandığı an tasarımcının da bir çeşit mikro yaratıcı olacağı sonucuyla karşılaşılacaktır ki bu hem eylem sınırları hem de eyleyiş matematiği gereği sanrılar aleminde bir yolculuktan öteye geçemeyecektir. Tasarımcı her şeyden önce var olduğu andaki kendini ve ulaşılması hedeflenen bir öngörü olarak yeni-kendini tasarım meselesi haline getirebilmeli ve bu yeniye de öncelikle kendini evirerek ulaşabileceğini benimseyecek farkındalığa erişebilmelidir. Tasarımcı yeniye varmak için kendini düşünsel bir tavırla deviremezse, evrimsel süreçte varlığını geri saracağını kavrayabilmelidir. Unutulmamalıdır ki Giddens’in de vurguladığı üzere düşünsellik modernliğin asıl belirleyicisidir. (Esgin, 2008)

İnsan, 1/1’den 1/sonsuz varan tüm ölçekler arasındaki madde-mana geçişini sağlayabilen ve hatta köksel aynılığını kavrayarak transforme edebilen tek yetkin varlıktır. Bu transformasyonu da şahsi bilgi ve duyumsama sınırları uyarınca yapabileceği için tabiatı gereği kusurludur. Evrim yerine dünyanın kusursuzluğu savından pay alarak ürettiği kendi mikro dünyasının kusursuzluğundan bahsetmeye başladığı anda da tasarlama eyleminin iştah açan kusurluluğu ile daha yetkine ulaşmak yerine kusursuz bir eylemsel ve evrimsel ölümü tercih etmiş olacaktır. Bu bağlamda ölüm Canetti’nin

altını çizdiği gibi, kişi olmanın, insan olmanın, değerli olmanın yok oluşunun temsilidir. (Malpas,-Solomon, 2017)

BİR CENNET ARAYIŞI OLARAK TASARIMIN KUSURSUZLUĞU

Kusur olgusunun kabullenilmesi ile tasarım nesnesinin evrimsel anlamda çürüdüğü anda bile kendisini takip edecek olan ardıl durumlara en azından fikri düzlemde zemin hazırlayarak hizmet edebilmesi mümkünken, nesnel bir kusursuzluğa eriştiği düşünüldüğü an dogmatik bir süreç tıkayıcı olarak yeniye yönelme arzusunu söndüreceği açıktır. Bu noktada aydınlığa kavuşması gereken konu, tüm imkansızlığına rağmen tasarımda kusursuzluk arayışını oluşturup besleyen duygusal itkinin ne olduğudur. Bunun da yanıtı aslında, dünyanın kusursuzluğunu savunurcasına bir mikro dünya halindeki tasarımı inşa etmeyi mesele edinenlerin var oluşsal kök arayış kronolojisinde eşleştiği dönemde ve dönemin dünya tasavvurunda saklıdır. Bu, cennet arayışıdır. Yaratılışçı tavrın kusursuz dünyası nasıl ki bu mükemmeliyeti kurup ortaya koyan bir yaratıcının eseri ise ve nasıl ki bununla uyumlu yaşayıp geleneğin gereğini yapanların öte bir dünyada mükafatlandırılması fikri kabul görmekteyse, bir mikro dünya halindeki tasarım da kusursuzluğu nedeniyle tüm muhataplarına benzer bir öte mikro dünya armağan edecektir. Tasarımın kusursuzluğunda buluşabilenler aslında şahsi ölçeklerine uygun birer mikro cennete kavuşmuş olacaklardır. Bir mikro dünya olarak tasarım kusursuzlaşacaksa, bu kusursuzluğu benimseyip savunanlar da mikro cennetleriyle ödüllendirilmeyi hak ettiklerine inanacaklardır. Mutlak kusursuzluğa ulaşıldığı anki duygusal doyumun aslında yok oluşla eşleştiği açık olsa da bu irrasyonel arayışı insan varlığından sıyrabilmek olası değildir. Tasarımın kusursuzluğu ile gelen mikro cennet algısı, kaynağı olan tasarım nesnesinin niteliğine bakılmaksızın yayılmaya devam edecektir. Böylelikle tasarımı aracılığıyla tasarımcı, nesnel dünyanın sonlanıp öte dünya hayatına geçişi sağlayan bir yaşamsal bitiricilik görevini üstlenir hale gelecektir. Tasarımcı, aslında ne kadar var, gerçek ve devamlı olacağı bile bilinmeyen tasarımının kusursuzluğuna inandığı ve inanıldığı müddetçe hayali bir cinayetin faili olacaktır; tam aksini yapabilme gücüne sahip ve buna bir adım kadar yakın olsa dahi.

“Ama dünya kendini, var olmayışının izleri, için sürekliliğinin izleri olan görünüşlerle ele verdiğinden, cinayet hiçbir zaman kusursuz olamaz. Çünkü, için kendisi, için sürekliliği izler bırakır. Ve dünya, gizini bu yolla ele verir. Görünüşlerin ardına gizlenerek kendisinin sezilenmesine bu yolla olanak tanır. Sanatçı (tasarımcı) da hiç açık vermemek olan kusursuz cinayete her zaman yakın kişidir. Ama kusursuz cinayetten kopar ve yapıtı (tasarımı) cinayetin kusurluluğunun izidir.” (Baudrillard, 1998) Belki de bir simulakr olmanın ötesine geçemeyen tasarım, örttüğü var oluşsal gerçeğin yerine geçip olamayışın oluşunu temsil etmeye başlayarak kusurlu ve dolayısıyla yenilenmeye açık olanın varlığını sonlandırıp, kusursuz ve kusursuz olduğu savı nedeniyle de nesnellikle bağı kopmuş bir mikro cennetin kapısını aralamaya hizmet eder hale gelecektir.(Okuyan-Taslaman, 2018) Böylelikle bir simulakr halindeki tasarım ile söz konusu cennet arayışı da sanal bir hakikate dönüşmeye başlayacak hatta tek hakikat olacaktır.

“Hakikati gizleyen şey simulakr değildir. Çünkü hakikat, hakikat olmadığını söylemektedir. Simulakr hakikatin kendisidir.” (Baudrillard, 2011) Artık tasarıma dair tüm paydaşların elinde, gerçekliğe ve oluşlara dair kaynak arayışlarına gerek bırakmayan, evrilmeye açık durumlar yerine müstakil bir sonucu temsil eden, giyindiği kusursuzluk algısıyla kusurlu dünyayı sona erdiren bir cennetin anahtarı bulunmaktadır. Tabii ki bu simulakrın kusursuzluk temsiliyeti oluşun değil, algılayışın ürünüdür ve sürekli olarak ardılını da peşinden sürüklemeye motivasyonuna sahiptir. Ne var ki hiçbir ardıl öncülünün ontolojik evriminin ürünü değil, duygusal devinim arzusunun biçimlendirdiği güncellenmiş bir arayüz arayışının eseridir.

Tasarım tüm kusursuzluğuyla varlığını sonlandırmışların mikro cenneti olmaya başlayıp yaratılışçı bir tavırla paydaşlarına mükafatını dağıtırken var oluşsal kök arayış kronolojisindeki evrimsel akışı geriye sarmış ve evrimi sadece söz konusu simulakrın arayüzlerini yenilemek adına kabullenir hale gelmiştir. Tavrı hala kusursuzluk temelli bir yaratılışçılık ve mükemmellikten şüphesizlik barındırsa da ortaya konan her mikro dünyanın bir öncekinden daha yetkin olabilmesi için muhataplarıyla temas edeceği tenin her yeni adımda kusurlarından ayıklanması mecburiyeti ile karşı karşıya kalınmıştır.

Tasarlama fikrini ve tasarım nesnesinin kimliğini kusursuz dünya savı üzerine bina edenler, söz konusu dünyanın tenini ise evrilen dünyanın daha yetkine ulaşmak adına sürdürdüğü değişim akışının düzenine teslim etmek zorunluluğuyla yüzleşmişlerdir. Evrilerek gelişen bir arayüz ama kusursuzluğu sabit bir yaratılış yazılımı...

SONUÇ

Oluşların evrensel ve objektif sistematiği ile tasarlayışın insan ölçekli ve subjektif yapısı arasında, tasarlama eyleminin öznesi olan insanın oluşlar matematiğinin bir parçası olması nedeniyle kopmaz bir bağ bulunduğu aşikardır. İnsan, kendisinin de muhatabı olduğu bu evrimsel hareketlilik içinde, bulunduğu koordinatın farkına varabilme ve bu denkleme dair paydaş olduğu tüm birimlerin de var oluşsal değerini hem kavrayabilme hem de kavratabilme yetkinliğine sahip tek birimdir, ancak bu teklik insanın kusursuzlaşabilme ve kusursuza ulaşabilme potansiyeline sahip olduğu sonucunu da doğurmalıdır. Oluş ile tasarlayışın, kusurlu ama daima yenilenen insan ortak paydası aracılığıyla kurduğu ilişki, insanın tasarlayışı kusursuzlaştırma sanısına kapılması nedeniyle bozulmaya başlamıştır. Var oluşu itibarıyla evrim akışına ve dolayısıyla sonsuz bir yenilenme sürecine tabi olan kusurlu insanın tasarımı aracılığıyla evrilemeyecek kusursuzlukta bir sonuca ulaşabileceğine inanması söz konusu doğal akışın yozlaşmasına sebep olmuştur, zira kusurları nedeniyle evrilmeye muhtaç olan bir birimin ortaya koyduğu nesnel üretimlerin kusursuzluğa sahip olabilmesi olanaksızdır. Bu bağlamda tasarımın ulaşılabilir bir sonuç olduğu dahi söylenemez. Kusuru nedeniyle değişime kendini açan bir tasarım ürünü sadece an için yeni bir durumdur ve kendini takip eden anların evrimleşmiş yeni durumları tarafından da geçersizleştirilmeye mahkumdur.

Tasarımın kusursuzlaşması arzusunun tüm olanaksızlığına rağmen bir hedef olarak varlığını devam ettirmesi ile insan, var oluşsal kaynak arayış tarihinin hangi evresiyle eşleşecek olduğunun da farkına varmalıdır. Bu, yaratılışçıların kusursuz dünyasıdır. Asırlar öncesinin inanç kökenli kusursuz dünya tanımlayışı, bir mikro dünya halinde ele alındığında tasarımın da kusursuzlaşması sonucunu ortaya koymuştur. Böylelikle tasarım nesnesi üzerinden bir öte mikro dünya fikri inşa edilmiştir; tıpkı kusursuz dünya tasavvurunun cenneti gibi.

Gelinen noktada tasarım nesnesi artık kendisinin de yerine geçen bir simulakr haline dönüşerek cennet metaforuyla tanımlanabilecek olan bir öte mikro dünya simülasyonuna muhataplarını davet etmeye başlamıştır. Yaratılışçı düşünce perspektifi uyarınca geçilen öte mikro dünya ile aslında dünyanın nesnellğine de son verilmiştir. İnsanın da bir birim olarak içinde bulunduğu evrimsel denklem her an kendi yeni durumunu inşa ederken, insanın ürettiği bir birimler dermesi olan tasarım ise sunduğu mikro cennet hayali nedeniyle evrim ırmağının aktığı kusur yatağını, taşıdığına inandığı kusursuzluğu ile ıslah etmeye çalışır hale gelmiştir, oluşturduğu simülasyon nedeniyle. Evrim kendi şaşmaz temposunda insan dahil tüm birimleri yeniler ve ayıklarken insan, inşa ettiği simülasyon kurgusu içinde adete kendini bile simulakr haline getirmeye başlar tasarlama eylemiyle.

Aslında kusur, anlamlandırabilme kabiliyetine sahip insanın düşünsel besin kaynağıdır. Ve belki de bir mikro dünya olarak tasarımın her yeni adımda ulaşmayı ümit edebileceği nihai hedef, cennet simülasyonundan öte, kusurlu bir birim olan insanla yine kusurlu bir birim olan nesne arasında güzel tanımlayışı üzerinden bir diyalogun kurulabilmesini sağlayacak zemini hazırlıyor olmaktır.

Bir tarafta kusurun öznel tanımlayışlara kendini açan duygusal potansiyeli, diğer tarafta kusursuzluğun kendini ötelenemezlikle yalıtın sonlanmışlığı dururken tasarımcının kusurdan ve onun güzeli okutmaya olanak sağlayan yapısından yana olması teklif edilebilir. Kusursuzlaştığı sanılan ve bir simulakr haline getirilen mikro dünyayı, kusursuz öte mikro dünyayı yani cennet simülasyonunu müjdeler hale getirmek için çaba harcamaktansa, kusurun sonlanmamışlığı ile beraberinde getirdiği anlamlandırmaya açık soyut boşluklar aracılığıyla, aynı mikro dünyanın güzellik yükünü öte mikro güzele kusur üzerinden taşıma ihtimalini ıskı geçmemek yeğlenebilir. Estetik, kusursuzluğun mührüyle değil, kusurun, anlam zarfını açabiliyor olma potansiyeliyle varlığını sürdürebilir.

KAYNAKÇA

- Ateş, Kenan (2009) “Dünü ve Bugünüyle Evrim Kuramı”. *Dünü ve Bugünüyle Evrim Teorisi isimli çalışmadan. Evrensel Basım Yayın. ISBN 9786054156-08-5. S.15.*
- Baudrillard, Jean (1998) “Kusursuz Cinayet” *Ayrıntı Yayınları. ISBN: 9789755392141. S. 13-15.*
- Baudrillard, Jean (2011) “Simulakrlar ve Simulasyon” *Doğu Batı Yayınları. Çeviren: Oğuz Adanır. ISBN: 9789758717014. S. 12.*
- Demirsoy, Ali (1994) “Kalıtım ve Evrim” isimli çalışmanın önsözünden. *Meteksan Matbaacılık. ISBN: 9757746010.*
- Esgin, Ali (2008) “Anthony Giddens Sosyolojisi” *Anı Yayınları. ISBN: 9944474375 S. 471-472*
- Malpas, Jeff. – Solomon, Robert C. (2017) “Ölüm ve Felsefe” *İthaki Yayınları. Çeviren: Nur Küçük. ISBN: 9786053757030. S. 18.*
- Mayr, Ernst (2016) “Evrime Nedir?” *Say Yayınları. Çeviren: Nurdan Soysal. ISBN: 97860502-04889. S. 23-30.*
- Okuyan, Hümeysra-Taslamam, Caner (2018) “Jean Baudrillard’ın Simülasyon Kuramında Ayartma Kavramı” *Uluslararası Felsefe & Din Araştırmaları Dergisi. Haziran. Sayı 1 S.29.*

KENT KİMLİĞİNE SİMGESEL PEYZAJIN ETKİLERİ

Tuğba DÜZENLİ

Karadeniz Technical University, Turkey

tugbaduzenli@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-6957-3921>

Sema MUMCU

Karadeniz Technical University, Turkey

semamumcu@ktu.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-5198-9117>

Serap YILMAZ

Karadeniz Technical University, Turkey

serapyilmaz@hotmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-0088-3769>

ÖZ

Kentlerin de içlerinde oluşan yapılarıyla insanlar gibi kendi kimlikleri vardır. Kent kimliği; kent imajını etkileyen; kendine özgü özellikleri olan; fiziksel, kültürel, sosyo-ekonomik, tarihsel ve biçimsel özelliklerden etkilenen bütüncül bir olgudur. Günümüz kentleri simgesel referanslarla karakterize edilerek tanımlanır. Bu araştırmada kent kimliği ve simgesel peyzaj kavramlarına odaklanılmıştır. Çalışma kapsamında simgesel peyzajların kent kimliğine etkilerini belirlemek amacıyla önce 18 uzmanla daha sonra Trabzon kenti açık mekanlarında 236 kullanıcıyla anket yapılmıştır. Ankette kentin simgeleyen açık mekan ve öğelerin neler olduğu sorgulanmıştır. Sonuçta, Ayasofya, Boztepe, Meydan parkı, Ganita, Surlar, Atatürk köşkü, Sümela Manastırı, Uzungöl kentin simgesel mekanları olarak ortaya çıkmış ve kent kimliğini etkiledikleri belirlenmiştir. Kente ilişkin kültürel ve sosyal özellikler de (horon, kemeçe, hamsi, Trabzonspor vb. gibi) simgesel öğeler olarak ağırlık kazanmıştır. Bu sonuçlara bağlı olarak yerel kimliğe ağırlık verildiği saptanmıştır. Simgesel mekanların öğelerden daha çok kent kimliğini etkilediği de çalışmanın sonuçlarındandır.

Anahtar Kelimeler: Kent Kimliği, Simge, Peyzaj, Trabzon

THE EFFECTS OF SYMBOLIC LANDSCAPES ON CITY IDENTITY

ABSTRACT

The cities also have their own identities, like people, with the structures that are formed inside them. Urban identity; affecting the image of the city; having its own characteristics; physical, cultural, socio-economic, historical, and formal characteristics of the population. Today's cities are characterized by their symbolic references. This research focuses on the concepts of urban identity and symbolic landscape. In order to determine the effects of symbolic landscapes on urban identity, first 18 experts and then 236 users were surveyed in open spaces of Trabzon city. In the questionnaire, open spaces and items symbolizing the city were questioned. As a result, Hagia Sophia, Boztepe, Meydan Park, Ganita, Castle walls, Atatürk Mansion, Sümela Monastery and Uzungöl have emerged as symbolic places of the city and they have been influenced by urban identity. The cultural and social features of the city (horon, kemence, anchovy, Trabzonspor, etc.) have also gained importance as symbolic items. Based on these results, it was determined that local identity was given weight. It is also the result of studying that symbolic places influence urban identity more than items.

Keywords: Urban Identity, Symbol, Landscape, Trabzon

GİRİŞ

Submit Date: 10.02.2019, Acceptance Date: 17.05.2019, DOI NO: 10.7456/10903100/009

438

Research Article - This article was checked by Turnitin

Copyright © The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication

Giderek artmakta olan kimlik kaybı çağında, hızla değişen dünyada yaşamlarımız ve mekanlarımız ayırt edilebilirliklerini öngörülebilir bir aynılığa bırakırken, tutarlılık önemli bir insan ihtiyacı olmuştur. Tutarlılığın arayışında yerle duygusal bağların gelişmesi, kimlik krizinin aşılmasına katkıda bulunması ve yerel etkinliklere katılımı kolaylaştırması nedeniyle psikolojik denge için bir gerekliliktir (Lewicka, 2008). Bu nedenle insanların yerle ilişkileri yer kimliği (Proshansky, Fabian, & Kaminoff, 1983), yere bağlılık (Altman & Low, 1992; Lewicka, 2005) ve yer duygusu (Tuan, 1980; Hay, 1998) gibi geniş çeşitlilikte psikolojik inşalar kullanılarak incelenmiştir. Bu çalışma yer-kent kimliği kavramını ele almaktadır. Kimlik insan yaşamın tüm yönlerini kapsayan temel bir ihtiyaçtır, bu nedenle yer, yer kimliği, yer tasarımı gibi kavramlar ile mimarlık, sosyoloji, coğrafya, çevresel psikoloji, peyzaj mimarlığı, kent tasarımı ve planlama gibi çeşitli disiplinler ve meslekler arasında önemli bağlantılar kurabilir (Casakin, & Bernardo, 2012). Bundan sonraki bölümde yer kimliği ve bu konudaki araştırmalara odaklanılmıştır.

YER KİMLİĞİ

Yer kimliği; fiziksel çevre aracılığıyla kimliği ifade etmenin bir yolu, öz (ve toplumsal) belleğin dışı vurumu olarak tanımlanmıştır (Birol Akkurt, 2012). Çevresel psikoloji alanında en yaygın kabul gören yer kimliği tanımı, bu kavramı “her insanın günlük varoluşunu tanımlayan fiziksel konumların çeşitlilik ve karmaşıklığıyla ilişkili olan davranış ve deneyimlerine dair görüşler, duygular, tutumlar, değerler, tercihler, anlamlar ve kavramlardır” (Proshansky et al., 1983, p.59) şeklinde açıklar. Bu bakış açısıyla yer kimliği kişinin kendisi ile çevrenin bileşenleri arasındaki etkileşimin ve orada gerçekleşen etkinlikler ve etkileşimlerin sonucu olarak, bireylerin çevrelerini düzenleme çabalarından kaynaklanan psikolojik bir inşa olarak yansıtılır (Birol Akkurt, 2012). Başka bir deyişle yerlerin; sakinleri, ziyaretçileri, kullanıcıları bakımından kapsadığı anlamlar, simgeler ve öneme işaret eder (Casakin, & Bernardo, 2012). Yer kimliğinin insanları paylaşılan değerler, konular ve yöresellik etrafında toparlayan ait olma duygusu yanında insanlar için nasıl yerle duygusal bağlar gelişmesine fırsat sağladığı ve olumlu duyguları teşvik ettiği de vurgulanmıştır (Hernandez, Hidalgo, Salazar-Laplace, & Hess, 2007; Manzo, 2003; Tuan, 1980). Yer kimliği çevrenin canlılığı, yaşanırılığı ve performansı yanında aynı zamanda imajını da güçlendirir (Casakin, & Bernardo, 2012). Yer kimliğinin kişiler için diğer katkıları süreklilik duygusunu korumak, olumlu öz saygının geliştirilmesi ve öz faydalılık duygusunun oluşturulmasıdır (Lewicka, 2008).

Farklı araştırmacılar farklı yaklaşımlar içinde yer kimliğine ilişkin çeşitli boyutlar ve bileşenleri tanımlamışlardır. Relph'in (1976, s.45) yer kimliğine ilişkin tanımı şöyledir: “bir şeyin kimliği onu diğerlerinden ayıracak sürekli bir aynılık ve birliğe işaret eder. [...] yerin kimliği onun diğer yerlerden farklılığını ve ya bireyselliğini sağlar ve ayrı bir varlık olarak tanımlanabilmesine temel oluşturur”. Benzer şekilde Lewicka (2008) da yer kimliğinin aynılık (süreklilik) ve farklılık (benzersizlik) boyutları üzerinde durur. Aguliar (2002) sosyal yaşam (birlik, güçlü sosyal ağlar vb.), insanların kendilerini temsil ettiğini düşündükleri özelliklerin çevredeki varlığı (düzen, temizlik vb.) ve simgesel, sembolik karakter kazanmış fiziksel elemanların varlığını (yerel düzeyde referans noktaları) yer kimliğiyle ilişkili olarak vurgular.

Yer kimliği kavramı farklı kavramlarla ilişkili olarak incelenmiştir; çevresel davranış ve sürdürülebilirliğin desteklenmesi üzerindeki etkisi (Pol, 2002), psikolojik ihtiyaçlarla ilişkisi (Casakin, & Elliot, 2012; Noormohammadi, 2012; Twigger-Ross & Uzzell, 1996), iyileştirici çevreler ve insan refahı (Vidal, Troffa, Valera, & Fornara, 2012), farlığı ölçek düzeylerinde yer kimliğinin nasıl geliştiği (komşuluk birimi, kent, ulusal ya da kıta boyutunda) (Lewicka, 2008), tasarım sürecine nasıl dahil edileceği (Seamon, 2012) vb. gibi. Araştırmalar çoğunlukla toplum-kimlik ilişkisini ya da varolan mekanların kimikleşme sürecini (Lewicka, 2008) veya bağlılık ile yer kimliği ilişkisini incelemiştir (Chow & Healey, 2008; Hernandez et al., 2007; Hernández-Garcia, 2012; Knez, 2005; Lewicka, 2008). Simgesel peyzajların yer-kent kimliğiyle ilişkisinin ya da etkilerinin nasıl olduğu konularındaki çalışmalar yetersizdir. Hızla değişmekte olan dünyada insanların etkileşim halinde olduğu peyzajlar (somut ya da kültürel/soyut düzeyde) sürekli bir değişim halindedir. Bu değişimler insanların kimliğini güçlü bir şekilde etkileyebilir. Butina ve Bentley (2007) simgesel peyzajların anlamlarının ve insan kimliğinin önemini vurgulamıştır. Butina ve Bentley (2007)'ye göre kimlik inşa sürecinin anahtar

boyutu kullanıcılara köklü bir toplum duygusu oluşturmalarında yardımcı olacak ‘kökleşmiş’ elemanların yeni tasarımlara bütün ölçeklerde dahil edilmesidir. Goličnik Marušić and Nikšić (2012) tasarımı kentte bir kimlik oluşturulması söz konusu ise her zamanki uygulamaların ve yaklaşımların kısmi olduğunu, çok katmanlı yönleri işaret etmediğini belirtmişlerdir. Sonuç olarak simgesel peyzajlar kentle ve yer kimliğiyle ilişkilidir, bu ilişki peyzaj mimarları ve tasarımcılara ışık tutabilmek için incelenmesi gereken bir konudur.

SİMGESEL PEYZAJLAR

Adam (1012) çevresel tasarımcıların, insanların ve toplumların kimliğine katkıda bulunacak simgeleri oluşturma ve dönüştürme yetenekleri bağlamında üstlendikleri sorumluluğu vurgular. Yer kimliği, bir konumun fiziksel ya da mekansal özellikleri (yapı, mekansal karakteristikler, inşa edilmiş biçim, peyzaj ve donatılar vb. gibi) tarafından etkilenebilir. Tasarımın grupların kimliğini desteklemesi işlevine bağlı olarak Lang (1994) bir grubun kimliğine ilişkin simgelerin tanınması gerektiği, destek sağlamaya devam edebilmeleri için nasıl dönüştürülmeleri ya da kullanılmalarının gerektiğine dair tasarımcıların sorumluluklarının altını çizmiştir. Padua (2007) pek çok günümüz kentinin geleneksel sonrası peyzajını, toplumun yerel tarihiyle bağını koparan simgesel referanslarla karakterize edildiği şeklinde eleştirir. Simgesel kimliğin seçimi Adam (2012) tarafından tasarımın bir şekilde konumla ilişkili olan simgesel bir yönünün seçimi ya da yeni bir mekansal bileşen olarak yorumlanabilecek yerel elemanların bulunması olarak tanımlanmıştır. Padua (2007)’ya göre toplumsal kimliğin simgelerinin en açık ve ilgi uyandırıcı şekilde görülebileceği yerlerden biri açık kamusal alanların tasarımıdır. Bu açık mekanlar için bir tasarım dağarcığı sağlayan simgesel kaynaklar grupların paylaştığı değerlerden bahseder ve kişilerin tanımlamalarını güçlendirmek için sıklıkla kullanılırlar (Osborne, 2001; Padua, 2007; Bayramoğlu ve Yurdakul, 2019). Bu gibi yerler peyzajlar, heykeller, anıtlar gibi bileşenleri içerir, bu yerler anma törenlerinin yürütüldüğü, formal ve informal ulusal kimliğin inşa edildiği yerlerdir. Anıtlar, kamu binaları ve heykeller gibi peyzaj bileşenleri (ya da kentsel anımsatıcılar) yanında karnaval şeklindeki kutlamalar, şenlikler ve törenler de kentlilere kökenlerini anımsattıkları, ortak geçmişlerine sembolik olarak bağladıkları ve ortak bir geleceğe olan inancı pekiştirdikleri için yerin kimliğini tanımlamak için simgesel araçlar olarak kullanılmışlardır (Birol Akkurt, 2012; Osborne, 200; Düzenli vd., 2018). Bu şekilde bireyler kendilerini paylaşılan amaçların oluşturduğu bütünlüğün parçası olarak görmeye teşvik edilirler (Osborne, 2001).

Hong Kong’da peyzaj bileşenleri, yer kimliği ve sosyal kimlik arasındaki ilişkiyi ele alan çalışmada Padua (2007) incelenen alanlardaki tasarım içeriğinin yeni materyalizm-ticari ürünlerin üretilmesi ve tüketilmesi-ile bağlantılı yeni uluslararası simgelere dayandığını ortaya koymuştur. Padua’ya (2007) göre bir çalışma alanında Akdeniz tasarımından elemanlar kullanarak tasarımcılar, kullanıcılara küresel bir toplumun kozmopolit elemanları olarak kimliklerini doğrulama fırsatını sunarken, diğerinde ise Çin kültürünün taşıyıcıları olarak kimliklerini doğrulama imkanı sağlamışlardır. Çalışmasının bulguları peyzaj mimarlarının toplumun kültürel değerlerini yansıtmaya ve biçimlendirmedeki rolünü ve sorumluluklarını göstermiş, tasarım süreciyle yer kimliğinin desteklenmesinin önemini ortaya koymuştur. Bu bağlamda bu çalışmanın araştırma sorusu şöyledir: Kimlik ve simgesellik yere aidiyet ve bağlılık ile ilişkilidir ve bu duygular insanların psikolojik gereksinimlerine karşılık gelir. Bu durumda kent kimliğinde etkili simgesel peyzajlar nelerdir?

MATERYAL METOD

Çalışma Alanı

Trabzon, Asya ile Ortadoğu transit yolunun başında kurulan, Karadeniz’ in en eski ve büyük liman şehridir (Zorlu et al., 2010). Trabzon; doğal, mimari, kültürel yapısı ve birçok simgesel özelliği ile kendi kent kimliğini oluşturur. Kent; gelenekleri-görenekleri, iklimi, doğası, halkın yaşam tarzı, mimarisi ile farklı zengin bir kültüre sahiptir. Örneğin, geleneksel el sanatları (taş ve ahşap işçiliği, dokumacılık, hasır bilezik yapımı, bakırcılık, bıçakçılık, yorgancılık, mum işlemeciliği vb.), bölgeye özgü sebze ve meyveleri (Trabzon hurması, karayemiş, karalahana, vb.), horonu, hamsisi, futbol takımı, yaylaları, yayla şenlikleri, surları, mimari yapısı (hanlar, hamamlar, konaklar, manastır ve kiliseler, camiler, okullar, sokaklar, meydanlar vb.), Trabzon Kalesi ve doğal değerleri bu simgesel

Uzman anketine ait bulgular

Bu aşamada Trabzon kentindeki simgesel mekanların ve mekansal öğelerin neler olduğunu tespit edebilmek için peyzaj mimarı, mimar ve şehir bölge plancısından oluşan 18 kişilik uzman grupta anket yapılmıştır. Ankette uzmanlardan kentin simgesel mekan ve öğelerini listelemeleri istenmiştir. Sonuçlar Tablo 2'deki gibidir. Sınıflanan simgesel mekanlara ait fotoğraflar Tablo 3'te simgesel öğelere ait fotoğraflar Tablo 4'te verilmiştir.

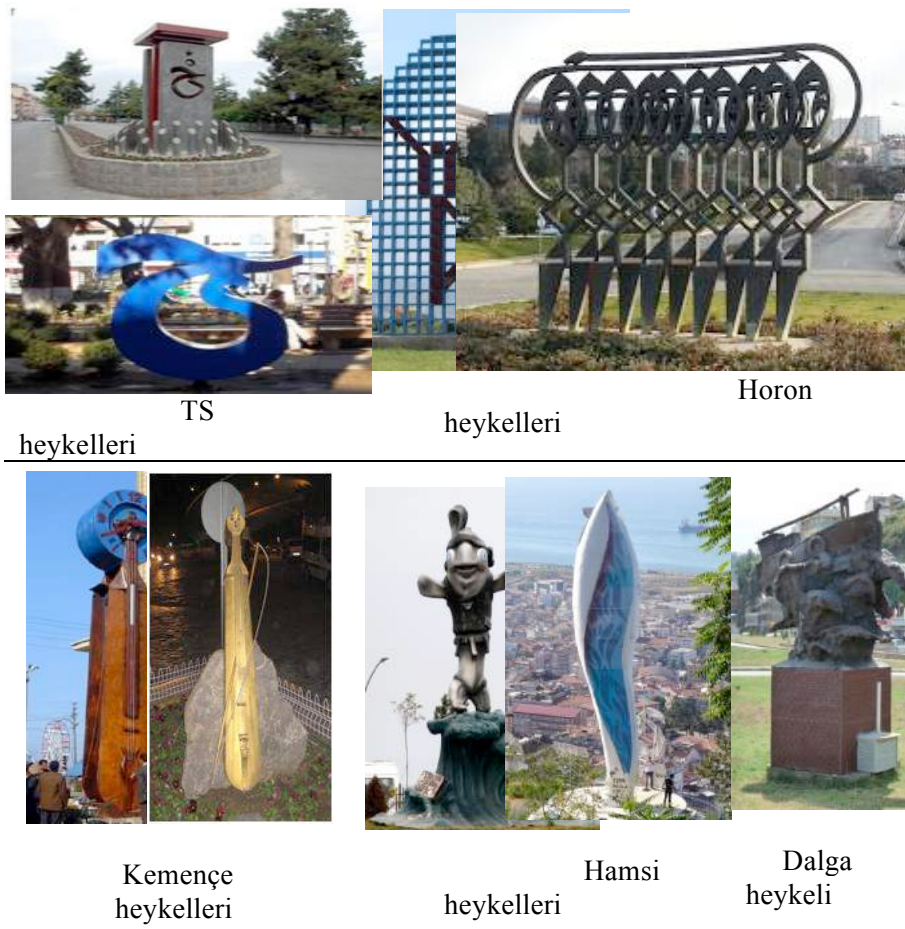
Tablo 2. Uzmanlar tarafından belirlenen simgesel mekan ve öğeler

Simgesel Mekanlar	Verilen cevap sayısı
Ayasofya	14
Boztepe	13
Meydan parkı	11
Ganita	10
Atatürk köşkü	9
Surlar	9
Sümala manastırı	8
Uzungöl	7
Simgesel öğeler	Verilen cevap sayısı
Trabzonspor	18
Horon	16
Kemençe	14
Hamsi	12
Fındık	10
Karadeniz-dalga	7

Tablo 3. Simgesel mekanlara ait fotoğraflar

Ayasofya 	Boztepe 	Meydan Parkı
Gani 	Surlar 	Atatürk Köşkü
Sümala Manastırı 	Uzungöl 	

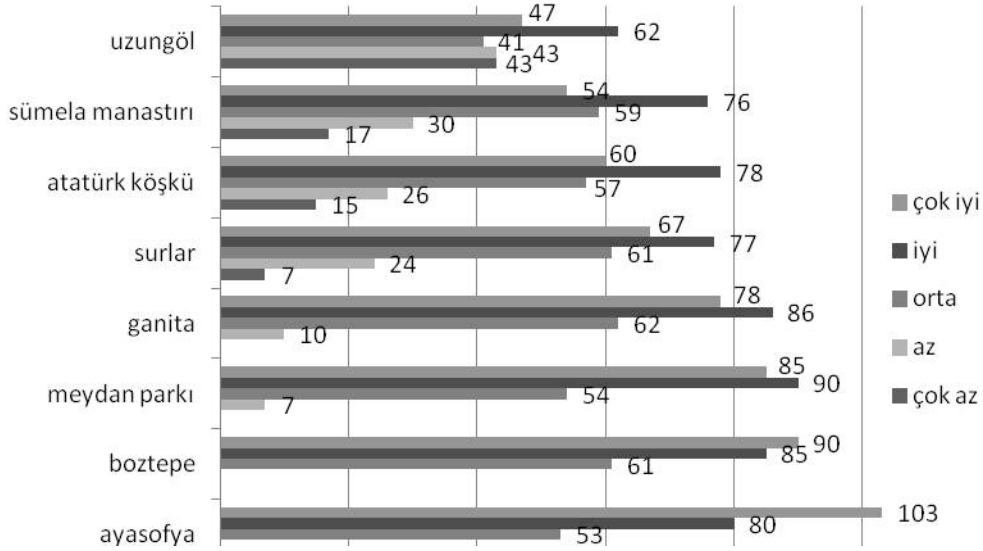
Tablo 4. Simgesel öğelere ait fotoğraflar

Kullanıcı Anketine İlişkin Bulgular

Simgesel mekanlara ilişkin bulgular

Listelenen simgesel mekanlar kent kimliğini ne kadar etkilemektedir sorusunda en yüksek frekans değerini “Ayasofya” ve “Boztepe” almıştır. Yani kullanıcılar tarafından bu iki kent mekanının kent kimliğini çok iyi derecede yansıttığı belirlenmiştir. “meydan parkı” ve “ganita” da simgesel mekanlar olarak kent kimliğini iyi derecede yansıtmıştır. Diğer mekanların frekans dağılımları Şekil 2’de verilmiştir. En düşük değeri “Uzungöl” almıştır.

Şekil 2. Simgesel mekanların kent kimliğini yansıtırma düzeyine ilişkin frekans dağılımları

Simgesel mekanların kent kimliğine etkilerindeki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için SPSS (v. 23.0) kullanılarak Independent-Samples T testi yapılmıştır. Testin sonuçları simgesel mekanların; kent kimliğini yansıtırma açısından istatistiksel olarak farklı etkilediğini göstermektedir ($p < 0.01$) (Tablo 5). Dolayısıyla simgesel mekanların kent kimliği için önemli bir faktör olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 5. Simgesel mekanların kent kimliğine etkilerinin değerlendirilmesi

	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
Ayasofya	82,257	235	,000	4,212	4,11	4,31
Boztepe	79,963	235	,000	4,123	4,02	4,22
Meydan parkı	74,480	235	,000	4,072	3,96	4,18
Ganita	69,928	235	,000	3,983	3,87	4,10
Surlar	53,484	235	,000	3,733	3,60	3,87
Atatürk köşkü	47,523	235	,000	3,602	3,45	3,75
Sümela	45,553	235	,000	3,508	3,36	3,66
Uzungöl	34,126	235	,000	3,114	2,93	3,29

Simgesel mekanlarla kent kimliği arasındaki ilişkiyi belirlemek için korelasyon analizi yapılmıştır (Tablo 6). Bu sonuçlara göre kent kimliğiyle en ilişkili mekan “Boztepe” daha sonra “Ayasofya” olmuştur. Tüm mekanlar kent kimliğinde etkili olmuştur.

Tablo 6. Kent kimliğinin ilişkili olduğu simgesel mekanlar

	1	2	3	4	5	6	7	8
(1) Ayasofya	-	,935**	,911*	,877**	,864**	,878**	,894**	,927**
(2) Boztepe		-	,965*	,918**	,871**	,870**	,877**	,911**
(3) Meydan parkı			1	,945**	,905**	,891**	,892**	,896**
(4) Ganita				-	,920**	,904**	,896**	,903**
(5) Surlar					-	,957**	,936**	,923**

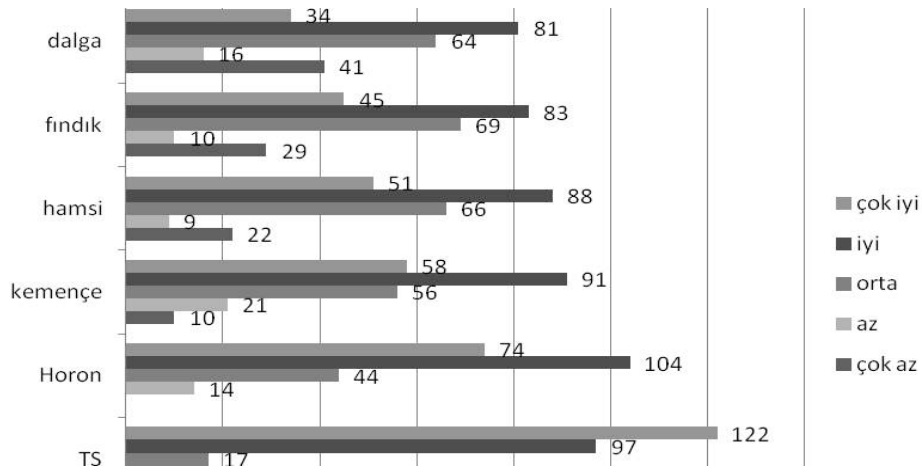
(6) Atatürk köşkü	-	,969**	,935**
(7) Sümela manastırı	-	-	,942**
(8) Uzungöl	-	-	-
Simgesel mekanların varlığının kent kimliğine etkisi	,954**	,977**	,946*
	,903**	,871**	,876**
	,887**	,910**	

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Boztepe ve Ayasofya' nın kent kimliği üzerindeki etkileri bulundukları çevre içindeki farklılıkları (benzersizlikleri) ile ilişkilendirilebilir. Ayasofya tarihi yapısı ile Boztepe ise oluşturduğu yeşil doku ile çevresindeki mekanlarla benzerlik göstermemekte, farklarıyla öne çıkmaktadır. Bu durum her iki mekan da daha akılda kalıcı, algılanabilir yapmaktadır. Ayrıca her iki simgesel mekan da kullanıcılar için yüksek düzeyde referans noktaları oluşturmaktadır. Kentin tanımlayıcıları olarak ifade edilebilen iki simgesel mekan olarak çalışma kapsamında da öne çıkmışlardır. Uzungöl' ün en düşük düzeyde çıkması da son yıllarda doğal yapısının bozularak simgesel özelliğinin azalmasından kaynaklanmaktadır. Tüm bu simgesel mekanlar, kullanıcılara çeşitli etkinlik olanakları tanıdığı için iyileştirici özelliğe sahiptirler ve kullanıcıların psikolojik ihtiyaçlarını karşılayacak imkanlar yaratarak da kent kimliğinde etkili olurlar.

Simgesel öğelere ilişkin bulgular

Listelenen simgesel öğeler kent kimliğini ne kadar etkilemektedir sorusunda en yüksek frekans değerini “Trabzonspor” almıştır. Yani kullanıcılar tarafından bu öğenin kent kimliğini çok iyi derecede yansıttığı belirlenmiştir. “horon”, “kemençe”, “hamsi” ve “findık” da simgesel öğeler olarak kent kimliğini iyi derecede yansıtmıştır. Tüm öğelerin frekans dağılımları Şekil 3’de verilmiştir. En düşük değeri “dalga” almıştır.

Şekil 3. Simgesel öğelerin kent kimliğini yansıtırma düzeyine ilişkin frekans dağılımları

Simgesel öğelerin kent kimliğine etkilerindeki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için SPSS (v. 23.0) kullanılarak Independent-Samples T testi yapılmıştır. Testin sonuçları simgesel öğelerin; kent kimliğini yansıtırma açısından istatistiksel olarak farklı etkilediğini göstermektedir ($p < 0.01$) (Tablo 7). Dolayısıyla simgesel öğelerin kent kimliği için önemli bir faktör olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 7. Simgesel öğelerin kent kimliğine etkilerinin değerlendirilmesi

t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
				Lower	Upper
TS	108,966	235	,000	4,445	4,36
					4,53

Horon	71,567	235	,000	4,008	3,90	4,12
Kemençe	53,351	235	,000	3,703	3,57	3,84
Hamsi	47,932	235	,000	3,581	3,43	3,73
Fındık	43,851	235	,000	3,445	3,29	3,60
Dalga	38,551	235	,000	3,216	3,05	3,38

Simgesel öğelerle kent kimliği arasındaki ilişkiyi belirlemek için korelasyon analizi yapılmıştır (Tablo 8). Bu sonuçlara göre kent kimliğiyle en ilişkili öğe “horon” daha sonra “kemençe” olmuştur. Tüm öğeler kent kimliğinde etkili olmuştur. Horon, kemençe, kişilere kökenlerini, kültürlerini hatırlatan ortak değerler olduğu için kent kimliğini en çok etkileyen öğeler olarak ortaya çıkmıştır. Çünkü horon ve kemençe bireylerin ortak geçmişlerinin bir ifadesi ve ortak bir geleceğe olan inancın da bir göstergesidir.

Tablo 8. Kent kimliğinin ilişkili olduğu simgesel öğeler

	1	2	3	4	5	6
(1) TS	-	,822**	,848**	,864**	,868**	,849**
(2) Horon		-	,907**	,883**	,877**	,901**
(3) Kemençe			-	,958**	,933**	,894**
(4) Hamsi				-	,959**	,898**
(5) Fındık					-	,939**
(6) Dalga						-
Simgesel öğelerin varlığının kent kimliğine etkisi	,849**	,949**	,925**	,891**	,872**	,875**

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Son aşamada simgesel mekanların varlığının kent kimliğine etkisiyle simgesel öğelerin varlığının kent kimliğine etkileri karşılaştırılmıştır. Yapılan T testi sonucunda simgesel mekanların varlığının; kent kimliğine simgesel öğelerin varlığından daha çok katkı sağladığı ortaya konmuştur (Tablo 9).

Tablo 9. Simgesel mekan ve öğelerin kent kimliğine etkilerinin değerlendirilmesi

	t	df	Sig.	Mean Diff.	95% Confidence Lower	Upper
Simgesel mekanların varlığının kent kimliğine etkisi	82,500	235	,000	4,153	4,05	4,25
Simgesel öğelerin varlığının kent kimliğine etkisi	66,361	235	,000	3,919	3,80	4,04

Simgesel mekanların, kent kimliği üzerinde öğelerden daha fazla etkiye sahip olmasının sebebi mekanların yaşanan yerler olarak, etkinliklere olanak sağlaması, insanların buraları kullanarak anı ve deneyimlerine katmasındandır. Çünkü mekanlar öğelerden farklı olarak insanlara yaşam deneyimi sunmaktadırlar.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Her kentin kendine özgü kültürel özellikleri vardır (Steward, 1948). Büyük bir kentin farklı bölge ve mahalleleri dahi farklı kültürel özelliklere sahip olabilir. Kalkınma ve uygarlaşma uğraşları sonucu ortaya çıkan nüfus yoğunluğu, kentleşme, sanayileşme, sınıf farklılıkları vb. olaylar, kültürel özellikleri değiştirir, toplumu birleştirir ve ayırır (Steward,1948). Varoluşsal mekan (zihinsel yapı ve süreçler) ile yapısal mekan arasındaki uyum sağlandığında algılanabilirlik artar, kent kimliği oluşur.

Uyum sağlanmadığında ise “yabancılaşma” ve kimlik sorunu başlar (Schulz,1971). Koalhaos'a (2001) göre, kimliksiz kentlerin başlıca öğeleri kamusal alanı boşaltılmış, araçlara bırakılmış, birbirinin benzeri alanlar, parçalı ve kendini tekrar eden bir yapıya sahip, en önemlisi de geçmişi silinmeye

başlamış, geçmişinden kalan öğeler de turistik birer metaya dönüştürülmüş kentlerdir. Koalhaos bu durumu kentlerin sonu olarak tanımlamaktadır (Koalhaos and Mau, 1995).

Kentteki mekan ve öğelerin de kent kimliği üzerindeki etkileri önemlidir. Bu nedenle bu çalışmada Trabzon kent kimliğinde etkili simgesel mekan ve öğelerin neler olduğu araştırılmıştır. Kimlik, paylaşılan simgesel işaretlere dayandığından bu çalışmada görsel algı boyutunun ötesine geçmek, simgeselliği ele alarak kent kimliğini mekan ve mekansal öğeleri bağlamında incelemek amaçlanmıştır. Bu simgeleri reddetmek ya da uzaklaştırmaya ilişkin herhangi bir çaba bunları kimlik işareti olarak kullanan bireylerin ve toplumların kimliklerini zorluklarla karşı karşıya bırakacaktır (Adam, 2012). Dolayısıyla çevresel tasarımcıların sorumluluklarının önemini farkında olması, önerdikleri tasarımların bu bakımdan da duyarlılık sergilemesi açık mekanların kalitesi ve kullanıcılarının yaşantısına kattıkları bakımından önemlidir. Çalışmanın sonucunda simgesel mekanların ve öğelerin kent kimliğinin oluşmasında etkili olduğu; mekanların kullanıcılara yaşattığı deneyimlerden dolayı kimliği daha fazla etkilediği ortaya konmuştur. Çalışmada belirlenen simgesel öğeler, yerel nüfusun deneyimlerini temsil eden kültürel simgeler olmuştur. Lang (1994) grupların kimliklerine ilişkin simgeleri tanımları gerektiği ve bu simgelerin sağladığı desteği sürdürebilmek amacıyla nasıl kullanılmalrı ya da dönüştürülmelerinin bilinmesi gerektiğine dair tasarımcıların sorumluluklarının altını çizer. Çalışmanın sonuçları da Lang'ın görüşünü desteklemektedir. Kentlerde kentin simgesi haline gelmiş kenti tanımlayıcı mekanlara yer verilmeli ve bu tür mekanlar mutlaka korunmalıdır. Korunmadığı takdirde tıpkı Uzungöl örneğinde olduğu gibi simge niteliğini kaybederek kentsel kimliği olumsuz etkiler. Ayrıca kent halkının gelenek ve kültürel mirasını yansıtan heykel, anıt vb. simgesel öğelere de kentsel açık mekanlarda mutlaka yer verilmelidir.

KAYNAKLAR

- Adam, R. (2012). "Identity and Identification: The Role of Architectural Identity in a Globalized World". In H. Casakin, F. Bernardo, (Eds.). *The Role of Place Identity in the Perception, Understanding, and Design of Built Environments*, pp. 176-193. Bentham Science Publishers.
- Aguilar, M. A. (2002). "Identity and Daily Space in Two Municipalities in Mexico City." *Environment and Behavior*, 34 (1), 111-121.
- Altman, I. & Low, S. M. (Eds.) (1992). "Place attachment." New York: Plenum.
- Bayramoğlu E., Yurdakul N.M.. (2019). "The Effects of the Places as Urban Open Spaces on the Quality of Life: The Case of Trabzon", *Journal of History Culture and Art Research* , vol.8, pp.425-4435.
- Biröl Akkurt, H. (2012). "Reconstitution of the Place Identity within the Intervention Efforts in the Historic Built Environment". In H. Casakin, F. Bernardo, (Eds.). *The Role of Place Identity in the Perception, Understanding, and Design of Built Environments*, pp. 63-77. Bentham Science Publishers.
- Butina, G., & Bentley, I. (2007). "Identity by design". Burlington: Elsevier/Butterworth-Heinemann.
- Casakin, H. & Elliot, E. A. (2012). "Place Identity Principles and Cultural Metaphors in a Mexican Environment". In H. Casakin, & F. Bernardo, (Eds.) *The Role of Place Identity in the Perception, Understanding, and Design of Built Environments* (pp. 146-162). Bentham Science Publishers
- Casakin, H., & Bernardo, F. (Eds.) (2012). "The Role of Place Identity in the Perception, Understanding, and Design of Built Environments". Bentham Science Publishers.
- Chow, K., & Healey, M. (2008). "Place attachment and place identity: First-year undergraduates making the transition from home to university". *Journal of Environmental Psychology*, 28, 362-372.
- Düzenli T., Mumcu S., Tarakci Eren E., (2018). "Peyzaj Mimarlığında Heykel Kullanımı: Trabzon Kenti Örneği ", *Journal Of History Culture And Art Research*, 1, 553-564
- Goličnik Marušić, B. & Nikšić, M. (2012). "Multilayered Identity of Places: Linkage between Physical Form, Behaviour Patterns and Public Perception". In H. Casakin, F. Bernardo, (Eds.). *The Role of Place Identity in the Perception, Understanding, and Design of Built Environments*, pp. 120-132. Bentham Science Publishers.
- Hay, R. (1998). "Sense of place in developmental context". *Journal of Environmental Psychology*, 18, 5-29.

- Hernandez, B., Hidalgo, M.C., Salazar-Laplace, M.E., & Hess, S. (2007). "Place attachment and place identity in natives and non-natives". *Journal of Environmental Psychology*, 27, 310-319.
- Hernández-Garcia, J. (2012). "Open Spaces in Informal Settlements in Bogotá, Expressions of Attachment and Identity". In H. Casakin, F. Bernardo, (Eds.). *The Role of Place Identity in the Perception, Understanding, and Design of Built Environments*, pp. 92-106. Bentham Science Publishers.
- Knez, I. (2005). "Attachment and identity as related to place and its perceived climate". *Journal of Environmental Psychology*, 25, 207-218.
- Koolhaas, R. (Ed.) 2001. "Great Leap Forward". Taschen, Koln.
- Koolhaas, R. and Mau, B. 1995. "Small, medium, large, extra-large: Office for Metropolitan Architecture". Monacelli Press, New York.
- Lang, J. (1994). "Urban Design: The American Experience." John Wiley & Sons, Inc. USA.
- Lewicka, M. (2005). "Ways to make people active: Role of place attachment, cultural capital and neighborhood ties". *Journal of Environmental Psychology*, 4, 381-395.
- Lewicka, M. (2008). "Place attachment, place identity, and place memory: Restoring the forgotten city past". *Journal of Environmental Psychology*, 28, 209-231.
- Manzo, L. C. (2003). "Beyond house and haven: Toward a revisioning of emotional relationships with places". *Journal of Environmental Psychology*, 23, 47-61.
- Noormohammadi, S. (2012). "Essential Human Qualities in Strengthening Place Identity as Expressed in Louis Kahn's Architectural Theory". In H. Casakin, & F. Bernardo, (Eds.) *The Role of Place Identity in the Perception, Understanding, and Design of Built Environments* (pp. 22-34). Bentham Science Publishers.
- Osborne, B. S. (2001). "Landscapes, Memory, Monuments, and Commemoration: Putting Identity in Its Place". *The Department of Canadian Heritage for the Ethnocultural, Racial, Religious, and Linguistic Diversity and Identity Seminar Halifax, Nova Scotia November 1-2, 2001*.
- Padua, M. G. (2007). "Designing an identity: The synthesis of a post-traditional landscape vocabulary in Hong Kong". *Landscape Research*, 32 (2), 225-240
- Pol, E. (2002). "The Theoretical Background of the City-Identity-Sustainability Network". *Environment and Behavior*. 34 (1), 8-25.
- Proshansky, H.M., Fabian, A. K. & Kaminoff, R. (1983). "Place Identity: Physical world socialization of the self." *Journal of Environmental Psychology*, 3, 57-83.
- Relf, E. (1976). "Place and placelessness". London: Pion Limited.
- Schulz, N., C. (1971). "Existence, space and architecture", Praeger, New York, 9-36.
- Seamon, D. (2012). "Place, Place Identity, and Phenomenology: A Triadic Interpretation Based on J.G. Bennett's Systematics." In H. Casakin, F. Bernardo, (Eds.). *The Role of Place Identity in the Perception, Understanding, and Design of Built Environments*, pp. 3-21. Bentham Science Publishers.
- Steward, J., 1948. "A Functional Developmental Classification of American High Cultures. A Reappraisal of Peruvian Archeology." *Memories of The Society for American Archeology*.
- Tuan, Y. F. (1980). "Rootedness versus sense of place." *Landscape*, 24, 3-8.
- Twigger-Ross, C., & Uzzell, D. (1996). "Place and identity processes." *Journal of Environmental Psychology*, 16, 205-220.
- Vidal, T., Troffa, R., Valera, S. & Fornara, F. (2012). "Place Identity as a Useful Psychological Construct for Approaching Modern Social Challenges and New People-Environment Relations: Residential Mobility, Restorative Environments, and Landscape." In H. Casakin, F. Bernardo, (Eds.). *The Role of Place Identity in the Perception, Understanding, and Design of Built Environments*, pp. 78-91. Bentham Science Publishers.
- Zorlu, T. Aydınlatan, E. & Engin, E. (2010). "Kentsel Müdahale Kent Kimliği: Tanjant ve Karadeniz Sahil Yollarının Trabzon Kent Kimliğine Etkileri". *Mimarlık Dergisi*. 352.

EĞİTİMDE İNTERAKTİF İNFOGRAFIK KULLANIMININ ÖĞRENCİ BAŞARI, TUTUM VE MOTİVASYONUNA ETKİSİ

Yakup Selçuk YILDIRIM
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Türkiye
yselcukyildirim@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-6621-3293>

Ziya Nazım PERDAHÇI
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Türkiye
nz.perdahci@msgsu.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0002-1210-2448>

ÖZ

Bu çalışmanın amacı; interaktif infografiklerin öğretim faaliyetleri kapsamında kullanımının öğrenci akademik başarısı, derse karşı tutumu ve motivasyonu üzerindeki etkisini incelemektir. Bu bağlamda araştırmanın yöntemi ön test-son test kontrol gruplu deneysel desen olarak belirlenmiştir. Araştırmanın çalışma grubu 2016-2017 öğretim yılı İstanbul, Maltepe ilçesindeki Feyzullah Turgay Ciner Ortaokulu iki 5. sınıf şubesinde öğrenim gören 20 deney ve 20 kontrol olmak üzere belirlenmiş toplam 40 öğrenciden oluşmaktadır. Şubelerin ve öğrencilerin seçiminde yansız atama yöntemi esas alınmıştır. Çalışma için 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin “Bölgemizi Tanıyalım” ünitesi ile ilgili ders amaç ve kazanımlarına uygun olarak altı adet interaktif infografik tasarlanmıştır. Öğretim, deney grubuna tasarlanan bu interaktif infografikler aracılığıyla gerçekleştirilirken, kontrol grubuna ise aynı konunun öğretiminde geleneksel yöntem kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Bölgemizi Tanıyalım” konusuna yönelik geliştirilen 20 soruluk başarı testi, motivasyon ölçeği ve Sosyal Bilgiler dersi tutum ölçeğinden faydalanılmıştır. Veri toplama araçları, uygulamanın başında gruplara ön test ve uygulama sonrasında ise son test olarak uygulanmıştır. Araştırma sonunda interaktif infografiklerin, geleneksel öğrenme yönteminin kullanıldığı ortamlara göre derse karşı başarı tutum ve motivasyonu artırmada daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *İnfoğrafik, Öğretim Teknolojisi, İnteraktif Medya*

THE IMPACT OF THE USE OF INTERACTIVE INFOGRAPHICS IN EDUCATION ON THE ACHIEVEMENT, ATTITUDE AND MOTIVATION OF STUDENTS

ABSTRACT

The purpose of this study is to investigate the effect of using interactive infographics in teaching activities on student academic achievement, attitude towards the course, and motivation. In this context, we adopt pretest-posttest-control group design. The study group consists of a total of 40 students in two separate 5th classes, experimental and control group of 20 students each, who are enrolled in the Feyzullah Turgay Ciner Secondary School in Maltepe. We conducted the experiment during the 2016-2017 academic year. The students and classes are randomly divided to the groups. Six interactive infographics were designed in accordance with the course objectives and learning outcomes of the fifth-grade students social studies course Let's Get to Know Our Region'. While the experimental group received infographics material, the control group studied the traditional course. We utilize 20-item achievement test, motivation scale and course attitude scale developed for the social studies course as the data collection tool. The data collection tools were applied to the groups at the beginning of the treatment and as a posttest after the treatment. Statistical tests indicate that interactive infographics are more effective in increasing attitude and motivation towards the lesson compared to the environments where traditional learning method is adopted.

Keywords: *Infographics, Instructional Technology, Interactive Media.*

GİRİŞ

Günümüz eğitim ortamlarında, öğretim içeriklerinin öğrenciye aktarılmasında birçok öğretim model, yöntem, teknik ve araç gereçlerinden faydalanılmaktadır. Eğitimde materyal kullanımı öğrencilerin algılama ve öğrenme süreçlerini kolaylaştırmakta, motivasyonu arttırmakta, öğretilen konuyu canlı hale getirmekte, öğretim sürecini zenginleştirmekte ve bilginin pekiştirilerek kalıcı öğrenmelerin sağlanmasına aracılık etmektedir (Aslan ve Doğdu, 1993; Erden, 1998; Demiralp, 2007). Eğitimde uygun öğretim, materyal, teknik ve araç gereçlerin seçimi ve kullanımı öğretim amaçlarına ulaşmada etkili bir yöntem olarak görülmesinden dolayı günümüzde materyal geliştirilmesine yönelik çalışmalar varlığını sürdürmektedir (Aytaş, 2013). Öğrenme üzerine yapılan araştırmalar öğrenilenlerin %83'ünün görme, %11'inin işitme, %3,5'inin koklama, %1,5'inin dokunma ve %1'inin ise tatma yaşantıları yoluyla öğrenildiğini ortaya koymaktadır (Kaya, 2006). Bu sonuçlar göz önünde bulundurulduğunda öğretim faaliyetleri kapsamında kullanılabilecek görsel öğelerin üretilmesi ve yeni görsel sunum formatlarının geliştirilmesi büyük önem arz etmektedir. Görsel öğeler, dikkat çekicidir, bireyi güdüler, anlaşılması güç kavramları basitleştirir, soyut kavramları somutlaştırır, şekiller vasıtasıyla bilginin düzenlenmesini ve karşı tarafa iletilmesini kolaylaştırır, kavram ve öğeler arasındaki ilişkiyi şemalar ve örgütlenme yoluyla açıklayabilir ve öğrencilerin kaçırmaları olası bir takım önemli hususları anlamlandırmalarına imkân sunabilirler (Seferoğlu, 2015). Bu sebeple eğitim ve öğretim ortamlarında harita, poster, çizelge, şema, kavram haritası gibi pek çok yardımcı görsel materyalin yaygın şekilde kullanımlarına rastlamak mümkündür.

Bilgisayar teknolojilerinde meydana gelen gelişmeler sayesinde artık eğitimde, öğrenenlerin öğrenme güçlüklerini ortadan kaldıracak ve öğrenmelere olumlu yönde katkı sağlayabilecek pek çok görsel öğrenme araç gereç ve materyalleri kolayca tasarlanabilmektedir. Bu görsel materyallerden biri de dergilerde, web ortamlarında ve gazetelerde kullanımına sıkça rastlayabileceğimiz infografiklerdir. Geleneksel veri görselleştirmelerinin tasarıma entegre edilmesiyle okuyucuya belirli bir konu hakkında görüş kazandırmayı hedefleyen infografikler, bilgi ve grafiği bir arada sunarak veriler aracılığıyla hikâye anlatmaya imkân sağlayan etkili bir araçtır. Bu grafiklerde okuyucunun dikkatini çekmek üzere bilginin ve grafiğin görsel tasarım prensipleri göz önünde bulundurularak bir arada kullanımı söz konusudur. Kavranması güç ve uzun bilgiler infografikler sayesinde az ve öz biçimde yeniden yapılandırılarak insan zihni için daha anlaşılır ve hatırlanabilir hale gelebilmektedir. Bu özellikler infografikleri iletişim mecrasında olan yaygın kullanımı kadar eğitim dünyası içinde cazip kılmaktadır (Başgün, 2013; Harrison ve ark., 2015).

Özellikle öğrencilerin dinleyici konumuna indirgendiği, soru cevap ve düz anlatım gibi geleneksel öğretim yöntemlerinin kullanımına sıkça başvurulduğu Sosyal Bilgiler dersi için infografikler, temel kavram ve bilgilerin öğrenciye aktarılmasında ideal bir görsel öğretim materyali olarak düşünülebilir. Günümüzde Sosyal Bilgiler öğretiminde örnek olay, rol oynama, problem çözme, beyin fırtınası ve drama gibi pek çok öğretim yöntemi geliştirilmiş olsa da okullarda genellikle ders kitaplarına ve öğretmene bağlı olarak gerçekleştirilen bir öğretim söz konusudur (Altınışık ve Orhan, 2002). Aynı zamanda Sosyal Bilgiler dersi öğretim süreçlerinde yaygın olarak kullanılan materyaller incelendiğinde bunların kitap, harita ve küre gibi eğitsel araç gereçlerin ötesine geçemediği görülmektedir. Bu hususta infografiklerin eğitimciler tarafından hızlı ve kolay bir şekilde tasarlanabilmesi, soyut kavramları somutlaştırmaya imkan tanınması ve öğrencinin bilgiyi keşfedip analiz etmesine olanak sağlaması gibi avantajları dikkate alınarak Sosyal Bilgiler öğretiminin daha kolay, etkili ve çekici bir hale getirilmesi sağlanabilir. Makale bu bağlamda Sosyal Bilgiler dersi öğretiminde kullanılan yöntem, materyal ve araç gereçlerin sınırlılıklarını gözetererek infografikleri öğretim süreçlerine dahil edilebilecek yeni nesil bir eğitim teknolojisi olarak sunmakta ve interaktif infografiklerin öğrenci başarı, tutum ve motivasyonu üzerindeki etkilerine yoğunlaşmaktadır.

İNOGRAFIKLER VE EĞİTİMDE KULLANIMI

İnfoğrafikler, grafik tasarımı ve bilgiyi bir araya getirerek mesajı, alıcı konumundaki şahıslara, geniş kitlelere ve kurumlara doğru bir şekilde iletmeye yardımcı olan bir grafik türüdür. Başka bir deyişle karmaşık bir bilginin çok hızlı ve kolay bir şekilde aktarılmasına imkan sağlayan veri ya da fikirlerin görselleştirilmiş biçimleri şeklinde de ifade edilebilmektedir (Smiciklas, 2012). Krum (2013) infografik kelimesini; veri görselleştirmelerin, illüstrasyonların, metin ve imgelerin belirli bir akış ve düzen içerisinde kullanarak hikayeletirmelere olanak sağlayan bir grafik türü olarak tanımlamaktadır. Dur (2014) ise infografikleri; yazı, resim, illüstrasyon, harita ve çeşitli veri görselleştirmelerinin belirli bir konu hakkındaki karmaşık bilgi ve süreçleri daha iyi açıklamak üzere bir araya getirildiği hikayeletirmelere olanak sağlayan yapılar olarak nitelendirmektedir. İnfografiklerin, sabit ya da dinamik bir bilgi girişi ile kullanıcıya; tıklama, belirli bir veriyi arama, içeriğe erişme, içeriği şekillendirme ve belirli bir bağlam içerisinde sunulan içerikten ilgili bilgiyi seçme gibi etkileşimlerle donatılmış biçimi ise interaktif infografik olarak adlandırılmaktadır (Lankow, Crooks & Ritchie, 2012).

Günümüzde infografikler veri görselleştirmelerine olanak sağlayan görsel bir form olarak kabul edilmekte olup kullanım alanları gittikçe yaygınlaşmaktadır. Bu görsel formlar aracılığıyla karmaşık bir bilgi ya da karşı tarafa aktarılmak istenen herhangi bir mesaj; fotoğraf, harita, diyagram, grafik, metin ve diğer tasarım bileşenlerinin bir arada kullanımıyla hızlı ve kolay bir şekilde görselleştirilerek büyük miktardaki verilerin anlamlı hale getirilmesi sağlanabilmektedir. İnfografikler, sunduğu veri görselleştirmeler aracılığıyla büyük miktardaki çok fazla veriyi kavrama yetisi sağlar, öngörülemez bazı bilgilerin algılanmasına izin verir, verilenin yorumlaması daha kolay bir hale getirir ve hipotez oluşturmaya yönelik süreçlerin geliştirilmesine yardımcı olur (Naparın ve Saad, 2017; Ware 2014). Aynı zamanda bilginin sunulmasında ikna edici ve yönlendirici niteliklere sahip güçlü görsel araçlar olup kullanıcılara yeni bir fikir kazandırmada, mevcut düşünceleri değiştirmede ve algıyı yönlendirmede de oldukça etkili bir görsel materyaldirler. Bu niteliklerden yola çıkarak eğitim alanındaki uygulamalarında öğrencilere; araştırma, sistematik düşünme, çözüm yöntemleri geliştirme ve takım çalışması fırsatı sunma gibi birtakım becerilerin elde edilmesine olanak sağladığı bilindiği gibi bilginin organize ve belirli bir bağlam içerisinde sunulması hususuna da biçimsel olarak yeni bir boyut kazandırmaktadır (Yıldırım ve ark., 2014; Dur, 2014).

İnfografiklerin içerisinde yer alan metin, resim, harita, piktogram gibi tasarım bileşenleri, tıpkı diğer iki boyutlu öğretim ve öğrenme araçlarında ve çoklu ortamlarda olduğu gibi organize ve düzenli bir haldedir. Bu biçimsel düzen ve organize hal, bilişsel süreçler açısından önemlidir. Çünkü bilginin veriliş ve organize ediliş şekli bireylerin bilgiyi nasıl hafızlandırabileceklerini yönlendirmekte ve bilginin nasıl geri getirileceğini hususunda belirleyici olmaktadır (Yeşilyaprak, 2011). Bu durum daha çok çoklu ortamla öğrenmenin ikili kodlama kuramı ve sınırlı kapasite varsayımı ile izah edilebilmektedir. İnfografik tasarımlarında yer alan görsel ve sözel bilgilerin birlikte sunumu, ikili kodlama kuramına göre hatırlamayı ve bilginin kodlamasına ilişkin bilişsel süreçleri daha kolay hale getirmektedir. İkili kodlama kuramı, bir nesnenin resminin insan zihninde hem yazılı hem de görsel olmak üzere iki biçimde kodlanarak depolandığını ve bu birden fazla şekilde gerçekleşen kodlama işlemi sayesinde herhangi bir nesnenin ya da görselin, sözcüklerin veya sözel bilgilerin tek başına kullanıldığı ortamlara göre daha iyi hatırlandığını açıklamaktadır (Paivio, 1986; Uyanık ve ark., 2017). İnsan zihninin birim zamanda işleyebileceği bilgi miktarının sınırlı olduğunu belirten sınırlı kapasite varsayımı göz önünde bulundurulduğunda ise infografiklerde ve bu yapıların interaktif formlarında içeriğin parçalara bölünerek ve organize sunumu söz konusu olduğundan bilişsel yükü artırıcı etkilerin önüne geçmenin mümkün olabileceği görülmektedir (Akkoyunlu ve Yılmaz, 2005). Bu bağlamda infografiklerle sağlanan öğrenmelerle bilgi, fikir ve kavramaların daha iyi anlaşılması, saklanan bilginin hatırlanması ve geri çağırılması gibi konularda birtakım avantajlar elde edilebileceği söylenebilir (İslamoğlu ve diğerleri, 2015). Beegel (2014)'da infografiklerin karmaşık kavramların açıklanmasına yardımcı olması, eğitim materyali olarak geliştirilmeye uygun olması, teknoloji becerilerinin kazandırılmasına yardım etmesi, öğrenciyi yaratıcılığa teşvik etmesi ve bilgisayar ortamında gerçekleştirilecek öğrenmelere yardımcı olması gibi gerekçelerle eğitimde infografiklerin önemli bir role sahip olabileceğine dikkat çekmektedir.

Öğretim faaliyetlerinde infografik kullanımına ilişkin bir çerçeve çizilirken belirtilmesi gereken bir diğer önemli husus infografiklerin Bloom'un bilişsel alan aşamaları üzerindeki olası etkisidir. Yalın (2014)'a göre infografiklerin yapısında kullanılan haritalar, grafikler, diyagramlar, şemalar, resimler vb. bileşenler Bloom'un bilişsel alan taksonomisi üzerinde yer alan kavrama, uygulama, analiz ve sentez basamaklarına ilişkin hedeflere ulaşmada etkili bir araç görülmektedir. Bu noktadan hareketle infografiklerin de bu amaçlar doğrultusunda kullanılabiliecek bir öğretim materyali olabileceğine dikkat çekmek faydalı olabilir.

İnfografiklerin eğitimde kullanımına ilişkin alan literatürü incelendiğinde yapılan çalışmaların çoğunun betimsel, tarama tipi, kuramsal çalışmalardan oluştuğu; deneysel çalışmaların ise nispeten daha az olduğu dikkat çekmektedir. Örneğin, Dur (2014) tarafından yazılan infografikleri ve eğitsel kullanımını ele alan makalede, infografiklerin karmaşık bilgilerin aktarımında sözel ve yazılı materyallere oranla daha anlaşılır ve kalıcı nitelikte olduğu kavramsal bir biçimde ortaya konmaktadır. Yıldırım ve diğ. (2014) 'nin yaptığı nitel bir araştırmada ise öğrenenlerin infografik oluşturmaya yönelik görüşleri alınarak infografiklerin, bilgiyi organize bir şekilde sunduğu ve hazırlanış olarakta oldukça pratik olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sudakov ve diğ. (2015)'nin yaptığı betimsel çalışmada da lisans matematik derslerinde infografiklerin oluşturulması ve kullanılması konuları üzerinde yoğunlaşarak, matematik ve iklim konularını ele alan infografiklerin nasıl oluşturulması ve kullanılması gerektiği üzerinde durulmuş ve çalışma, öğrencilerin infografiklerle ilgili görüşlerini saptamak üzere yapılan anket uygulamasıyla sonlandırılmıştır. Yeşiltaş ve Toros (2016)'un Sosyal Bilgiler dersi öğretimi kapsamınca ve Alshehri ve Ebaid (2016)'in matematik dersinin öğretiminde infografikleri kullanarak yaptığı iki deneysel araştırmada ise infografiklerin öğrenci akademik başarısına olan etkisine odaklanılmış olup infografiklerin öğrencinin akademik başarısı üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde araştırmamıza örnek teşkil edebilecek diğer dikkat çekici eserlerden biri de Çifçi (2016) tarafından gerçekleştirilen, coğrafya dersinde infografik kullanımının öğrenci başarı ve tutumu üzerindeki etkisinin incelendiği çalışmadır. Coğrafya dersinin öğretiminde farklı bir alternatif olarak infografiklerin kullanıldığı bu eserde öğrencilerin akademik başarıları ve tutumlarının düşük olduğu durumlarda infografik kullanılması önerilerek gerçekleştirilen yarı deneysel çalışma ile infografiklerin akademik başarı ve tutum açısından anlamlı sonuçlar ortaya koyduğu gözlemlenmiştir.

İşte bu araştırma, yukarıda ifade edilen bilgiler doğrultusunda infografiklerin birey üzerindeki olumlu etkilerinden yola çıkarak eğitimde interaktif infografik kullanımının öğrenci akademik başarısı, derse karşı tutumu ve motivasyonu üzerindeki etkilerini belirleyebilmek amacıyla hazırlanmıştır. Araştırma dahilinde deney ve kontrol grupları oluşturularak, 5. Sınıf Sosyal Bilgiler dersinin "Bölgemizi Tanıyalım" konusunun öğretimi deney grubuna interaktif infografiklerle, kontrol grubuna ise geleneksel yöntemle gerçekleştirilmiştir. Öğretimin sonunda bu iki yöntemin gruplar arasında başarı, tutum ve motivasyon düzeyleri açısından anlamlı fark olup olmadığı incelenmiştir. Bu bağlamda çalışmanın amacına uygun olarak araştırma hipotezleri kurulmuş ve çalışma kapsamında bu hipotezlere yanıt aranmaya çalışılmıştır.

Araştırma hipotezleri aşağıda yer alan şu üç maddeden oluşmaktadır:

1. Araştırmanın birinci hipotezi (h1): "Eğitimde interaktif infografiklerin kullanıldığı deney grubu ile geleneksel yöntemle dersin anlatıldığı kontrol grubu öğrencilerine yönelik, ön test ile son test arasında yapılan uygulamaların akademik başarı puanları arasında anlamlı bir farklılığa etkisi vardır." şeklindedir.
2. Araştırmanın ikinci hipotezi (h2): "Eğitimde interaktif infografiklerin kullanıldığı deney grubu ile geleneksel yöntemle dersin anlatıldığı kontrol grubu öğrencilerine yönelik, ön test ile son test arasında yapılan uygulamaların tutum puanları arasında anlamlı bir farklılığa etkisi vardır." şeklindedir.
3. Araştırmanın üçüncü hipotezi (h3): "Eğitimde interaktif infografiklerin kullanıldığı deney grubu ile geleneksel yöntemle dersin anlatıldığı kontrol grubu öğrencilerine yönelik, ön test ile son test arasında yapılan uygulamaların tutum puanları arasında anlamlı bir farklılığa etkisi vardır." şeklindedir.

son arasında yapılan uygulamaların test motivasyon puanları arasında anlamlı bir farklılığa etkisi vardır.” şeklindedir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Araştırmada eğitimde interaktif infografik kullanımının öğrenci başarı tutum ve motivasyonuna olan etkisini inceleyebilmek adına deneysel araştırma modellerinde yer alan ön test-son test kontrol gruplu desenden faydalanılmıştır. Bu modele göre önce grupların ön test puan ortalamaları incelenerek, arada anlamlı bir fark bulunmaması durumunda grupların yalnızca son test puanlarına bakılarak ortalamalar arasındaki farklar sıranabilmektedir (Karasar, 2015).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, 2016 - 2017 öğretim yılında, İstanbul ili Maltepe ilçesindeki Feyzullah Turgay Ciner Ortaokulu’nun iki ayrı 5. sınıf şubesinde öğrenim gören toplam 40 öğrencidir. Şubelerin ve öğrencilerin seçiminde seçkisizlik esas alınmıştır. Şubelerden biri interaktif infografiklerle öğretim yapılan deney grubu (N=20) diğeri ise geleneksel öğretim yönteminin uygulandığı kontrol grubu (N=20) olarak belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri toplama aracı olarak “Motivasyon Ölçeği”, “Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği (SBDT)” ve Sosyal Bilgiler dersi “Bölgemizi Tanıyalım” ünitesi ile ilgili akademik başarıyı ölçmek üzere geliştirilen “Bölgemizi Tanıyalım Başarı Testi”nden yararlanılmıştır. Veri toplama araçları çalışma kapsamında deney ve kontrol gruplarına ön test-son test olarak uygulanmıştır.

Araştırmada kapsamında deney ve kontrol gruplarının öğrenmeye dair motivasyonlarını belirleyebilmek için Özerbaş (2003)’ın doktora çalışması kapsamında geliştirdiği motivasyon ölçeğinden yararlanılmıştır. Ölçek, beşli likert yapısında olup 15 olumlu 15 olumsuz toplam 30 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin faktör analizi ve yapı geçerliliği çalışmaları geliştiren kişinin kendisi tarafından yapılmış olup, güvenirlik katsayısı (Cronbach Alpha) 0,88 olarak bulunmuştur. Ölçeğin araştırmada kapsamında kullanılabilmesi ilişkin gerekli izinler sağlanmıştır.

Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine karşı tutumlarının belirlenmesinde ise Emir (2001)’in geliştirdiği Sosyal Bilgiler dersi tutum ölçeğinden (SBDTÖ) faydalanılmıştır. Ölçek, beşli likert tipte olup 28 madden oluşmaktadır. Ölçeğin ilgili faktör analiz çalışmaları geliştiren kişi tarafından yapılmış olup Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı 0,82 olarak hesaplanmıştır. Çalışmada kullanılan son veri toplama aracı bölgemizi tanıyalım başarı testidir. Bu test, ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersi, “Bölgemizi Tanıyalım” ünitesini anlama düzeylerini ölçmek üzere araştırma kapsamında özel olarak hazırlanmıştır. Soruların seçiminde ve oluşturulmasında, “Bölgemizi Tanıyalım” ünitesinin hedef davranışları ve kazanımları dikkate alınarak Sosyal Bilgiler dersi 5. sınıf ders kitapları ve test kitapları incelenmiş, soruların kapsam geçerliliğinin sağlanması için iki Sosyal Bilgiler dersi öğretmeninin görüşüne başvurulmuştur. Bu görüş doğrultusunda öğretmenler konunun bütünlüğüne uyan, ölçmek istenilen hususları irdeleyen, öğretim amacına hizmet eden ve ders kazanımlarını en iyi şekilde yansıtan 30 adet çoktan seçmeli soru belirlemişlerdir.

Uzman görüşleri doğrultusunda kapsam bakımından temsil gücü yüksek olan sorulardan oluşan bu test, dersi daha önceden almış olan 58 altıncı sınıf öğrencisine ön çalışma olarak uygulanmıştır. Uygulama sonucunda testin madde analizleri yapılmış bu bağlamda madde güçlük indeksi (P), maddelerin ayırıcılık gücü (D) ve testin güvenirlik katsayısı KR-20 (Alpha) değerleri hesaplanmıştır. Ön çalışmanın sonucuna göre testin güvenirlik katsayısı değeri KR-20 (Alpha) 0,81 bulunmuş ve çalışmaya dair elde edilen maddelerin güçlük indeksi ve ayırıcılık gücü sonuçlarına ait değerler Tablo 1’de belirtilmiştir.

İyi bir testte madde güçlüklerinin 0,30 ile 0,80 değerleri arasında olması ideal olarak kabul edilmektedir. Bunun yanı sıra dikkat edilmesi gereken bir diğer önemli husus olan madde ayırt ediciliğidir. Testlerde 0,40'ın üzerinde olan maddeler ayırtıcılık gücü çok iyi maddeler olarak nitelendirilirken, 0,20'nin altında bir ayırtıcılık gücüne sahip maddelerin testten atılması gerektiği tavsiye edilmektedir. Bu tavsiyeler doğrultusunda yapılan iyileştirmeler bir testin güvenilirlik katsayısını artırabilmektedir (Tan, 2011). Bu bilgiler dikkate alınarak Tablo 1 incelendiğinde 3, 4, 12, 13, 19, 21, 22, 24, 29 ve 30. maddeler testten çıkarılmış, 30 sorudan oluşan test 20 soruya düşürülerek bölgemizi tanıyalım başarı testine son hali verilmiştir. Yirmi sorudan oluşan bu yeni testin güvenilirlik katsayısı (KR-20) ise 0,84 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 1. Bölgemizi Tanıyalım Başarı Testi Madde Analizi Sonuçları.

Maddeler	P	D
1	0,64	0,43
2	0,48	0,37
3	0,1	-0,11
4	0,69	0,33
5	0,52	0,6
6	0,74	0,67
7	0,62	0,49
8	0,69	0,66
9	0,64	0,66
10	0,64	0,55
11	0,66	0,67
12	0,26	0,13
13	0,26	0,3
14	0,71	0,56
15	0,4	0,72
16	0,59	0,54
17	0,55	0,72
18	0,48	0,49
19	0,64	0,09
20	0,6	0,38
21	0,86	0,16
22	0,33	0,19
23	0,71	0,67
24	0,53	0,26
25	0,52	0,66
26	0,48	0,36
27	0,52	0,54
28	0,31	0,42
29	0,43	0,26
30	0,83	0,27

Veri toplama araçlarının her biri uygulama gerçekleştirilmeden önce deney ve kontrol gruplarının motivasyon, tutum ve başarı seviyelerini belirleyebilmek adına ön test olarak uygulanmış öğretim işleminin gerçekleştirilme sonra ise son test olarak yinelenmiştir.

Materyalin Tasarlanması ve Uygulanması

Araştırma için 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersi bölgelerimizi tanıyalım ünitesi temel kazanımları göz önünde bulundurularak “Bölgemi Tanıyorum”, “Yüzey Şekilleri ve Türkiye”, “Marmara Bölgesi”, “İklim ve İnsan Yaşantısı”, “İnsanların Yaşadıkları Yerler”, “İnsan Doğayı Şekillendiriyor” ve “Yurdumuzdaki Afetler” konu başlıklarını kapsayan 6 adet interaktif infografik geliştirilmiştir. Grafiklerin hazırlanmasında çoklu ortamla öğrenmenin bilişsel kuramı ve görsel algı kuramları işe koşulmuştur. İçeriklerin oluşturulmasında, Milli Eğitim Bakanlığı’nın 5. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabı ve müfredatına bağlı kalınmıştır. Hazırlanan interaktif infografikler iki öğretim teknolojileri uzmanı, iki Sosyal Bilgiler dersi öğretmeni ve bir grafik tasarımcısı tarafından incelenmiş, ilgili geri dönüşler doğrultusunda son düzeltmeler yapılarak öğrenci kullanımına sunulmuştur.

Hazırlanan birinci interaktif infografikte öğrenci haritalardaki renklendirmelerin deniz seviyesine göre olan kullanımını keşfedebilir ve ülkenin yüzey şekillerini bir bütün halinde görebilir. Ayrıca grafikte yer alan yeşilden kahverengine doğru sıralanmış butonlara tıklayarak ülkenin yükseltisinde meydana gelen değişimi doğrudan gözlemleyebilmektedir (Resim 1). Hazırlanan ikinci interaktif infografik ise Marmara Bölgesinin coğrafi ve beşerî özelliklerine odaklanmaktadır. Öğrenci bu grafikte Marmara bölgesine ait yüzey şekillerine, tarım ürünlerine, yer altı kaynaklarına ve turizm olanaklarına vb. birçok organize edilmiş bilgiye kolayca ulaşabilir ve bölgede yer alan gölleri, şehirleri, akarsuları, dağları ve ovaları interaktif bir şekilde görüntüleyebilmektedir (Resim 2).

Resim 1-2 “Bölgemi Tanıyorum” ve “Marmara Bölgesi” İnteraktif İnfografikçi.

Üçüncü interaktif infografik “Yüzey Şekilleri” ve “Türkiye” konu başlığına yönelik olarak hazırlanmıştır. Bu interaktif infografikte öğrenci, grafik üzerinde yer alan rakamlara tıklayarak dağ, vadi, plato, ova, göl gibi kavramları öğrenebilir ve infografikğin diğer bölgelerinde konumlandırılmış konu ile ilgili bilgilerle doğrudan erişebilmektedir (Resim 3). Dördüncü infografik olan, “İklim Ve İnsan Yaşantısı” interaktif infografikğinde ise öğrenci, Türkiye’de görülen iklimin insan faaliyetlerini ve bu faaliyetlerin günlük yaşantıya olan etkilerini içeriği takip ederek ulaşabilmekte ve grafiğin sol tarafından yer alan renk paletindeki butonlara tıklayarak ilgili iklim tipinin hangi bölgede etkili olduğunu gözlemleyebilmektedir (Resim 4).

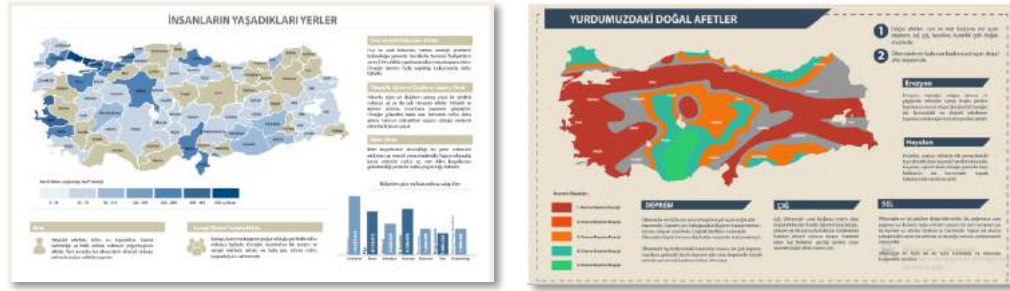

Resim 3-4 “Yeryüzü Şekilleri” ve “Türkiye ve İklim ve İnsan Yaşantısı” İnteraktif İnfografikçi.

Submit Date: 9.02.2019, Acceptance Date: 18.06.2019, DOI NO: 10.7456/10903100/0010

455

Çalışma kapsamında hazırlanan beşinci interaktif infografik “Nüfus Ve Yerleşme” konusunu ele almaktadır. Bu interaktif infografikte öğrenci, Türkiye’de nüfusun yoğun olduğu yerler ile ülkenin coğrafi özellikleri arasında ilişki kurabilir ve grafikte yer alan etkileşim sayesinde ülkenin nüfus yoğunluğuna ilişkin genel bilgilere doğrudan ulaşabilmektedir (Resim 5). Altıncı ve son interaktif infografik ise “Yurdumuzdaki Doğal Afetler” konusuna odaklanmaktadır. Bu interaktif infografikte öğrenci, yaşadığı bölgede görülen doğal afetler ile bölgenin coğrafi özellikleri arasında ilişki kurabilir. Erozyon, heyelan, deprem, çığ, sel gibi doğal afetler konusunda bilgi edinebilir. Aynı zamanda grafikte bulunan etkileşim sayesinde deprem kuşaklarının dağılımını harita üzerinde anında görüntüleyebilmektedir (Resim 6).

Resim 5-6 “İnsanların Yaşadıkları Yerler” ve “Yurdumuzdaki Doğal Afetler” İnteraktif İnfografiği.

Uygulama, yukarıda belirtilen interaktif infografikler kullanılarak 6 haftayı kapsayacak şekilde toplam 12 saat kadar sürmüştür. Eğitim boyunca kontrol grubuna 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Bölgemizi Tanıyalım” ünitesinin öğretimi sınıf ortamında geleneksel öğrenme yöntemiyle gerçekleştirilirken; deney grubuna aynı konunun öğretiminde tasarlanan interaktif infografiklerden yararlanılmıştır. Bu hususta deney grubu öğretim süresince bilgisayar laboratuvarına götürülerek öğrencilerin materyalle etkileşim kurmalarına kılavuzluk eden birtakım etkinlikler ve anlatımlar aracılığıyla interaktif infografiklerden istifade etmeleri sağlanmıştır.

Verilerin Analizi

Çalışmada veri toplama araçlarından elde edilen ön test ve son test puanlarının istatistiksel analizinde IBM SPSS Statistics 21 programından yararlanılmıştır. Örneklem sayısı 50’den az olduğu için grupların ön test ve son test puanlarının normal dağılım durumlarının incelemesinde Shapiro-Wilk testinin kullanılması uygun bulunmuştur (Büyüköztürk, 2013). Bu testin sonuçlarına göre ön test ve son test puanlarının araştırılmasında normal dağılım durumu göz önünde bulundurularak parametrik olmayan testlerden Mann-Whitney U testi ve parametrik testlerden bağımsız örneklem t-testinin kullanılmasına karar verilmiştir. Elde edilen sonuçlar 0,05 anlamlılık düzeyinde incelenmiştir. Normal dağılım durumları ilişkin veriler, bulgular bölümünde detayları ile açıklanmıştır.

Bölgemizi tanıyalım başarı testinin madde güçlük ve ayırt edicilik indekslerinin analizinde ise TAP (Test Analysis Program) programından faydalanılmıştır.

BULGULAR

Araştırma bulguları; “Normal Dağılım Durumunun İncelenmesi”, “Uygulama Öncesi Bulgular” ve “Uygulama Sonrası Bulgular” olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. “Uygulama Öncesi Bulgular” bölümünde grupların; başarı, motivasyon ve tutum açısından denklemlerini araştırmak üzere yapılan ön test sonuçlarına yer verilirken “Uygulama Sonrası Bulgular” bölümünde ise araştırma hipotezlerine ait sonuçlara değinilmiştir. “Normal Dağılım Durumlarının İncelenmesi” bölümünde ise yapılacak analizlere karar vermek için ön test ve son test puanlarının normal dağılım varsayımına ilişkin sonuçlara yer verilmiştir.

Normal Dağılım Durumunun İncelenmesi

Araştırmada kullanılacak istatistiksel yönteme ilişkin kararın verilmesinde ön test ve son testten elde edilen puanların normal dağılım varsayımına uygun olup olmadığını sorgulamak üzere Shapiro-Wilk testinden yararlanılmıştır. Ön test ve son test puanlarına ait Shapiro-Wilk testi sonuçları Tablo 2’de gösterilmiştir.

Shapiro-Wilk testine göre p değerinin 0,05’ten büyük olması verilerin normal bir dağılım sergilediğini göstermektedir (Can, 2017). Tablo 1’deki değerler incelendiğinde yalnızca kontrol grubunun son başarı testi (0,025) ile deney grubunun son motivasyon testine (0,003) ait p değerlerinin 0,05’ten küçük olduğu görülmektedir. Bu durum, normal dağılımın söz konusu olmadığına işaret ettiğinden deney ve kontrol gruplarının son başarı ve son motivasyon testlerine ait puanların irdelenmesinde parametrik olmayan testlerden Mann-Whitney U testinin kullanılmasına karar verilmiştir. Tablodaki deney ve kontrol gruplarına uygulanan diğer testlere ait değerler incelendiğinde normal dağılımın sergilendiği görülmektedir ($p > 0,05$). Bu sebeple ön bilgi, ön motivasyon, ön tutum ve son tutum testi sonuçlarına ait ortalamaların kıyaslanmasında bağımsız örneklem T-testinin kullanılmasına kanaat getirilmiştir.

Tablo 2. Uygulanan Ön Test ve Son Testlere Ait Shapiro-Wilk Testi Sonuçları.

Shapiro -Wilk				
Testler	Gruplar	N	D	P
Ön test	Deney	20	0,948	0,334
Başarı	Kontrol		0,952	0,396
Ön test	Deney	20	0,963	0,595
Tutum	Kontrol		0,965	0,645
Ön test	Deney	20	0,981	0,944
Motivasyon	Kontrol		0,959	0,523
Son test	Deney	20	0,947	0,329
Başarı	Kontrol		0,888	0,025
Son test	Deney	20	0,928	0,144
Tutum	Kontrol		0,972	0,787
Son test	Deney	20	0,83	0,003
Motivasyon	Kontrol		0,964	0,637

Uygulama Öncesi Bulgular

Deney ve kontrol gruplarının uygulama öncesi bilgi seviyelerini belirleyebilmek adına ön test olarak uygulanan bölgemizi tanıyalım başarı testine ait bağımsız t-testi sonuçları Tablo 3’te gösterildiği gibidir.

Tablo 3. Grupların Ön Başarı Testi Puanlarına İlişkin Bağımsız T-testi Sonuçları.

Gruplar	N	$\bar{X}$	SS	Sd	T	P
Deney	20	60,5	19,59	38	0,13	0,89
Kontrol	20	59,5	26,84			

Tablo 3’teki veriler incelendiğinde deney ve kontrol gruplarında yer alan öğrencilerin ön bilgi seviyeleri arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($t_{(38)} = 0,13$; $p > 0,05$). Bu durum, ön bilgi başarı puan ortalamalarının ($\bar{X}_{deney} = 60,5$; $\bar{X}_{kontrol} = 59,5$) birbirine yakınlığından da

anlaşılabilmektedir. Bulgular, uygulama öncesinde deney ve kontrol gruplarının konu ile ilgili ön bilgi seviyelerinin birbirlerine denk olduğunu göstermektedir.

Grupların uygulama öncesinde Sosyal Bilgiler dersine karşı olan tutumlarını belirlemek üzere ön test olarak uygulanan Sosyal Bilgiler dersi tutum ölçeğinden (SBDTÖ) elde edilen puanlara ait bağımsız t-testi sonuçları Tablo 4'te belirtildiği gibidir.

Bulgular incelendiğinde deney ve kontrol gruplarının uygulama öncesinde Sosyal Bilgiler dersine karşı tutumlarında anlamlı bir farkın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($t_{(38)} = -1,6; p > 0,05$). Yani deney grubunun ön tutum puan ortalaması ($\bar{X}_{deney} = 2,92$) ile kontrol grubunun ön tutum puan ortalaması ($\bar{X}_{kontrol} = 3,33$) arasındaki fark t-testi ile araştırılmış ve bu fark anlamlı bulunmamıştır. Sonuç olarak grupların uygulama öncesinde derse karşı tutumlarının eşit olduğu söylenebilir.

Tablo 4. Grupların Ön Tutum Puanlarına İlişkin Bağımsız T-testi Sonuçları.

Gruplar	N	$\bar{X}$	SS	Sd	T	P
Deney	20	2,92	0,84	38	-1,6	0,11
Kontrol	20	3,33	0,75			

Son olarak, deney ve kontrol gruplarının uygulama öncesi motivasyon seviyelerini belirleyebilmek adına uygulanan motivasyon ön testi puanlarına ait bağımsız t-testi sonucu Tablo 5'te belirtildiği gibidir.

Tablo 5. Grupların Ön Motivasyon Testi Puanlarına İlişkin Bağımsız T-testi Sonuçları.

Gruplar	N	$\bar{X}$	SS	Sd	T	P
Deney	20	3,85	0,55	38	0,85	0,4
Kontrol	20	3,71	0,45			

Tablo 5'e göre deney ve kontrol gruplarına ön test olarak uygulanan motivasyon ölçeğine ait sonuçlar değerlendirildiğinde deney ve kontrol gruplarının ön motivasyon puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($t_{(38)} = 0,85; p > 0,05$). Bu bulgular dahilinde deney ve kontrol gruplarının motivasyonlarının birbirine denk olduğunu söylenebilir.

Tüm bu bulgular dahilinde yapılan bağımsız t-testi sonuçları kapsamınca uygulama öncesinde, deney ve kontrol gruplarının motivasyon, tutum ve başarı açısından birbirlerine denk olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Uygulama Sonrası Bulgular

Araştırmanın Birinci Hipotezine İlişkin Bulgular

Uygulama sonrasında deney ve kontrol gruplarına son test olarak yeniden uygulanan bölgemizi tanıyalım başarı testine ait Mann-Whitney U testi sonuçları Tablo 6'da gösterildiği gibidir.

Tablo 6. Grupların Son Başarı Testi Puanlarına İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları.

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Deney	20	24,45	489	121	0,031
Kontrol	20	16,55	331		

Deney ve kontrol gruplarının akademik başarıları arasında anlamlı bir fark olup olmadığına karar vermek için yapılan Mann-Whitney U testi sonucuna göre deney grubunun akademik başarıları ile kontrol grubunun akademik başarıları arasında anlamlı bir fark gözlemlenmiştir ($U = 121; p < 0,05$). Bu sonuca göre interaktif infografiklerle eğitimin gerçekleştirildiği deney grubunun akademik başarısının daha yüksek olduğu söylenebilir. Bu sonuçlar, araştırmanın birinci hipotezinin (h1) doğruluğunu ispatlar niteliktedir.

Araştırmanın İkinci Hipotezine İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci hipotezinin sınanmasına ilişkin, uygulama sonrasında deney ve kontrol gruplarına son test olarak yeniden uygulanan Sosyal Bilgiler dersi tutum ölçeği ortalamalarına ait bağımsız t-testi sonuçları Tablo 7’de belirtildiği gibidir.

Tablo 7. Grupların Son Test Tutum Puanlarına İlişkin Bağımsız T-testi Sonuçları.

Gruplar	N	$\bar{X}$	SS	Sd	T	P
Deney	20	3,98	0,62	38	2,61	0,01
Kontrol	20	3,32	0,94			

Tablo 7’deki verilere göre deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine karşı tutumlarını ölçen SBDTÖ’den elde edilen puanlara bakıldığında, grupların tutum ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($t_{(38)} = 2,61; p < 0,05$). Bu sonuca göre dersin işlenmesinde interaktif infografiklerin kullanıldığı deney grubunun tutum puanları ortalamalarının, geleneksel öğrenme yönteminin kullanıldığı kontrol grubuna göre daha yüksek olduğu da görülmektedir ($\bar{X}_{deney} = 3,98; \bar{X}_{kontrol} = 3,32$).

Yukarıdaki bulgular doğrultusunda araştırmanın ikinci hipotezi (h2) doğru olarak kabul edilerek interaktif infografiklerin öğrencinin derse karşı tutumunu artırmada olumlu bir etkiye sahip olduğu söylenebilir.

Araştırmanın Üçüncü Hipotezine İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü hipotezini sınamak üzere uygulama sonrasında gruplara son test olarak uygulanan motivasyon ölçeğine ait puanların Mann-Whitney U testi sonuçları Tablo 8’de gösterildiği gibidir.

Tablo 8’da yer alan Mann-Whitney U testi bulgularına göre deney ve kontrol gruplarına ait son test motivasyon puanları incelendiğinde deney grubunun motivasyon puanları ile kontrol grubunun motivasyon puanları arasında anlamlı bir fark olduğu gözlemlenmiştir ($U = 87,5; p < 0,05$).

Tablo 8. Grupların Son Motivasyon Testi Puanlarına İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları.

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Deney	20	26,13	522	87,5	0,002

Bu sonuca göre interaktif infografiklerin kullanıldığı deney grubunun motivasyon seviyesinin kontrol grubuna göre daha yüksek olduğu söylenebilir. Yukarıda belirtilen istatistiksel veriler doğrultusunda araştırmanın üçüncü hipotezi (h3) doğru olarak kabul edilmiştir.

SONUÇ

Bu çalışmanın sonuçlarını, teknolojinin eğitime entegre edilmeye çalışıldığı ve eğitsel içeriklerin hızla dijitalleştirildiği günümüz dünyasında, bilginin organize edilmesi, sunulması, görselleştirilmesi ve paylaşılmasına yeni bir boyut kazandırması bakımından oldukça önemli buluyoruz.

Çalışmanın akademik sonuçları, ön testlerden elde edilen bulgular ile son testlerden elde edilen bulgular olmak üzere iki şekilde ele alınmıştır. Buna göre araştırma kapsamında gerçekleştirilen ön testlere ait veriler incelendiğinde deney ve kontrol grupları arasında motivasyon, tutum ve başarı açısından anlamlı bir fark görülmediği için araştırma öncesinde deney ve kontrol gruplarının motivasyon, tutum ve başarı seviyelerinin birbirine denk olduğu sonucuna varılmıştır.

Araştırmamızın son testlerine ait veriler incelendiğinde ise interaktif infografik kullanımının öğrenci başarı, tutum ve motivasyonuna etkisine ait elde edilen sonuçlar aşağıda maddeler halinde açıklandığı gibidir. Buna göre;

- İnteraktif infografiklerle dersin işlendiği deney grubu öğrencileri ile geleneksel öğretim yönteminin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin son test başarı puanları incelendiğinde grupların başarı puanları arasında anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşılmış olup deney grubunun akademik başarısının daha yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Tüm bu veriler dikkate alındığında interaktif infografiklerin eğitimde kullanımının akademik başarıyı artırmada olumlu yönde bir etkiye sahip olduğu söylenebilir.
- İnteraktif infografiklerle dersin işlendiği deney grubu öğrencileri ile geleneksel öğretim yönteminin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin son test motivasyon puanları kıyaslandığında, grupların motivasyon puanları arasında anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşılması neticesiyle interaktif infografiklerin eğitimde işe koşulmasının öğrenci motivasyonu üzerinde olumlu yönde bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılabilir.
- İnteraktif infografiklerle öğretimin gerçekleştirildiği deney grubu öğrencileri ile geleneksel öğretim yönteminin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin son test tutum puanları kıyaslandığında grupların tutum puanları arasında anlamlı bir fark olduğu sonucu gözlenmiş olup ve deney grubunun son test puan ortalamalarının daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda interaktif infografiklerin eğitimde kullanımının öğrencinin derse karşı tutumlarının değiştirilmesinde olumlu yönde bir etkiye sahip olduğu görülmektedir.

Özetle, araştırma öncesi Sosyal Bilgiler dersi tutum, motivasyon ve başarı seviyeleri benzer olan deney ve kontrol gruplarının uygulama sonucunda tutum, motivasyon ve başarı puanlarında deney grubu lehine meydana gelen anlamlı farklılaşmanın sebebinin öğretim sürecinde interaktif infografiklerin kullanılmasının tercih edilmesinden kaynaklandığı sonucuna varılmıştır. Bu sonuçlar, bilgiyi etkili ve çekici bir şekilde görselleştirerek belirli bir bağlamda sunulmasına imkan sağlayan interaktif infografiklerin eğitim ortamlarında kullanımının faydalı olabileceğini ortaya koyar niteliktedir. Bu sayede öğrencilerin derse karşı olan ilgisi ve tutumu artırılarak öğrenim süreçlerinin daha verimli ve keyifli bir hale getirilmesi sağlanabilir. Bunun yanında çalışmaya ait bulgular, infografiklerin akademik başarıya olan etkisini deneysel inceleyen Yeşiltaş ve Toros (2016) ile yarı deneysel inceleyen Çifçi'nin (2016) yaptığı çalışmalara ait sonuçlar ile paralellik gösterdiğinden; üç

araştırmanın da infografiklerle eğitimin akademik başarıya olan katkısı konusunda aynı sonuca ulaştığını ve birbirini destekler nitelikte olduğu söylenilebilir.

Çalışma sonucunda elde edilen bulgulardan yola çıkarak interaktif infografik gibi yeni nesil eğitim teknolojilerinin sosyo-ekonomik ve eğitim-öğretim olmak üzere iki önemli boyutta katkılarını göz ardı etmemek gerektiğine inanıyoruz. Bu itibarla, interaktif infografikler, günümüzde eğitsel içeriklerin dijitalleştirilip bir araya getirilerek sunulduğu EBA gibi eğitsel platformların desteklenmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanması açısından fayda sağlayabilir. Müfredata ait konular interaktif infografikler halinde tasarlanarak EBA gibi ilgili veri tabanlarına yüklenebilir ve öğrencilerin öğrenme faaliyetleri kapsamında bu materyalleri kullanabilmelerine imkân sağlanabilir. Bu durum eğitimde fırsat eşitliğinin ve eğitsel materyallere maliyetsiz bir şekilde erişimin sağlanması açısından birtakım sınırlılıkları ortadan kaldırabilir. Bunun dışında interaktif infografikler, Fatih Projesi kapsamında okullara dağıtılan tabletlerde kullanılmak üzere hazırlanan e-kitapların içerik olarak daha etkileşimli ve zengin bir hale getirilmesine fayda sağlayabilir.

Ayrıca interaktif infografikler, giderek yaygınlaşan akıllı tahtalarda kullanılmak için de ideal bir seçenek olabilir. Bu itibarla, etkileşimli grafikler, öğretim aktivitelerine kolay ve hızlıca dahil edilebilir. Öğretmenler, kendi hazırladıkları infografikleri eğitim ortamlarında akıllı tahtalar aracılığıyla öğrencilerle paylaşabilir ve yine öğrenme etkinlikleri kapsamında öğrencilerden kendi infografiklerini yapmalarını isteyerek yaratıcılıklarının geliştirilmesine de imkân sağlanabilir.

Çalışma kapsamında araştırmanın sınırlarını genişletecek ya da yeni bir yorum getirilmesini sağlayacak birtakım öneriler de mevcuttur. Bu öneriler konu ile ilgili çalışmalar yapan araştırmacılara ve eğitimde infografikler kullanımına ilişkin yapılacak ilgili araştırmalara farklı bir perspektif kazandırabilir. Bunlar şu şekildedir:

- Bu çalışma yalnızca interaktif infografiklerin eğitimde kullanımı üzerine odaklanmış olsa da araştırmacılar, diğer infografik çeşitlerinin de eğitimde etkili bir araç olup olmayacağına ilişkin sınıyıcı çalışmalar yapabilir.
- Eğitimde harita, grafik ve diyagramların kullanımının Bloom'un bilişsel alan taksonomisinde yer alan kavrama, uygulama, analiz ve sentez basamaklarına olan katkısından yola çıkarak, infografiklerin de Bloom'un bilişsel alan aşamalarına yönelik hedeflere ulaşmada etkili olup olmayacağına ilişkin yordayıcı çalışmalar hazırlayabilir.
- Ausebel'in sunuş yoluyla öğrenme yaklaşımının ilk aşamasında şemalar, haritalar, tablolar ve diğer iki boyutlu görsel öğrenme araçları ön düzenleyici olarak kullanılmaktadır. Kuram, öğrenmede görsel uyarıcıların ön örgütleyici olarak işe koşulmasını önermektedir. Bu bağlamda interaktif infografikler de yapısında harita, tablo, şema gibi bileşenler barındırdığından, Ausebel'in sunuş yoluyla öğrenme yaklaşımında kullanılabilecek etkili bir araç olup olmadığına ilişkin ilgili çalışmalar yürütülebilir.
- Araştırmacılar infografiklerin Sosyal Bilgiler dersi dışında diğer kademedeki eğitim ve ders programlarına yönelik karmaşık konuların öğretilmesinde infografiklerin etkili bir materyal olup olmadığını belirlemek üzere ilgili çalışmalar yapabilir.
- İnfografiklerin bilişsel yüke olan etkisi incelenebilir.

KAYNAKÇA

Akkoyunlu, B. ve Yılmaz, M. (2005). *Türetimci Çoklu Ortam Kuramı. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 9-18.

Submit Date: 9.02.2019, Acceptance Date: 18.06.2019, DOI NO: 10.7456/10903100/0010

461

Research Article - This article was checked by Turnitin

Copyright © The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication

- Alshehri, A. M. & Ebaid, M. (2016). *The Effectiveness Of Using Interactive Infographic At Teaching Mathematics In Elementary School*, *British Journal Of Education*, 4(3),1-8.
- Altunışık, S., ve Orhan, F. (2002). Sosyal bilgiler dersinde çoklu ortamın öğrencilerin akademik başarıları ve derse karşı tutumları üzerindeki etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(23).
- Aslan, Z. ve Doğdu, S. (1993). *Eğitim Teknolojisi Uygulamaları ve Eğitim Araç- Gereçleri*. Ankara: Tekişik Ofset.
- Aytaş, G. (2013). *Eğitim ve Öğretimde Alternatif Bir Yöntem: Yaratıcı Drama*. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6(12) <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/adyusbd/article/view/5000041641/5000039169> adresinden erişilmiştir.
- Başgün, F. (2013). *İnfografiklerin (Bilgi Grafiklerinin) İletişimdeki Önemi, İletişimde Tasarım – Tasarımda İletişim Konulu Uluslararası Sempozyum ve Sergi*.
- Büyüköztürk, Ş. (2013). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. (18. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Beegel, J. (2014). *Infographics for dummies*. <https://ebookcentral.proquest.com>. Erişim tarihi: 22.06.2017
- Can, A. (2017). *Spssile Bilimsel Araştırma Sürecinde Veri Analizi*. (5.Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Çifçi, T. (2016). *Effects of infographics on students achievement and attitude towards geography lessons*. *Journal of Education and Learning*, 5(1), 154-166.
- Demiralp, N. (2007). *Coğrafya Eğitiminde Materyaller ve 2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programı*. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(1), 373-384.
- Dur, İ. (2014). *Data Visualization and Infographics in Visual Communication Design Education at the Age of Information*. *Journal of Arts and Humanities (JAH)*, 3(5), 39-50. doi: <http://dx.doi.org/10.18533/journal.v3i5.460>
- Emir, S. (2001). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yaratıcı Düşünmenin Erişime ve Kalıcılığa Etkisi*. (Doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Erden M. (1998). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. İstanbul: Alkim Yayınevi.
- Harrison, L., Reinecke, K. & Chang R. (2015). *Infographic aesthetics: Designing for the first impression*, *Proceedings of the 33rd Annual ACM Conference on Human Factors in Computing Systems*.
- İslamoğlu, H., Ay, O., Mercimek, B., Donmez, P., Kuzu, A. & Odabasi, F. (2015). *Infographics: A new competency area for teacher candidates*, *Cypriot Journal of Educational Sciences*, 10(1), 32-39. Retrieved from <http://www.ingentaconnect.com>
- Karasar, N. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (25. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık.
- Kaya, Z. (2006). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. (2. Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Krum, R. (2013). *Cool Infographics: Effective Communication with Data Visualization and Design*. USA: John Wiley&Sons.
- Lankow, J. Crooks, R. & Ritchie, J. (2012). *Infographics: the power of visual storytelling*. Retrieved from <https://ebookcentral.proquest.com>.
- Özerbaş, M. A. (2003). *Bilgisayar Destekli Bağlaışık Öğretimin Öğrenci Başarısı, Motivasyon ve Transfer Becerilerine Etkisi*. (Doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Paivio, Allan (1986). *Mental representations: A dual coding approach*. Oxford University Press. New York.
- Seferoğlu, S. (2015). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı*. (9.Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Smiciklas, M. (2012). *The Power of Infographics: Using Pictures to Communicate and Connect With Your Audiences*. Indiana: Que Publishing.
- Sudakov, I., Bellsky, T., Usenyuk, S. & Polyakova, V. (2016). *Infographics and mathematics: A mechanism for effective learning in the classroom*. *Primus: Problems, Resources, and Issues in Mathematics Undergraduate Studies*, 26(2), 158-167. doi:<http://dx.doi.org/10.1080/10511970.2015.1072607>
- Tan, Ş. (2011). *Öğretimde Ölçme ve Değerlendirme Kpss El Kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.

- Uyanık, İ., Coşkun, H. & Uğur, Y. (2017). *Resim, Yazı ve Resim İle Birlikte Yazıyla Sunulan Nesnelerin Almanca ve Türkçe Hatırlamadaki Etkisi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17 (1), 476-486.
- Yalın, H. İ. (2010). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme. (22.Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.*
- Yeşiltaş, E. ve Toros, S. (2016). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde İnteraktif İnfografik Kullanımının Etkililiği, 2nd International Congress on Education, Distance Education and Educational Technology, Antalya.*
- Yeşilyaprak, B. (Ed.).(2011). *Eğitim Psikolojisi Gelişim-Öğrenme-Öğretim. Ankara: Pegem Akademi.*
- Yıldırım, S., Yıldırım, G., Çelik, E. ve Aydın M. (2014). *Bilgi Grafiği (İnfografik) Oluşturma Süreci Üzerine Yönelik Öğrenci Görüşleri. Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 247-255. <http://jret.org/FileUpload/ks281142/File/24.yildirim.pdf> adresinden erişilmiştir.

ACCEPTANCE CONDITIONS FOR ARTICLES

*The title of the article must be written in, bold and big letters, 14 font size, times new roman font and centered.

*The name of the writer(s) should be centered and written in times new roman font and 11 font size.

*The title of the writer(s), the institutional information, and email addresses should be centered and written in arial font and 11 font size (the information should be listed under the name of the writer(s)).

*The abstract should be written in Turkish and in English. It should be between 200-300 words, written in times new roman font, 11 font size with a 1 line spacing, and the paragraph justified.

*The English and Turkish articles should mention the aim and method of the study. The articles which do not mention these will not be evaluated.

*There should be a maximum of five key words listed under the abstracts.

Download article format:

E-mail your manuscripts to:

tojdac@gmail.com

YAZIM KURALLARI

Dergimize gönderilen tüm çalışmaların aşağıda belirtilen özellikleri taşıması gerekmektedir:

Temel yazım kuralı olarak gönderilen çalışmaların APA (6.0) stiline uygun yazılmış olması gerekmektedir. Örnekler ve istisnalar aşağıda listelenmiştir:

Notlar ve referanslar ayrılmalıdır. Notlar metin içinde numaralandırılmalı ve “dipnot” şeklinde verilmelidir. Referanslar ise, APA sistemine göre düzenlenmelidir.2. Başlıkların düzenlenmesi:

ANA BAŞLIK bütün harfleri büyük, 14 punto ve bold,
GİRİŞ, ÖZ, ABSTRACT, SONUÇ VE KAYNAKÇA bütün harfleri büyük, sola yaslı, 11 punto, bold,
Başlıklar baş harfleri büyük, sola yaslı, 11 punto, bold,
Alt başlıklar, baş harfleri büyük, italik, paragrafa hizalı, 11 punto, bold.

Yazılar, Microsoft Word programında yazılmalı ve sayfa ölçüleri aşağıdaki gibi düzenlenmelidir:

Kağıt Boyutu: A4 Dikey

Üst Kenar Boşluk: 2.5 cm

Alt Kenar Boşluk: 2.5 cm

Sol Kenar Boşluk: 2.5 cm

Sağ Kenar Boşluk: 2.5 cm

Paragraf Başı: 1 cm

Blok Alıntı: Sol 1 cm

Yazı Tipi: Times New Roman

Yazı Tipi Stili: Normal

Ana Metin Boyutu: 11 punto

Blok Alıntı: 9 punto
Dipnot Metin Boyutu: 9 punto
Tablo İçi Bilgiler: 9 punto
Paragraf Aralığı: 6 nk
Satır Aralığı: Tek (1)

KAYNAK GÖSTERME İLKELERİ

Kaynakçada, sadece yazıda gönderme yapılan kaynaklara yer verilmeli ve yazar soyadına göre alfabetik sıralama izlenmelidir.

Metin İçi Kaynak Gösterimi

Yapılan çalışmalarda, başkalarının düşünceleri alıntı ya da gönderme şeklinde verilmelidir.

Kısa alıntılar tırnak işareti içinde gösterilmelidir. 4 satırdan uzun alıntılar ise ayrı bir paragraf olarak 1 cm içeriden blok halinde, 11 punto ile yazılmalıdır.

Bu durumda tırnak işareti kullanılmamalıdır.

Göndermelerde yazar soyadı, yayın tarihi ve sayfa numarası bilgileri parantez içinde aktarılmalıdır.

Tek ve iki yazarlı yayınlarda her iki yazarın soyadına da parantez içinde yer verilmelidir.

İkiden fazla yazarı olan yayınlarda gönderme yapılırken sadece birinci yazarın soyadı verilir, diğer yazarlar için “ve diğerleri” ifadesi kullanılmalıdır.

Tüzel kişiler tarafından yazılmış yayınlarda tüzel kişi adı çok uzunsa veya kısaltılmış biçimi çok biliniyorsa ilk göndermeden sonra kısaltma yoluna gidilebilir. Kısaltma kullanılmasına karar verilirse ilk göndermede kurum adının açık hali yazılmalı ve yanında köşeli parantez içinde kısaltması verilmelidir.

Bir yazarın aynı tarihte yayınlanmış birden fazla yayınından yararlanılmışsa, yayınları birbirinden ayırmak için sırasıyla “a,b,c,...” ibareleri kullanılmalı ve bu kullanım gerek metin içinde kaynak gösterme sırasında gerekse kaynakça bölümünde yer almalıdır.

Gönderme Örnekleri

Tek yazarlı kitaplar ve makaleler:

Metin içindeki yollamada (kitap):

(McQuail, 1987: 55).

-Aynı yazarın, aynı yıl birden fazla eserine yollama yapılması durumunda:

(McQuail, 1987a: 55; 1987b: 40).

-Alıntı yapılan yazarın başka bir yazardan alıntı yapmış olması durumunda:

(Aktaran: McQuail, 1987a: 55).

Kaynakçada:

McQuail, Denis, (1987). Mass Communication Theory: An Introduction, Beverly Hills, CA: Sage Publication Inc.

Cavit, Binbaşıoğlu, (1988a). Genel Öğretim Yöntemleri, Ankara: Binbaşıoğlu Yayınevi.

Cavit, Binbaşıoğlu, (1988b). “Ödevlerin Öğrenmeye Etkisi”, Eğitim, 65, 362-369.

Metin içindeki yollamada (makale):

(Varis,1984: 32).

Kaynakçada:

Varis, Tapio, (1984). “International Flow of TV Programmes”, Journal of Communication, 34(1), s.143-152.

İki yazarlı kitaplar ve makaleler:

Metin içindeki yollamada (kitap):

(Perelman ve Olbrechts, 1971: 10).

Kaynakçada:

Perelman, C. ve Olbrechts-Tyteca, L., (1971). The New Rhetoric, Notre Dame: University of Notre

Dame Press.

Metin içindeki yollamada (makale):
(McCombs ve Shaw, 1998: 108).

Kaynakçada:

McCombs, M. E. ve Shaw D. L., (1972). “The Agenda-Setting Function of Mass Media”, The Public Opinion Quarterly, 36, (2), s.176-187.

İkiden çok yazarlı kitaplar ve makaleler:

Metin içindeki yollamada (kitap):
(Lazarsfeld vd., 1996: 45).

Kaynakçada:

Lazarsfeld, P. F., Berolson, B. ve Gaudet, H., (1944). The People Choice, London: Colombia University Press.

Derleme yayınlar içinde yer alan makaleler:

Metin içindeki yollamada:
(Schramm, 1994: 53).

Kaynakçada:

Schramm, Wilbur, (1992). “Haberleşme Nasıl İşler”, Ünsal Oskay (der.), Kitle Haberleşme Teorilerine Giriş, İstanbul: Derya Yayınları, s.95-134.

Kurum yayınları:

Metin içindeki yollamada:
(DPT, 1989: 145).

Kaynakçada:

DPT, (1989). Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1990-1994, Ankara.

Yazarı Olmayan Kitap:

Metin içindeki yollamada:

Kitap Adı Kısaysa:

(Kütüphaneciliğe Giriş, 1987).

Kitap Adı Uzunsa:

(Sanal..., 1995: 70).

Kaynakçada:

Kütüphaneciliğe Giriş, (1987). Ankara: Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları.

Görüşme:

Metin içindeki yollamada:

(O. Koloğlu ile kişisel iletişim, 13 Mart 2007).

Kaynakçada:

Orhan Koloğlu ile 13 Mart 2007 tarihinde gerçekleştirilen kişisel iletişim.

Elektronik Kaynak

Metin içindeki yollamada:

(Çubukçu, 2009).

Kaynakçada:

Çubukçu, Mete, (2009). “Bu Kimin Zaferi?”, <http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/473346.asp>. Erişim Tarihi:15.06.2010.

Yazarı Olmayan Elektronik Kaynak
Metin içindeki yollamada:
(Dışişleri Bakanlığı, 2010).

Kaynakçada:
Dışişleri Bakanlığı (2010), <http://www.mfa.gov.tr/default.tr.mfa>. Erişim Tarihi:16.06.2010.
Tüm web site
www.iletgazi.edu.tr

Kişisel web sayfaları
Landis, Barbara, (1996). Carlisle Indian Industrial School
History, <http://home.epix.net/~landis/histry.html>, Erişim Tarihi: 20 Ekim 2001.

Gazete ya da Aktüel Dergilerde Yer Alan Yazılar
Metin içindeki yollamada:
(Nadi, 1950).

Kaynakçada:
Nadi, Yunus, (1950). “Kuvvetin Sırrı”, Cumhuriyet, 9 Temmuz.
Gazete ya da Aktüel Dergilerde Yer Alan İsimli Yazılar

Metin içindeki yollamada:
(Cumhuriyet, 7 Mayıs 1924).

Kaynakçada:
Cumhuriyet, 7 Mayıs 1924.

Metin içerisinde aynı gazetelerin farklı kopyalarına atıf yapılmışsa:
Cumhuriyet, 1950-1960, Hürriyet, 1948-1960.

Belgeler
Metin içindeki yollamada:
(Ticaret Bakanlığı, Karar Sayısı, 21/48/26).

Kaynakçada:
Ticaret Bakanlığı, Muamelat Umum Müdürlüğü Kararları, Erişim: T.C. Başbakanlık Arşivi.

CONTACT US

EDITOR

Assoc.Prof.Dr. Deniz Yengin, İstanbul Aydın University, Turkey

E-MAILS

tojdac@gmail.com
info@tojdac.org

ADDRESS

İstanbul Aydın University
Beşyol Mahallesi, İnönü cad. No:38, Küçükçekmece, İstanbul
e-mail: denizyengin@aydin.edu.tr